

Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία (ΕΛΨΕ)
Κοσμητεία Σχολής Κοινωνικών Επιστημών
Κέντρο Ευρωπαϊκών Σπουδών και Έρευνας του Πανεπιστημίου Κρήτης
Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης
Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών
Σχολή Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Κρήτης
Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης

11ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας

**« Η Ψυχολογία ατενίζοντας το μέλλον της:
Επαναπροσδιορισμοί, Ανακατατάξεις και Συνθέσεις »**

**18-22 Απριλίου 2007
Πανεπιστημιούπολη Γάλλου,
Ρέθυμνο, Κρήτη**

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

Τετάρτη 18 Απριλίου 2007

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΗ ΟΜΙΛΙΑ

Αίθουσα Τελετών (Δ3)

19.15 - 20.00

**Η ΑΝΑΓΝΩΣΗ, Η ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΗΣ
(Π.Χ. ΔΥΣΛΕΞΙΑ): Η ΓΝΩΣΤΙΚΗ-ΝΕΥΡΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ, ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ
ΕΓΚΥΡΕΣ ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ**

**Κωνσταντίνου Δ. Πόρποδα
Καθηγητή Ψυχολογίας
στο Πανεπιστήμιο Πατρών**

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΑΣ

Στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης επιδιώκεται να καταδειχθεί ότι οι *διαγνωστικές προσεγγίσεις* (για την αναλυτική διάγνωση των αναγνωστικών δυσκολιών της ελληνικής γλώσσας) και οι *εκπαιδευτικές εφαρμογές* (για τη διευκόλυνση των παιδιών στο να μάθουν να διαβάζουν την ελληνική γλώσσα) είναι ανάγκη να στηρίζονται και σε δεδομένα γνωστικών-νευροψυχολογικών ερευνών, οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί με αντικείμενο τη μελέτη της *γνωστικής διαδικασίας και εκμάθησης της ανάγνωσης της ελληνικής γλώσσας*.

Για το σκοπό αυτό η παρούσα εισήγηση θα διαρθρωθεί σε 3 μέρη. Στο πρώτο μέρος θα προσδιοριστεί η *βασική αναγνωστική λειτουργία* και θα αναλυθούν οι επιμέρους γνωστικο-γλωσσικές λειτουργίες που συμβάλλουν αφενός μεν στη διεκπεραίωση της *αναγνωστικής διαδικασίας* αφετέρου δε στην *εκμάθηση της ανάγνωσης*. Στο δεύτερο μέρος, θα επιχειρηθεί να δοθεί απάντηση στο ερώτημα «γιατί, ειδικά για την ερμηνεία της διαδικασίας και εκμάθησης της βασικής ανάγνωσης της *ελληνικής γλώσσας*, δεν αρκεί να στηριχθούμε σε ανάλογες έρευνες που έχουν γίνει σε άλλες γλώσσες (π.χ. στην αγγλική), αλλά είναι απαραίτητο να βασιστούμε και σε έρευνες που έχουν διεξαχθεί με αντικείμενο τη μελέτη της ανάγνωσης της *ελληνικής γλώσσας*;». Στο τρίτο μέρος, θα παρουσιαστούν τα κυριότερα συμπεράσματα των ερευνών από τη μελέτη της βασικής ανάγνωσης της ελληνικής γλώσσας, και θα εκτιμηθεί κατά πόσο αυτά τα συμπεράσματα έχουν επηρεάσει αφενός μεν τις προσεγγίσεις για τη διάγνωση των αναγνωστικών δυσκολιών (όπως π.χ. της Δυσλεξίας) στη χώρα μας, αφετέρου δε τους βασικούς εκπαιδευτικούς τομείς που σχετίζονται με την εκμάθηση της ανάγνωσης της *ελληνικής γλώσσας*.

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΗ ΟΜΙΛΙΑ

Αίθουσα Τελετών (Δ3)

12.00 - 12.45

ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

**Ιωάννης Ν. Νέστορος,
Καθηγητής Κλινικής Ψυχολογίας,
Πανεπιστήμιο Κρήτης.**

Ο ομιλητής ασχολείται συστηματικά με την ψυχοθεραπεία ατόμων με σχιζοφρενικά συμπτώματα από το 1976. Επιπλέον, στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης, τα τελευταία 19 χρόνια, ως αποτέλεσμα της κλινικής εμπειρίας και σχετικών ερευνών, έχει αναπτυχθεί ένα ολοκληρωμένο μοντέλο ψυχοθεραπευτικής αντιμετώπισης ατόμων που υποφέρουν από σχιζοφρενικά συμπτώματα παρανοειδούς τύπου. Ιδιαίτερα στα πλαίσια του Οργανωμένου Μεταπτυχιακού Προγράμματος Κλινικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης (1994-2004), το μοντέλο έχει συστηματικά μελετηθεί και δοκιμαστεί σε πολλά ερευνητικά προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων 6 μεταπτυχιακών (Masters of Science) και 2 Διδακτορικών διατριβών. Τα σπουδαιότερα από τα χαρακτηριστικά, τα οποία διαχωρίζουν το παραπάνω μοντέλο από άλλα συνθετικά μοντέλα ψυχοθεραπείας, είναι τα ακόλουθα: α) ο στρατηγικός ρόλος που αποδίδεται στα υπερβολικά υψηλά επίπεδα άγχους στην εμφάνιση της συμπτωματολογίας, β) η έμφαση στα ψυχοθεραπευτικά στοιχεία τόσο του αρχαίου όσο και του σύγχρονου Ελληνικού πολιτισμού και γ) η σύνθεση των ψυχοθεραπευτικών με τα νευροεπιστημονικά δεδομένα (της επίδρασης των ψυχοδραστικών φαρμάκων επί του εγκεφάλου συμπεριλαμβανομένης) στην κατανόηση τόσο της εμφάνισης όσο και της βελτίωσης των συμπτωμάτων.

Μέχρι σήμερα, πάνω από εκατό άτομα με συμπτώματα σχιζοφρένειας παρανοειδούς τύπου ή σχιζοσυναισθηματικής ψύχωσης και οι οικογένειες τους, έχουν μελετηθεί με πληθώρα ερευνητικών προσεγγίσεων. Οι μελέτες αυτές αφορούν την ψυχοθεραπευτική διαδικασία αυτή καθ' εαυτήν, την αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου μοντέλου ψυχοθεραπείας, την επίδραση του επί των ενδοοικογενειακών σχέσεων, τις στάσεις απέναντι στην «σχιζοφρένεια» διάφορων ομάδων, κ.τ.λ. Τα ερευνητικά αποτελέσματα είχαν ως κύριο αποτέλεσμα το αρχικό «ιδεαλιστικό αξίωμα» ότι η σχιζοφρένεια μπορεί να θεραπευθεί με την Συνθετική ψυχοθεραπεία (Νέστορος, 1990), σήμερα να υποστηρίζεται από πλήθος δεδομένων που προήλθαν από «αυστηρά» ερευνητικά πρωτόκολλα των οποίων οι μεθοδολογικοί κανόνες έχουν δημοσιευθεί τόσο στα Ελληνικά όσο και στα Αγγλικά ως «Ο Κατάλογος του Ρεθύμνου». Μερικά από τα ερευνητικά αποτελέσματα αυτά θα παρουσιαστούν στην ομιλία. Π.χ. μελέτες πάνω στην ψυχοθεραπευτική διαδικασία, οι οποίες αποκαλύπτουν ότι το άγχος διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση τόσο των θετικών όσο και των αρνητικών συμπτωμάτων, και δεδομένα ότι το άγχος, όπως και πολλά τυπικά θετικά ψυχωσικά συμπτώματα (ακουστικές ψευδαισθήσεις

κ.τ.λ.), μπορούν να ανακουφιστούν (ή και να επιδεινωθούν) κατά τη διάρκεια μίας και μόνο επιτυχημένης (ή αποτυχημένης) ψυχοθεραπευτικής συνεδρίας. Επιπλέον, όταν ένα άτομο, το οποίο έχει διαγνωσθεί ότι παρουσιάζει σχιζοφρενικά συμπτώματα, βελτιωθεί με ατομική ψυχοθεραπεία α) αυξάνεται η ενδοοικογενειακή επίγνωση, η οποία σχετίζεται με την αποδοχή της ευθύνης για τον αρνητικό συσχετισμό και β) μειώνεται η αρνητική αλληλεπίδραση με τα άλλα μέλη της οικογένειας. Τέλος, μελέτες με τη μέθοδο των Γνωστικών Προκλητών Δυναμικών, ρίχνουν φως στους μηχανισμούς του εγκεφάλου, οι οποίοι σχετίζονται τόσο με τη εμφάνιση όσο και με τη εξαφάνιση των σχιζοφρενικών συμπτωμάτων και δημιουργούν αντικειμενικά επιστημονικά ευρήματα τόσο για τη διάγνωση όσο και για τη θεραπεία των σχιζοφρενικών συμπτωμάτων.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΗ ΟΜΙΛΙΑ

Αίθουσα Τελετών (Δ3)

12.00 - 12.45

**ΧΡΟΝΙΚΟΤΗΤΑ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΣΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΙΚΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ**

Κλήμης Ναυρίδης

Στη παρούσα ομιλία θα παρουσιαστεί μια προβληματική αναφορικά με το ζήτημα του ομαδικού χρόνου στο πλαίσιο της ψυχαναλυτικής θεραπείας ομάδας. Τρεις είναι οι βασικές διαστάσεις που αναδεικνύονται: η χρονικότητα, η ιστορικότητα και ο χρονισμός, δηλαδή το timing. Και οι τρεις βρίσκονται υπό την αιγίδα του ασυνείδητου και της αλληλεπίδρασης. Η πρώτη, αναφέρεται στο χρόνο της ομάδας, ένα χρόνο τόσο ωρολογιακό και ημερολογιακό όσο και δι-υποκειμενικό. Η δεύτερη διάσταση, που έχει κατεξοχήν να κάνει με τη μεταβίβαση, παρακολουθεί τα αποτυπώματα παρελθόντων χρόνων, ατομικών και συλλογικών, που ενυπάρχουν μέσα στο παρόν των ομαδικών σχέσεων. Η τρίτη τέλος διάσταση, ο χρονισμός, παραπέμπει στο βαθμό στον οποίο (οφείλουν να) συντονίζονται οι χρόνοι της ερμηνευτικής δραστηριότητας του αναλυτή με τους χρόνους της ομάδας.

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ

Αίθουσα 1

16.30 - 17.00

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στέλλα Βοσνιάδου

Καθηγήτρια Γνωστικής Ψυχολογίας

Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ένα από τα πιο σημαντικά θέματα για μια θεωρία μάθησης είναι να εξηγήσει πώς αλλάζουν οι έννοιες καθώς αποκτούμε νέες γνώσεις. Μια θεωρία για την εννοιολογική αλλαγή είναι η βάση για το σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας. Στην παρούσα ομιλία θα αναπτύξω μία θεωρία για την εννοιολογική αλλαγή που υποστηρίζει ότι οι γνώσεις μας είναι οργανωμένες σε αφελείς θεωρίες που μπορούν να σταθούν εμπόδιο στην εκμάθηση επιστημονικών και μαθηματικών θεωριών. Θα εξηγήσω ορισμένα φαινόμενα μάθησης, όπως τη δημιουργία παρανοήσεων και τη δυσκολία γενίκευσης των σχολικών γνώσεων και θα προτείνω τρόπους αντιμετώπισής τους.

ΣΥΜΠΙΟΣΙΑ

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ Ιο

Αίθουσα 1

10.00 - 11.30

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ – ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ. ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Οργανωτής Προεδρία: Αναστασία- Βαλεντίνη Ρήγα, Κλειώ Πρεσβέλου

Συζητητές : Κλειώ Πρεσβέλου

Στο συμπόσιο αυτό παρουσιάζονται τρεις εισηγήσεις σχετικές με ερευνητικά δεδομένα για τις χρόνιες παθήσεις οι οποίες θεωρούνται ψυχοσωματικές της σύγχρονης εποχής όπως ο καρκίνος, ο διαβήτης και οι καρδιοπάθειες ενώ προτείνονται τρόποι Ψυχοκοινωνικής παρεμβάσεις και αντιμετώπισης, και μια εισήγηση που αναφέρεται στα συγκριτικά ερευνητικά δεδομένα από μελέτη περιπτώσεων εργαζομένων οι οποίοι βιώνουν το εργασιακό άγχος και τα ψυχοσωματικά συμπτώματα που προκαλούνται από αυτό.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΣΤΡΕΣ, ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΕ ΟΜΑΔΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΧΑΝΙΩΝ

Αναστασία- Βαλεντίνη Ρήγα, Γρηγόρης Μαυριδάκης
Τμήμα Ψυχολογίας Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στην παρούσα μελέτη αναλύονται συγκριτικά τα ψυχοσωματικά συμπτώματα του εργασιακού στρες που βιώνουν τα υποκείμενα της έρευνας στον εργασιακό χώρο, σύμφωνα με τις απαντήσεις σε ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς ομάδας εργαζομένων στην Αστυνομική Διεύθυνση Χανίων. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν αστυνομικοί όλων των ηλικιών και ιεραρχικών βαθμίδων. Η αξιολόγηση των ερωτηματολογίων έγινε με την χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS.

Με βάση την παραπάνω κλίμακα – ερωτηματολόγιο αξιολογούνται τα ψυχοσωματικά συμπτώματα που οφείλονται στο εργασιακό στρες και παρουσιάζονται συγκριτικά, ανάλογα με το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα, τον βαθμό στην ιεραρχία του οργανισμού και τα έτη εργασίας στον φορέα. Τέλος αναφέρονται με βάση την συχνότητα εμφάνισής τους, τα ψυχοσωματικά συμπτώματα που δήλωσαν ότι παρουσιάζουν οι εργαζόμενοι.

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΕ ΚΑΡΚΙΝΟ ΤΟΥ ΜΑΣΤΟΥ. ΤΡΟΠΟΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Σαπφώ Λυκουδη , Αναστασία- Βαλεντίνη Ρήγα

Τμήμα Ψυχολογίας Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η παρουσίαση αυτή έχει ως στόχο την διερεύνηση της Ψυχοκοινωνικής ταυτότητας των γυναικών με καρκίνο του μαστού. Γίνεται μικρή ιστορική αναδρομή για τον καρκίνο εξειδικεύοντας στη συνέχεια το θέμα στα ψυχολογικά στάδια των γυναικών με καρκίνο του μαστού, επιχειρώντας να σκιαγραφήσουμε το ψυχολογικό τους προφίλ. Περιγράφονται κατόπιν οι ψυχοθεραπευτικές και οι ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις και που προτείνονται σήμερα καθώς και τα αποτελέσματά τους δίνεται δε έμφαση στις μεθόδους της χαλάρωσης και της νοητικής εικονοπλασίας, στον τρόπο εφαρμογής τους και στην αποτελεσματικότητά τους.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΦΗΒΩΝ ΜΕ ΝΕΑΝΙΚΟ ΔΙΑΒΗΤΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

Ειρήνη Γιανουλλάκη- Αναστασία- Βαλεντίνη Ρήγα

Τμήμα Ψυχολογίας Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η έρευνα έγινε στα πλαίσια μελέτης περιπτώσεων εφήβων με νεανικό διαβήτη, με ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις και ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, σε 100 άτομα πάσχοντα από την νόσο αυτή.

Χρησιμοποιήθηκε η δομική προσέγγιση των κοινωνικών αναπαραστάσεων, σύμφωνα με την οποία τα στοιχεία μιας κοινωνικής αναπαράστασης είναι ιεραρχημένα και οι σχέσεις που εγκαθιδρύονται μεταξύ τους καθορίζονται από τη θέση που κατέχουν στο σύστημα ταυτότητας, περιλαμβάνουν δε επιλεγμένες πληροφορίες και ερμηνείες του αντικειμένου, στερεότυπα και πεποιθήσεις, υποκειμενικά προσδιορισμένες και προσαρμοσμένες στο άμεσο κοινωνικό πλαίσιο.

Η ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΗ ΜΕ ΧΡΟΝΙΑ ΝΕΦΡΙΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΕΛΙΚΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΪΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Ελίνα Μπρουχάτσκα¹, Αναστασία-Βαλεντίνη Ρήγα²

¹ Ψυχολόγος-Υποψήφια Διδάκτωρ Κοινωνικής-Κλινικής Ψυχολογίας

² Καθηγήτρια Κοινωνικής-Κλινικής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης

Στην παρούσα έρευνα επιχειρήσαμε να μελετήσουμε την πιθανή σχέση μεταξύ των στοιχείων της ψυχοκοινωνικής ταυτότητας των ασθενών, ήτοι της αντικειμενικής της διάστασης (δημογραφικά στοιχεία) και της υποκειμενικής της πλευράς (στοιχεία από την πατρική οικογένεια) αναφορικά με την οργανική εικόνα των υποκειμένων πριν την εμφάνιση της χρόνιας νεφρικής ανεπάρκειας (ΧΝΑ) και την ηλικία έναρξης της. Τα αποτελέσματα έδειξαν θετική συσχέτιση ηλικίας έναρξης της ΧΝΑ, ύπαρξης οργανικών διαταραχών και το είδος τους στους ασθενείς πριν την εμφάνιση της νόσου με τα στοιχεία της τόσο της αντικειμενικής (φύλλο, τόπος καταγωγής, τόπος μόνιμης διαμονής, οικογενειακή κατάσταση) όσο και της υποκειμενικής (επίπεδο μόρφωσης της μητέρας, είδος οργανικών διαταραχών στην πατρική οικογένεια, ύπαρξη θανάτου στην πατρική οικογένεια και η ταυτότητα του θανόντος μέλους της) διάστασης της ψυχοκοινωνικής τους ταυτότητας.

Λέξεις-κλειδιά: Ψυχοκοινωνική ταυτότητα. Χρόνια νεφρική ανεπάρκεια τελικού σταδίου. Κοινωνικές αναπαραστάσεις

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

(προσκολλήσεις- μοναξιά-κατάθλιψη)

Καλλίτσα Τσιάκα-Γιαννοπούλου

Φιλολόγος-ποιήτρια

Η ψυχολογία της ευτυχίας ,ή πνευματική ψυχολογία ,ή ψυχολογία της μεταμόρφωσης ,ή ψυχολογία της εξέλιξης, όπως μπορούμε να ονομάσουμε αυτόν τον συνδυασμό.Χιλιάδες άνθρωποι παλεύουν έτσι ,να ξαναβρούν την συναισθηματική τους ηρεμία και διανοητική τους ισορροπία. Η μεταμόρφωση χρειάζεται δουλειά ,χρόνο και ενέργεια από τον άνθρωπο για το νέο του τρόπο να αισθάνεται,

να αγαπά και να δρα. Βλέποντας τον εαυτό του κανείς καθαρά μπορεί να απελευθερωθεί από τους διάφορους προγραμματισμούς ,προσκολλήσεις ,φόβους, ίσως και προσδοκίες που καταδυναστεύουν. Χρειάζεται δουλειά πάνω στα μπλοκαρίσματα τα ψυχολογικά. Αποκαλύπτονται μέσω της αυτοανάλυσης συγκρούσεις με τον εαυτό μας και με τους άλλους. Ο εαυτός μας πρέπει να γίνει ανοιχτός σε περισσότερη εσωτερική γαλήνη και αγάπη, αρμονία χωρίς όρους για όλους τους ανθρώπους.

Θα αναφερθώ στον εαυτό μας και τους ανθρώπους γύρω μας με την φύση και με το σύμπαν. Επίσης στις προσκολλήσεις που είναι η αιτία της οδύνης. Τι μπορούμε να κάνουμε με τις συγκινήσεις μας. Πως μπορούμε να ξεπεράσουμε τον φόβο και την μοναξιά. Πως θα πάρουμε μαθήματα από τις δυσκολίες και τα εμπόδια της ζωής. Πως θα χαλαρώσουμε και θα έχουμε θετικές σκέψεις και συναισθήματα. Πως θα θεραπεύσουμε τις ψυχοσωματικές αρρώστιες με την αλλαγή της συμπεριφοράς μας.

Πως θα εναρμονιστούμε με την κοινωνία. Πως θα αντιμετωπίσουμε και θα ξεπεράσουμε την μοναξιά ,ελευθερώνοντας τον εαυτό μας και παίρνοντας αποφάσεις τι θέλουμε από την ζωή.

Θα αναφερθώ, πως δημιουργούμε την ευτυχία μας και την δυστυχία μας και πως είμαστε υπεύθυνοι για την πραγματικότητά μας .Οι προσκολλήσεις είναι δεσμεύσεις. Όταν αισθανόμαστε δυστυχισμένοι μπορούμε να είμαστε βέβαιοι πως υπάρχει μια προσκόλληση που μας εμποδίζει να είμαστε εντάξει, δηλ. αισθανόμαστε πως χρειαζόμαστε κάτι που δεν έχουμε ή δεν θέλουμε κάτι που έχουμε.

Θα αναφερθώ στην κατάθλιψη ,που προέρχεται από την μοναξιά ,από τις προσδοκίες που δεν πραγματοποιούνται και από ανθρώπους που τα έχουν όλα και στην απελευθέρωση απ'αυτή.

ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΕΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΨΥΧΟΤΡΑΥΜΑΤΙΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Evangelia Saleptsi, Andreas Keil, Thomas Elbert

University of Konstanz, Germany

Η PTSD χαρακτηρίζεται από επίμονες, ενοχλητικές σκέψεις ή επαναβίωση του τραυματικού γεγονότος με τη μορφή των 'αιφνίδιων αναδρομών' που αφυπνίζουν τον ασθενή ή από αποφυγή των συνθηκών που υπενθυμίζουν το γεγονός, καθώς και από επίμονη ανησυχία με αυτονομικά συμπτώματα όπως υπερεγρήγορση, διαταραχή του ύπνου και ευερεθιστότητα. Οι ψυχοφυσιολογικές παράμετροι που αυξάνουν στην PTSD είναι ο σφυγμός, η δερματική αγωγιμότητα, ο ανακλαστικός αιφνιδιασμός καθώς και η διάχυτη δραστηριότητα του κεντρικού νευρικού συστήματος. Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σε 15 ασθενείς πάσχοντες από PTSD, σε 15 ασθενείς πάσχοντες από σχιζοφρένεια και μιας ομάδας από 12 φυσιολογικά άτομα ίδιας ηλικιακής κατανομής. Συγκεκριμένα η ομάδα των ασθενών με PTSD εμφανίζει στατιστικώς σημαντικές διαφορές από τις άλλες δύο ομάδες στην αυτονομική υπερδραστηριότητα δηλαδή στην ταχυκαρδία και στην ενίσχυση του ανακλαστικού αιφνιδιασμού σχετιζόμενες με τα ερεθίσματα συναισθηματικού περιεχομένου. Οι ψυχοφυσιολογικές παράμετροι αυξάνουν ευθέως ανάλογα με τις συναισθηματικές αντιδράσεις (π.χ. φόβος έναντι της απειλής) και με τις ψυχολογικές αντιδράσεις, συνειδητές (συμπεριφορές αποφυγής), ή ασυνείδητες (π.χ. άρνηση). Φαίνεται ότι η παθολογική επεξεργασία της πληροφορίας αποτελεί μία από τις εκφάνσεις της ψυχοπαθολογίας στην PTSD και έναν ευαίσθητο δείκτη της νόσου.

Λέξεις κλειδιά: Διαταραχή στρες μετά από ψυχοτραυματική εμπειρία (PTSD), επεξεργασία πληροφορίας συναισθηματικού περιεχομένου, αυτονομική υπερδραστηριότητα

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 2ο

Αίθουσα 1

15.30 - 17.00

ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Ή ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ;

Οργανωτής - Προεδρείο: Σ. Παπαστάμου

Συντονιστής : Σ. Παπαστάμου

Καθηγητής Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ιστορικά, η ανάπτυξη της Κοινωνικής Ψυχολογίας είναι άρρηκτα συνυφασμένη με διενέργεια ερευνών και εφαρμογές πορισμάτων σε πλείστα εμπειρικά πεδία. Από τις έρευνες του Elton Mayo, που οδήγησαν στο ερευνητικό και θεωρητικό ρεύμα των ανθρωπίνων σχέσεων και μετέπειτα στη συγκρότηση του κλάδου της Ψυχολογίας της Εργασίας, από την επεξεργασία της έννοιας του «πεδίου» από τον Kurt Lewin και το διάσημο motto του «δεν υπάρχει τίποτα πιο πρακτικό από μια καλή θεωρία», μέχρι τις κλασσικές έρευνες της Σχολής του Yale που υπήρξαν η κοιτίδα των κλασσικών και σύγχρονων μοντέλων πειθούς και την απόπειρα των Mugny και Pérez να αξιοποιήσουν τη θεωρία επεξεργασίας της σύγκρουσης στην κατανόηση φαινομένων της «καθημερινής» επιρροής, όπως είναι για παράδειγμα οι (αποτυχημένες κατά κανόνα) διαφημιστικές εκστρατείες εναντίον του καπνίσματος, συγκροτούνται τρεις μορφές «επικοινωνίας» της θεωρητικής και μεθοδολογικής παραγωγής της Κοινωνικής Ψυχολογίας με διάφορα εμπειρικά πεδία.

Η πρώτη μορφή εφαρμογής της Κοινωνικής Ψυχολογίας συνίσταται στη χρήση της ήδη υπάρχουσας κοινωνιοψυχολογικής γνώσης και μεθοδολογίας για την απόπειρα κατανόησης θεμάτων που – σε θεωρητικό και επιστημολογικό επίπεδο – άπτονται συγγενών προς την Κοινωνική Ψυχολογία γνωστικών αντικειμένων.

Η δεύτερη μορφή εφαρμογής συνίσταται στη χρήση θεωρητικών και μεθοδολογικών εργαλείων της Κοινωνικής Ψυχολογίας για το σχεδιασμό συγκεκριμένων ερευνών που διενεργούνται αποκλειστικά και μόνο προκειμένου να μελετήσουν εξίσου συγκεκριμένα κοινωνικά φαινόμενα ή κοινωνικά προβλήματα.

Η τρίτη μορφή εφαρμογής συνίσταται – και πάλι – στη χρήση της ήδη υπάρχουσας κοινωνιοψυχολογικής γνώσης – αυτή τη φορά όμως – στην ερμηνεία φαινομένων της κοινωνιοψυχολογικής καθημερινότητας τα οποία μέχρι εκείνη τη στιγμή παρέμεναν τελείως ή μερικώς ανεξήγητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του είδους «εφαρμογής» θα μπορούσε να είναι η διάσημη απόπειρα του Janis (1972) να εξηγήσει τις εσφαλμένες αποφάσεις ανώτατων κρατικών λειτουργών των Η.Π.Α. ή, ακόμα η χρήση της θεωρίας της δέσμευσης στις διαφημιστικές πρακτικές (βλ. Joule, 1994).

Η «αναμέτρηση» θεωρητικών επιλογών, μεθοδολογικών οπτικών και εξηγητικών μηχανισμών της Κοινωνικής Ψυχολογίας με χώρους και περιεχόμενα της εμπειρικής πραγματικότητας αλλά και η – άλλοτε λιγότερο άλλοτε περισσότερο επιτυχημένη

πάντως σίγουρα ευκαταία – ανατροφοδότηση, εμπλουτισμός, ακόμα και διάψευση του κοινωνιοψυχολογικού θεωρητικού οπλισμού θέτει εν αμφιβόλω την ευρύτητα διαδεδομένη, πλην όμως ψευδεπίγραφη τελικά, διάκριση μεταξύ «βασικής» και «εφαρμοσμένης» έρευνας. Επιπλέον, αναδεικνύει τη σχέση έντασης ανάμεσα στην «εργαλειακή» και την «κριτική» διάσταση της επιστημονικής δραστηριότητας.

Οι ανακοινώσεις που απαρτίζουν το συμπόσιο και προέρχονται από πολλαπλά πεδία κοινωνιοψυχολογικής έρευνας και θεωρίας (διομαδικές σχέσεις, πολιτική σκέψη και συμπεριφορά, διαπροσωπικές σχέσεις, υγεία, μετανάστευση) αναδεικνύουν ποικίλες όψεις της περιγραφικής αξιοπιστίας και της εξηγητικής διεισδυτικότητας του κοινωνιοψυχολογικού βλέμματος. Ταυτόχρονα, τροφοδοτούν τον – αναγκαίο – αναστοχασμό πάνω στις επιδράσεις, τις παρενέργειες ακόμα και τις στρεβλώσεις, που υφίσταται η πρόσληψη, ερμηνεία και αναπαραγωγή της πραγματικότητας από τα διασταυρούμενα βλέμματα της επιστημονικής και μη επιστημονικής σκέψης και πρακτικής.

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ «ΕΦΑΡΜΟΓΗ» ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΤΙΣ ΔΙΟΜΑΔΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΝΘΡΩΠΟΠΟΙΗΣΗΣ

Τηλέμαχος Ιατρίδης

Διδάκτωρ Κοινωνικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η παρούσα συμβολή διαπραγματεύεται τις δυνατότητες εφαρμογής ερευνητικών πορισμάτων προερχόμενων, αφενός, από τον επιστημολογικό προσανατολισμό στην αναζήτηση διομαδικών ομοιοτήτων ως προς τη λειτουργία διαφόρων κοινωνιοψυχολογικών μηχανισμών και, αφετέρου, από τον προσανατολισμό στην αναζήτηση διομαδικών διαφορών. Υποστηρίζεται ότι η δυνατότητα εφαρμογής, ως ζητούμενο της έρευνας, είναι συνάρτηση της κατανόησης των ιστορικών/ κοινωνικών όρων του υπό μελέτη μηχανισμού και είναι εφικτή στα πλαίσια ενός επιστημολογικού προσανατολισμού στην αναζήτηση διαφορών, παρά ομοιοτήτων. Το επιχείρημα αναπτύσσεται σε αναφορά με τη διαφορική απόδοση πρωτογενών και δευτερογενών συναισθημάτων σε ενδο-ομάδες και εξω-ομάδες, η οποία, κατά τη θεωρία της υπανθρωποποίησης (Leyens et al, 2000), εκδηλώνεται ανεξάρτητα από διομαδικές διαφορές κοινωνικού status. Βάσει πειραματικών ευρημάτων που θα παρουσιαστούν, καταδεικνύεται ότι τα αποτελέσματα αυτά πάνω στο φαινόμενο της υπανθρωποποίησης οφείλονται στις μεθοδολογικές επιλογές των ερευνητών, ως προς την εγχειρηματοποίηση και ως προς τον τρόπο χειρισμού του status.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΕΣ ΠΕΡΙ ΗΓΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ «ΙΔΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΗΓΕΤΗ»

Γεράσιμος Προδρομίτης¹, Στάμος Παπαστάμου²

¹Επίκουρος Καθηγητής Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

²Καθηγητής Πειραματικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Από την αυγή του 20ου αιώνα, η πρώιμη κοινωνιοψυχολογική σκέψη (ιδίως μέσα από τα γραπτά των LeBon και Tarde) τροφοδοτεί τον κοινό νου αλλά και αρκετούς κλάδους των κοινωνικών επιστημών με ισχυρότατα, μυστικιστικής υπόστασης και ουσιολογικού χαρακτήρα, αναπαραστασιακά περιεχόμενα περί του ηγέτη ως «ιδιάζουσας οριακής προσωπικότητας», ως καθοδηγητή της συμπεριφοράς του πλήθους, εμπνευστή συλλογικών προταγμάτων και ενσαρκωτή υπέρτατων ιδεωδών και αξιών. Η υπερπληθώρα, ποικίλης εμβέλειας μοντέλων περί του «ιδανικού ηγέτη», την οποία έχουν τροφοδοτήσει ιδίως οι κλασσικές θεωρίες πειθούς αλλά και «εφαρμοσμένοι» κλάδοι όπως αυτοί της Ψυχολογίας της Εργασίας και της Πολιτικής Ψυχολογίας, αναπαράγει-αν δεν ενισχύει-τον εγκλωβισμό στο ψευδο-δίλημμα «εγγενές ατομικό χάρισμα ή επίκτητη-μέσω εκπαίδευσης δεξιότητα».

Η δική μας ερευνητική προβληματική, αξιοποιώντας την επιστημολογική παράδοση του κοινωνιογνωστικού οικοδομισμού και παρακάμπτοντας την προσήλωση στα φυσικοποιημένα, ευρύτατα διαδεδομένα και πανίσχυρα αναπαραστασιακά περιεχόμενα περί ηγέτη, τα οποία μοιράζονται από κοινού «ειδικοί» και κοινός νους, αξιοποιεί τα περιεχόμενα αυτά σαν πρώτη ύλη, προκειμένου να ελέγξει την ισχύ τους ως κανονιστικών σταθερών της κοινωνικής σκέψης και την ιδεολογική σημασία της ενεργοποίησής τους.

Πανελλαδικό, αντιπροσωπευτικό δείγμα 1500 ψηφοφόρων απαντά σε πολυδιάστατο ερωτηματολόγιο χαρακτηριστικών του «ιδανικού πολιτικού ηγέτη». Από το συγκεκριμένο εργαλείο, το οποίο δομείται βάσει των κεντρικών διαστάσεων της διαδικασίας κοινωνικής επιρροής, μέσω παραγοντικής ανάλυσης αντιστοιχιών, αυτόματης ταξινόμησης και ανάλυσης πολλαπλών αντιστοιχιών, προκύπτουν επιμέρους δομές αναπαραστασιακών περιεχομένων.

Τα συγκεκριμένα ευρήματα συνδέονται ερευνητικά και θεωρητικά με άλλους άξονες της πολιτικής σκέψης και συμπεριφοράς και συζητούνται με γνώμονα την «εμπειρικά εφαρμόσιμη» αλλά και τη θεωρητική συνεισφορά τους στην κοινωνιοψυχολογική διερεύνηση της πολιτικής δραστηριοποίησης του κοινωνικού υποκειμένου.

ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ, ΡΙΣΚΟΚΙΝΔΥΝΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Θέμης Αποστολίδης

Κοινωνική Ψυχολογία της Υγείας, Πανεπιστήμιο της Προβηγκίας, Γαλλία

Στην ψυχολογία της υγείας, οι παράγοντες προσωπικότητας θεωρούνται ότι παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στις συμπεριφορές που αφορούν την υγεία. Όμως ο τρόπος που χρησιμοποιούνται δεν λαμβάνει υπόψη του το ρόλο του κοινωνικού πλαισίου μέσα στο οποίο εντάσσονται αυτές οι συμπεριφορές. Σ' αυτή την παρουσίαση θα βασιστούμε στο παράδειγμα της χρονικής προοπτικής (Zimbardo & Boyd, 1999) για να δείξουμε το ρόλο που παίζει το κοινωνικό πλαίσιο στην σχέση μεταξύ μελλοντικής χρονικής προοπτικής και ρισκίνδυνης συμπεριφοράς. Θα παρουσιάσουμε δύο έρευνες με ερωτηματολόγιο που αφορούν τις κοινωνικές αναπαραστάσεις εφήβων και νέων στη Γαλλία για την κάνναβη, τις χρονικές τους προοπτικές και τις πρακτικές χρήσης (Apostolidis et al., 2006). Τα αποτελέσματα της πρώτης έρευνας έδειξαν ότι η «προστατευτική» επίδραση της μελλοντικής χρονικής προοπτικής πάνω στη χρήση διαμεσολαβείται από την αναπαράσταση της κάνναβης σαν ναρκωτικό. Τα αποτελέσματα της δεύτερης έρευνας έδειξαν το ρόλο που παίζει η χρονική προοπτική στη σχέση μεταξύ χρήσης κάνναβης και άρνησης του ρίσκου. Συγκεκριμένα, η άρνηση του ρίσκου είναι μεγαλύτερη στους χρήστες που έχουν μεγαλύτερη χρονική προοπτική από αυτούς που έχουν μικρότερη. Τα αποτελέσματα αυτά έρχονται σε αντίθεση με τη παραδεχτή, κανονιστική θεώρηση ότι η μελλοντική χρονική προοπτική προστατεύει τα άτομα απέναντι στο ρίσκο και αναδεικνύουν την περίπλοκη επίδραση των παραγόντων προσωπικότητας όταν εξετάζουμε ταυτόχρονα τις κοινωνιογνωστικές διαδικασίες όπως οι αναπαραστάσεις που αντανακλούν το κοινωνικό πλαίσιο (πχ. κοινωνική διαμάχη για το αν η κάνναβη είναι ναρκωτικό). Η κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση αυτών των προβλημάτων ανανεώνει τις προβληματικές της ψυχολογίας της υγείας δίνοντας έμφαση στη πλαισίωση αυτών των φαινομένων.

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ : ΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΜΕ ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ

Ξένια Χρυσογού

**Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας
Πάντειο Πανεπιστήμιο**

Ξεκινώντας από την θεώρηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων (Moscovici 1961, 2000) η παρουσίαση αυτή φιλοδοξεί να δείξει τις πολλαπλές επικεντρώσεις του φαινομένου της παρουσίας των μεταναστών και της διαφορετικότητας στην Ελλάδα.

Η μετανάστευση στην Ελλάδα αποτελεί πρόσφατο φαινόμενο και δεν συνδέεται με ένα παρελθόν αποικιοκρατίας όπως σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Έτσι η αναπαράσταση της πολιτισμικής πολλαπλότητας στα πλαίσια του έθνους-κράτους παραπαίει ανάμεσα σε μια επικέντρωση που αφορά τον πολιτισμό και σε μια επικέντρωση που αφορά τις κοινωνικές θέσεις τόσο των Ελλήνων όσο και των μεταναστών. Το επιχείρημα αυτό θα αναπτυχθεί μέσα από τα αποτελέσματα τριών διαφορετικών ερευνών, πειραματικών και μη, που έγιναν με Έλληνες πολίτες (φοιτητές και όχι). Σύμφωνα με τη θεώρηση του Doise (1992), για την ύπαρξη τριών διαφορετικών τύπων επικεντρώσεων θα δείξουμε ότι : α) η κοινωνική θέση των υποκειμένων παίζει ρόλο στο αν θα αντιληφθούν την μετανάστευση ως κοινωνικό ή πολιτισμικό φαινόμενο, β) η αντίληψη περί κοινωνικής θέσης των μεταναστών αλλά και η ιεράρχηση των πολιτισμών προσδιορίζει τις αναπαραστάσεις περί ένταξης των μεταναστών και γ) οι ξενοφοβικές αντιλήψεις και η ταύτιση με την εθνική ενδο-ομάδα δεν συνδέονται εξίσου με όλες τις αντιλήψεις για το έθνος (πολιτειακή και εθνοτική).

Έτσι η αλλαγή που προκαλεί η ύπαρξη μεταναστών στην αναπαράσταση του έθνους-κράτους επικεντρώνεται σε κοινωνιολογικούς, κοινωνιοψυχολογικούς και ψυχολογικούς παράγοντες. Τα αποτελέσματα αυτά, πέρα από την πολιτική τους σημασία, αναδεικνύονται στα πλαίσια της θεωρίας των κοινωνικών αναπαραστάσεων, μιας « παραδειγματικής » θεωρίας γενικής ερμηνευτικής εμβέλειας (σχέση κοινωνιογνωστικών διαδικασιών και κοινωνικών ρυθμίσεων) αλλά τοπικής προβλεψιμότητας (μετανάστευση στα πλαίσια του Ελληνικού κοινωνικού περιβάλλοντος).

**ΚΟΙΝΩΝΙΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ
ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΕΝΗ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΧΕΣΗ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ
ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ**

Παναγιώτης Κορδούτης

**Αναπληρωτής Καθηγητής Ψυχολογίας των Διαπροσωπικών Σχέσεων και της
Επιρροής, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο**

Η στενή διαπροσωπική σχέση αποτελεί ένα από τα προνομιακά πεδία δοκιμασίας της θέσης ότι η κοινωνική ψυχολογική θεωρία είναι αδιαχώριστη από τη ρευστότητα των υπό μελέτη κοινωνικών φαινομένων. Το καταδεικνύει η πορεία της διασύνδεσης του Επιστημολογικού Παραδείγματος της Κοινωνικής Ανταλλαγής προς τις κοινωνικές «περιπέτειες» της ερωτικής σχέσης μόλις τις τελευταίες δεκαετίες. Οι βασικές θεωρητικές θέσεις για το τι αποτελεί ανταλλασσόμενο στη σχέση αγαθό, τι ικανοποιεί τα μέλη της ερωτικής δυάδας ώστε να συντηρούν τη σχέση ή να τη διαλύουν, τι αντίκτυπο έχει αυτό για τις εκατέρωθεν αντιλήψεις του εαυτού των ερωτικών συντρόφων και τι εν τέλει αποτελεί ατομική ή δυαδική επιδίωξη στη σχέση και για ποιο λόγο, έχουν προσδιορισθεί και επαναπροσδιορισθεί αρκετές φορές. Οι επαναπροσδιορισμοί στόχο έχουν να παρακολουθούν τον συνεχιζόμενο κοινωνικό διάλογο του «ατομικού» με το «κοινωνικό» μέσα από τη κοινωνική μονάδα της ερωτικής δυάδας. Ωστόσο, η παραγόμενη θεωρία δεν ενημερώνει αυτόματα ή αυτονόητα την κλινική πράξη και συμβουλευτική ούτε άλλωστε τη θεσμοθετημένη ή εκ των άνω αντίληψη του τι σημαίνει «έχω ερωτική σχέση». Παρά το ότι δεν είναι ευχερής ο διαχρονικός εμπειρικός έλεγχος των φαινομένων αυτών στην Ελλάδα, επιχειρείται η συνεκτική παρουσίαση ορισμένων συγχρονικών εμπειρικών μελετών με θέμα τα σχετικά οφέλη και κόστη των ατόμων από τη ερωτική σχέση, τις συνέπειες που έχουν γι' αυτήν και την συναινετική αξιολόγηση των συνεπειών από τους κρατούντες κοινωνικούς κανόνες.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 3ο

Αίθουσα 1

18.00 - 19.30

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Πρόεδρος: Φ. Μόττη-Στεφανίδη¹, Ξ. Χρυσόχου

Συζητητής: Φ. Μόττη-Στεφανίδη¹, Ξ. Χρυσόχου

¹Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

²Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η μετανάστευση και η μετακίνηση πληθυσμών έχει διαρρήξει τα εθνοπολιτισμικά ομοιογενή Ευρωπαϊκά κράτη και έχει φέρει τους κατοίκους τους αντιμέτωπους με διαφορετικούς πληθυσμούς, με αποτέλεσμα η διαχείριση της ετερότητας να αποτελεί πλέον σημαντικό διακύβευμα. Το συμπόσιο αυτό περικλείει εμπειρικές έρευνες με στόχο να δείξει τις πολύπλοκες επιπτώσεις που έχει η αντίληψη της παρουσίας του άλλου σε ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο τόσο για την πλειονότητα όσο και για την μειονότητα. Η πρώτη παρουσίαση από τους *Παυλόπουλο και Μόττη-Στεφανίδη* μελετά το διαμεσολαβητικό ρόλο των παραγόντων επιπολιτισμού στη σχέση μεταξύ πρόσληψης της διάκρισης και κοινωνικής προσαρμογής εφήβων μεταναστευτικής καταγωγής στην Ελλάδα ενώ η δεύτερη ανακοίνωση από τους *Μόττη-Στεφανίδη, Παυλόπουλο και Masten* εξετάζει το διαμεσολαβητικό ρόλο οικογενειακών παραγόντων στη σχέση μεταξύ πρόσληψης της διάκρισης και ψυχολογικής επάρκειας Αλβανών εφήβων. Θα συζητηθεί ο προστατευτικός ρόλος των παραγόντων αυτών για την ομαλή προσαρμογή των εφήβων. Η τρίτη παρουσίαση από τους *Χρυσόχου και Χαραλάμπους* εξετάζει το πώς αναπαρίσταται η διαχείριση των υλικών πόρων σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία όταν οι δικαιούχοι είναι μέλη διαφορετικών εθνοπολιτισμικών ομάδων. Πώς αντιλαμβάνονται νεαροί μαθητές την απόδοση πόρων και πώς την εξηγούν αποτελεί ένδειξη της αποδοχής και ένταξης των μεταναστών στη νέα κοινωνία. Τέλος, η παρουσίαση των *Lyons, Albaz και Martensen* παρουσιάζουν ποιοτικά δεδομένα που εκφράζουν τη διαχείριση της ετερότητας σε μια παραδοσιακά πολυπολιτισμική κοινωνία, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο. Το θέμα που επεξεργάζονται είναι επίκαιρο διότι αφορά τη σύγκρουση μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων με αφορμή τις γελοιογραφίες του Προφήτη Μωάμεθ. Η συζήτηση που θα επακολουθήσει από τους συνδιοργανωτές του συμποσίου θα προσπαθήσει να φέρει σε σύγκλιση της απόψεις που διαμορφώνονται από τις εμπειρικές έρευνες σχετικά με τη διαχείριση της ετερότητας στην Ευρώπη σήμερα.

ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΑΛΒΑΝΩΝ ΕΦΗΒΩΝ: Ο ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Βασίλης Παυλόπουλος & Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο ρόλος των αντιλαμβανόμενων διακρίσεων, ως παράγοντα επικινδυνότητας για την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μεταναστών, είναι καλά εδραιωμένος στη διεθνή βιβλιογραφία. Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τη διαμεσολαβητική επίδραση των επιπολιτισμικών διεργασιών στη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενης διάκρισης και κοινωνικής προσαρμογής, με βάση το υπόδειγμα της ψυχικής ανθεκτικότητας. Το δείγμα αποτελείται από 272 Αλβανούς εφήβους (45% κορίτσια, 20% δεύτερης γενιάς, Μ.Ο. ηλικίας 14 ετών) από την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας. Η κλίμακα αντιλαμβανόμενων διακρίσεων βασίστηκε σε αντίστοιχα εργαλεία των Verkuyten (1998) και Phinney (1998). Χρησιμοποιήθηκαν τρεις δείκτες κοινωνικής επάρκειας των εφήβων, οι οποίοι προήλθαν από διαφορετικούς κριτές: τους συμμαθητές (κοινωνιομετρικό τεστ, Coie, Dodge & Coppotelli, 1982), τους εκπαιδευτικούς, και την κλίμακα αυτοαναφοράς Προβλήματα στις Σχέσεις με Συνομηλίκους (Goodman, 1994). Για τη μελέτη της επαφής των Αλβανών εφήβων με συμπατριώτες και τους Έλληνες γηγενείς χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Επιπολιτισμού των Nguyen και Von Eye (2002). Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν, σε γενικές γραμμές, την αρνητική συσχέτιση της αντιλαμβανόμενης διάκρισης με τους δείκτες κοινωνικής επάρκειας (εκτός από τις αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών). Οι μεταβλητές του επιπολιτισμού (ιδιαίτερος, ο προσανατολισμός προς την εξω-ομάδα) βρέθηκε ότι μετριάζουν την παραπάνω σχέση, χωρίς όμως να την καθιστούν στατιστικώς ασήμαντη. Επιπλέον, ο προσανατολισμός προς την εσω-ομάδα μπορεί να χαρακτηριστεί ως προστατευτικός παράγοντας, εφόσον βρέθηκε ότι αλληλεπιδρά με την αντιλαμβανόμενη διάκριση για την πρόβλεψη των προβλημάτων με συνομηλίκους. Τα ευρήματα συζητούνται σε συνάρτηση με τη βιβλιογραφία για τον επιπολιτισμό, τη μετανάστευση και την ψυχική ανθεκτικότητα.

ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ: ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη *, Βασίλης Παυλόπουλος* & Ann S. Masten**

* *Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών*

** *Institute of Child Development, University of Minnesota, USA*

Σκοπός αυτής της εργασίας ήταν να εξετάσει τη διαμεσολαβητική επίδραση οικογενειακών παραγόντων στη σχέση μεταξύ αντιλαμβανόμενων διακρίσεων και ψυχολογικής επάρκειας, με βάση το μοντέλο της ψυχικής ανθεκτικότητας. Το δείγμα αποτελούνταν από 272 Αλβανούς εφήβους (Μ.Ο. ηλικίας 14 ετών). Η ψυχολογική επάρκεια των εφήβων αξιολογήθηκε βάσει της βαθμολογίας τους (αρχεία σχολείου), της παρουσίας διαταρακτικής συμπεριφοράς (καθηγητές, τρεις ερωτήσεις) και προβλημάτων του συναισθήματος (αυτοαναφορά, Goodman, 1997), καθώς και της αυτοεκτίμησης τους (αυτοαναφορά, Rosenberg, 1965). Οι αντιλαμβανόμενες διακρίσεις αξιολογήθηκαν με την κλίμακα αντιλαμβανόμενων διακρίσεων (αυτοαναφορά, τέσσερις ερωτήσεις, προσαρμογή των ερωτήσεων των Verkuyten, 1998 και Phinney 1998). Ως οικογενειακοί παράγοντες εξετάστηκαν η συνοχή και η προσαρμοστικότητα της οικογένειας (αυτοαναφορά, FACES II, Olson, Portner & Bell, 1982), η συχνότητα των συγκρούσεων μεταξύ γονέων και παιδιών (αυτοαναφορά, προσαρμογή του εργαλείου των Prinz, Forster, Kent & O' Leary, 1979) και η γονεϊκή εμπλοκή με το σχολείο του παιδιού (καθηγητές, πέντε ερωτήσεις). Οι αναλύσεις παλινδρόμησης έδειξαν ότι οι αντιλαμβανόμενες διακρίσεις συνδέονται θετικά με όλους τους δείκτες ψυχολογικής επάρκειας που εξετάστηκαν. Οι οικογενειακοί παράγοντες, αν και συνδέονται θετικά με τους δείκτες επάρκειας, μετριάζουν την επίδραση των αντιλαμβανόμενων διακρίσεων μόνο σε δύο από τους τέσσερις δείκτες. Θα εξετασθούν τα αποτελέσματα αυτά με βάση τα συμπεράσματα της διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με την ψυχική ανθεκτικότητα, τη μετανάστευση και τις διακρίσεις.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΘΕΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ: ΑΠΟΦΕΙΣ ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΕΦΗΒΩΝ ΣΤΗ ΚΥΠΡΟ

**Ξένια Χρυσογόου και Ανίτα Χαραλάμπους
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο**

Το άγχος και η απειλή περί πόρων αποτελεί μια κοινή αναπαράσταση στην διαχείριση της σχέσης μεταξύ κοινωνίας υποδοχής και μεταναστών (Esses et al, 2001, Bobo, 1998). Το ποιος αποτελεί δικαιούχο διάφορων πόρων αποτελεί διακύβευμα. Επιπλέον, έχει διαπιστωθεί ότι οι πολιτικές θετικής δράσης υπέρ μειονεκτούντων ομάδων προκαλούν αντιδράσεις στις ισχυρότερες ομάδες ως άδικες αλλά συχνά και στις μειονεκτούσες ομάδες που δεν θέλουν να στιγματιστούν. Στιγματισμένες ομάδες συχνά διακρίνονται από υπερευαισθησία στην απόρριψη (Downey et al, 1998) και αμφισημία στην απόδοση της συμπεριφοράς των άλλων (Crocker et al, 1998). Οι έρευνες όμως διεξήχθησαν σε κοινωνίες με παράδοση στην υποδοχή μεταναστών. Πώς αντιλαμβάνονται αυτές τις σχέσεις οι νέοι σε κοινωνίες που πρόσφατα δέχτηκαν μετανάστες όπως η Κύπρος; Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια προσπάθεια πρώτης διερεύνησης αυτού του ερωτήματος. Μαθητές Κυπριακών γυμνασίων (Ελληνοκύπριοι και Μετανάστες) πήραν μέρος σε έρευνα όπου τους ζητήθηκε να κρίνουν κατά πόσο ήταν δίκαιη και σωστή η απόφαση να χαρίσει το σχολείο έναν υπολογιστή σε ένα Κύπριο ή σε ένα μετανάστη (χειρισμός καταγωγής ήρωα). Στα μισά υποκείμενα η απόφαση εξηγούνταν λόγω της καταγωγής του, ενώ στα άλλα μισά όχι (χειρισμός εξήγησης). Τα αποτελέσματα έδειξαν, μεταξύ άλλων, ότι όταν η απόδοση παραμένει αμφίσημη η απόφαση θεωρείται πιο δίκαιη και σωστή. Επιπλέον ενώ δεν υπάρχει διαφορά στο βαθμό υπερευαισθησίας στην απόρριψη μεταξύ Κυπρίων και μεταναστών, ο βαθμός αυτός επηρεάζει ορισμένες απαντήσεις. Η ανάγκη χρημάτων αποτελεί πιο προσφιλή εξήγηση των μεταναστών ή όταν πρόκειται για μετανάστη όταν απουσιάζει η απόδοση. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν στα πλαίσια των θεωριών περί δικαιοσύνης και θετικής δράσης.

ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΑΞΙΩΝ Η ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΞΙΩΝ; ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΑΧΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΑΝΕΖΙΚΕΣ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΝΕΩΝ ΒΡΕΤΑΝΩΝ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΟΥΛΑΜΑΝΩΝ

Evanthia Lyons, Nasser Albaz and Rasmus Martensen

Social Psychology European Research Institute (SPERI), University of Surrey, UK

Στις Δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες η ξеноφοβία παίρνει συχνά τη μορφή διαθρησκευτικής προκατάληψης, ειδικότερα εναντίον των Μουσουλμάνων. Ο Χριστιανισμός και το Ισλάμ παρουσιάζονται γενικότερα σαν να αντιπροσωπεύουν αντίθετα και συγκρουόμενα συστήματα αξιών, ενώ οι προσπάθειες για κοινωνική συνοχή παρουσιάζονται ως προσπάθειες να εξευρεθεί λύση σε συγκρούσεις αξιών όπως η ελευθερία της έκφρασης απέναντι στο σεβασμό στις θρησκευτικές ευαισθησίες. Η ανακοίνωση αυτή ασχολείται με τον τρόπο που Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι στο Ηνωμένο Βασίλειο νοηματοδότησαν τα γεγονότα και τις αντιδράσεις που ακολούθησαν τη δημοσίευση στη Δανία των γελοιογραφιών με τον προφήτη Μωάμεθ. Παρουσιάζονται τα ευρήματα μια μελέτης ομάδων εστίασης που σχεδιάστηκε για να εξερευνήσει πώς τα μέλη της Χριστιανικής πλειοψηφίας και της Μουσουλμανικής μειονότητας βίωσαν τη σύγκρουση με τις γελοιογραφίες. Μέσω αυτών των συζητήσεων εξερευνήθηκε ο τρόπος με τον οποίο αυτές οι ομάδες κατασκεύαζαν την πολύ-πολιτισμικότητα, τις αντιλήψεις τους για τις πηγές της «Χριστιανο-Μωαμεθανικής σύγκρουσης» στις Δυτικές κοινωνίες και τις πιθανές στρατηγικές κοινωνικής συνοχής. Λειτουργήσαν έξι ομάδες εστίασης με Βρετανούς Μουσουλμάνους και Χριστιανούς. Τα δεδομένα αναλύθηκαν με τη χρήση της Ερμηνευτικής Φαινομενολογικής Ανάλυσης, και όπως αναμενόταν φάνηκαν διαφορές στον τρόπο που οι δύο ομάδες κατασκεύαζαν τα γεγονότα. Και οι δύο ομάδες όμως τόνισαν το ρόλο του σεβασμού στη δημιουργία κοινωνικής συνοχής. Οι Μουσουλμάνοι θεωρούσαν επίσης ότι η έλλειψη σεβασμού προς το Ισλάμ οφειλόταν στο γεγονός ότι οι Χριστιανοί ένιωθαν απειλημένοι από την εξάπλωση του Ισλάμ. Η ανάλυση ανέδειξε τους περιορισμούς μερικών απόψεων των θεωριών επιπολιτισμοποίησης που μεταχειρίζονται τα όρια των ομάδων ως μη-προβληματικά και θεωρούν τις αξίες μιας ομάδας ως κατ'ανάγκη συναινετικές.

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 4ο

Αίθουσα 2

10.00 - 11.30

ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΣΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Προεδρείο: Ζ. Μπαμπλέκου¹ & Ν. Μακρής²

Συζητητής: Θ. Βελλή

¹Α.Π.Θ. & ²Α.Π.Θ.

Το συμπόσιο αυτό του Κλάδου Γνωστικής Ψυχολογίας της ΕΛΨΕ επιχειρεί να συνενώσει ερευνητικές προσπάθειες από διαφορετικά γνωστικά πεδία και να παραπέμψει στις εφαρμογές της βασικής έρευνας στην καθημερινή ζωή. Οι Χρυσοχόου και Μπαμπλέκου μελετούν το πολυδομικό μοντέλο εργαζόμενης μνήμης των Baddeley και Hitch στην κατανόηση προφορικού κειμένου από παιδιά. Εξετάζουν τη συμβολή της εργαζόμενης μνήμης στην κατανόηση, συζητούν τη θεωρητική εγκυρότητα του συγκεκριμένου μοντέλου και αναφέρονται στην πιθανότητα χρήσης των ευρημάτων στη μελλοντική δημιουργία ενός εργαλείου για την ανίχνευση δυσκολιών κατανόησης από την προσχολική ηλικία. Οι Μακρής, Πνευματικός και Φαχαντίδης ερευνούν την ανάπτυξη του ανασταλτικού ελέγχου ως συστατικού της εκτελεστικής λειτουργίας, σε σχέση με την επίλυση προβλημάτων από παιδιά και ενήλικες. Συζητούν τα ευρήματά τους υπό το πρίσμα της αλλαγής στην πολυπλοκότητα των κανόνων που χρησιμοποιούνται κατά την επίλυση προβλημάτων, καθώς και τη σημασία της μεταφοράς παρόμοιων ευρημάτων στην καθημερινή πρακτική. Η Σαμαρτζή εξετάζει το ρόλο του συναισθηματικού περιεχομένου ενός γεγονότος στην εκτίμησή μας για το πόσο χρόνο διαρκεί το γεγονός. Η μελέτη του ρόλου αυτού πραγματοποιείται μέσω της ανάγνωσης περιγραφικού κειμένου. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το «θετικό» ή «αρνητικό» συναισθηματικό περιεχόμενο δεν επηρεάζει την πρόσληψή μας για το πόσο διαρκεί ένα γεγονός και τα ευρήματα συνδέονται με τη δημιουργία αναπαραστάσεων κατά την κατανόηση κειμένου. Τέλος, η Καραγιαννοπούλου παρουσιάζει εφαρμοσμένη έρευνα, εξετάζοντας πώς επηρεάζει ο τρόπος αξιολόγησης τον τρόπο μελέτης και τη συνακόλουθη μάθηση φοιτητών. Συγκρίθηκαν οι εξετάσεις με κλειστά και ανοιχτά βιβλία και χρησιμοποιήθηκε η συνέντευξη ως εργαλείο. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι ο τρόπος της μελέτης και οι στρατηγικές των φοιτητών προσαρμόστηκαν στις ανάγκες της εξέτασης και ότι η μάθηση σε βάθος ενισχύθηκε μέσω των εξετάσεων με ανοιχτά βιβλία.

Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΤΩΝ BADDELEY ΚΑΙ HITCH: ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΑΠΟ ΠΑΙΔΙΑ

Ελισάβετ Χρυσοχόου & Ζωή Μπαμπλέκου
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Δύο υποσυστήματα του μοντέλου EM των Baddeley και Hitch (1974) θεωρούνται ότι συμβάλλουν σημαντικά στην επεξεργασία της γλώσσας: το φωνολογικό κύκλωμα (ΦΚ) και το κεντρικό σύστημα ελέγχου (ΚΣΕ). Πρόσφατα, η ανάπτυξη μιας συστοιχίας με δοκιμασίες EM (Pickering & Gathercole, 2001) μας διευκόλυνε να αξιολογήσουμε τα δύο υποσυστήματα από την προσχολική κιόλας ηλικία. Τα έργα της συστοιχίας μαζί με ένα έργο πρόσληψης λεξιλογίου και ορισμένα κείμενα που συνοδεύονται από ερωτήσεις κατανόησης μεταφράστηκαν από τα αγγλικά στα ελληνικά και προσαρμόστηκαν για τις ανάγκες της μελέτης μας. Συμμετείχαν 180 παιδιά, που χωρίστηκαν σε τρεις ηλικιακές ομάδες (Μ.Ο.: 5:7, 7:7 και 9:7 έτη, αντίστοιχα). Οι αναλύσεις κατέδειξαν την εγκυρότητα δομής της συστοιχίας, καθώς και την ευαισθησία των μετρήσεων σε ηλικιακές διαφοροποιήσεις. Πραγματοποιήσαμε επίσης αναλύσεις παλινδρόμησης, για να ελέγξουμε την αξία των μνημονικών μετρήσεων ως δεικτών πρόβλεψης των επιδόσεων στην κατανόηση κειμένου. Τα ευρήματά μας συμφωνούν με τους ρόλους που αποδίδονται στο ΦΚ και το ΚΣΕ, καθώς και με τη συμβολή των δύο υποσυστημάτων στη γλωσσική κατανόηση. Ωστόσο, μπορούν να ερμηνευτούν επαρκέστερα όταν λαμβάνεται υπόψη ο διαχειριστής επεισοδίων –το υποσύστημα που πρόσφατα εισήγαγε στο πολυμερές μοντέλο της EM ο Baddeley (2000). Στο πλαίσιο των ευρημάτων μας, συζητούμε τη θεωρητική εγκυρότητα του μοντέλου, εντοπίζουμε αδυναμίες του και διατυπώνουμε προτάσεις για την περαιτέρω διερεύνηση του ζητήματος.

Λέξεις-κλειδιά: Εργαζόμενη μνήμη, κατανόηση γλώσσας, παιδιά

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΛΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Νίκος Μακρής¹, Δημήτρης Πνευματικός² & Νίκος Φαχαντίδης²

¹ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ² Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Ο όρος εκτελεστική λειτουργία αναφέρεται σε μία πολύπλοκη γνωστική δομή η οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο διαδικασιών, όπως σχεδιασμό, ανασταλτικό έλεγχο, εργαζόμενη μνήμη, ευελιξία προσοχής, και συντελεί στο συνειδητό έλεγχο της σκέψης και της δράσης. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται, συνοπτικά, οι θεωρίες οι οποίες έχουν διατυπωθεί για την περιγραφή της ανάπτυξης της εκτελεστικής λειτουργίας. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη θεωρία της Γνωστικής Πολυπλοκότητας και Ελέγχου των Zelazo και Frye. Η θεωρία αυτή αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι αναπτυξιακές αλλαγές στον αναλογισμό της δράσης επιτρέπουν την αλλαγή στην πολυπλοκότητα των κανόνων που εφαρμόζονται κατά τη διάρκεια λύσης προβλημάτων, και οι οποίες επιτρέπουν, με τη σειρά τους, την εφαρμογή εκ μέρους των παιδιών περαιτέρω συνειδητού ελέγχου στη σκέψη και τη δράση. Επίσης, παρουσιάζεται μέρος μίας ευρύτερης έρευνας το οποίο είχε ως στόχο τη διερεύνηση, σε ελληνικό δείγμα, της ανάπτυξης ενός συστατικού της εκτελεστικής λειτουργίας, του ανασταλτικού ελέγχου. Στην έρευνα συμμετείχαν 120 άτομα ηλικίας 3.5 έως 60 ετών. Οι συμμετέχοντες εξετάστηκαν με ένα λογισμικό το οποίο κατασκευάστηκε για τις ανάγκες της έρευνας με βάση το Test Αλλαγής Διάστασης στην Ταξινόμηση Καρτών (Dimensional Change Sorting Card Test – DCCS). Τα αποτελέσματα συζητούνται με αναφορά σε προηγούμενες σχετικές έρευνες, στο ρόλο της εκτελεστικής λειτουργίας στην αποτελεσματική λύση προβλημάτων καθώς και στις προεκτάσεις της λειτουργίας αυτής στην τυπική και μη τυπική ανάπτυξη, στην καθημερινή κοινωνική αλληλεπίδραση αλλά και στη διαδικασία της μάθησης.

Λέξεις-κλειδιά: Ανάπτυξη, ανασταλτικός έλεγχος, εκτελεστική λειτουργία

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σταυρούλα Σαμαρτζή

Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας

Είναι γνωστό ότι οι άνθρωποι έχουμε την τάση να υποτιμάμε ή να υπερτιμάμε τη χρονική διάρκεια γεγονότων, τα οποία είτε βιώνουμε, είτε παρακολουθούμε να εκτυλίσσονται σε μία ταινία, ανάλογα με το συναισθηματικό τους περιεχόμενο (τα «ευχάριστα» γεγονότα θεωρούμε ότι κρατούν λίγο, ενώ τα «δυσάρεστα» είναι ατελείωτα). Το ερώτημα είναι εάν η υποκειμενικότητα αυτή της εκτίμησης ισχύει και στην περίπτωση των γεγονότων, τα οποία αναπαριστούμε μέσω της διαδικασίας ανάγνωσης και κατανόησης του κειμένου που τα περιγράφει. Δεδομένου ότι η αναγνωστική δραστηριότητα, ως διαδικασία κατανόησης ενός κειμένου, αποτελεί μία από τις συχνότερες λειτουργίες της καθημερινότητάς μας και τη βασικότερη πηγή πληροφόρησης και κατασκευής της τρέχουσας πραγματικότητας, η διερεύνηση του παραπάνω ερωτήματος προσφέρεται για τη σύνδεση θεωρητικών προβληματισμών της γνωστικής ψυχολογίας με την εφαρμογή τους σε πραγματικές συνθήκες. Τα πρώτα αποτελέσματα σχετικών ερευνών που πραγματοποιήθηκαν σε ενήλικες και στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν ισομήκη, κατασκευασμένα κείμενα «θετικού» ή «αρνητικού» συναισθηματικού περιεχομένου, αποψιλωμένα από χρονικές πληροφορίες έδειξαν ότι, παρά το γεγονός ότι τα άτομα προσλαμβάνουν τα κείμενα ως τέτοια («θετικά» ή «αρνητικά») δεν παρατηρείται αντίστοιχη σχετική υποτίμηση ή υπερτίμηση της διάρκειας εκτύλιξης των γεγονότων που περιγράφονται σε αυτά. Η πιθανότερη εξήγηση αφορά το ρόλο της αναπαράστασης κατά τη διαδικασία κατανόησης ενός κειμένου, ο οποίος δεν εξασφαλίζει ούτε το βιωματικό χαρακτήρα του περιεχομένου της πληροφορίας, αλλά ούτε την προϋπόθεση ταύτισης-εμπλοκής του αναγνώστη με την πληροφορία, στοιχεία απαραίτητα για την «υποκειμενικοποίηση» της χρονικής διάρκειας.

Λέξεις-κλειδιά: Συναισθηματικό περιεχόμενο, εκτίμηση διάρκειας, κατανόηση κειμένου

ΜΕΛΕΤΗ, ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ευαγγελία Καραγιαννοπούλου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας

Πρόσφατες έρευνες που εστιάζονται στη μάθηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, έχουν αναδείξει ότι η μορφή της αξιολόγησης επηρεάζει την ποιότητα της μάθησης, καθώς καθορίζει τον τρόπο μελέτης και την κατανόηση της ύλης. Στην παρούσα διερευνητική μελέτη, διεξήχθησαν συνεντεύξεις με είκοσι τεταρτοετείς φοιτητές της Φιλοσοφικής Σχολής. Οι συνεντεύξεις επικεντρώθηκαν στην προετοιμασία για εξετάσεις με ανοιχτά και κλειστά βιβλία. Οι φοιτητές ρωτήθηκαν σχετικά με τις στρατηγικές μελέτης, το σκοπό της μελέτης, τις διαδικασίες κατανόησης και απομνημόνευσης πληροφοριών, και την ετοιμότητά τους για τις εξετάσεις. Οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και αναλύθηκαν καταλήγοντας στη δημιουργία περιγραφικών κατηγοριών. Τα ευρήματα της έρευνας κατέδειξαν διαφορές σχετικά με το σκοπό της μελέτης, την ανάπτυξη αντικειμένων γνώσης (knowledge objects) και τη συσχέτιση μεταξύ απομνημόνευσης και κατανόησης, αναδεικνύοντας το ρόλο της μαθησιακής εμπειρίας που βιώνει κανείς στην αίθουσα διδασκαλίας καθώς και της σχέσης του διδάσκοντος με τη γνώση. Η μάθηση σε βάθος φαίνεται να ενισχύεται περισσότερο στην περίπτωση των εξετάσεων με ανοιχτά βιβλία. Τα αποτελέσματα συζητιούνται στο πλαίσιο της διεθνούς βιβλιογραφίας, όσον αφορά την ανάπτυξη των αντικειμένων γνώσης και τη σχέση μεταξύ κατανόησης και εμπειρίας μάθησης.

Λέξεις-κλειδιά: Τριτοβάθμια εκπαίδευση, εξετάσεις, αντικείμενα γνώσης (knowledge objects), μελέτη, κατανόηση

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 5ο

Αίθουσα 2

13.00 - 14.30

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ: ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΟΝΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Πρόεδρος: Δ. Πνευματικός, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Συζητητής: Η. Μπεζεβέγκης, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΪΚΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

**Μπεζεβέγκης Ηλίας, Γεωργουλέας Γιώργος, Παυλόπουλος Βασίλης
Πανεπιστήμιο Αθηνών**

Μεταξύ των παραγόντων που συνδέονται με την προσαρμογή των παιδιών και των εφήβων σημαντική θέση στη βιβλιογραφία κατέχουν οι γονεϊκές προσδοκίες, όπως διαμορφώνονται με βάση τις άρρητες θεωρίες των γονέων για τη διαδικασία της ανάπτυξης, γενικά, και για την προσωπικότητα του δικού τους παιδιού, ειδικότερα. Στην παρούσα μελέτη διερευνάται ο ρόλος των γονεϊκών αντιλήψεων σε συνάρτηση με την ψυχολογική προσαρμογή των εφήβων. Το δείγμα αποτέλεσαν 100 οικογένειες (μητέρα, πατέρας και παιδί 11-15 ετών). Οι γονείς συμπλήρωσαν: (α) το Ερωτηματολόγιο Προσωπικότητας και Ατομικών Διαφορών (Halverson et al., 2003) σε δύο μορφές, για την παρατηρούμενη και την επιθυμητή συμπεριφορά του παιδιού τους, και (β) την κλίμακα Αντιλήψεων για την Ανάπτυξη (Martin & Johnson, 1992). Στους εφήβους χορηγήθηκε: (α) το Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Goodman, 1997), (β) η Κλίμακα Αυτοαποτελεσματικότητας (Bandura et al., 1996), και (γ) η Κλίμακα Επικοινωνίας Γονέα-Εφήβου (Olson et al., 1989). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ψυχολογική προσαρμογή του εφήβου (υψηλή αυτοαποτελεσματικότητα, απουσία ψυχολογικών προβλημάτων) συνδέεται θετικά με τη γονεϊκή αντίληψη της ανάπτυξης ως γνωστικής-εξελικτικής διαδικασίας, καθώς και με την ανοιχτή επικοινωνία γονέα-εφήβου, ενώ συνδέεται αρνητικά με την αντίληψη της ανάπτυξης ως διαδικασίας ωρίμανσης (για τους πατέρες) ή μάθησης (για τις μητέρες). Η αξιολόγηση της προσωπικότητας των παιδιών από τους γονείς τείνει να είναι θετικότερη για τους ψυχολογικά επαρκείς εφήβους, ενώ οι γονεϊκές προσδοκίες για τα επιθυμητά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας δεν συνδέονται ευθέως με την προσαρμογή των εφήβων. Η παραπάνω γενική εικόνα μελετάται σε συνάρτηση με το φύλο του γονέα και το φύλο του παιδιού.

ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΕΦΗΒΩΝ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΓΟΝΕΪΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ
Μπεζεβέγκης Ηλίας, Γεωργουλέας Γιώργος, Παυλόπουλος Βασίλης
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην ερευνητική αυτή μελέτη εξετάζονται οι αντιλήψεις εφήβων και γονέων για τη γονεϊκή συμπεριφορά, τις συγκρούσεις που προκύπτουν μεταξύ τους για θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος, την ποιότητα της επικοινωνίας ανάμεσα στις δύο πλευρές και το συναισθηματικό κλίμα της οικογένειας. Σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους οι συμμετέχοντες (έφηβοι και γονείς) συμπλήρωσαν δύο διαφορετικές μορφές του ίδιου ερωτηματολογίου, προκειμένου να αξιολογήσουν τη γονεϊκή συμπεριφορά. Η μεγάλη πλειονότητα τόσο των εφήβων, όσο και των γονέων χαρακτηρίζουν συνολικά τη γονεϊκή συμπεριφορά ως «δημοκρατική», ωστόσο η εικόνα αυτή αλλάζει, όταν αξιολογείται η συμπεριφορά των γονέων σε επιμέρους τομείς της καθημερινής ζωής. Παρουσιάζονται συγκριτικά στοιχεία των απαντήσεων γονέων και παιδιών των ίδιων οικογενειών σχετικά με τα θέματα, για τα οποία προκύπτουν συχνότερα συγκρούσεις στην οικογένεια, και -σύμφωνα με τις απαντήσεις τόσο των εφήβων όσο και των γονέων- τα θέματα αυτά είναι το σχολείο, οι ώρες εξόδου και το λεξιλόγιο. Παρά τις επιμέρους διαφορές έφηβοι και γονείς αξιολογούν θετικά τόσο το επίπεδο επικοινωνίας μεταξύ τους, όσο και το συναισθηματικό κλίμα που επικρατεί στη οικογένεια. Τέλος, παρουσιάζονται αποτελέσματα της παραγοντικής ανάλυσης των απαντήσεων εφήβων και γονέων, από την οποία προκύπτουν παράγοντες που περιγράφουν τις αντιλήψεις εφήβων και γονέων για τις συγκρούσεις μεταξύ τους σχετικά με θέματα της καθημερινής ζωής.

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΟΡΟΣΗΜΑ

Σμαράγδα Καζή και Στέλλα Μεθενίτη

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στην έρευνα αυτή εξετάστηκαν οι θεωρίες των γονέων για την ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, μέσω ανοικτών ερωτήσεων, ρωτήθηκαν ζευγάρια γονέων εφήβων ως προς (α) ποια θυμούνται ως αναπτυξιακά ορόσημα κατά τη διάρκεια της ζωής του παιδιού τους από τη γέννησή του μέχρι τώρα, και (β) ποια αναπτυξιακά ορόσημα έχουν εντοπίσει ως προς συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων και ικανοτήτων (π.χ. κοινωνική συμπεριφορά, μαθηματική ικανότητα, χωροταξική ικανότητα). Επίσης, τους ζητήθηκε να προσδιορίσουν την αιτία που προκάλεσε αυτήν την αναπτυξιακή αλλαγή. Ο προσδιορισμός της αιτίας γινόταν μέσω της παρουσίασης στους γονείς τεσσάρων πιθανών απαντήσεων, οι οποίες αντανακλούν τα τέσσερα βασικά θεωρητικά ερμηνευτικά πλαίσια της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας (περιβάλλοντος-μάθησης, βιολογίας-ωρίμανσης, εποικοδομιστικής, πολιτισμικού πλαισίου). Τέλος, ζητήθηκε από τους γονείς να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο που διερευνούσε τις απόψεις τους ως προς τη φύση της νοημοσύνης, την ικανότητα προσαρμογής και το χαρακτήρα. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι: (α) οι γονείς θυμούνται εντονότερα γεγονότα στη ζωή του παιδιού που συνδέονται με βιοσωματικές αλλαγές, (β) ως προς την ανάπτυξη της μαθηματικής ικανότητας των παιδιών οι γονείς εμφανίζονται ως υποστηρικτές νατιβιστών θεωριών, αντίθετα με την κοινωνική και τη λεκτική ικανότητα όπου εμφανίζονται ως υποστηρικτές της επίδρασης του πολιτισμικού περιβάλλοντος.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΣΤΗΝ Α' ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΜΗΤΕΡΩΝ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Κωνσταντίνος Πετρογιάννης

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Στην παρουσίαση αυτή θα αναφερθούμε, σε επίπεδο περιγραφικής αποτύπωσης, στα πρώτα ευρήματα μιας διερευνητικής μελέτης που αφορούσε την προσαρμογή στην Α' τάξη του δημοτικού σχολείου παιδιών αλλοδαπών οικογενειών. Διερευνήθηκαν παράμετροι της σχολικής ετοιμότητας που συνδέονται με την εκδήλωση ενός αριθμού δεξιοτήτων που επιτρέπουν στα παιδιά να προσαρμοστούν και ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του σχολικού περιβάλλοντος και η σχέση μεταξύ των πτυχών αυτών με ορισμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά των μητέρων, τις απόψεις τους για το σχολείο, τα πιστεύω τους σχετικά με τους εκπαιδευτικούς στόχους και τις εκπαιδευτικές πρακτικές καθώς και τις προσδοκίες που έχουν για το εκπαιδευτικό μέλλον των παιδιών τους.

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 6ο

Αίθουσα 2

15.30 - 17.00

**ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ:
ΣΥΝΔΕΣΗ ΘΕΩΡΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ II**

Πρόεδρος: Σ. Χατζηχρήστου, Γ. Δημάκος

Συζητητής: Σ. Χατζηχρήστου

**Η ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΜΙΑΣ ΣΧΕΣΗΣ: ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ**

**Σπύρος Τάνταρος, Τομέας Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο
Αθηνών.**

Τα τελευταία χρόνια, η συζήτηση για τις δυσκολίες μάθησης των παιδιών στο σχολείο μοιάζει να διεξάγεται σε ένα πλαίσιο «ιατρικού» τύπου κυρίως. Η αναζήτηση των αιτίων για τις δυσκολίες αυτές φαίνεται πως επικεντρώνεται περισσότερο σε παράγοντες «εσωτερικούς» του παιδιού (π.χ. διαφορές στην εγκεφαλική λειτουργία, όπως πιστοποιούνται από απεικονιστικού τύπου μετρήσεις) και λιγότερο στους αντίστοιχους πιθανούς «εξωτερικούς». Ωστόσο, υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός ερευνών που επιχειρούν να μελετήσουν τις δυσκολίες αυτές, εξετάζοντας το ρόλο που διαδραματίζουν στη δημιουργία τους μεταβλητές όπως είναι οι οικογενειακές σχέσεις, το οικογενειακό άγχος, οι συναισθηματικοί παράγοντες, το σχολείο (μέθοδοι διδασκαλίας, παιδαγωγικές μέθοδοι, αναλυτικά προγράμματα, κλπ.), ή ακόμη και ο ίδιος ο εκπαιδευτικός.

Αυτή η εργασία επιχειρεί να συνθέσει τα δεδομένα της βιβλιογραφίας που εξετάζει αυτό τον τελευταίο παράγοντα, δηλαδή τον εκπαιδευτικό, δίνοντας έμφαση στη σπουδαιότητα του προσωπικού του άγχους (όπως αυτό διαμορφώνεται από την κοινωνική πίεση που αυτός υφίσταται) στη διαμόρφωση του αιτήματός του σχετικά με τους μαθητές, ενώ παράλληλα τονίζει το «θεραπευτικό» ρόλο που μπορεί ο ίδιος να διαδραματίσει σχετικά με τις δυσκολίες τους.

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΙΑΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Πολυχρόνη Φωτεινή, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιάσει τη δομή και τη λειτουργία του Συμβουλευτικού Σταθμού του Δημοτικού Βρεφοκομείου Αθηνών κατά τα πρώτα 8 χρόνια από τη σύστασή του. Ο Συμβουλευτικός Σταθμός απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας έως 6 χρόνων που παρακολουθούν τους 93 παιδικούς σταθμούς του Δήμου Αθηναίων. Οι βασικοί στόχοι αυτής της υπηρεσίας είναι: η αξιολόγηση και η ψυχοκοινωνική υποστήριξη του παιδιού, η υποστήριξη της οικογένειας και η ψυχοπαιδαγωγική στήριξη του παιδαγωγικού προσωπικού που εργάζεται στους παιδικούς σταθμούς. Επιπλέον, η διεπιστημονική ομάδα του Συμβουλευτικού Σταθμού εφαρμόζει προγράμματα πρωτογενούς πρόληψης για μαθησιακές δυσκολίες, διαφορετικότητα και συναισθηματική αγωγή. Στην υπηρεσία έχουν παραπεμφθεί 622 παιδιά (62,6% αγόρια και 37,3% κορίτσια) ηλικίας από 3 έως 6 ετών. Τα αιτήματα αφορούσαν προβλήματα συμπεριφοράς (38%), διαταραχές λόγου-ομιλίας (23%), αναπτυξιακά προβλήματα (9%) και συμβουλευτική γονέων σχετικά με δυσκολίες του παιδιού (30%). Στο Συμβουλευτικό Σταθμό απευθύνθηκαν επίσης 128 παιδικοί σταθμοί, με αίτημα την υποστήριξη του παιδαγωγικού προσωπικού για δυσκολίες συμπεριφοράς μέσα στην τάξη, δυσκολίες λόγου και εποπτεία για τη διαδικασία ένταξης παιδιών με ειδικές ανάγκες. Με βάση τα αιτήματα, πραγματοποιήθηκαν συνεδρίες συμβουλευτικής με γονείς ή παιδαγωγούς, εφαρμόστηκαν εξατομικευμένα προγράμματα ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης με τα παιδιά, ή έγινε παραπομπή σε άλλο δημόσιο φορέα για να διενεργηθεί επίσημη αξιολόγηση. Στην εισήγηση αυτή συζητούνται οι παράγοντες που σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα της παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών σε έναν πολυπληθή και πολυπολιτισμικό δήμο καθώς και η προσπάθεια υλοποίησης δράσεων σε επίπεδο συστήματος.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Λυκίτσάκου, Κ., Λαμπροπούλου, Α., Χατζηχρήστου, Χ.

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η εισήγηση αυτή πραγματεύεται θέματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη και εφαρμογή παρεμβάσεων σε επίπεδο συστήματος σε πολυπολιτισμικά πλαίσια. Η έννοια της διαφορετικότητας παρουσιάζεται μέσω μιας διαφορετικής εννοιολογικής προσέγγισης και συζητούνται ειδικότερα ζητήματα που σχετίζονται με την επίδραση πολιτισμικών παραγόντων σε σχέση με πρακτικές εφαρμογές της σχολικής ψυχολογίας, όπως η συμβουλευτική, η εμπειρική έρευνα και η αξιολόγηση των παρεμβάσεων, η διαμόρφωση σχεδίων δράσης σε επίπεδο εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής και η εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη των σχολικών ψυχολόγων. Τέλος, προτείνεται ένα "διεθνικό" / συνθετικό μοντέλο, το οποίο ενσωματώνει τη διεθνή και ελληνική εμπειρία από την εφαρμογή παρεμβάσεων σε πολυπολιτισμικά συστήματα ή κοινότητες και παρέχει συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη αποτελεσματικών διαπολιτισμικών παρεμβάσεων σε επίπεδο συστήματος, ανεξάρτητα από το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο αυτές πραγματοποιούνται.

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Χατζηχρήστου, Χ., Δημητροπούλου, Π., Λυκίτσάκου, Κ.

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται η διεύρυνση ενός προγράμματος πρωτογενούς πρόληψης το οποίο εφαρμόζεται από το Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας του Παν/μίου Αθηνών τα τελευταία χρόνια σε δημοτικά σχολεία και η αναγωγή του σε παρέμβαση σε επίπεδο συστήματος με στόχο την ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας και της αίσθησης της κοινότητας στο σχολικό περιβάλλον. Ειδικότερα, το παρεμβατικό πρόγραμμα πρωτογενούς πρόληψης «Προαγωγή της Ψυχικής Υγείας και της Μάθησης: Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο» εφαρμοζόταν τα προηγούμενα χρόνια σε τμήματα των τελευταίων τάξεων δημοτικών σχολείων μετά από αντίστοιχη επιμόρφωση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών των τμημάτων αυτών. Ακολουθώντας τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις στο χώρο της σχολικής ψυχολογίας, οι οποίες πλέον εστιάζονται στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων, και στην ενίσχυση των της ψυχικής ανθεκτικότητας των ατόμων (παιδιών, εκπαιδευτικών) και των συστημάτων (σχολείων) η διεύρυνση του προγράμματος σε επίπεδο συστήματος πραγματοποιήθηκε στους παρακάτω άξονες: (α) Επιλογή ενός μικρότερου αριθμού σχολικών μονάδων και προσπάθεια δημιουργίας ενός δικτύου σχολείων, (β) εφαρμογή του προγράμματος πρωτογενούς πρόληψης στους μαθητές όλων των τάξεων των σχολείων αυτών, (γ) ευαισθητοποίηση, εξειδικευμένη κατάρτιση και εποπτεία όλων των εκπαιδευτικών των επιλεγμένων σχολείων, τόσο σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος πρωτογενούς πρόληψης στις τάξεις τους, όσο και σχετικά με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της αίσθησης της κοινότητας στο σχολείο, (δ) ανάπτυξη, σχεδιασμός και υλοποίηση συγκεκριμένων κοινών δράσεων των σχολείων σε σχέση με τους τομείς που προάγουν την ψυχική ανθεκτικότητα των μελών της σχολικής κοινότητας. Το πρόγραμμα αποτελεί μια καινοτόμο προσπάθεια παρέμβασης η οποία δεν εστιάζει στο άτομο αλλά σε επίπεδο συστήματος και βοηθά ουσιαστικά στην πρόληψη εκδηλώσεων προβληματικών συμπεριφορών που εντοπίζονται όλο και συχνότερα πλέον στο πλαίσιο του σχολείου.

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 7ο

Αίθουσα 2

17.30 - 19.00

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΟΝΕΪΚΗΣ ΕΜΠΛΟΚΗΣ

Πρόεδρος: Σμαράγδα Καζή, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Συζητητής: Στέλιος Ν. Γεωργίου, Αναπληρωτής Καθηγητής Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΜΗΤΕΡΕΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στέλιος Ν. Γεωργίου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στην έρευνα πήραν μέρος 252 παιδιά Δημοτικού σχολείου (μέση ηλικία 11.5) και οι μητέρες τους. Βασικές μεταβλητές ήταν οι ακόλουθες: γονεϊκό στιλ, γονεϊκή εμπλοκή, συναισθηματική κατάσταση μητέρας και βαθμός θυματοποίησης του παιδιού στο σχολείο. Με τη βοήθεια δομικού μοντέλου διαπιστώθηκε ότι υπερπροστατευτικές μητέρες τείνουν να έχουν παιδιά που θυματοποιούνται στο σχολείο, ενώ καταθλιπτικές μητέρες τείνουν να έχουν παιδιά που είναι ταυτόχρονα θύτες και θύματα σχολικής επιθετικότητας.

**ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ
ΓΟΝΕΪΚΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ, ΤΗΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΗΣ ΑΛΚΟΟΛ ΑΠΟ ΕΦΗΒΟΥΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ**

**Παναγιώτης Σταυρινίδης-Δημητρίου Γ.Ανδρέας
Πανεπιστήμιο Κύπρου**

Στόχος αυτής της έρευνας ήταν να διερευνήσει τις αιτιώδεις σχέσεις μεταξύ της γονεϊκής εποπτείας και της κατάχρησης αλκοόλ από εφήβους, καθώς και τις επιδράσεις των μεταβλητών αυτών στην σχολική προσαρμογή του παιδιού. Στην έρευνα συμμετείχαν 245 έφηβοι που φοιτούν στην πρώτη τάξη του λυκείου με μέση ηλικία 15.7 ετών καθώς και οι μητέρες των παιδιών αυτών. Μητέρες και έφηβοι συμπλήρωσαν σε τρεις φάσεις τα ερωτηματολόγια γονεϊκής εποπτείας και κατάχρησης αλκοόλ αντίστοιχα. Από τα σχολεία λήφθηκαν επίσης πληροφορίες ως προς τη γενική επίδοση των μαθητών στο σχολείο. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από το διαχρονικό μοντέλο δομικών εξισώσεων δείχνουν ότι η γονεϊκή εποπτεία δεν επιδρά στην μείωση της κατανάλωσης αλκοόλ από τους εφήβους, ούτε επιδρά στην βελτίωση της σχολικής τους επίδοσης. Αντίθετα, η κατανάλωση αλκοόλ έχει ως αποτέλεσμα τόσο τη μείωση του βαθμού εποπτείας που ασκούν οι γονείς, όσο και τη μείωση της σχολικής επίδοσης των εφήβων. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας στοχεύουν στο να συνεισφέρουν στη συζήτηση ως προς την αποτελεσματικότητα της γονεϊκής εποπτείας καθώς και στην αναθεώρηση της κατεύθυνσης των επιδράσεων μεταξύ της γονεϊκής εποπτείας και της γενικότερης προσαρμογής του παιδιού. Με άλλα λόγια, επιχειρείται να εξακριβωθεί αν η γονεϊκή εποπτεία επιδρά στην προσαρμογή του παιδιού ή αν τα προβλήματα προσαρμογής του παιδιού επιδρούν στην ένταση και την ποιότητα της γονεϊκής εποπτείας.

**ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΓΟΝΕΪΚΗΣ ΕΜΠΛΟΚΗΣ:
ΟΙ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΤΗΣ ΕΜΠΛΟΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΧΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΩΣ ΜΑΘΗΤΕΣ**

Δημήτρης Πνευματικός

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Κάποιες διαστάσεις της γονεϊκής εμπλοκής, όπως συμπλήρωση των κατ' οίκον εργασιών και η επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς, έχουν συνδεθεί με την επίδοση των μαθητών. Ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον έχει προκαλέσει η μελέτη των πεποιθήσεων των γονέων που αναφέρονται στην αιτιακή απόδοση της επιτυχημένης επίδοσης του παιδιού στο σχολείο. Δεν έχουν, ωστόσο, μελετηθεί ιδιαίτερα οι πεποιθήσεις των γονέων για την αποτελεσματικότητα της εμπλοκής τους στην εκπαίδευση των παιδιών τους ως μια πιθανή παράμετρος της εμπλοκής τους. Ένας άλλος παράγοντας ο οποίος θα μπορούσε να επηρεάζει την γονεϊκή εμπλοκή είναι και το άγχος το οποίο βίωναν οι γονείς από την εμπειρία τους ως μαθητές. Στην παρούσα μελέτη υποθέσαμε ότι η εμπλοκή των γονέων εξαρτάται από τις πεποιθήσεις τους για την αποτελεσματικότητα της εμπλοκής τους και από το άγχος το οποίο βίωναν οι γονείς ως μαθητές. Δημογραφικά στοιχεία και ερωτηματολόγια (α) για τις πεποιθήσεις των γονέων ως προς την αποτελεσματικότητα της εμπλοκής τους στις επιδόσεις των παιδιών, (β) για το άγχος των γονέων ως μαθητές, (γ) για την εμπλοκή των γονέων στις κατ' οίκον εργασίες και στην επικοινωνία τους με τον εκπαιδευτικό της τάξης συμπληρώθηκαν από 530 Έλληνες γονείς. Η επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων έδειξε ότι, πράγματι, ένα μοντέλο στο οποίο η γονεϊκή εμπλοκή ερμηνεύεται από τις πεποιθήσεις των γονέων για την αποτελεσματικότητα της εμπλοκής τους και του άγχους το οποίο βίωναν ως μαθητές έχει πάρα πολύ καλή προσαρμογή στα δεδομένα.

ΓΟΝΙΚΟ ΑΓΧΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ

Σπύρος Τάνταρος

**Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας,
Πανεπιστήμιο Αθηνών**

Η σχολική αποτυχία είναι ένα περίπλοκο θέμα, το οποίο έχει πολλές και ποικίλες αιτίες. Στη σημερινή εποχή, περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη περίοδο, αυτή η πολυπλοκότητα μοιάζει να διογκώνεται και να περιπλέκεται ακόμη περισσότερο από πλήθος παραγόντων οι οποίοι, μέχρι πρότινος, ελάχιστα λαμβάνονταν υπόψη στην αποτίμηση αυτού του θέματος. Ένα παράδειγμα μπορεί να αναζητηθεί στις τεχνολογικές καινοτομίες των τελευταίων χρόνων και τη σχέση τους με τη σχολική αποτυχία, κάτι που έχει συζητηθεί με τρόπο που δε μοιάζει να είναι ακόμη επαρκής. Επιπλέον, τα νέα κοινωνικά δεδομένα φαίνεται να διαμορφώνουν πιεστικές προϋποθέσεις μάθησης και επηρεάζουν τους εμπλεκομένους με αυτήν σε διάφορα επίπεδα. Μια όψη αυτής της επιρροής δείχνει να εκφράζει η αύξηση του άγχους των γονέων για τη σχολική πορεία των παιδιών τους, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη γονικότητά τους και για την γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Αυτή η εργασία επιχειρεί να διερευνήσει τα χαρακτηριστικά και τις συνέπειες αυτού του άγχους, όπως παρουσιάζονται στη βιβλιογραφία, αλλά και να συζητήσει τους τρόπους με τους οποίους είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν οι αρνητικές επιδράσεις του στην αναπτυξιακή πορεία των παιδιών.

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 8ο

Αίθουσα 3

13.00 - 14.30

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Προεδρείο: Μαρία Δικαίου

Συζητητής: Μίκα Χαρίτου Φατούρου

Οι έρευνες που θα παρουσιαστούν στο συμπόσιο αποτελούν μέρος ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος που εκπονείται από το Τμήμα Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και χρηματοδοτείται από το έργο Πυθαγόρας II - Ενίσχυση Ερευνητικών Ομάδων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα αποτελεί συνέχεια ενός προηγούμενου προγράμματος που εστιαζόταν στις διεθνείς συγκρούσεις με αφορμή τον πόλεμο στα Βαλκάνια και τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο Έλληνες νέοι πολίτες, όντας θεατές της μετάδοσης του πολέμου από την τηλεόραση, αντιλήφθηκαν και θεωρητικοποίησαν το τι συνέβη στο Κοσσυφοπέδιο, πώς και γιατί συνέβη, και τι επιπτώσεις είχε και έχει στη ζωή των ανθρώπων εντός και εκτός γεωγραφικών ορίων του πολέμου και στη θέση του Ευρωπαίου πολίτη. Η κοινωνικοψυχολογική έρευνα που ασχολείται με μακρο-κοινωνικά ζητήματα δεν είναι συνήθης. Οι περιπτώσεις στις οποίες κοινωνικοί επιστήμονες και κοινωνικοί ψυχολόγοι ιδιαίτερα αναλαμβάνουν να προσεγγίσουν θέματα όπως ο πόλεμος και η τρομοκρατία, εκτός του ότι δεν είναι πολλές είναι και «υπό εκόλασιν». Είναι δηλαδή στην αρχή της ανάπτυξης ενός προβληματισμού δοκιμάζοντας θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις. Ήδη στη χώρα μας το προηγούμενο δημοσιευμένο υλικό του Παπαστάμου και των συνεργατών του, δημιουργεί μια σοβαρή προϋπόθεση για την ποιότητα του διαλόγου που διαμείβεται τα τελευταία χρόνια περί τρομοκρατίας. Το συμπόσιο αυτό ευελπιστεί να συνεισφέρει σε αυτό το διάλογο, προτείνοντας το πάντρεμα θεωρητικών και μεθοδολογικών προσεγγίσεων. Αποτελείται από πέντε παρουσιάσεις που μας αναλύουν τα λεγόμενα πολιτών για την τρομοκρατία, που προέρχονται από διαφορετικές χώρες. Τα ερωτήματα που τίθενται αφήνουν τη δυνατότητα για συγκρίσεις και συμπεράσματα που υπερβαίνουν την εθνική διάσταση των απόψεων και επεκτείνονται σε ένα υπερεθνικό επίπεδο.

**ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ERASMUS ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ**

Τρίγκα Βασιλική, Μιχαλοπούλου Παγώνα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα εργασία αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης συγκριτικής έρευνας (Πυθαγόρας Π- Ενίσχυση Ερευνητικών Ομάδων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης) που μελετά τις αντιλήψεις και αναπαραστάσεις της τρομοκρατίας στο λόγο, σε εθνικό και υπερεθνικό πλαίσιο. Η συνολική έρευνα στηρίχθηκε στη χρήση τόσο ποιοτικών όσο και ποσοτικών μεθόδων συλλογής αλλά και ανάλυσης δεδομένων. Το συγκεκριμένο μέρος της έρευνας που θα παρουσιαστεί εστιάζεται στην ποσοτική διερεύνηση και ανάλυση των απόψεων τριών κοινωνικών ομάδων, όπως αυτές συλλέχθηκαν μέσα από δομημένα ερωτηματολόγια, που σχεδιάστηκαν από την ερευνητική ομάδα. Συνολικά συγκεντρώθηκαν 130 ερωτηματολόγια από Έλληνες φοιτητές, 67 ερωτηματολόγια από φοιτητές διαφόρων εθνικοτήτων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα Erasmus και 130 ερωτηματολόγια από Έλληνες εργαζόμενους του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων ανέδειξε σημαντικές διαφορές αλλά και ομοιότητες ανάμεσα στις τρεις ομάδες όσον αφορά τον ορισμό της τρομοκρατίας και των τρομοκρατών, την αποτελεσματικότητα και τη σχέση των μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης της τρομοκρατίας με τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, και την έννοια του φόβου απέναντι στην τρομοκρατία.

ΑΝΤΙΑΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΙΣΠΑΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Γερασοπούλου Ιωάννα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η έρευνα που θα παρουσιαστεί διεξήχθη στην Ελλάδα και στην Τενερίφη και αναζητά τις διαφορές αλλά και τις ομοιότητες στους τρόπους με τους οποίους γίνεται αντιληπτή η έννοια της τρομοκρατίας και των μέτρων πρόληψής της από Έλληνες και Ισπανούς φοιτητές στο νησί της Τενερίφης. Στην έρευνα συμμετείχαν 77 φοιτητές από τη Θεσσαλονίκη και 73 φοιτητές από την Τενερίφη διαφόρων ειδικοτήτων και η συλλογή των δεδομένων έγινε με ερωτηματολόγιο. Τα αποτελέσματα δείχνουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο πληθυσμών ως προς τους ορισμούς της τρομοκρατίας και τα μέτρα πρόληψής της αλλά και ως προς το φόβο απέναντι στην τρομοκρατία. Πιο συγκεκριμένα διαπιστώνεται ότι οι Έλληνες φοιτητές σε μεγαλύτερο βαθμό συνδέουν τη διεθνή τρομοκρατία με την κρατική τρομοκρατία και αντιμετωπίζουν τα μέτρα πρόληψής της ως περιοριστικά για τις προσωπικές ελευθερίες των πολιτών. Αντίθετα οι Ισπανοί φοιτητές επικεντρώνονται στην τρομοκρατία ως εγκληματική δραστηριότητα και υποστηρίζουν την ανάγκη λήψης μέτρων για την καταπολέμησή της.

ΣΥΖΗΤΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ: ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΜΑΔΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΜΕ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΟΥΣ ΠΟΥ ΖΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Βασιλική Αγγελίδου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το μεγαλύτερο μέρος των ερευνών για την τρομοκρατία στο χώρο της ψυχολογίας εστιάζεται κυρίως στην εξέταση των ψυχο-κοινωνικών παραγόντων που οδηγούν στην τρομοκρατία (ψυχοπαθολογία, κοινωνική αποστέρηση κτλ.) και των επιπτώσεων των τρομοκρατικών επιθέσεων (μετατραυματικό σύνδρομο). Περιορισμένες είναι ωστόσο οι έρευνες που επικεντρώνονται στη μελέτη της οπτικής των ομάδων εκείνων που εκτίθενται στο στιγματισμό των «εν δυνάμει» τρομοκρατών. Καθώς η Παλαιστίνη παρουσιάζεται συχνά ως μια περιοχή που συνδέεται με τρομοκρατικές ενέργειες, η παρούσα έρευνα μελετά το λόγο (discourse) που διατυπώνουν για τη διεθνή αλλά και την τοπική τρομοκρατία Παλαιστίνιοι που ζουν στην Ελλάδα. Για το σκοπό αυτό εκπονήθηκαν ομάδες εστίασης στις οποίες συμμετείχαν Παλαιστίνιοι φοιτητές και εργαζόμενοι. Οι συζητήσεις αναλύθηκαν με βάση τη θεωρία και τις μεθόδους της ψυχολογίας του λόγου (discursive psychology) και εντοπίστηκαν τα κύρια ερμηνευτικά ρεπερτόρια από τα οποία αντλούν οι συμμετέχοντες μιλώντας για την τρομοκρατία.

**ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΟΝ
ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΤΥΠΟ ΚΑΙ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ:
ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**

Παυλίδου Βαλασία

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η συγκριτική ανάλυση του λόγου για την τρομοκρατία έτσι όπως αυτός προκύπτει από άρθρα κυριακάτικων εφημερίδων πανελλαδικής κυκλοφορίας και από εργαζόμενους στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Πιο συγκεκριμένα επιχειρεί να αναδείξει τα ερμηνευτικά ρεπερτόρια που επικαλούνται στο λόγο τους 23 εργαζόμενοι (άνδρες και γυναίκες) στην πόλη της Θεσσαλονίκης όταν συζητούν για το φαινόμενο της τρομοκρατίας σε αντιδιαστολή με τα ερμηνευτικά ρεπερτόρια και τις γραμμές επιχειρηματολογίας που χρησιμοποιούν τα άρθρα κυριακάτικων φύλλων εφημερίδων για να πληροφορήσουν – αναλύσουν – ενημερώσουν για την τρομοκρατία.

Για τη διενέργεια της έρευνας αυτής διεξήχθησαν 5 ομάδες εστίασης, συνολικά 23 ατόμων με αντικείμενο συζήτησης την τρομοκρατία, τα αίτια της, τα μέτρα πρόληψης και την επικινδυνότητα. Οι εφημερίδες, που επιλέχθηκαν με βάση την ετήσια κυκλοφορία τους, είναι «Το Βήμα της Κυριακής», «Το Έθνος της Κυριακής», «Η Καθημερινή της Κυριακής», «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία». Συγκεντρώθηκαν 100 άρθρα των εφημερίδων, κυρίως μέσω του διαδικτύου, με κύριο κριτήριο την αναφορά τους στο θέμα της τρομοκρατίας. Τόσο τα άρθρα όσο και οι ομάδες εστίασης αναλύονται με βάση της αρχές και τις μεθόδους της ψυχολογίας του λόγου (discursive psychology).

ΣΥΖΗΤΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΕ ΕΘΝΙΚΑ ΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ (ΠΟΛΥΕΘΝΕΙΣ) ΟΜΑΔΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ: ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Μπάκα Αφροδίτη, Ποποντοπούλου Χριστίνα
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η έρευνα που θα παρουσιαστεί αποτελεί μέρος ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος που εκπονείται από το Τμήμα Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και χρηματοδοτείται από το έργο Πυθαγόρας II - Ενίσχυση Ερευνητικών Ομάδων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Στόχος της έρευνας είναι να διερευνηθούν τα ερμηνευτικά ρεπερτόρια (interpretative repertoires) για την τρομοκρατία σε εθνικό αλλά και σε υπερεθνικό πλαίσιο. Για το σκοπό αυτό εκπονήθηκαν 12 ομάδες εστίασης στις οποίες συμμετείχαν α) Έλληνες φοιτητές, β) φοιτητές διαφόρων ευρωπαϊκών εθνικοτήτων, γ) Έλληνες εργαζόμενοι στο ευρύτερο δημόσιο τομέα και δ) εργαζόμενοι διαφόρων ευρωπαϊκών εθνικοτήτων που εργάζονται σε οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις ομάδες συζητήθηκαν θέματα που αφορούσαν τους ορισμούς της τρομοκρατίας και του τρομοκράτη, τα μέτρα πρόληψης εναντίον της τρομοκρατίας και το φόβο απέναντι στις τρομοκρατικές ενέργειες. Η ανάλυση ανέδειξε ότι οι συμμετέχοντες συζητώντας για την τρομοκρατία αντλούν από κοινά ερμηνευτικά ρεπερτόρια αλλά εντοπίζονται και ρεπερτόρια από τα οποία αντλούν κυρίως οι Έλληνες συμμετέχοντες και τα οποία συνδέονται με την ιδεολογική συγκρότηση και αναπαραγωγή της ελληνικής εθνικής ταυτότητας στο λόγο.

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 9ο

Αίθουσα 1

08.30 - 10.00

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗΣ: ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΕΝΣΩΜΑΤΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: Μ. Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Για το νου και τον κόσμο, όπως επίσης για το σώμα και το περιβάλλον, συνήθως σκεφτόμαστε ως να είναι δύο ξεχωριστές, ανεξάρτητες μεταξύ τους οντότητες. Το σώμα τείνει να αντιμετωπίζεται ως μια νευτώνεια και καρτεσιανή ύλη, ως ένα παθητικό αντιδραστικό αντικείμενο και οι αισθήσεις ως διάυλοι που προσλαμβάνουν και μεταβιβάζουν πληροφορίες. Η μεταφορά που κυριαρχεί στην ψυχολογία για το σώμα είναι αυτή του οργανισμού με όρους ερεθίσματος και αντίδρασης, αντανακλαστικού και ενέργειας. Αυτό έχει ως συνέπεια, για παράδειγμα, το σώμα να μην θεωρείται ως σημαντικός παράγοντας στη διαδικασία ανάπτυξης της γνώσης μας και να μην λαμβάνεται υπόψη στα καθημερινά δρώμενα της εκπαιδευτικής/μαθησιακής διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί προσεγγίζουν τους μαθητές τους, αλλά και τον ίδιο τον εαυτό τους περιφρονώντας και απορρίπτοντας τη φυσική αλήθεια του σώματος, το γεγονός της ιδιοδεκτικότητας και του βιώματος. Βρίσκονται μάλιστα σε άμυνα σε σχέση με τις αλήθειες του. Το φοβούνται, το πολεμάνε, το θεωρούν εμπόδιο, βάρος, αδυναμία.

Με βάση τα σύγχρονα δεδομένα φαίνεται ότι αυτό συμβαίνει γιατί συνηθίσαμε (λόγω του πολιτισμού και της εκπαίδευσής μας) να βλέπουμε τον εαυτό μας, το σώμα μας και τον κόσμο ή περιβάλλον με ένα συγκεκριμένο, διστακτικό τρόπο. Κατά τα τελευταία χρόνια, μάλιστα, το σώμα άρχισε να προβληματίζει αρκετούς κοινωνικούς επιστήμονες και να θεωρείται ότι αποτελεί μια θεμελιώδη βάση για την αναθεώρηση πολλών ζητημάτων (οντολογικών, επιστημολογικών/θεωρητικών, μεθοδολογικών, πρακτικών) των κοινωνικών επιστημών, συμπεριλαμβανομένης και της ψυχολογίας και των επιστημών της αγωγής.

Το συνέδριο αυτό έχει ως στόχο να παρουσιάσει μερικά από τα σύγχρονα δεδομένα που αφορούν τον ρόλο του σώματος στις αντιληπτικές, γνωστικές (γνωσιακές), εκπαιδευτικές/ μαθησιακές, αναπτυξιακές, διαπροσωπικές και κοινωνικο-ηθικές διαδικασίες. Συζητιέται επίσης η δυνατότητα εγκαθίδρυσης μιας εναλλακτικής προσέγγισης στην ψυχολογία και την εκπαίδευση όπου το σώμα παίζει σημαντικό ρόλο.

ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΝΩΣΗ: ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΟΙΚΟΣΩΜΑΤΙΚΟ-ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΜΙΑ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ, ΕΥΡΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Μάριος Α. Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Στην ανακοίνωση αυτή, παρουσιάζονται, κατά αρχήν, οι βασικές προσεγγίσεις που υπάρχουν για τις έννοιες και που η προέλευσή τους βασίζεται σε διάφορες φιλοσοφικές και ψυχολογικές παραδόσεις (η κλασική προσέγγιση, η προσέγγιση της διαβαθμισμένης δομής ή των πρωτοτύπων και οι γνωσιοθεωρητικές προσεγγίσεις). Παρουσιάζονται επίσης οι βασικές παραδοχές του γνωστικισμού (που σήμερα αποτελεί το πιο δημοφιλές ρεύμα στη Γνωστική ή Γνωσιακή Επιστήμη) σε σχέση με τις έννοιες και τη λειτουργία τους. Υποστηρίζεται ότι ο γνωστικισμός (cognitivism) στηρίζεται σε μια εσφαλμένη χρήση και κατανόηση των διαφόρων προσεγγίσεων για τις έννοιες και ότι δεν μπορεί να αντιμετωπίσει έγκυρα και αποτελεσματικά τα βασικά γεγονότα σχετικά με τις έννοιες με αρνητικές συνέπειες για την εκπαίδευση. Στη συνέχεια σκιαγραφούνται οι βασικές θέσεις μιας επιστημολογικά πιο κατάλληλης προσέγγισης στο ζήτημα των εννοιών που ονομάζουμε οικο-σωματικο-βιωματική, καθώς και οι βασικές θέσεις μιας εναλλακτικής προσέγγισης στην εκπαίδευση που ονομάζουμε Βιωματική, Ευρετική και Επικοινωνιακή Ψυχοπαιδαγωγική. Στην προσέγγιση αυτή, οι έννοιες και οι κατηγορίες δεν είναι κάτι σταθερό, άκαμπτο και στατικό ούτε κάτι που στηρίζεται σε κάποια κλειστή λογική ορισμών, αλλά μια ανοικτή και ρευστή διαδικασία, ένα κατεξοχήν ανοικτό διαλογικό σύστημα, μια οικο-σωματικο-βιωματική διαδικασία. Το γεγονός αυτό βοηθάει να κατανοήσουμε σε ποιο βαθμό η εκπαίδευση και ο τρόπος που συνήθως προσεγγίζεται από τους εκπαιδευτικούς η διαδικασία της διδασκαλίας και μάθησης και σε προέκταση η διαδικασία απόκτησης γνώσεων σήμερα, και ιδιαίτερα στην ελληνική πραγματικότητα, βασίζονται σε λανθασμένες ή παρωχημένες αντιλήψεις και παραδοχές με αρνητικές συνέπειες στην ανάπτυξη των παιδιών.

Λέξεις κλειδιά: Γνωστικισμός, Εκπαίδευση, Εναλλακτικές Ψυχοπαιδαγωγικές Προσεγγίσεις, Εννοιολογική γνώση, Οικολογική Ψυχολογία.

ΤΟ ΣΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: «ΜΙΑ ΑΠΟΥΣΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ»

Αγγελική Αρώνη

Τμήμα Ψυχολογίας Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η επανεμφάνιση του Σώματος σαν αντικείμενο έρευνας και προβληματισμού στις κοινωνικές επιστήμες κατά τις τελευταίες δεκαετίες συνέβαλαν στην παραγωγή ενός ευρέως όσο και ποικίλου φάσματος θεμάτων γύρω από αυτό στην κοινωνική έρευνα, παράγοντας μια μεγάλη βιβλιογραφία κειμένων. Υπάρχει όμως παρόλα αυτά μια τάση των ερευνητών να παραμένουν σιωπηλοί στο ερώτημα σχετικά με το ρόλο που διαδραματίζουν τα σχολεία και άλλοι εκπαιδευτικοί οργανισμοί στην κοινωνική κατασκευή των σωμάτων. Η αποστασιοποίηση αυτή είναι συμπτωματική μιας ευρύτερης απουσίας και υποτίμησης της σωματικότητας στην σχολική εκπαίδευση και μιας γενικότερης παραμέλησης της ενσώματης φύσης και της κοινωνικής της σημασιότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το γεγονός αυτό είναι αξιοσημείωτο αν λάβει κανείς υπόψη του πως οι σωματικές εμπειρίες, στη φάση της μέσης παιδικής ηλικίας που το παιδί αρχίζει να κατασκευάζει μια συνολική αναπαράσταση του εαυτού του, της αυτό-εκτίμησής του, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες στη διαμόρφωση της κοινωνικής του ταυτότητας. Στόχοι της παρούσας ανακοίνωσης είναι η αξιολόγηση του περιεχομένου και του μοντέλου του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής στην Ελλάδα σε σχέση με: (α) τις αξίες που καλλιεργούνται στα σχολεία όσον αφορά το σχήμα, το μέγεθος και το βάρος των μαθητών, (β) την κυρίαρχη εικόνα σώματος που δημιουργείται και λειτουργεί σαν μέτρο σύγκρισης, (γ) την παραγωγή και αναπαραγωγή ανισοτήτων και άτυπων ρατσισμών και (δ) την προοπτική μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης με στόχο την ενδυνάμωση του μαθητή με αισθήματα αυτοπεποίθησης και ελέγχου πάνω στο σώμα του.

Λέξεις κλειδιά: Εκπαίδευση, Εικόνα του σώματος, Σώμα, Σωματική εμπειρία, Φυσική αγωγή.

Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΛΛΑΞΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΤΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Βασιλική Ρήγα

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Α.Τ.Ε.Ι. και Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Αθηνών

Εκπαιδευτικοί και μαθητές έρχονται σε επικοινωνία μέσω του σώματός τους. Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί το σώμα για να «μεταδώσει» τη γνώση, ενώ ο μαθητής για να την οικειοποιηθεί. Κατά αυτόν τον τρόπο το σώμα αποτελεί μεσολαβητή στην παιδαγωγική σχέση.

Στο εκπαιδευτικό σύστημα εντοπίζουμε τρία διαφορετικά σώματα (σώμα δασκάλου, σώμα τάξης, σχολικό σώμα), τα οποία προσπαθούν να έρθουν σε επικοινωνία με έναν κοινό στόχο, την τροποποίηση της συμπεριφοράς (μάθηση, κοινωνικοποίηση, εκπαίδευση). Στην πραγματικότητα αυτά τα σώματα κατά την εκπαιδευτική διαδικασία μεταλλάσσονται, καθώς οικειοποιούνται στάσεις και «θέσεις» μη φυσικές, και περιορίζεται η ελεύθερη έκφρασή τους. Κατά συνέπεια μεταλλάσσεται και η ίδια η προσωπικότητα του ατόμου με αποτέλεσμα να επηρεάζονται οι αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται στο εκπαιδευτικό πλαίσιο.

Παρά το γεγονός ότι ο ρόλος του σώματος είναι σημαντικός, το ίδιο είναι απόν στις διάφορες παιδαγωγικές συζητήσεις και έρευνες. Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να αναλύσει τη σημειολογία και τα μηνύματα που μεταφέρονται μέσω του σώματος και να αναδείξει την επίδρασή τους, θετική ή αρνητική, στη μαθησιακή διαδικασία. Η ανάλυση αυτή μπορεί να μας οδηγήσει σε μία πιο ελεύθερη και ειλικρινή προσέγγιση της γνώσης, των ατόμων αλλά και ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος.

Λέξεις κλειδιά: Γνωστικές διαδικασίες, Εκπαίδευση, Μαθησιακή διαδικασία, Μη λεκτική επικοινωνία, Σώμα.

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΙ ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ: ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΣΥΣΤΗΜΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Ηλίας Ε. Κουρκούτας

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Στη συγκεκριμένη ανακοίνωση γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των διαφόρων θεωρητικών προσεγγίσεων, οι οποίες αφορούν την εικόνα του σώματος. Στην συνέχεια γίνεται μία παρουσίαση των διαφόρων εκδοχών της διαταραχής της εικόνας του σώματος στην παιδική και εφηβική ηλικία, όπως αυτές ερμηνεύονται με βάση τα υφιστάμενα θεωρητικά μοντέλα. Ακολούθως, η μελέτη εστιάζεται στη σχέση της διαταραχής της εικόνας του σώματος με τη γενικότερη προσωπικότητα του παιδιού και του εφήβου, το πλαίσιο στο οποίο αυτός ζει, αλλά και τα βιώματα του σε σχέση με τις γονικές φιγούρες. Στο τέλος της εισήγησης θα αναπτυχθούν οι στρατηγικές παρεμβάσεις ψυχοδυναμικού και συστημικού τύπου.

Λέξεις κλειδιά: Διαταραχές της εικόνας του σώματος, Παιδική και Εφηβική Ηλικία, Συστημική προσέγγιση, Ψυχοδυναμική προσέγγιση.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΖΟΥΝ ΨΥΧΩΣΙΚΑ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

Κωνσταντία Α. Ζγαντζούρη

Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία ΤΕΙ Αθήνας

Αρκετές θεωρητικές προσεγγίσεις και εμπειρικές μελέτες υποστηρίζουν ότι τα ψυχωσικά συμπτώματα οικοδομούνται γύρω από την εικόνα του σώματος και του εαυτού και γύρω από ζητήματα που αφορούν στην απειλή και στην άμυνά τους. Ο εαυτός φαίνεται να συνιστά καθοριστικό στοιχείο του τρόπου με τον οποίο το άτομο βιώνει την ασθένεια, των διαδικασιών που αφορούν στην πορεία της και των διεργασιών της αλλαγής και βελτίωσης της ψυχικής υγείας του ατόμου. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στις αλλαγές που το άτομο με ψυχωσικά συμπτώματα βιώνει στην προσωπικότητά του, στη σχέση μεταξύ της σχιζοφρένειας και της «διάβρωσης» της ικανότητας του ατόμου να είναι κυρίαρχος του εαυτού του, στο υπερβολικά υψηλό άγχος που σχετίζεται με την αποδιοργάνωση του εαυτού, και στην αίσθηση της διάσπασης του συνεχούς στην προσωπική ιστορία της ζωής.

Τα ευρήματα που προέκυψαν από πρόσφατες ποιοτικές και εθνογραφικές μελέτες συνηγορούν υπέρ της εικόνας ενός ισχυρού σώματος και εαυτού για την θεραπευτική αντιμετώπιση των σχιζοφρενικών συμπτωμάτων και την επιτυχή επανένταξη του ατόμου. Στη βάση ενός συνθετικού πλαισίου ερμηνείας και κατανόησης της γένεσης και εξέλιξης των σχιζοφρενικών συμπτωμάτων, συζητούνται πιθανοί τρόποι αναδόμησης της εικόνας του σώματος και του εαυτού μέσω της ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας, προκειμένου να διευκολυνθεί το άτομο στην ανάκτηση συμπεριφορών, δραστηριοτήτων, συναισθημάτων και σκέψεων που συνεισφέρουν στη συγκρότηση της εικόνας ενός ισχυρού και σταθερού εαυτού και να εστιάσει σε στρατηγικές αποτελεσματικής αντιμετώπισης της ψυχωσικής κατάστασης.

Λέξεις κλειδιά: Εικόνα εαυτού, Εικόνα του σώματος, Ψυχοθεραπεία, Ψυχωσικά συμπτώματα.

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 10ο

Αίθουσα 1

10.00 - 11.30

**ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ
ΕΤΕΡΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟ ΛΟΓΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Παύλος Πανταζής¹

Συζητητής: Μαρία Δικαίου²

¹Επίκουρος Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

²Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Την τελευταία δεκαπενταετία εμφανίζονται με ολοένα αυξανόμενο ρυθμό εργασίες που αναφέρονται στους μετανάστες στην Ελλάδα, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που να μας επιτρέπει ίσως να μιλάμε για μια καλά συγκροτημένη περιοχή στο χώρο της κοινωνικο-ψυχολογικής θεωρίας και έρευνας. Η έξαρση του σχετικού επιστημονικού ενδιαφέροντος -που δεν είναι βέβαια ελληνική ιδιαιτερότητα- ανατροφοδοτείται από (και ανατροφοδοτεί) το γεγονός ότι η ετερότητα γίνεται ορατή, ίσως αναγνωρίσιμη, και πάντως αρχίζει να καθίσταται κοινός τόπος τόσο στον καθημερινό λόγο, όσο και στον πολιτικό και ακαδημαϊκό λόγο. Οι μετακινήσεις μεταναστών προς την Ελλάδα τής έχουν προσδώσει έναν πολυγλωσσικό και πολυπολιτισμικό χαρακτήρα και έχουν επιφέρει αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις, στις οικογενειακές πρακτικές, στις σχολικές πρακτικές, και εν γένει στους καθημερινών λόγους και πρακτικές. Στο Συμπόσιο αυτό θα συζητηθούν θέματα που άπτονται της διαχείρισης της πολιτισμικής ετερότητας στον καθημερινό λόγο και στην εκπαίδευση από τη σκοπιά της κοινωνικής ψυχολογίας. Οι εισηγήσεις που παρουσιάζονται εδώ είναι αποτέλεσμα προγραμμάτων που χρηματοδοτήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Υπουργείο Παιδείας και από το Πρόγραμμα 'Πυθαγόρας II'

ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ, ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΜΑΔΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Αντώνης Γαρδικιώτης

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την εμφάνιση αρνητικής προκατάληψης και στερεοτυπικής αντίληψης απέναντι στους μετανάστες; Η βιβλιογραφία προτείνει μια σειρά παραγόντων που αφορούν τόσο σε ατομικούς παράγοντες (π.χ., αντιλήψεις 'δεξιού αυταρχισμού', Altmeyer, 1998) όσο και στο κοινωνικό πλαίσιο των διομαδικών σχέσεων (π.χ., Tajfel & Turner, 1979). Η παρούσα εμπειρική μελέτη (N=149) διερευνά τη σχέση συμβολικού ρατσισμού (Sears & Henry, 2003), πατριωτισμού (Schatz, Staub, & Lavine, 1999), και εθνικισμού (Kosterman & Feshbach, 1989) με τις αντιλήψεις για κοινωνική κυριαρχία (Altmeyer, 1998. Sidanius & Pratto, 1999) και την ευκρινή ταυτότητα των συμμετεχόντων (Reynolds, Turner, Haslam, & Ryan, 2001). Θα παρουσιαστούν τα αρχικά αποτελέσματα της έρευνας.

**‘ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΡΧΕΣ’, ‘ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ’ ΚΑΙ ‘ΆΛΛΟΙ’:
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗ «ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ» ΣΤΟ ΛΟΓΟ ΠΕΡΙ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ**

Λία Φίγγου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η μελέτη εξετάζει την κατασκευή και τις λειτουργίες της έννοιας της «διακινδύνευσης» (“risk”, Douglas, 1990; Beck, 1992) στο λόγο περί μετανάστευσης. Βασίζεται σε ημι-δομημένες συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με κατοίκους της Θεσσαλονίκης (δυτικών και ανατολικών συνοικιών) και αναλύθηκαν με βάση τις αρχές της δια/ του λόγου Ψυχολογίας (Edwards & Potter, 1991). Με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης, η έννοια της διακινδύνευσης συνδέεται κυρίως με χαρακτηριστικά της μεταβαλλόμενης ελληνικής κοινωνίας και λιγότερο με χαρακτηριστικά των ίδιων των μεταναστών. Ωστόσο, επιστρατεύεται στο λόγο των συμμετεχόντων για να δικαιολογήσει την ανάγκη ελέγχου τόσο της μετανάστευσης όσο και των μεταναστών που ζουν στην Ελλάδα.

ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΟ ΛΟΓΟ ΤΩΝ ΝΤΟΠΙΩΝ ΓΟΝΙΩΝ

Ευθαλία Κωνσταντινίδου¹, Ιωάννα Μπίμπου-Νάκου²

**¹Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας, Πανεπιστήμιο Δυτικής
Μακεδονίας**

**²Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης**

Στην παρουσίαση αυτή επιχειρούμε να διερευνήσουμε την επιχειρηματολογία των ντόπιων γονιών σχετικά με τις εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών των παλιννοστούντων και μεταναστών, θεωρώντας ότι η επιχειρηματολογία αυτή εκπροσωπεί ένα σημαντικό πεδίο διαπραγμάτευσης της διαχείρισης της πολιτισμικής διαφοράς στην εκπαίδευση. Η διερεύνησή μας αντλεί από τις ευρύτερες προσεγγίσεις του λόγου στην κοινωνική ψυχολογία, με το ενδιαφέρον να εστιάζεται τόσο στην οργάνωση της επιχειρηματολογίας αυτής όσο και στο περιεχόμενό της.

ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΥ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Λέσποινα Σακκά

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Παρουσιάζονται δεδομένα από την αξιολόγηση αναγκών των εκπαιδευτικών η οποία υλοποιήθηκε στο πλαίσιο μιας πιλοτικής έρευνας-δράσης που είχε στόχο την καλλιέργεια της διαπολιτισμικής ενημερότητας των εκπαιδευτικών και την ενδυνάμωσή τους έτσι ώστε να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες της σύγχρονης πολυ-πολιτισμικής τάξης.

Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Υπουργείο Παιδείας. Στη μελέτη συμμετείχαν 100 εκπαιδευτικοί της Π/βάθμιας και της Δ/βάθμιας Εκπαίδευσης από 32 σχολεία των Νομών Θεσσαλονίκης, Ξάνθης και Αλεξανδρούπολης. Συλλέχτηκαν ποσοτικά δεδομένα μέσω (α) της Κλίμακας Πολιτισμικής Ενημερότητας για Εκπαιδευτικούς (Cultural Awareness Inventory for teachers and educators, Boehman, 1987) και (β) δομημένου ερωτηματολογίου που διερευνούσε τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο τους στην πολυ-πολιτισμική τάξη.

Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν τη ανάγκη για προετοιμασία των εκπαιδευτικών μέσα από την εφαρμογή προγραμμάτων εκπαίδευσης ή/και κατάρτισης τα οποία θα απευθύνονται σε όλους τους εκπαιδευτικούς ανεξάρτητα από την ύπαρξη στην τάξη τους μαθητών και μαθητριών που προέρχονται από διαφορετικά (δηλ., άλλα εκτός του ελληνικού) πολιτισμικά περιβάλλοντα και που θα ικανοποιούν τόσο τις εκπαιδευτικές όσο και τις ψυχολογικές ανάγκες τους. Τα αποτελέσματα συζητιούνται σε σχέση με την αντίδραση τους εκπαιδευτικού συστήματος στις ανάγκες των εμπλεκόμενων μερών στο πλαίσιο της σύγχρονης πολυ-πολιτισμικής τάξης.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ: ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΣ ΜΙΑ ΚΟΙΝΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΛΟΓΟ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΑΛΛΟ»

Αντώνης Σαπουντζής

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παιδαγωγική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Τα τελευταία δεκαπέντε με είκοσι χρόνια η Ελλάδα έχει μετατραπεί από μια χώρα εξαγωγής μεταναστών σε μια χώρα υποδοχής μεταναστών. Αυτή η διπλή εμπειρία των Ελλήνων από τη μετανάστευση τους βοήθησε να «κατασκευάσουν» μια κοινή ταυτότητα ανάμεσα στους Έλληνες και τους αλλοδαπούς μετανάστες στην Ελλάδα, μέσα στα πλαίσια μιας συνέντευξης για τη μετανάστευση των τελευταίων ετών. Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινής ταυτότητας της έσω-ομάδας (Gaertner, Mann, Murrell & Dovidio, 1989; Gaertner, Dovidio, Anastasio, Bachevan & Rust, 1993) η κατασκευή μιας κοινής υπερκείμενης ταυτότητας μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της προκατάληψης καθώς τα μέλη της κοινής ομάδας θεωρούν τα υπόλοιπα μέλη πιο ελκυστικά. Σε κάποιες συνεντεύξεις πράγματι, η κοινή ταυτότητα του μετανάστη χρησιμοποιήθηκε ως επιχείρημα για την ισότιμη ένταξη τους στην Ελληνική κοινωνία. Σε άλλες περιπτώσεις όμως η κοινή ταυτότητα του μετανάστη χρησιμοποιούνταν ως επιχείρημα κατά της «θετικής διάκρισης» ή υπέρ του καλύτερου ελέγχου των μεταναστών.

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 10^Α

Αίθουσα 1

ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

**ΘΕΜΑ: ΨΥΧΟ-ΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΚΑΙ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ**

Προεδρείο και εισαγωγή: Φ. Ζαφειρίδης

ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Φ. Ζαφειρίδης

Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Μ. Χαρίτου-Φατούρου

ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ

Α. Χατζούλη

**ΘΕΩΡΙΕΣ ΣΥΝΟΜΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ: ΜΙΑ
ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

Π. Πανταζής

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 11ο

Αίθουσα 2

08.30 - 10.00

ΔΥΣΛΕΞΙΑ - ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΠΡΟΣΟΧΗΣ

ΑΙΤΙΑ - ΠΡΟΓΝΩΣΗ – ΔΙΑΓΝΩΣΗ – ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Πρόεδρος: Καθηγητής Γεώργιος Θ. Παυλίδης

Καθηγητής Μαθησιακών Δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Τα κύρια συμπτώματά της δυσλεξίας είναι η υπερβολική δυσκολία στην ανάγνωση, στην ορθογραφία, στον γραπτό λόγο και ιδιαιτέρως στην μεταφορά της σκέψης σε γραπτό. Μολονότι τα αίτια της είναι κυρίως νευρολογικά και κληρονομικά, όμως λόγω έλλειψης γνώσης, η διάγνωσή της διεθνώς γίνεται δια της μεθόδου της εις άτοπον απαγωγής, κυρίως με ψυχο-εκπαιδευτικά υποκειμενικά κριτήρια και με καταστροφική καθυστέρηση 1.5-2 ετών. Είναι επιτακτική η ανάγκη για αντικειμενική βιολογική διάγνωση ή πρόγνωση τους.

Το συμπόσιο αποτελείται από τις παρακάτω παρουσιάσεις:

Το Τεστ της οφθαλμοκίνησης είναι αντικειμενικό και βιολογικό τεστ το οποίο με ακρίβεια καταγράφει τη λειτουργία και τη δυσλειτουργία του εγκεφάλου, και όχι της όρασης. Επειδή οι νευρολογικές διαταραχές αντικατοπτρίζεται στην οφθαλμοκίνηση, και επειδή και η δυσλεξία και η διάσπαση προσοχής είναι νευρολογικής αιτιολογίας, γι' αυτό και απεικονίζονται στην οφθαλμοκίνηση. Το βιολογικό τεστ της οφθαλμοκίνησης (*γνωστό ως Τεστ Παυλίδη*), επειδή δεν βασίζεται στην ανάγνωση ή την γραφή επιτυγχάνει την πρόγνωση της διάσπασης προσοχής (93,1%) και της δυσλεξίας (91,5%) από την προσχολική ηλικία, βελτιώνοντας σημαντικά την σχολική επίδοση αλλά και την ψυχολογική ισορροπία των παιδιών.

Η Μέθοδος Πολυμέσων για την αντιμετώπιση της δυσλεξίας που ανέπτυξε ο καθηγητής Παυλίδης με τη συνεργασία 6 Ευρωπαϊκών χωρών, έχει ως μέγιστο πλεονέκτημα την δυναμική εξατομίκευση, η οποία επιτρέπει την αποτελεσματική αντιμετώπιση του κάθε παιδιού σύμφωνα με τις δικές του ανάγκες και δυνατότητες. Όπως αποδεικνύεται από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας με την Κα Β. Κατανά & Χατζηφιλιππίδου στο Πανεπιστήμιο Brunel της Αγγλίας, η αντιμετώπιση με τη μέθοδό μας βελτιώνει σημαντικά την ορθογραφία και την ανάγνωση των δυσλεξικών.

Λέξεις Κλειδιά: Δυσλεξία, Μαθησιακές Δυσκολίες, Ελαφρά Νοητική Υστέρηση, Ψυχο-κοινωνικό Προφίλ

ΠΡΟΓΝΩΣΗ, ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΥΣΛΕΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΦΘΑΛΜΟΚΙΝΗΣΗ (ΤΕΣΤ ΠΑΥΛΙΔΗ)

Γεώργιος Θ. Παυλίδης

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Θεσ/νίκη

Η οφθαλμοκίνηση και η ανάγνωση αναπτύσσονται παράλληλα, ενώ η οφθαλμοκίνηση αποτελεί την πλέον ενδεδειγμένη μέθοδο μελέτης των συστατικών της ανάγνωσης, ιδιαιτέρως διότι κατά την διάρκειά της ο έλεγχος της οφθαλμοκίνησης γίνεται ασυνείδητα. Η οφθαλμοκίνηση αντικατοπτρίζει τον τρόπο λειτουργίας ή δυσλειτουργίας του εγκεφάλου και δεν έχει σχέση με την ποιότητα της όρασης. Γι' αυτό σχεδόν όλα τα νευρολογικά προβλήματα σε όλες τις εκφράσεις τους (π.χ. Πολλαπλή Σκλήρυνση, Μυασθένεια, Σχιζοφρένια, Πάρκινσον, AIDS, κλπ) αντανακλώνονται από τα πρώιμα στάδιά τους στην οφθαλμοκίνηση. Η δυσλεξία καθώς και η διάσπαση της προσοχής είναι νευρολογικές καταστάσεις γι' αυτό και αυτές καθρεπτίζονται στην οφθαλμοκίνηση. Επιπλέον οποιαδήποτε αλλαγή στη λειτουργία του εγκεφάλου, έστω και προσωρινή, συνοδεύεται από αλλαγές στην οφθαλμοκίνηση (π.χ. κατανάλωση αλκοόλ, επίδραση ουσιών εξάρτησης, κλπ). Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι η δυνατότητα της πρόγνωσης καθώς και η αξιοπιστία της οφθαλμοκίνησης σε συνδυασμό πάντοτε με την αυτόματη καταγραφή και ανάλυση του φωτο-ηλεκτρονικού συστήματός μου [χρησιμοποιείται από τα γνωστά πανεπιστήμια Harvard, Boston, Penn State, Columbia, κλπ], καθιστούν την οφθαλμοκίνηση την μέθοδο επιλογής επειδή παρέχει ακριβή διαφορική διάγνωση μεταξύ δυσλεξικών, άλλων αναγνώστων και παιδιών με διάσπαση προσοχής και παρορμητικότητα.

ΣΧΕΣΗ ΟΦΘΑΛΜΟΚΙΝΗΣΗΣ, ΔΥΣΛΕΞΙΑΣ & ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΠΡΟΣΟΧΗΣ Οι δυσλεξικοί παρουσιάζουν πολύ περισσότερες εσφαλμένες οφθαλμοκινήσεις κατά την διάρκεια της ανάγνωσης αλλά και των μη-αναγνωστικών δοκιμασιών, τόσο από τους κανονικούς αναγνώστες αλλά και από τους μη-δυσλεξικούς μαθητές της ίδιας ηλικίας, με παρόμοια εκπαιδευτικά προβλήματα. Πολλές διεθνείς έρευνες, καθώς και οι δικές μας στην Αγγλία, ΗΠΑ και στην Ελλάδα έδειξαν ότι το τεστ της οφθαλμοκίνησης με υψηλότατο ποσοστό ακρίβειας διαγιγνώσκει-διαχωρίζει τους δυσλεξικούς από τους μη-δυσλεξικούς αναγνώστες, οι οποίοι σιωπηλά παρακολουθούν ένα αργά κινούμενο φωτεινό σημείο καθώς και άλλα φωτεινά ερεθίσματα, τα οποία απομιμούνται την διαδικασία της ανάγνωσης, όπου αντικαθίστανται οι λέξεις με φωτεινά σημεία. Παρομοίως, τα άτομα με διάσπαση προσοχής και παρορμητικότητα παρουσιάζουν εσφαλμένη οφθαλμοκίνηση τόσο κατά τη διάρκεια των παρακολουθητικών όσο και των σακκαδικών κινήσεων.

Με τον καθηγητή Connors (1990), έχοντας ως βάση μόνον τα ερευνητικά ευρήματά για τη λανθασμένη οφθαλμοκίνηση των δυσλεξικών (Pavlidis, 1978, 1981, 1985, 1990, 2007), προβλέψαμε με ακρίβεια ότι το οπτικό τους σύστημα διαφέρει δομικά από αυτό των κανονικών αναγνώστων. Επαληθεύθηκε η θεωρία μας μερικά χρόνια αργότερα από πειραματικά νευρο-φυσιολογικά ευρήματα ερευνητών του Πανεπιστημίου Harvard. Υπάρχει μια ευρεία αποδοχή της ύπαρξης της λανθασμένης οφθαλμοκίνησης των δυσλεξικών κατά την ανάγνωση και πέρα από αυτή, όμως η σχέση ανάμεσα στην λανθασμένη οφθαλμοκίνηση και στην δυσλεξία συχνά παρανοείται και διχάζει. Πολλές φορές δεν είναι μια σχέση αίτιου και αιτιατού. Είτε δυσλεξία και οφθαλμοκίνηση έχουν κοινά νευρολογικά αίτια ή είναι επιφανόμενα μιας ανεξάρτητης όμως παράλληλης δυσλειτουργίας του εγκεφάλου. Η αποσαφήνιση της σχέσης μεταξύ οφθαλμοκίνησης, δυσλεξίας και διάσπασης

προσοχής ίσως οδηγήσει σε νέες και αποτελεσματικότερες μεθόδους αντιμετώπισής τους.

ΠΡΟΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΥΣΛΕΞΙΑΣ & ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ Η δυσλεξία και η διάσπαση προσοχής συνήθως είναι κληρονομικές, άρα υπάρχουν από τη γέννα. Γι' αυτό είναι δυνατόν να γίνει πρόγνωση της δυσλεξίας και της διάσπασης προσοχής στην προσχολική ηλικία με βιολογικά τεστ που δεν βασίζονται στην ανάγνωση ή στην γραφή, όπως είναι το τεστ της οφθαλμοκίνησης (γνωστό ως Pavlidis Test). Οι έρευνες του Dr Jost στην Τσεχία κατέδειξαν ότι το τεστ μας της οφθαλμοκίνησης ήταν το ακριβέστερο αφού προγινώσκει με υψηλή ακρίβεια (91.5%) σε ηλικία 6 ετών ποια παιδιά θα αναπτύξουν μαθησιακά προβλήματα σε ηλικία 8 ετών. Ακόμη υψηλότερη είναι η ακρίβεια του τεστ μας (93,1%) στην προσχολική ηλικία (4-6 ετών) για την διάγνωση της διάσπασης προσοχής (Παυλίδης & Σαμαράς, 2005).

Η διαγνωστική και θεραπευτική αξία της οφθαλμοκίνησης είναι αποδεδειγμένη, γι' αυτό και χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο ιδίως στην ιατρική αλλά και στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση.

Λέξεις Κλειδιά: Δυσλεξία, Μαθησιακές Δυσκολίες, Ελαφρά Νοητική Υστέρηση, Ψυχο-κοινωνικό Προφίλ

ΤΟ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΤΕΣΤ ΠΑΥΛΙΔΗ (ΟΦΘΑΛΜΟΚΙΝΗΣΗΣ) ΜΕ ΑΚΡΙΒΕΙΑ ΔΙΑΓΙΓΝΩΣΚΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΠΡΟΣΟΧΗΣ (ADHD)

Παυλίδης, Γ.Θ.¹ & Σαμαράς, Π.Μ.²

¹Καθηγητής Μαθησιακών δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

² Καβάλα

Το Σύνδρομο Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητας (ΣΕΠΥ) έχει νευρολογική αιτιολογία και είναι κληρονομικό. Παρουσιάζεται στο 3% με 7% του σχολικού πληθυσμού και διεθνώς η διάγνωσή του είναι απολύτως υποκειμενική, κυρίως με ερωτηματολόγια που συμπληρώνουν γονείς ή εκπαιδευτικοί. Η ακριβής διάγνωση του ΣΕΠΥ είναι δύσκολη ιδιαίτερος σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, επειδή υπάρχουν στην προσχολική ηλικία πολλά υπερδραστήρια φυσιολογικά παιδιά. Η οφθαλμοκίνηση αντικατοπτρίζει ανώτερες εγκεφαλικές λειτουργίες, έτσι είναι αναμενόμενο να παρουσιάζονται προβλήματα οφθαλμοκίνησης σε όλες σχεδόν τα νευρολογικά προβλήματα, συμπεριλαμβανομένης της δυσλεξίας και του ΣΕΠΥ. Οι έρευνες αναφέρουν προβλήματα οφθαλμοκίνησης σε παιδιά με προβλήματα προσοχής και βρίσκονται σε συμφωνία με την μορφο-νευρολογία που χαρακτηρίζει το ΣΕΠΥ.

Ο σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθεί αν οι οφθαλμοκινήσεις (Pavlidis Test) μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βιολογική διάγνωση του ΣΕΠΥ από την προσχολική ηλικία.

Μέθοδος Τριανταδύο (32) παιδιά με και χωρίς διάσπαση προσοχής, προσχολικής ηλικίας (4 - 6 ετών) με Μ.Ο. 63.3 Μ. SD=6, συμμετείχαν στην έρευνα. Η συμπτωματολογία ΣΕΠΥ αξιολογήθηκε με το 'Ερωτηματολόγιο Παυλίδη' και με το DSM-IV-R, τα οποία συμπλήρωσαν οι γονείς τους. Οι οφθαλμοκινήσεις καταγράφηκαν και αναλύθηκαν αυτόματα με το σύστημα OKG που ανέπτυξε ο πρώτος συγγραφέας. Εφαρμόστηκαν τέσσερις οφθαλμοκινητικές δοκιμασίες (μη καθοδηγούμενων σακαδικών, εστιασμού, καθοδηγούμενων σακαδικών & παρακολουθητικών κινήσεων) διάρκειας 30sec.η κάθε μία.

Αποτελέσματα Η ανάλυση με ANOVA παρουσίασε στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ παιδιών με ΣΕΠΥ και χωρίς, από τις οποίες οι περισσότερες ανήκαν στην δοκιμασία των παρακολουθητικών και σακαδικών κινήσεων. Στην ανάλυση χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος Principal Component Analysis (PCA). Η Discriminant analysis με ακρίβεια 93.1% ($p < .000$) ξεχώρισαν τις 2 ομάδες, ενώ η Regression ανάλυση έδειξε ότι το μοντέλο των οφθαλμοκινήσεων εξηγεί 89.9% της συνολικής μεταβλητότητας της βαθμολόγησης του ερωτηματολογίου μας ($p < .000$). Τα δεδομένα δείχνουν ότι το test Pavlidis όχι μόνο μπορεί να διαχωρίσει με ακρίβεια παιδιά με ΣΕΠΥ και χωρίς, αλλά και προβλέπει την οξύτητα του προβλήματος καθώς όσο πιο ακανόνιστες παρουσιάζονται οι οφθαλμοκινήσεις, τόσο μεγαλύτερη η κλίμακα του ερωτηματολογίου. Η καμπύλη ROC επίσης έδειξε ότι το test Pavlidis αποτελεί άριστο παράγοντα διαχωρισμού των δύο ομάδων ($\text{area} = 0,976$).

Συμπεράσματα Το βιολογικό Test Pavlidis είναι το μοναδικό παγκοσμίως που με υψηλή ακρίβεια διαγιγνώσκει βιολογικά τη διάσπαση προσοχής ακόμη και από την προσχολική ηλικία, γι' αυτό και υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον εφαρμογής του για την διάγνωση του ΣΕΠΥ από την προσχολική ηλικία, παγκοσμίως. Είναι προφανείς οι θετικές επιπτώσεις τόσο για την αιτιολογία όσο και για τη διάγνωση, αντιμετώπιση

και για την ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών μας.

Λέξεις Κλειδιά: Δυσλεξία, Διάσπαση Προσοχής, Τεστ Παυλίδη, Οφθαλμοκίνηση, Βιολογική Πρόγνωση & Διάγνωση

**ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ ΠΑΥΛΙΔΗ:
ΒΕΛΤΙΩΝΕΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΤΗΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ
ΔΥΣΛΕΞΙΚΩΝ**

Κατανά, Β.¹ & Παυλίδης, Γ.Θ.²

¹Ειδική Παιδαγωγός, M.Phil., Κατερίνη

²Καθηγητής Μαθησιακών Δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η Μέθοδος Πολυμέσων Παυλίδη είναι το αποτέλεσμα πολύχρονων ερευνών στην Αγγλία, ΗΠΑ και Ελλάδα και βασίζεται στην χρησιμοποίηση της γνώσης του τρόπου λειτουργίας του εγκεφάλου και στις σύγχρονες ψυχο-εκπαιδευτικές αρχές της μάθησης, στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι Η/Υ, αλλά και στην προηγμένη τεχνολογία των ηλεκτρονικών και των πολυμέσων (multimedia), επιτυγχάνοντας σημαντικά πιο γρήγορη και αποτελεσματικότερη μάθηση. Η τελική μορφή της αναπτύχθηκε με το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα *HORIZON* από τον καθηγητή Παυλίδη με τη συνεργασία 6 Ευρωπαϊκών χωρών (Αγγλία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα και Σουηδία). Το μέγιστο πλεονέκτημα της Μεθόδου είναι η εξατομίκευση, η οποία επιτρέπει την αποτελεσματική αντιμετώπιση του κάθε παιδιού σύμφωνα με τις προσωπικές του δυνατότητες, ανάγκες & ρυθμούς. Είναι γνωστό ότι η ορθογραφία αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα των δυσλεξικών.

Αξιολογήθηκε η αποτελεσματικότητα της Μεθόδου στην ποσοτική και ποιοτική βελτίωση δυσλεξικών μαθητών στα λάθη της ορθογραφίας. Τα λάθη τους ταξινομήθηκαν σε 3 κατηγορίες (γραμματικά, οπτικά και ακουστικά λάθη) και 30 υποκατηγορίες. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική για τους Έλληνες δυσλεξικούς είναι η κατηγορία της παράλειψης τόνων, η οποία δεν υπάρχει στις Αγγλοσαξονικές γλώσσες.

Συμμετέχοντες: Συμμετείχαν 20 παιδιά (4 κορίτσια και 16 αγόρια, Μ.Ο.=9,5 ετών). Όλα τα παιδιά είχαν διαγνωσθεί ως δυσλεξικοί, στο **Κέντρο Δυσλεξίας και Ευφυΐας**, στη Θεσ/νίκη.

Μεθοδολογία: *1^η Αξιολόγηση:* Πριν ξεκινήσει το πρόγραμμα αντιμετώπισης, τα παιδιά αξιολογήθηκαν στην ορθογραφία σε κείμενο καθ' υπαγόρευση (αντίστοιχο της ηλικίας τους), καθώς και στην αυτοσχέδια ορθογραφία. Τα λάθη τους αναλύθηκαν σύμφωνα με το προαναφερθέν σύστημα κατηγοριοποίησης.

2^η Αξιολόγηση: Αμέσως μετά την ολοκλήρωση μέρους του προγράμματος αντιμετώπισης, η ορθογραφική επίδοση των παιδιών επαναξιολογήθηκε όπως και προηγουμένως.

Αντιμετώπιση: Μεταξύ των δύο αξιολογήσεων, τα παιδιά συμμετείχαν στο πρόγραμμα αντιμετώπισης με τη **Μέθοδο μας**. Η ακριβής και λεπτομερής διάγνωση που επιτυγχάνεται και με το **Τεστ Οφθαλμοκίνησης** καθοδήγησε με ακρίβεια την **εξατομικευμένη αντιμετώπιση** σύμφωνα με τις προσωπικές αδυναμίες και ικανότητες του κάθε παιδιού. Η κάθε επίσκεψη διαρκούσε 30 λεπτά, για 1-2 φορές την εβδομάδα, επί 5-6 μήνες. Η μέθοδος έχει τη δυνατότητα να προσαρμόζεται στο μεταβαλλόμενο εκπαιδευτικό προφίλ του κάθε μαθητή και κατά τον αρχικό σχεδιασμό αλλά και ενδιάμεσως, σύμφωνα με την πρόοδο και τις δυνατότητες του κάθε παιδιού.

Αποτελέσματα: Η στατιστική ανάλυση κατέδειξε **σημαντική βελτίωση** στην επίδοση των παιδιών στην ορθογραφία, καλύπτοντας τις εξής κατηγορίες των ορθογραφικών λαθών:

ΠΟΣΟΣΤΟ ΛΑΘΩΝ

Κατηγορίες λαθών	ΠΡΙΝ	ΜΕΤΑ	p<
ΣΥΝΟΛΟ ΛΑΘΩΝ	147	28	0,000
Τονισμός	76	8	0,000

Συμπεράσματα: Τα αποτελέσματα ήταν ιδιαίτερος ενθαρρυντικά. Στο πολύ σύντομο χρονικό διάστημα της αντιμετώπισης των μόλις 5-6 μηνών, βελτιώθηκε σημαντικά η ορθογραφία των παιδιών. Δηλαδή, η πρόοδος των δυσλεξικών παιδιών ήταν 10 φορές ταχύτερη από την κανονική – σχολική τους πρόοδο. Μάλιστα στον τονισμό βελτιώθηκαν κατά 21 φορές. Η τόσο σημαντική βελτίωσή τους επιβεβαιώθηκε και από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Τα αποτελέσματα την καθιστούν την πλέον αποτελεσματική μέθοδο που αναφέρεται στην διεθνή βιβλιογραφία. Τα θετικά ποσοτικοποιημένα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τόσο τις θετικές προβλέψεις των έμπειρων εκπαιδευτικών (Lynch και Pavlidis, 1997, 2000), όσο και τα από ετών γνωστά θετικά κλινικά αποτελέσματα της Μεθόδου μας για την Αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών και της Δυσλεξίας.

Λέξεις Κλειδιά: Δυσλεξία, Μαθησιακές Δυσκολίες, Αντιμετώπιση, Ορθογραφία, Μέθοδος Παυλίδη,

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 12ο

Αίθουσα 2

10.00 - 11.30

ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Μόττη-Στεφανίδη Φ., Παυλόπουλος Β.

Προεδρείο: Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη, Βασίλης Παυλόπουλος

Συζητητής: Ξένια Χρυσόχου

Στο συμπόσιο αυτό θα εξετασθεί η σχέση μεταξύ, από τη μια πλευρά, του προσανατολισμού μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων πρώτον, προς τον πολιτισμό της εθνικής τους ομάδας και, δεύτερον, προς αυτόν της χώρας υποδοχής και, από την άλλη, της ψυχικής τους υγείας και της ψυχοκοινωνικής τους προσαρμογής. Εξετάστηκαν οι υποθέσεις ότι ο προσανατολισμός προς τον πολιτισμό της εθνικής ομάδας συνδέεται θετικά με την ψυχική υγεία των εφήβων αυτών, ενώ ο προσανατολισμός προς τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής συνδέεται θετικά με την ψυχοκοινωνική τους προσαρμογή (Berry, Phinney, Sam & Vedder, 2006). Τα αποτελέσματα που θα παρουσιασθούν αποτελούν μέρος μελέτης (επιστημονική υπεύθυνη: Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη) που έχει κυρίως χρηματοδοτηθεί από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II Πυθαγόρας: Ενίσχυση Ερευνητικών Ομάδων στα Πανεπιστήμια και εν μέρει από τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η Αθανασία Παπαθανασίου θα συγκρίνει Αλβανούς και Πόντιους εφήβους, καταρχάς, ως προς τον προσανατολισμό τους προς τον πολιτισμό της εθνικής τους ομάδας και, στη συνέχεια, προς τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Η Λήδα Αναγνωστάκη θα συγκρίνει Αλβανούς, Πόντιους και γηγενείς Έλληνες εφήβους ως προς διάφορες διαστάσεις της ψυχολογικής και ψυχοκοινωνικής τους προσαρμογής. Ο Νίκος Τάκης θα εξετάσει τη σχέση μεταξύ των μεταβλητών επιπολιτισμού και της ψυχικής υγείας των εφήβων. Η Μαρίνα Ντάλλα θα εξετάσει τη σχέση μεταξύ των μεταβλητών επιπολιτισμού και της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των εφήβων. Η Ξένια Χρυσόχου θα συζητήσει τα αποτελέσματα αυτά υπό το πρίσμα των σύγχρονης διεθνούς βιβλιογραφίας.

ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Αθανασία Παπαθανασίου

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός αυτής της έρευνας ήταν η σύγκριση ως προς τον προσανατολισμό Ποντίων και Αλβανών εφήβων, καταρχάς, προς τον εθνικό τους πολιτισμό και, στη συνέχεια, προς τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Το δείγμα αποτέλεσαν 437 μετανάστες και παλινοστούντες έφηβοι, 12 έως 14 ετών, οι οποίοι φοιτούσαν σε 12 Γυμνάσια της ευρύτερης περιοχής των Αθηνών. Από αυτούς 165 ήταν Πόντιοι και 272 Αλβανοί. 280 έφηβοι ήταν μετανάστες πρώτης γενιάς (78% Αλβανοί- 22% Πόντιοι) και 157 ήταν μετανάστες δεύτερης γενιάς (36% Αλβανοί-64% Πόντιοι) Για την μέτρηση του επιπολιτισμού των εφήβων χορηγήθηκαν, πρώτον, το ερωτηματολόγιο εθνικής ταυτότητας (Multigroup Ethnic Identity Measure) της Phinney (1992), δεύτερον, η κλίμακα επιπολιτισμού των Nguyen και Von Eye (2002). Οι έφηβοι απάντησαν επίσης σε τέσσερις ερωτήσεις, οι οποίες διερευνούσαν το βαθμό που γνωρίζουν την ελληνική και την εθνική τους γλώσσα, καθώς και το βαθμό στον οποίο χρησιμοποιούν την εθνική και την ελληνική γλώσσα όταν μιλούν με τους γονείς και τα αδέρφια τους. Τα ευρήματα της έρευνας φανερώνουν ότι οι Πόντιοι παλινοστούντες έφηβοι παρουσιάζουν σημαντικά μεγαλύτερη εμπλοκή και μία σαφή προτίμηση προς τον εθνικό τους πολιτισμό σε σύγκριση με τους Αλβανούς εφήβους, οι οποίοι, αντίθετα, παρουσιάζουν μεγαλύτερη εμπλοκή με τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Για να ερμηνευθούν τα αποτελέσματα αυτά θα εξετασθούν, μεταξύ άλλων, τα κίνητρα μετανάστευσης των δύο αυτών ομάδων και ο τρόπος που αντιμετωπίζονται από την ελληνική πολιτεία.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ, ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΓΗΓΕΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Λήδα Αναγνωστάκη

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της έρευνας ήταν να συγκριθούν Έλληνες, Αλβανοί και παλινοστούντες έφηβοι ως προς διάφορες διαστάσεις της ψυχολογικής και σχολικής τους προσαρμογής. Το δείγμα αποτέλεσαν 962 έφηβοι, από 12 έως 14 ετών, οι οποίοι φοιτούσαν σε 12 Γυμνάσια στην ευρύτερη περιοχή Αθηνών. Από αυτούς 165 ήταν Πόντιοι, 272 Αλβανοί, και 525 γηγενείς Έλληνες. 280 έφηβοι ήταν μετανάστες πρώτης γενιάς (78% Αλβανοί- 22% Πόντιοι) και 157 ήταν μετανάστες δεύτερης γενιάς (36% Αλβανοί-64% Πόντιοι). Η αξιολόγηση της ψυχολογικής προσαρμογής βασίστηκε στην κλίμακα Συναισθηματικών Συμπτωμάτων (Emotional Symptoms Scale) του Ερωτηματολογίου Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire) του Goodman (1997) και το Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης (Self Esteem Inventory) του Rosenberg (1965). Η ψυχοκοινωνική τους προσαρμογή εξετάστηκε με στοιχεία από τα σχολικά αρχεία, βαθμοί και απουσίες, και με τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου για κάθε έφηβο από τον καθηγητή των ελληνικών, από το οποίο προέκυψαν δύο παράγοντες: η ευσυνειδησία και η διαταρακτική συμπεριφορά που αφορούν στη συμπεριφορά των εφήβων στο χώρο του σχολείου. Βρέθηκε ότι οι Πόντιοι και οι Αλβανοί έφηβοι, οι οποίοι δεν διέφεραν μεταξύ τους, είχαν σημαντικά χαμηλότερη ψυχοκοινωνική προσαρμογή από τους γηγενείς συμμαθητές τους. Θα εξετασθούν πιθανές ερμηνείες του ευρήματος ότι οι Πόντιοι έφηβοι, παρά το γεγονός ότι είναι Έλληνες πολίτες και δεν θεωρούνται από την ελληνική πολιτεία μετανάστες, έχουν το ίδιο σημαντικές δυσκολίες προσαρμογής με τους Αλβανούς εφήβους, οι οποίοι είναι παιδιά οικονομικών μεταναστών.

ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Νίκος Τάκης

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να εξεταστεί η ψυχική υγεία μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων σε σχέση με τις δύο διαστάσεις του επιπολιτισμού, προσανατολισμό προς τον πολιτισμό της εθνικής ομάδας και τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Το δείγμα αποτέλεσαν 437 μετανάστες και παλιννοστούντες έφηβοι, 12 έως 14 ετών, οι οποίοι φοιτούσαν σε 12 Γυμνάσια της ευρύτερης περιοχής των Αθηνών. Από αυτούς 165 ήταν Πόντιοι και 272 Αλβανοί. 280 έφηβοι ήταν μετανάστες πρώτης γενιάς (78% Αλβανοί- 22% Πόντιοι) και 157 ήταν μετανάστες δεύτερης γενιάς (36% Αλβανοί-64% Πόντιοι). Για την μέτρηση του επιπολιτισμού των εφήβων χορηγήθηκαν, πρώτον, το ερωτηματολόγιο εθνικής ταυτότητας (Multigroup Ethnic Identity Measure) της Phinney (1992), δεύτερον, η κλίμακα επιπολιτισμού των Nguyen και Von Eye (2002). Οι έφηβοι απάντησαν επίσης σε τέσσερις ερωτήσεις, οι οποίες διερευνούσαν το βαθμό που γνωρίζουν την ελληνική και την εθνική τους γλώσσα, καθώς και το βαθμό στον οποίο χρησιμοποιούν την εθνική και την ελληνική γλώσσα όταν μιλούν με τους γονείς και τα αδέρφια τους. Η αξιολόγηση της ψυχολογικής προσαρμογής βασίστηκε στην κλίμακα Συναισθηματικών Συμπτωμάτων (Emotional Symptoms Scale) του Ερωτηματολογίου Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire) του Goodman (1997) και στο Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης (Self Esteem Inventory) του Rosenberg (1965). Αναμενόταν ότι ο προσανατολισμός προς τον πολιτισμό της εθνικής τους ομάδας θα συνδέεται θετικά με την ψυχολογική τους προσαρμογή. Η υπόθεση αυτή εν μέρει μόνο μπόρεσε να αποδειχθεί. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν υπό το φως σχετικών ευρημάτων από τη διεθνή βιβλιογραφία.

ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Μαρίνα Ντάλλα

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να εξεταστεί η σχολική επάρκεια μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων σε σχέση με τις δύο διαστάσεις του επιπολιτισμού, προσανατολισμό προς τον πολιτισμό της εθνικής ομάδας και τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Το δείγμα αποτέλεσαν 962 έφηβοι, από 12 έως 14 ετών, οι οποίοι φοιτούσαν σε 12 Γυμνάσια στην ευρύτερη περιοχή Αθηνών. Από αυτούς 165 ήταν Πόντιοι, 272 Αλβανοί, και 525 γηγενείς Έλληνες. 280 έφηβοι ήταν μετανάστες πρώτης γενιάς (78% Αλβανοί- 22% Πόντιοι) και 157 ήταν μετανάστες δεύτερης γενιάς (36% Αλβανοί-64% Πόντιοι). Η αξιολόγηση της ψυχολογικής προσαρμογής βασίστηκε στην κλίμακα Συναισθηματικών Συμπτωμάτων (Emotional Symptoms Scale) του Ερωτηματολόγιου Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (Strengths and Difficulties Questionnaire) του Goodman (1997) και το Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης (Self Esteem Inventory) του Rosenberg (1965). Για τη αξιολόγηση της σχολικής επάρκειας χρησιμοποιήθηκαν α) η βαθμολογία και οι απουσίες των μαθητών στο σχολείο και β) ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο 19 ερωτήσεων, τις οποίες απάντησαν οι καθηγητές για κάθε παιδί, από το οποίο προέκυψαν δύο παράγοντες: η ευσυνειδησία και η διαταρακτική συμπεριφορά που αφορούν στη συμπεριφορά των εφήβων στο χώρο του σχολείου. Αναμενόταν ότι ο προσανατολισμός προς τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής θα συνδέεται θετικά με την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των εφήβων αυτών. Βρέθηκε ότι όντως οι έφηβοι που ήταν περισσότερο προσανατολισμένοι προς τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής είχαν γενικά καλύτερη ψυχοκοινωνική προσαρμογή. Θα εξετασθούν διάφοροι παράγοντες, όπως τα κίνητρα για μετανάστευση και η στάση των γηγενών Ελλήνων απέναντι στην παρουσία μεταναστών στη χώρα, για να ερμηνευθούν τα αποτελέσματα.

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 13ο

Αίθουσα 2

12.45 - 14.15

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ **ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ:**
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ/ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Προεδρείο: Αναστασία-Βαλεντίνη Ρήγα, Rosella Tomassoni

Συζητητής: Τηλέμαχος Μουδατσάκης, Κέλλυ Καραγκούνη

Στο Συμπόσιο αυτό παρουσιάζονται θεωρητικές και ερευνητικές εισηγήσεις που αναφέρονται σε θεματικές ενότητες της *λογοτεχνίας* (ψυχολογική ανάλυση ενός λογοτεχνικού έργου: του «Προμηθέα» του Kafka), του *θεάτρου* (ψυχολογική ανάλυση των τελευταίων έργων του Α. Μίλλερ, όπου εμφανίζονται η συναισθηματική αστάθεια και η προβολή των ανεκπλήρωτων επιθυμιών των χαρακτήρων), του *κινηματογράφου* (ψυχολογική ανάγνωση της «Γερτρούδης» του C.Th. Drayer), της *γλυπτικής* (ψυχαναλυτική προσέγγιση του ανθρώπου όπως εμφανίζεται στο έργο του Γιώργου Λάππα). Στο Συμπόσιο γίνεται επίσης μια ποιοτική προσέγγιση ανάλυσης λογοτεχνικών κειμένων, ήτοι ένας συνδυασμός της εγω-οικολογικής ανάλυσης και του γενεοκοινωνιο-γράμματος για τη μελέτη της ιστορίας της ζωής, και, τέλος, παρουσιάζεται μια μελέτη περίπτωσης, ένας συνδυασμός ζωγραφικής με υλικά βάσης το πανί, το χαρτί και την πέτρα, όπου ο ερευνητής αναλύει την τέχνη, τον καλλιτέχνη και το έργο του.

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ ΤΟΥ FRANZ KAFKA: ΜΙΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Rosella Tomassoni

**Πανεπιστήμιο Cassino, Τμήμα Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών
(Ιταλία)**

Η μεθοδολογία που ακολουθήσαμε συνίσταται σε μια απευθείας σύγκριση του κειμένου και της έρευνας του συνειδητού και του ασυνείδητου περιεχομένου του διηγήματος. Αρχίζουμε από την υπόθεση ότι συχνά ο καλλιτέχνης δέχεται σε συνειδητό επίπεδο "υπόγεια" στοιχεία, που συνίστανται σε εικόνες και μορφές, και επιχειρούμε να ερμηνεύσουμε και να μεταφράσουμε ένα πολυσήμαντο μήνυμα σε μια κατανοητή γλώσσα. Πράγματι, η πολυσήμαντη γλώσσα δεν είναι αμέσως κατανοητή μέσα από ορθολογικά σχήματα. Η μελέτη μας θα επιχειρήσει, όσο είναι δυνατό, να φωτίσει τη δαιδαλώδη και ονειρική καφκακική σκέψη.

ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ ΤΟΥ C.TH.DRAYER: ΜΙΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Antonio Fusco – Stefania Mancone

Πανεπιστήμιο Cassino, Τμήμα Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών (Ιταλία)

Στόχος αυτής της μελέτης είναι να δείξει πώς η μοναξιά θα μπορούσε να είναι μια επιλογή για τον άνθρωπο που η ζωή του είναι γεμάτη πληγές από τραυματικά κι οδυνηρά πάθη. Η μεθοδολογία μας συνίσταται σε μια προσεκτική ανάλυση του διαλόγου ανάμεσα στη Γερτρούδη και στον Άξελ - υπάρχει έντονη ερωτική ενέργεια, στον Άξελ ακόμα παρούσα και ενεργή, στη Γερτρούδη κρυμμένη κάτω από τη στάχτη των αναμνήσεων. Επιχειρούμε να αποδείξουμε πώς η ψυχική ενέργεια, που ορίζεται ως έρωας, είναι ένας ουσιαστικός, αποφασιστικός παράγοντας της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΑΠΠΑ: ΜΙΑ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Αθηνά Μιράσγεζη

Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Φιλοσοφίας (Ελλάδα)

Οι κόκκινοι άνθρωποι του Λάππα έκαναν την εμφάνισή τους στη μοντέρνα μεταφορά δυο κλασικών έργων ταυτόχρονα: των "Αστών του Calais" του Rodin και το "Μπάνιο στην Asnières" του Seurat. Έχουν πάντα τα ίδια χαρακτηριστικά: δυο μέτρα και κάτι, άλλοτε τους λείπουν κάποια μέλη, άλλοτε έχουν κάποια μέλη παραπάνω, άλλοτε έχουν σωθεί μόνο μερικά μέλη τους. Άλλοτε πάλι έχουν εξαρθρωθεί και σίδερα ενώνουν (ή χωρίζουν) το σώμα τους. Το κόκκινο κεφάλι τους είναι πάντα το ίδιο: το κεφάλι του καλλιτέχνη.

Θα επιχειρήσουμε να διεισδύσουμε στον κόσμο του Λάππα, καταφεύγοντας από τη μια σε προσωπικά βιώματα του καλλιτέχνη και από την άλλη στο σύμπλεγμα του ευνουχισμού του Freud, που όπως είναι γνωστό, βρίσκεται, γι'αυτόν, στο τέρμα της ανθρώπινης ψυχής. Μια προσωπική ανάλυση του ευνουχισμού στο σύμπλεγμα της απώλειας του θανάτου –με άλλα λόγια, στο σύμπλεγμα της διείσδυσης του χώρου (χωροποίησης) κατά τη στιγμή της σύλληψης– μπορεί να αποκαλύψει πολύ ενδιαφέρουσες πτυχές του έργου του καλλιτέχνη.

Η ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΣΤΑΘΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΝΕΚΠΙΛΗΡΩΤΩΝ ΕΠΙΘΥΜΙΩΝ ΣΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΡΓΑ (1992-2002) ΤΟΥ Α. ΜΙΛΛΕΡ

Κέλλυ Δ. Καραγκούνη

**Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας
(Ελλάδα)**

Στο θέατρο του 20ού αιώνα οι δραματικοί συγγραφείς συμπίεσαν στο έργο τους όλες τις τάσεις της σύγχρονης κοινωνίας αλλά κυρίως την απώλεια της ευαισθησίας της και των χαμένων ονείρων. Στο θεατρικό λόγο του Μίλλερ και ιδιαίτερα στο τελευταίο δραματουργικό κύκλο ανακαλύπτουμε τους μηχανισμούς που καθοδηγούν τις ανθρώπινες σχέσεις σε συναισθηματικά αδιέξοδα. Ο συγγραφέας με τροποποιημένες σκηνικές μεταφορές μας εισάγει στον εσωτερικό κόσμο των πρωταγωνιστών που πάσχουν και αναζητούν τρόπο λύτρωσης. Το μονοπάτι της εξερεύνησης των ενορμήσεων των ηρώων μας οδηγεί στα πραγματικά κίνητρα και τα αίτια των ψυχικών τους συγκρούσεων. Η αισθητική προσέγγιση των γυναικείων χαρακτήρων, που στα τελευταία έργα του Μίλλερ παρουσιάζονται λιγότερο εξουσιαστικές και κτητικές, μας βοηθά να αναλύσουμε την κρίση ταυτότητας στη οποία έχουν περιέλθει που συνθλίβει και στραγγαλίζει τις σχέσεις τους με τους άρρενες χαρακτήρες. Στο μικρόκοσμο του Μίλλερ, άνδρες και γυναίκες δεν εγκαταλείπονται παθητικά στις κοινωνικές επιταγές και προσταγές αλλά ορίζουν με τη στάση της ζωή τους το ηθικό, το μη ηθικό και το ανήθικο.

**ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΓΩ-ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΤΟ
ΓΕΝΕΟΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ
ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ**

Αναστασία – Βαλεντίνη Ρήγα

Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ψυχολογίας (Ελλάδα)

Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζονται μεθοδολογικά στοιχεία της ποιοτικής ανάλυσης που προτείνεται βασισμένης στη μελέτη της ψυχοκοινωνικής ταυτότητας με την εγω-οικολογική προοπτική που αποσκοπεί μέσω των λέξεων ταυτότητας στην ανάδυση των λανθανουσών σχέσεων μεταξύ των πεποιθήσεων των ατομικών και κοινωνικών μορφών συμπεριφοράς της ιστορίας ζωής των πρωταγωνιστών. Η απεικόνιση και χαρτογράφηση δια του γενεοκοινωνιογράμματος των σημαντικών οικογενειακών δρώμενων, βοηθά τον ποιοτικό ερευνητή, στην ανάλυση των γεγονότων ζωής σε διαχρονικό και συγχρονικό επίπεδο και στη διερεύνηση των συνειδητών και ασυνείδητων ταυτίσεων του εαυτού με τον Άλλο και την κοινωνία.

**Η ΤΕΧΝΗ – Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ. ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ**

Δήμος Παναγιωτακόπουλος

Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ψυχολογίας (Ελλάδα)

(Δεν έχει κατατεθεί το κείμενο)

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 14ο

Αίθουσα 3

12.45 - 14.15

ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΣΤΗ ΜΙΚΡΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ: ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ

Προεδρείο: Αικατερίνη Γκαρή

Συντονιστής: Αικατερίνη Γκαρή

Συζητητής: Αριάδνη Στογιαννίδου

ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΣΤΗ ΜΙΚΡΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ: ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ

Αικατερίνη Γκαρή*, Πέννυ Παναγιωτοπούλου*, Βασιλική Νικολοπούλου*, Αριάδνη Στογιαννίδου**

*Τομέας Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

** Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός του συμποσίου αυτού είναι να προσεγγίσει διαπολιτισμικά την έννοια της ευημερίας (well-being) στην κοινότητα, με τη βοήθεια θεωρητικών και ερευνητικών παραμέτρων από τους χώρους της περιβαλλοντικής και της κοινοτικής ψυχολογίας. Απώτερος στόχος είναι να κατανοήσει τις διαστάσεις, υποκειμενικές και αντικειμενικές που συνθέτουν την ευημερία των κατοίκων σε αστικές, ευρωπαϊκές γειτονιές. Πρόκειται για την παρουσίαση μιας διαπολιτισμικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 705 ενηλίκων, με μέση ηλικία τα 43 χρόνια, σε 6 ευρωπαϊκές γειτονιές: στο Dingle Partnership Area της Μεγάλης Βρετανίας, (Liverpool, n=160), στο Westside (Galway, n=133) και στο Knocknaheeny (Cork, n=109) της Ιρλανδίας, στην Πλατεία Ελευθερίας της Πάτρας (n=102), στο Μπουρνάζι (n=115) και στο Κοντόπευκο Αγίας Παρασκευής (n=86) της Αθήνας στην Ελλάδα. Οι συμμετέχοντες επελέγησαν με τυχαία δειγματοληψία ανάμεσα στα νοικοκυριά εγγεγραμμένα στους αντίστοιχους δήμους. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε, σε πρόσωπο με πρόσωπο συνάντηση συνεντευκτική και ερωτώμενου, με τη βοήθεια ερωτηματολογίου που προσεγγίζει τις εξής διαστάσεις της ευημερίας: η κοινότητα ως τόπος κατοικίας, ως κοινωνική, πολιτική και οικονομική κοινότητα, ως προσωπικός χώρος και ως μέρος της υπόλοιπης πόλης.

ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΑΙ ΑΝΕΠΙΣΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΣΕ 6 ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ

Πέννυ Παναγιωτοπούλου*, Σοφία Χριστακοπούλου**

*Τομέας Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

** Jon Dawson and Associates, Urban Consultants, Chester, United Kingdom

Τα επίσημα και ανεπίσημα κοινωνικά δίκτυα, παρά τις διαφορετικές μορφές που λαμβάνουν σε διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, παίζουν σημαντικό ρόλο στην πολυδιάστατη έννοια της ψυχολογικής ευημερίας της τοπικής κοινότητας και, συνεπώς, στην βιωσιμότητα της συγκεκριμένης κοινότητας. Η παρουσίαση αυτή επικεντρώνεται στην κοινωνική διάσταση της ζωής της κοινότητας και διερευνά την ικανότητα του συνόλου της κοινότητας να επιλύει τα προβλήματα της αλληλεπίδρασης των μελών της. Συγκεκριμένα, εξετάζει εάν και πώς τα μέλη της κοινότητας τείνουν να απομονώνονται ή να αυτονομούνται κοινωνικά, καθορίζοντας έτσι την ισχύ της αίσθησης της κοινότητας στο εκάστοτε πολιτισμικό περιβάλλον. Το δείγμα αποτελείται από 705 άτομα που προέρχονται από αστικές περιοχές στην Ελλάδα, στην Ιρλανδία και στη Βρετανία. Το ερώτημα είναι κατά πόσον οι κάτοικοι εμπλέκονται στην κοινωνική ζωή της κοινότητας, εάν υφίστανται επίσημα ή ανεπίσημα δίκτυα κοινωνικής στήριξης και πόσο ισχυρή ήταν η αίσθηση της κοινότητας των μελών της. Οι ευρήματα αναδεικνύουν ομοιότητες και διαφορές σχετικά με το επίπεδο αλληλεπίδρασης και εμπλοκής των κατοίκων στις δραστηριότητες της κοινότητας, καθώς και στα κοινωνικά δίκτυα στα οποία οι κάτοικοι θα μπορούσαν να βασιστούν, ενώ οι γειτονίες από την Ελλάδα διαφοροποιούνται σε σύγκριση με τις γειτονίες από την Ιρλανδία και τη Βρετανία.

Λέξεις -κλειδιά

Επίσημα δίκτυα σχέσεων, ανεπίσημα δίκτυα σχέσεων, ευημερία στην κοινότητα

ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΣΕ 6 ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΗΚΕΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Αικατερίνη Γκαρή, Κώστας Μυλωνάς

Τομέας Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στη διερεύνηση του βαθμού ταύτισης των κατοίκων με την κοινότητα, του βαθμού ικανοποίησης από τις παρεχόμενες κοινοτικές υπηρεσίες, καθώς και της αίσθησης του ανήκειν στο συγκεκριμένο γεωγραφικό πλαίσιο. Η μελέτη εντάσσεται σε ευρύτερη έρευνα που διερευνά την ευημερία σε 6 διαφορετικές, αστικές γειτονίες της Ευρώπης, σε δείγμα 705 ενηλίκων κατοίκων τους. Με επταβάθμιες κυρίως κλίμακες τύπου Likert, μελετώνται θέματα που αφορούν στην ικανοποίηση των κατοίκων από τοπικές υπηρεσίες και δραστηριότητες, καθώς και στην αίσθηση του ανήκειν που διατηρούν, συναισθηματικά και συμβολικά, στο συγκεκριμένο τοπικό πλαίσιο. Μεταξύ των ευρημάτων παρουσιάζεται στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ της αίσθησης του ανήκειν και των χρόνων διαμονής στη γειτονιά, κάτι που επιβεβαιώνει βιβλιογραφικά δεδομένα από διαφορετικές χώρες. Εντοπίζονται ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των κατοίκων στις 6 διαφορετικές γειτονίες, με το χαμηλότερο βαθμό αξιολόγησης των κατοίκων προς τη γειτονιά τους στην Πλατεία Ελευθερία της Πάτρας και τη χαμηλότερη ταύτιση με την κοινότητα στην Πλατεία Ελευθερίας και στο Κοντόπευκο της Αθήνας. Διαφορετικά προφίλ εντοπίζονται στις 6 γειτονικές ως προς την αίσθηση του ανήκειν, μ' έναν τρόπο που φανερώνει ότι οι τρεις αυτές διαστάσεις της ευημερίας -ικανοποίηση, αίσθηση του ανήκειν και ταύτιση- συνθέτουν ένα σύστημα αλληλεπιδράσεων.

Λέξεις -κλειδιά

Ευημερία στην κοινότητα, αίσθηση του ανήκειν στην κοινότητα, ταύτιση με την κοινότητα

Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

B. Νικολοπούλου*, Jon Dawson**

*Τομέας Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

** Jon Dawson and Associates, Urban Consultants, Chester, United Kingdom

Η παρούσα μελέτη επιδιώκει να περιγράψει τους παράγοντες εκείνους που φαίνεται να σχετίζονται με την ευημερία της κοινότητας μέσα από μια διαπολιτισμική σύγκριση σε 6 αστικές γειτονιές στην Ελλάδα, Μ. Βρετανία και Ιρλανδία, σε δείγμα 705 ατόμων. Μελετώνται συγκεκριμένοι οικονομικοί, πολιτικοί και κοινωνικοί παράγοντες της κάθε κοινότητας και εντοπίζονται ομοιότητες και διαφορές στις γειτονιές. Ερωτήματα όπως, εάν έχουν οι κάτοικοι επαρκές οικογενειακό εισόδημα για τις ανάγκες τους, κατά πόσο νιώθουν ότι τους δίνονται ευκαιρίες για εργασία στη γειτονιά τους, καθώς και εάν συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για ζητήματα που αφορούν τη γειτονιά τους, διερευνώνται στην παρούσα μελέτη. Τα ευρήματα συζητώνται συνδυαστικά μεταξύ τους και σε μια προσπάθεια να αναδειχθούν τα στοιχεία εκείνα που φαίνεται να συμβάλουν στην ευημερία της κοινότητας

Λέξεις -κλειδιά

Ευημερία στην κοινότητα, οικογενειακό εισόδημα, συμμετοχή στην πολιτική κοινότητα

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 15ο

Αίθουσα 1

08.30 - 10.00

**ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ, ΕΠΙΠΕΔΑ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ
(ΜΕΤΑ)ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ**

Προεδρείο: Αθανάσιος Πρωτόπαπας

Συντονιστής: Αθανάσιος Πρωτόπαπας

**ΕΠΙΠΕΔΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

Αθανάσιος Πρωτόπαπας

Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου / Ε.Κ. «Αθηνά»

Το ελληνικό ορθογραφικό σύστημα χαρακτηρίζεται «ρηχό» ή «διαφανές», με την έννοια ότι η γραφοφωνημική αντιστοιχία χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από σταθερά ζεύγη φωνήματος-γραφήματος. Όμως ακόμα δεν έχει προσδιοριστεί ποσοτικά η συστηματικότητα στις αντιστοιχίες αυτές ούτε η πηγή των αποκλίσεων από την κανονικότητα. Το κρίσιμο στοιχείο είναι το επίπεδο πληροφορίας που είναι απαραίτητο για την εκτέλεση ενός έργου (αναγνωστικού ή ορθογραφικού), το οποίο αποτελεί και αντικειμενικό κριτήριο ταξινόμησης των αντίστοιχων λαθών. Για παράδειγμα, η ανάγνωση της λέξης «μπαούλο» απαιτεί γνώση μόνο σε επίπεδο γραφημάτων-φωνημάτων, η ανάγνωση των λέξεων «Πήλιο» και «τήλιο» απαιτεί γνώση των λέξεων, ενώ η ανάγνωση της λέξης «ήλιο» απαιτεί και συντακτικό ή σημασιολογικό πλαίσιο. Στην άλλη κατεύθυνση, η γραφή της λέξης «παντού» απαιτεί μόνο γραφοφωνημική γνώση, η γραφή της λέξης «καλούπι» απαιτεί μορφολογική γνώση, ενώ η γραφή της λέξης «ήμερα» απαιτεί λεξιλογική γνώση. Σε αυτό το πλαίσιο αναλύεται η διαφάνεια του ελληνικού ορθογραφικού συστήματος και συζητείται η έννοια της εξαίρεσης. Παρουσιάζονται υπολογισμοί από εκτενές σώμα γραπτών κειμένων (300 εκατομμυρίων λέξεων περίπου), όπου καταμετρήθηκε, και για τις δύο κατευθύνσεις μετατροπής (ανάγνωση και γραφή), το ποσοστό των αντιστοιχιών σε επίπεδο γράμματος και γραφήματος. Συμπληρωματικά, υπολογίστηκαν και παρουσιάζονται οι συχνότητες εμφάνισης γραμμάτων και φθόγγων, συνολικά, ανά θέση στη λέξη, και ανά ζεύγος. Οι στατιστικές συστηματικότητες που αναδύονται μέσα από τέτοιες αναλύσεις μπορούν να καθοδηγήσουν τις θεωρητικές υποθέσεις για την εμφάνιση κανονικοτήτων στην ανάπτυξη επιμέρους αναγνωστικών και ορθογραφικών δεξιοτήτων. Παρέχουν επίσης ένα σταθερό μεθοδολογικό πλαίσιο για την κατασκευή και τον έλεγχο πειραματικών ερεθισμάτων και την ανάλυση των ευρημάτων.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΛΑΘΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

Στέλλα Δρακοπούλου, Κατερίνα Φάκου, Αθανάσιος Πρωτόπαπας

Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου / Ε.Κ. «Αθηνά»

Χρήστος Σκαλούμπακας

Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Αθηνών

Τα ορθογραφικά λάθη διακρίνονται σε κατηγορίες ανάλογα με το είδος της πληροφορίας στου οποίου την ανεπάρκεια αποδίδεται κάθε λάθος. Πέραν του βασικού διαχωρισμού σε φωνολογικά, γραμματικά και οπτικά, προτείνεται εδώ μια συστηματική ταξινόμηση ορθογραφικών λαθών σε επιμέρους υποκατηγορίες, παρέχοντας ένα πλαίσιο αναφοράς για μελέτες ορθογραφικών επιδόσεων. Για να εξεταστούν συγκριτικά οι συχνότητες διαφορετικών ειδών λαθών και να παραχθούν έγκυρα συμπεράσματα ως προς τα ελλείμματα που παρουσιάζουν οι μαθητές με δυσκολίες, δεν αρκεί να συγκριθεί το απόλυτο πλήθος λαθών ανά κατηγορία διότι κάθε λέξη ή κείμενο που υπαγορεύεται παρέχει διαφορετικές ευκαιρίες για λάθη. Για παράδειγμα, στη λέξη «φιλία» δεν μπορούν να γίνουν γραμματικά λάθη, ενώ στη λέξη «κουράζει» δεν μπορούν να γίνουν οπτικά σε φωνήεν. Για την αξιολόγηση των πιθανών λαθών, εκτός από την υπαγόρευση συγκεκριμένου λεκτικού υλικού είναι απαραίτητο να εδραιώνεται και μια ποσοτική ισοδυναμία μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών. Αυτή επιτυγχάνεται καταμετρώντας τον αριθμό ευκαιριών που παρέχει το λεκτικό υλικό για κάθε είδος λάθους και τη διαίρεση του αριθμού λαθών με τον αριθμό ευκαιριών, υπολογίζοντας έτσι την πιθανότητα κάθε είδους λάθους. Η συγκεκριμένη μέθοδος, χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία για την ανάλυση 5207 ορθογραφικών λαθών 329 μαθητών Γ' Δημοτικού – Α' Γυμνασίου από το γενικό μαθητικό πληθυσμό, αναδεικνύοντας τις συχνότερες κατηγορίες λαθών. Για τα μικρότερα παιδιά αυτές είναι τα θεματικά σε περιπτώσεις κανόνα, η παράλειψη τόνου, τα γραμματικά σε κλιτές καταλήξεις, και τα οπτικά σε φωνήεν. Για τα μεγαλύτερα παιδιά η εικόνα είναι παρόμοια στις μεμονωμένες λέξεις ενώ στο κείμενο εμφανίζονται αυξημένες απλοποιήσεις διπλών συμφώνων, γραμματικά σε άκλιτες καταλήξεις και παράλειψη διαλυτικών.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΣΧΕΤΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΛΑΘΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ

**Κατερίνα Φάκου, Στέλλα Δρακοπούλου, Αθανάσιος Πρωτόπαπας
Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου / Ε.Κ. «Αθηνά»**

Παρά το γνωστό έντονο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν στην ορθογραφία οι μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στο γραπτό λόγο, δεν είναι γνωστό αν διαφέρουν από το γενικό μαθητικό πληθυσμό μόνο στο πλήθος ή και στο είδος των ορθογραφικών λαθών. Έτσι, εξετάσαμε σε δοκιμασίες ορθογραφίας κειμένου και μεμονωμένων λέξεων 148 μαθητές Γ' και Δ' Δημοτικού και 166 μαθητές Α' Γυμνασίου, εκ των οποίων 26 και 30, αντίστοιχα, είχαν προφίλ ή διάγνωση δυσλεξίας. Τα λάθη κατηγοριοποιήθηκαν σε γραμματικά (μορφολογικών καταλήξεων), οπτικά (ιστορικής ορθογραφίας), φωνολογικά (φωνολογικής ταυτότητας) και τονικά, και αναλύθηκαν οι διαφορές (μέγεθος επίδρασης) μεταξύ των ομάδων (μαθητών με και χωρίς αναγνωστική δυσκολία) σε κάθε τάξη. Οι διαφορές ήταν στατιστικά σημαντικές για όλα τα είδη λαθών εκτός από τα φωνολογικά λέξεων Γ' Δημοτικού και Α' Γυμνασίου. Επίσης στατιστικά σημαντικές ήταν και οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ ομάδας και είδους λάθους, υποδεικνύοντας ότι οι μαθητές με δυσκολίες παρουσιάζουν ένα διαφορετικό προφίλ ορθογραφικής επίδοσης από το γενικό πληθυσμό. Στην Γ' Δημοτικού παρατηρήθηκαν οι μικρότερες διαφορές μεταξύ των ομάδων, στην Δ' Δημοτικού οι διαφορές ήταν αυξημένες κυρίως στα τονικά και οπτικά λάθη, ενώ στην Α' Γυμνασίου οι διαφορές ήταν υψηλές μόνο για τα οπτικά και γραμματικά λάθη. Οι διαφορές ήταν μικρότερες στις μεμονωμένες λέξεις παρά στο κείμενο. Για να ελεγχθεί η υπόθεση ότι οι μαθητές με αναγνωστική δυσκολία έχουν παρόμοιες επιδόσεις με μαθητές μικρότερης ηλικίας χωρίς δυσκολία, συγκρίθηκαν οι κατανομές λαθών σε επιλεγμένες ομάδες διαφορετικών τάξεων. Τα αποτελέσματα δεν υποστηρίζουν την υπόθεση αυτή διότι όλες οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ είδους λάθους και ομάδας ήταν στατιστικά σημαντικές.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

**Στάλλα Χαριτοπούλου, Σοφία Παπαϊωάννου, Αγγελική Μουζάκη
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης**

Η μάθηση της ορθογραφημένης γραφής των λέξεων μιας γλώσσας φαίνεται να παρουσιάζει γενικά μεγαλύτερες δυσκολίες για τους μαθητές από ότι η μάθηση της ανάγνωσης παρότι πρόκειται για αλληλοεξαρτώμενες δραστηριότητες. Επίμονες δυσκολίες κατά την εκμάθηση και χρήση της σωστής ορθογραφίας δεν επηρεάζουν μόνο την παραγωγή του γραπτού λόγου αλλά και την αναγνωστική ευχέρεια. Έτσι, η ορθογραφημένη γραφή αποτελεί κριτήριο κατάκτησης του γραμματισμού και μορφωτικό προνόμιο. Τα τελευταία χρόνια, πέρα από το ρόλο της φωνολογικής επίγνωσης στην ανάπτυξη της ορθογραφημένης γραφής, έχει αρχίσει να μελετάται και η συμβολή της κατανόησης της μορφημικής και συντακτικής δομής. Στην παρούσα μελέτη διερευνάται η συμβολή της μορφολογικής και συντακτικής επίγνωσης στην ορθογραφική δεξιότητα μαθητών δημοτικού. Συμμετείχαν 485 μαθητές (Γ'-Ε' τάξεων) από 16 σχολεία (Κρήτη και Αττική) στους οποίους χορηγήθηκε μια συστοιχία δοκιμασιών ανάγνωσης (ακρίβεια, ευχέρεια, κατανόηση, φωνολογική αποκωδικοποίηση) και ορθογραφίας. Η μορφολογική και συντακτική επίγνωση αξιολογήθηκε στο επιγλωσσικό επίπεδο με δοκιμασίες που περιλάμβαναν ερωτήσεις μορφολογικής παραγωγής λέξεων σε προτάσεις (ασαφή κατανόηση έγκλισης και χρόνου ρηματικών τύπων, προσδιορισμός γένους και αριθμού ονοματικών τύπων) και σχηματισμού προτάσεων από λέξεις. Αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης επιβεβαίωσαν τη σημαντική και ανεξάρτητη συμβολή των δοκιμασιών αυτών στην εξήγηση της διακύμανσης της ορθογραφικής επίδοσης. Τα αποτελέσματα αυτά επαληθεύτηκαν στα πλαίσια επαναληπτικής μέτρησης με το ίδιο δείγμα σε διάστημα 6 μηνών, επιβεβαιώνοντας άλλα σύγχρονα ευρήματα αναφορικά με την συμβολή της μορφολογικής επίγνωσης στην αποτελεσματικότερη αναγνώριση και γραφή των λέξεων.

Η ΧΡΗΣΗ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΣΤΗ ΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Αθανάσιος Αϊδίνης

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο σημαντικός ρόλος της μορφολογίας στην ορθογραφημένη γραφή έχει καταδειχθεί σε πρόσφατες έρευνες στην Ελλάδα και διεθνώς. Τα αποτελέσματα των ερευνών δείχνουν ότι η ικανότητα χρήσης μορφολογικών πληροφοριών στην ορθογραφημένη γραφή αναπτύσσεται σταδιακά και αποτελεί δύσκολη και μακρόχρονη διαδικασία. Ωστόσο, οι περισσότερες έρευνες ασχολούνται με τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για τη γραφή των ληκτικών μορφημάτων των λέξεων και όχι των θεματικών μορφημάτων. Στην παρούσα εργασία διερευνάται κατά πόσο τα παιδιά του Δημοτικού χρησιμοποιούν μορφολογικές γνώσεις για τη σωστή γραφή του θέματος των λέξεων. Στην πρώτη έρευνα 50 παιδιά της Γ΄ τάξης έγραψαν 64 λέξεις κατανεμημένες ισόποσα σε 8 οικογένειες λέξεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν κυρίως λεξικές πληροφορίες για τη γραφή των λέξεων και όχι μορφολογικές πληροφορίες. Στη δεύτερη έρευνα 80 παιδιά της Γ΄ και Δ΄ τάξης έγραψαν 100 λέξεις και ψευδολέξεις κατανεμημένες σε 10 οικογένειες λέξεων. Η λέξη-βάση για κάθε οικογένεια προερχόταν από τα σχολικά αναγνωστικά, ώστε να είμαστε σίγουροι ότι τα παιδιά ήξεραν τις λέξεις από τις οποίες θα μπορούσαν να αντλήσουν μορφολογικές πληροφορίες για τη γραφή των άγνωστων λέξεων και των ψευδολέξεων. Μετά από τη γραφή των λέξεων ζητούσαμε από τα παιδιά να αιτιολογήσουν τη γραφή συγκεκριμένων λέξεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά δε χρησιμοποιούν συνειδητά μια μορφολογική στρατηγική για τη γραφή του θέματος. Βασίζονται περισσότερο σε λεξικές και φωνολογικές πληροφορίες και λιγότερο σε μορφολογικές με αποτέλεσμα να κάνουν λάθη σε λέξεις που γράφουν για πρώτη φορά παρότι το θεματικό μόρφημα τους είναι γνωστό από άλλες λέξεις.

ΣΧΕΤΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΛΑΘΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Φωτεινή Βαλσαμίδου, Γεώργιος Σιδερίδης

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός της εργασίας ήταν η περιγραφή των συχνότερων κατηγοριών λαθών στις μεσαίες τάξεις του δημοτικού και οι διαφοροποιήσεις τους με την ηλικία και την αναγνωστική επίδοση. Ο βασικός διαχωρισμός λαθών σε φωνολογικά, γραμματικά, ιστορικά-οπτικά και τονικά παρέχει ένα πλαίσιο αναφοράς για τη μελέτη λαθών από ένα δείγμα 587 μαθητών Β'-Δ' τάξης στους οποίους χορηγήθηκε μια συστοιχία δοκιμασιών ανάγνωσης και μια δοκιμασία ορθογραφίας μεμονωμένων λέξεων. Αναλύθηκε η συχνότητα των ορθογραφικών λαθών και η σχέση τους με τις αναγνωστικές επιδόσεις των μαθητών. Για τη συγκριτική ανάλυση μεταξύ επιμέρους κατηγοριών λαθών, καταμετρήθηκαν οι ευκαιρίες που παρείχε το λεκτικό υλικό της δοκιμασίας για κάθε κατηγορία λάθους και υπολογίστηκε έτσι η πιθανότητα κάθε κατηγορίας λάθους. Τα αποτελέσματα υποστηρίζουν την εγκυρότητα της συγκεκριμένης μεθόδου σύγκρισης των συχνότητων διαφορετικών κατηγοριών λαθών και υποδεικνύουν ως συχνότερες κατηγορίες λαθών για μαθητές με χαμηλότερες αναγνωστικές επιδόσεις την παράλειψη τόνου, τα γραμματικά και τα φωνολογικά λάθη. Παράλληλα εξετάστηκε εάν η συχνότητα διαφορετικών κατηγοριών λαθών είναι συνάρτηση αναπτυξιακών παραγόντων και της αναγνωστικής εμπειρίας και επίδοσης του μαθητή, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της εξομοίωσης ομάδων βάσει αναγνωστικής επίδοσης. Σε σύγκριση μεταξύ μαθητών Γ' και Δ' τάξης με αναγνωστικές δυσκολίες και μαθητών Β' τάξης με τυπικές αναγνωστικές επιδόσεις, τα αποτελέσματα έδειξαν κοινό περίγραμμα ορθογραφικών λαθών των μεγαλύτερων μαθητών με τους μικρότερους χωρίς αναγνωστικές δυσκολίες.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 16ο

Αίθουσα 1

10.00 - 11.30

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Προεδρείο: Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου

Συζητητής: Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα εφαρμοσμένα προγράμματα επαγγελματικής συμβουλευτικής συμβάλλουν στη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού. Τα προγράμματα που θα παρουσιασθούν στο συμπόσιο εστιάζονται στη διαδικασία παραγωγής νέας γνώσης μέσω υλικού δικτυακής σύνδεσης, στην παραγωγή σύγχρονων μεθοδολογιών και εργαλείων και στην πειραματική εφαρμογή πρακτικών ενδυνάμωσης σε συγκεκριμένους πληθυσμούς. Τα συγκεκριμένα προγράμματα επαγγελματικής συμβουλευτικής λειτουργούν με ομάδες εργασίας, οι οποίες αποτελούνται από ειδικούς επιστήμονες που συνεργάζονται μεταξύ τους με κοινό ενδιαφέρον την πρακτική εφαρμογή του Προσανατολισμού και της Συμβουλευτικής. Στο συμπόσιο αυτό θα αναπτυχθούν και θα συζητηθούν τα ακόλουθα θέματα: α) Η σύνδεση της έρευνας και της πρακτικής εφαρμογής του Επαγγελματικού Προσανατολισμού: Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Έρευνας για τον Προσανατολισμό και τη Συμβουλευτική, β) Δίκτυα σχολείων και επαγγελματική συμβουλευτική: Η εφαρμογή ενός προγράμματος ανάπτυξης δεξιοτήτων λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, γ) Στάσεις και απόψεις μαθητών και γονέων ΑμΕΑ για την παροχή υπηρεσιών επαγγελματικής συμβουλευτικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Επαναπροσδιορισμοί των λειτουργιών του θεσμού του ΣΕΠ σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, δ) Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τη δια βίου μάθηση και ένταξη χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Με βάση τα συμπεράσματα των εισηγήσεων θα συζητηθεί η αναβάθμιση του ρόλου του επαγγελματικού προσανατολισμού, η διερεύνηση ζητημάτων επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και η σύνδεση της έρευνας και της πρακτικής εφαρμογής στο πλαίσιο του επαγγελματικού προσανατολισμού.

Λέξεις - Κλειδιά: επαγγελματική συμβουλευτική, επαγγελματικός προσανατολισμός, ευρωπαϊκά προγράμματα, ομάδες εργασίας, γονείς, μαθητές, ειδικές ομάδες πληθυσμού, έρευνα, πρακτική εφαρμογή.

Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ: ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ

Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Αικατερίνη Αργυροπούλου, Νικόλαος Δρόσος

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το πρόγραμμα αυτό αφορά στη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού δικτύου για την έρευνα και την πρακτική εφαρμογή του Επαγγελματικού Προσανατολισμού, το οποίο υποστηρίζεται από την ιστοσελίδα της *Ευρωπαϊκής Ομάδας Έρευνας για τον Προσανατολισμό και τη Συμβουλευτική*. Η προσοχή στρέφεται στις σημαντικότερες προκλήσεις της εφαρμογής της Επαγγελματικής Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού στον ευρύτερο τομέα της ισότητας ευκαιριών. Το περιεχόμενο της ιστοσελίδας αναπτύχθηκε από ομάδες των χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, τα μέλη των οποίων εργάζονται για τις ομάδες στόχους που ενδιαφέρουν την ιστοσελίδα. Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν: α) το περιεχόμενο της ιστοσελίδας όσον αφορά στις ομάδες στόχους στην Ελλάδα, β) τρόποι δικτύωσης με τα άλλα μέλη του δικτύου που ενδιαφέρονται για τον Προσανατολισμό και τη Συμβουλευτική, γ) πρόσβαση σε σχετικό υλικό και συζητήσεις που βρίσκονται στην ιστοσελίδα ως τμήμα μιας συνεχούς διαδικασίας παραγωγής νέας γνώσης, γ) σύνδεση με υλικό βιβλιοθήκης σχετικό με την Επαγγελματική Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό.

Λέξεις – Κλειδιά: δίκτυο επαγγελματικού προσανατολισμού, Ευρωπαϊκή Ομάδα Έρευνας για τον Προσανατολισμό και τη Συμβουλευτική, ισότητα ευκαιριών

ΔΙΚΤΥΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ: Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Αικατερίνη Αργυροπούλου, Χριστίνα Αλεξανδρίδη, Νικόλαος Δρόσος, Νικολέτα Μπίγγου
Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών**

Το πρόγραμμα αυτό αναφέρεται στην ενεργητική εμπλοκή των μαθητών σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ανάπτυξη δεξιοτήτων λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων. Για την εφαρμογή του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν κατάλληλες ασκήσεις που βοήθησαν του μαθητές να κατανοήσουν και να αποκτήσουν την ικανότητα να κάνουν ενημερωμένες, λογικές και εμπειριστατωμένες αποφάσεις. Η αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος πραγματοποιήθηκε με εργαλεία λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων. Στην εισήγηση αυτή θα παρουσιαστεί η μεθοδολογία εφαρμογής του προγράμματος σε δίκτυα σχολείων της Αττικής και της περιφέρειας, οι προτεινόμενες οδηγίες για την εφαρμογή στην τάξη, η εξειδικευμένη υποστήριξη των μαθητών από τον καθηγητή ΣΕΠ και η ικανότητα αξιολόγησης του προγράμματος. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται επίσης, στη χρήση των δεξιοτήτων λήψης απόφασης ως καθοριστικού παράγοντα καθοριστικού για την εκπαιδευτική και επαγγελματική πορεία του ατόμου.

Λέξεις – Κλειδιά: ανάπτυξη δεξιοτήτων λήψης απόφασης, δίκτυα σχολείων, ενεργητική εμπλοκή μαθητών.

ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ ΑΜΕΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟΥ Σ.Ε.Π. ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Κωνσταντίνος Μυλωνάς, Αικατερίνη Αργυροπούλου

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το πρόγραμμα αυτό σχεδιάστηκε για να διερευνηθούν οι απόψεις των μαθητών και γονέων ΑμΕΑ όσον αφορά στην παροχή υπηρεσιών Επαγγελματικής Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού στα σχολεία και στα Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πρόκειται για μια προσπάθεια καταγραφής των ζητημάτων που απασχολούν γονείς και παιδιά με ειδικές ανάγκες όσον αφορά στην επαγγελματική τους προετοιμασία, με απώτερο στόχο την αναμόρφωση των προγραμμάτων ΣΕΠ και το μελλοντικό σχεδιασμό καινοτόμων δράσεων. Στηριζόμενοι στα αποτελέσματα του έργου του με τίτλο «Μελέτη, σχεδιασμός και ανάπτυξη προγραμμάτων ΣΕΠ για άτομα με ειδικές ανάγκες και άτομα κοινωνικά αποκλεισμένα», το οποίο υλοποιήσαμε την περίοδο 1997-2000 (ΕΠΕΑΕΚ), η παρούσα έρευνα προσπαθεί να επαναπροσδιορίσει τις λειτουργίες του θεσμού του Σ.Ε.Π. σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών. Για το σκοπό αυτό σχεδιάστηκε ένα ερωτηματολόγιο για μαθητές και ένα για τους γονείς, προκειμένου να διατυπώσουν τις απόψεις τους, τις προσδοκίες τους και το βαθμό ικανοποίησής τους από τη λειτουργία του θεσμού του Σ.Ε.Π.. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα συμβάλλουν στον επαναπροσδιορισμό των λειτουργιών του θεσμού του Σ.Ε.Π. σε ειδικές ομάδες πληθυσμού προκειμένου οι μαθητές μΕΑ να διευκολυνθούν στην επαγγελματική τους ανάπτυξη και την κοινωνική τους ένταξη.

Λέξεις – Κλειδιά: μαθητές με ειδικές ανάγκες, υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, επαναπροσδιορισμός των λειτουργιών του θεσμού του ΣΕΠ, επαγγελματική ανάπτυξη

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ ΧΡΗΣΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ (EMILIA)

Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Αικατερίνη Αργυροπούλου, Νικόλαος Δρόσος, Νικολέτα Μπίγγου

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το πρόγραμμα αυτό αναφέρεται στη δημιουργία ενός οργανισμού δια βίου μάθησης στο πλαίσιο των υπηρεσιών ψυχικής υγείας, ο οποίος θα στοχεύει στον εντοπισμό και την εξάλειψη των εμποδίων που δυσχεραίνουν την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Σε επίπεδο χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης η «δια βίου» μάθηση περιλαμβάνει μαθησιακές διαδικασίες που οργανώνονται και παρέχονται στο πλαίσιο της λειτουργίας κοινωνικών θεσμών, οργανισμών τυπικής εκπαίδευσης, συστημάτων κατάρτισης, επιχειρήσεων και μέσω επικοινωνίας και στοχεύει στην ενίσχυση της ικανότητας των πολιτών να συμμετέχουν σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής και οικονομικής ζωής και να αντιμετωπίζουν προβλήματα, να διαχειρίζονται κρίσεις, να ξεπερνούν δυσκολίες. Με βάση τη δεδομένη συλλογιστική, βασική προτεραιότητα του συγκεκριμένου οργανισμού είναι η πολύπλευρη ανάπτυξη του ατόμου-χρήστη υπηρεσιών ψυχικής υγείας, προκειμένου να έχει ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στη μάθηση και στην αγορά εργασίας. Η καινοτομία του προγράμματος EMILIA έγκειται στο γεγονός ότι η προώθηση και αξιολόγηση της κοινωνικής ένταξης των χρηστών δεν στηρίζεται στους παραδοσιακούς κλινικούς τρόπους καταγραφής της συμπτωματολογίας αλλά στην εφαρμογή των μεθόδων της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, δηλαδή χρησιμοποιεί την εκπαίδευση ως μέσον για τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού. Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν: α) οι σκοποί του προγράμματος αυτού, β) ο σχεδιασμός ενός οργανισμού παροχής συνεχούς μάθησης σε πληθυσμό με τέτοια χαρακτηριστικά στον ελληνικό χώρο (καταγραφή αναγκών, αξιολόγηση υπαρχουσών υπηρεσιών) και γ) η δυνατότητα και ο τρόπος λειτουργίας του οργανισμού στον ελληνικό χώρο.

Λέξεις – Κλειδιά: Δια βίου μάθηση, υπηρεσίες Επαγγελματικής Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας, κοινωνική και επαγγελματική ένταξη

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 17ο

Αίθουσα 1

18.30 - 20.00

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΓΝΩΣΙΑΚΗ-ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Προεδρείο: Μίκα Χαρίτου-Φατούρου

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΓΝΩΣΙΑΚΗ-ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Μ. Χαρίτου-Φατούρου, Θ. Χαλιμούρδας, Ε. Χάιντς

Η Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς που αριθμεί πάνω από 30 χρόνια ζωής, με μέλη από όλους τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας και της οποίας έχω την τιμή να είμαι πρόεδρος, έχει τα τελευταία χρόνια ανοίξει τα φτερά της εκτός Αθηνών, ιδρύοντας Παράρτημα στη Θεσσαλονίκη καθώς και Κλάδους στους κόλπους της. Οργανώνει διετή σεμινάρια εξειδίκευσης επαγγελματιών στη Γνωσιακή/Συμπεριφορική Ψυχοθεραπεία, τα οποία έχουν ανεβάσει αισθητά την θεωρία και πράξη της ψυχοθεραπείας.

Ο κλάδος της «Ψυχοεκπαίδευσης» ήταν ο πρώτος που ιδρύσαμε και διευθύνεται από την ψυχίατρο Μαρίνα Οικονόμου. Λειτουργεί διετή σεμινάρια που στοχεύουν στη δημιουργία στελεχών για την προαγωγή της ολοκληρωμένης αντιμετώπισης των ψυχικών διαταραχών με παρεμβάσεις στο άτομο και την οικογένεια των ψυχωσικών.

Ο κλάδος της «Συμπεριφοράς και Υγείας» διευθύνεται από την Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι, τον Ιωάννη Τούντα και τον Ευάγγελο Καραδήμα. Στοχεύει στον συστηματικό διάλογο με όλο το φάσμα των επαγγελματιών από τον βιοϊατρικό χώρο, με αντικείμενο την υγεία.

Ο κλάδος «Έρευνας» διευθύνεται από την Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι, και τον Αναστάσιο Σταλικά, ο οποίος ασχολείται με τις έρευνες της εταιρείας.

Επιπλέον, ήδη λειτουργούν διετή σεμινάρια για: α) τις διατροφικές διαταραχές με υπεύθυνους την Ιατρό Ελευθερία Βάρσου και τον ψυχίατρο Φραγκίσκο Γονιδάκη και β) για τον αυτισμό με υπεύθυνη της Αγγελική Γενά. Επιπλέον προγραμματίζονται δύο νέα σεμινάρια: α) Νέες τάσεις στην Γνωσιακή/Συμπεριφορική ψυχοθεραπεία για τις αγχώδεις διαταραχές (υπεύθυνοι Χαρίτου-Φατούρου & Χαλιμούρδας) και τη θεραπεία ζεύγους (υπεύθυνοι Χαρίλα & Χάιντς).

Λέξεις – Κλειδιά: εκπαίδευση, γνωσιακή συμπεριφορική θεραπεία

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΠΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Πάλλη Α., Φατούρου-Χαρίτου Μ., Γενά Α., Οικονόμου Μ., Χατζηγιάννογλου Θ., Κακλαμάνη Γ.

Η Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς οργανώνει ένα διετές πρόγραμμα Εκπαίδευσης στις Ψυχοεκπαιδευτικές Παρεμβάσεις στην Οικογένεια. Σε αυτό παρέχεται εκπαίδευση, ώστε να μπορούν οι θεραπευτές

Σκοπός παρούσας μελέτης ήταν να διερευνηθεί τις σκέψεις και τα συναισθήματα των εκπαιδευόμενων θεραπευτών στο τέλος του πρώτου έτους. Στην χρονική αυτή στιγμή, είχαν παρακολουθήσει θεωρητικό μέρος, είχαν παρακολουθήσει ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε ομάδες συγγενών και βρισκότουσαν στην διαδικασία επιλογής ή εκτίμησης οικογενειών τις οποίες θα αναλάμβαναν υπό εποπτεία.

Υλικό

18 από τους 36 εκπαιδευόμενους θεραπευτές συμμετείχαν στις ομάδες εστίασης.

Μέθοδοι

Πραγματοποιήθηκαν δύο ομάδες εστίασης, οι συνεντεύξεις των οποίων εστιάστηκαν σε ερωτήματα σχετικά με την ίδια την διαδικασία της εκπαίδευσης στις ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις και την επαφή με τις οικογένειες ατόμων με σχιζοφρένεια. Τα δεδομένα από τις δύο ομάδες εστίασης αναλύθηκαν σύμφωνα με τους κανόνες ανάλυσης περιεχομένου και περιλάμβαναν διαμόρφωση θεμάτων και υποκατηγοριών, κωδικοποίηση και αξιοπιστία.

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το πρόγραμμα εκπαίδευσης ανταποκρινόταν στις προσδοκίες των εκπαιδευόμενων. Ακόμη καταγράφηκαν τα συναισθήματα και οι σκέψεις των εκπαιδευόμενων από την επαφή και παρακολούθηση των οικογενειών.

Συμπεράσματα

Η συμμετοχή θεραπευτών ως εκπαιδευόμενων στις ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις για οικογένειες ατόμων με σοβαρές ψυχικές διαταραχές είναι μια διαδικασία που τους προκαλεί πολλά συναισθήματα και τους οδηγεί σε σκέψεις σχετικά με τον ίδιο τον ρόλο τους αλλά και τις ανάγκες των οικογενειών. Τα αποτελέσματα θα αξιοποιηθούν σε μελλοντικά εκπαιδευτικά προγράμματα.

Λέξεις – Κλειδιά

Ψυχοεκπαίδευση, συμπεριφορική θεραπεία οικογένειας, σχιζοφρένεια

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ

Αγγελική Γενά & Θάλεια Χατζηγιάννογλου

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πολύ συχνά παρατηρούνται ανησυχητικά φαινόμενα, όπως αυτό της επαγγελματικής εξουθένωσης, σε εκπαιδευτικούς και επαγγελματίες ψυχικής υγείας, που εργάζονται με άτομα με χρόνιες διαταραχές, όπως ο αυτισμός. Η συνεχής επιμόρφωση των επαγγελματιών αυτών, εφόσον ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους και βελτιώνει την αίσθηση της αποτελεσματικότητάς τους ως εκπαιδευτικών ή θεραπευτών, αποτελεί βασική συνθήκη, η οποία θα μπορούσε να περιορίσει την επαγγελματική τους εξουθένωση.

Στην Ελληνική Εταιρεία Έρευνας της Συμπεριφοράς, οργανώθηκε διετές σεμινάριο εξειδίκευσης στον αυτισμό, το οποίο στοχεύει στην ενίσχυση των θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά με αυτισμό. Κρίθηκε σκόπιμη η σε βάθος αξιολόγηση των αναγκών τους, η οποία εν συνεχεία θα βοηθήσει στην καλύτερη διαμόρφωση του σεμιναρίου, ώστε αυτό να συμπίπτει με τις ανάγκες τους.

Στόχο της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση των αναγκών των συμμετεχόντων στο σεμινάριο, κάνοντας χρήση της μεθοδολογίας των ομάδων εστίασης (focus groups). Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι οι σημαντικότερες δυσκολίες των εκπαιδευομένων σχετίζονται με τις συνθήκες εργασίας και την υλικοτεχνική υποδομή, τις σχέσεις με τους συναδέλφους και τους γονείς των παιδιών με αυτισμό, τη διαχείριση προβλημάτων συμπεριφοράς, την οργάνωση της θεραπευτικής διαδικασίας και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των θεραπευτών.

Οι στόχοι των εκπαιδευομένων από την παρακολούθηση του εκπαιδευτικού προγράμματος, καθώς και οι τομείς που θεωρούν σημαντικούς για τη δουλειά τους, περιλαμβάνουν τη βελτίωση των θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων τους στον αυτισμό, την προσωπική τους ανάπτυξη, καθώς και την ανάπτυξη συνεργατικών σχέσεων με τους συναδέλφους τους.

Λέξεις – Κλειδιά: Εκπαίδευση προσωπικού, αυτισμός, ομάδες εστίασης

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΝΩΣΙΑΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΩΝ ΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΤΡΟΦΗΣ

Φ.Γονιδάκης, Ε. Βάρσου

Α' Ψυχιατρική Κλινική, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, Αιγινήτειο

Η αντιμετώπιση των διαταραχών πρόσληψης τροφής και ιδιαίτερα της νευρογενούς ανορεξίας είναι ιδιαίτερα επίπονη, λόγω τόσο της εγωσυντονικής φύσης των συμπτωμάτων, όσο και των ιατρικών επιπλοκών, που προέρχονται από τον υποσιτισμό και τους αυτοπροκαλούμενους έμετους.

Η Ελληνική Εταιρία Έρευνας σε συνεργασία με την Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική του Αιγινήτειου Νοσοκομείου διοργάνωσε διετές σεμινάριο για την θεραπευτική αντιμετώπιση των Διαταραχών Πρόσληψης Τροφής.

Το 1^ο έτος του σεμιναρίου περιελάμβανε 60 ώρες θεωρητικής κατάρτισης που κατανεμήθηκαν σε τρεις ενότητες. Η 1^η ενότητα περιελάμβανε την επιδημιολογία, αιτιοπαθογένεια, κλινική εικόνα και πορεία των διαταραχών πρόσληψης τροφής καθώς και την αναφορά στους ηθικούς και δεοντολογικούς προβληματισμούς που προκύπτουν κατά την προσπάθεια αντιμετώπισής τους. Η 2^η ενότητα περιελάμβανε προσκεκλημένους ομιλητές που αναφέρθηκαν σε μη γνωσιοσυμπεριφορικές θεραπευτικές προσεγγίσεις των διαταραχών πρόσληψης τροφής. Τέλος η 3^η και μεγαλύτερη ενότητα περιελάμβανε την εκπαίδευση στο γνωσιακόσυμπεριφορικό μοντέλο αντιμετώπισης των διαταραχών πρόσληψης τροφής.

Το 2^ο του σεμιναρίου περιλαμβάνει την ανάληψη ενός ή δύο περιστατικών με ομαδική εποπτεία ανά 15νθήμερο.

Η αξιολόγηση του 1^{ου} έτους του σεμιναρίου από τους 17 εκπαιδευόμενους κρίνεται ικανοποιητική ενώ από τα σχόλια που καταγράφησαν αναδεικνύεται η ανάγκη των εκπαιδευόμενων για εκτενέστερη παρουσίαση της συστημικού μοντέλου οικογενειακής θεραπείας καθώς και για την παρουσίαση μεγαλύτερου αριθμού κλινικών περιπτώσεων.

Λέξεις – Κλειδιά: Διαταραχές πρόσληψης τροφής, εκπαίδευση, γνωσιακή συμπεριφορική θεραπεία

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 18ο

Αίθουσα 2

08.30 - 10.00

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Πρόεδροι: Αναστασία – Βαλεντίνη Ρήγα, Δημήτριος Σαρρής

Συζητητής: Λάμπρος Σταύρου

Το Συμπόσιο αυτό έχει ως κύριο στόχο την παρουσίαση των δημιουργικών διαδικασιών μέσα από το παιχνίδι. Δίδεται έμφαση στην ψυχοκοινωνική διάσταση της δημιουργικότητας τόσο σε θεωρητικό όσο και σε ερευνητικό επίπεδο. Το παιχνίδι αποτελεί πεδίο δημιουργικής έκφρασης, ανάπτυξης ικανοτήτων και δεξιοτήτων των παιδιών αλλά και ψυχοθεραπευτικό εργαλείο για τα παιδιά που αντιμετωπίζουν ψυχολογικά, ψυχοκοινωνικά και κινησιακά προβλήματα. Οι εισηγήσεις του συμποσίου φωτίζουν τις δημιουργικές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στο αυθόρμητο παιχνίδι των παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας (Μ. Γκέκα), παρουσιάζουν το σημαντικό ρόλο του παιχνιδιού, και συγκεκριμένα του κουκλοθέατρου στην καλλιέργεια της ψυχοσυναισθηματικής ισορροπίας του παιδιού (Ι.Σ. Παναγιωτακοπούλου), αναδεικνύουν την αξία που έχει το παιχνίδι ως ψυχοθεραπευτικό μέσο σε περιπτώσεις παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες (Α.Β. Ρήγα κ.α.), με προβλήματα συμπεριφοράς (Δ. Σαρρής κ.α.), με προβλήματα ενσωμάτωσης και ένταξης, όπως παιδιά με αυτιστική συμπεριφορά (Λ. Σταύρου). Η παρουσίαση των πολλαπλών δημιουργικών διαστάσεων που ενέχει το παιχνίδι στοχεύει σε έναν γόνιμο προβληματισμό για τη χρήση του, τόσο ως κοινωνικοπαιδαγωγικό εργαλείο, όσο και ως άριστο ψυχοθεραπευτικό μέσο.

ΟΙ ΨΥΧΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Μαρία Γκέκα

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις της δημιουργικότητας δίνουν έμφαση σε διαφορετικές πτυχές της δημιουργικής διαδικασίας: γνωστικές και διανοητικές ικανότητες, χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και κίνητρα, κοινωνικό περιβάλλον και κοινωνική αλληλεπίδραση. Στην παρούσα ανακοίνωση η έμφαση θα δοθεί στη κοινωνική διάσταση της δημιουργικότητας η οποία λαμβάνει χώρα σ'ένα δυναμικό πλέγμα αλληλεπιδράσεων και επικοινωνίας. Η δημιουργικότητα περιλαμβάνει αναπόφευκτα το 'being in relationship, τη δυναμική αλληλεπίδραση με τον εαυτό, με τους άλλους, με το αντικείμενο. Υποθέτουμε ότι η δυναμική αλληλεπίδραση με τον άλλο αποτελεί τόσο πλαίσιο ανάπτυξης των δημιουργικών ικανοτήτων του ατόμου όσο και κίνητρο για ανάπτυξη και εκδήλωση δημιουργικών ιδεών. Το αυθόρμητο παιχνίδι των παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας αποτελεί ένα εξαιρετικό παράδειγμα δυναμικής αλληλεπίδρασης και ανάδυσης δημιουργικών διαδικασιών. Θεωρητικά και ερευνητικά δεδομένα θα φωτίσουν τις δημιουργικές διαστάσεις του αυθόρμητου παιχνιδιού και θα τεκμηριώσουν συγκεκριμένες προτάσεις για την ανάπτυξη δημιουργικού πλαισίου κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

ΤΟ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ, ΘΕΑΤΡΟ ΤΩΝ ΑΝΔΡΕΙΚΕΛΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΑΡΙΟΝΕΤΑΣ: ΚΡΙΤΙΚΗ ΔΥΟ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

Ιωάννα-Σταματίνα Παναγιωτακοπούλου,
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το κουκλοθέατρο είναι ένα σημαντικό μεθοδολογικό εργαλείο για έρευνα με σκοπό τη βελτίωση της επικοινωνιακής δεξιότητας παιδιών με διάφορα μαθησιακά προβλήματα. Η δραματοποίηση ευχαριστεί και συγκινεί τα παιδιά γιατί παίζουν για τον εαυτό τους αυθόρμητα. Με τον τρόπο αυτό εξομαλύνονται οι δυσκολίες του παιδιού που δημιουργούνται εξαιτίας των συγκρούσεων του με το περιβάλλον. Η χρήση ιστοριών με τη βοήθεια του κουκλοθέατρου επιτρέπει στο παιδί να επικαιροποιήσει προσωπικές εμπειρίες με συμβολικό και μεταφορικό τρόπο. Στην εισήγησή μας γίνεται κριτική δύο παραστάσεων : «Ήταν ένα μικρό χαρτάκι» και «Ο βασιλιάς βάτραχος».

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΩΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ 5-12 ΕΤΩΝ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΣΗΣ-ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Σαρρής Δημήτρης, Πήλιος-Δημήτρης Σταύρου
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στην έρευνα αυτή διερευνάται ο θεραπευτικός και παιδαγωγικός ρόλος του συμβολικού παιχνιδιού στην επανεκπαίδευση παιδιών 5-12 ετών με προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς. Ως μέθοδος έρευνας χρησιμοποιήθηκε η έρευνα δράσης (recherche action) και ως κλινικό εργαλείο αξιολόγησης των συνεδριών η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου (analyse de contenu). Από την ανάλυση περιεχομένου των συνεδριών του συμβολικού παιχνιδιού διαπιστώθηκε ότι αυτό (το συμβολικό παιχνίδι) συνέβαλε στη βελτίωση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων του παιδιού και στη σταδιακή πρόσκτηση ιδιαίτερων ικανοτήτων αφαιρετικού και μετασχηματιστικού τύπου, ήτοι: (i) τη λεπτομερή περιγραφή της ιστορίας, διαμέσου της κίνησης στο χώρο-χρόνο, (ii) την ακρίβεια και τη σαφήνεια στην κίνηση, με την έννοια ότι η τελευταία αντιστοιχεί στη σκέψη iii)την πρωτοτυπία στην παρουσίαση, καθώς κάθε παιδί παρουσιάζει διαφορετική θεματολογία για να εκφράσει τη σκέψη του.

Λέξεις-κλειδιά: Συμβολικό παιχνίδι, μεταγνώση, ανάλυση περιεχομένου

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΩΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΥΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Λάμπρος Σταύρου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η έρευνα αυτή αναφέρεται σε μία μελέτη περίπτωσης (case study) η οποία αφορά στην προσπάθεια ενσωμάτωσης ενός αυτιστικού παιδιού στο κανονικό νηπιαγωγείο. Ως ερευνητική μέθοδος χρησιμοποιήθηκε η έρευνα δράσης (recherche action) με την εκδοχή της ως ένα μείγμα διερεύνησης, συμμετοχής και παρέμβασης σε πραγματική εκπαιδευτική κατάσταση. Ως κλινικό εργαλείο ανάλυσης των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου και η βιντεοανάλυση. Από την ανάλυση περιεχομένου των συνεδριών διαπιστώθηκε ότι (i) η μετατροπή της ηχολαλικής γλώσσας σε επικοινωνιακό λόγο απαιτούσε ως κυρίαρχη διδακτική-ψυχοπαιδαγωγική και ψυχοθεραπευτική διαμεσολάβηση την εποικοδομητική απασχόληση του αυτιστικού παιδιού με τη δραματοποίηση ενός παραμυθιού με τη μορφή ενός ψυχοδράματος ii) για τον ενεργό προγραμματισμό της αγωγής του αυτιστικού παιδιού ήταν αναγκαία προϋπόθεση η δόμηση-κατασκευή ενός πλαισίου ελικοειδούς ανατροφοδοτικής διαδικασίας με κύριο άξονα το χωροχρονικό προσανατολισμό του νηπίου και την κατασκευή των απαραίτητων λογικομαθηματικών δομών σκέψης μέσα από το παιχνίδι..

Λέξεις κλειδιά: Αυτιστικό νήπιο, ενσωμάτωση, έρευνα δράσης

ΠΑΙΓΝΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΑΙ ΣΕ ΤΑΞΕΙΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

**Αναστασία Βαλεντίνη-Ρήγα, Μαρία Ξυλούρη, Ειρήνη Μαρκουλάκη,
Αλεξάνδρα Μητροπούλου, Μαρία Παπαδημητρίου, Ε. Τσουκαλά, Φ.
Ζαφειρίδου, Α. Καραγιαννοπούλου, Β. Μπαμιάκη*, Δ. Δάφνη
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστημίου Κρήτης
*Γενικό Νοσοκομείο Ρεθύμνης**

Η τάξη ένταξης είναι ένα νεόσυστατο τμήμα που λειτούργησε το 2006 για πρώτη φορά στο 5^ο Δημοτικό Σχολείο Ρεθύμνης. Τα περισσότερα παιδιά της τάξης ένταξης έχουν κάποια μαθησιακή δυσκολία (δυσλεξία, δυσκολία ανάγνωσης ή αριθμητικής σκέψης κλπ.). Για την εκμάθηση των παιδιών χρησιμοποιούνται διάφορα παιχνίδια, ομαδικά και ατομικά, και η διδασκαλία εξατομικεύεται ανάλογα με την ιδιαιτερότητα του μαθησιακού προβλήματος του κάθε παιδιού. Μέσω του παιχνιδιού διερευνάται επίσης ο συναισθηματικός κόσμος του παιδιού και η εξωτερίκευση του κοινωνικο-ψυχολογικού προβλήματός τους. Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζονται δύο μελέτες περιπτώσεων παιδιών. Η πρώτη αναφέρεται σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες σε τάξεις ένταξης, τα οποία μέσω της παιγνιοθεραπείας μπόρεσαν να αναπτύξουν την ψυχοσυναισθηματική τους διάσταση και να καταστείλουν τη συγκρουσιακή συμπεριφορά τους. Η δεύτερη μελέτη αναφέρεται σε περιπτώσεις παιδιών με κινητικά προβλήματα τα οποία ακολουθούν πρόγραμμα παιγνιοθεραπείας στο νοσοκομείο προκειμένου να αναπτύξουν το γνωστικό και κοινωνικοσυναισθηματικό τους πεδίο. Η παρουσίαση της δεύτερης μελέτης γίνεται μέσω video.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΩΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ειρήνη Κατσαλή, Ευρωπαϊκό Γ' Σχολείο Βρυξελλών, Υποψήφια Διδάκτωρ Ιστορίας Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Είναι γεγονός πως ο μαθητής των πρώτων Τάξεων του Δημοτικού Σχολείου διαθέτει το εφευρετικό στοιχείο της παιδικής ηλικίας, απρόσμενη κριτική σκέψη, απίστευτη δεκτικότητα και νοητική ευελιξία.

Ο μαθητής στην πρώτη του επαφή με το σχολικό περιβάλλον εμφανίζεται ως μια πεταλούδα που βρίθει φαντασίας, έτοιμος να πετάξει σαν ένα μικρό πουλί που μόλις άρχισε να μαθαίνει πως να απλώνει τα φτερά του ή σαν ένα άλογο που έντονα καλπάζει. Έτοιμος για δράση και δημιουργία αγαπά με πάθος οτιδήποτε παράγει. Είναι βέβαιο ότι ο μαθητής δύναται να συνειδητοποιήσει με διακριτικό τρόπο πως οι δημιουργικές ικανότητες χρειάζονται 'ακόνισμα', προκειμένου να εκδιπλωθούν και να αναπτυχθούν με τη χρήση ειδικών δημιουργικών τεχνικών.

Έτσι, μπορεί να επιτευχθεί η αύξηση, έως και ο διπλασιασμός της δημιουργικής του παραγωγής διαμέσου της μαθησιακής διαδικασίας, καθώς και η ανάπτυξη της κριτικής του σκέψης (νοητικής ικανότητας για ανάλυση, σύγκριση, ταξινόμηση, αξιολόγηση και επιλογή, δυναμένης να αυξηθεί και να ασκηθεί, όπως ακριβώς η αναγνωστική ικανότητα, η μαθηματική σκέψη ή η αθλητική δεινότητα), που αποτελεί αξιοζήλευτο όπλο στην πνευματική του φαρέτρα, τόσο για την προσωπική του ολοκλήρωση κι ευτυχία, όσο και για την πρόοδο και ευημερία του κοινωνικού συνόλου.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 19ο

Αίθουσα 2

12.45 - 14.15

Η ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΜΙΑ 25ΕΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Οργανωτές: Νίκος Μακρής & Ζωή Μπαμπλέκου

Προεδρείο: Νίκος Μακρής & Ζωή Μπαμπλέκου

Συζητητές: Νίκος Μακρής & Ζωή Μπαμπλέκου

Τα τελευταία 25 χρόνια, η γνωστική ψυχολογία στην Ελλάδα έχει επιτύχει σημαντικές προόδους τόσο στο επίπεδο της μεθοδολογίας όσο και στο επίπεδο της παραγωγής θεωρητικών προτάσεων, οι οποίες έχουν τύχει αναγνώρισης όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Αυτό οφείλεται στις προσπάθειες των ερευνητών που θεμελίωσαν τη γνωστική ψυχολογία στην χώρα μας. Δύο από αυτούς, η Στέλλα Βοσνιάδου και ο Ανδρέας Δημητρίου αποτυπώνουν στο συμπόσιο αυτό, από την δική του οπτική γωνία ο καθένας, τη διαδρομή που έχει διανυθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Στις ομιλίες τους, εκτός από τις μεθοδολογικές και θεωρητικές τους προτάσεις, αναφέρονται επίσης, στις δυσκολίες που συναντά κανείς στην παραγωγή νέας γνώσης, αλλά και στις εκτιμήσεις τους για το μέλλον του κλάδου στη χώρα μας.

ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

Στέλλα Βοσνιάδου

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Θα αναφερθώ στις σύγχρονες απόψεις για τη μάθηση στα πλαίσια της γνωστικής ψυχολογίας με έμφαση στις απόψεις για την κατανοημένη γνωστική λειτουργία και το ρόλο των εξωτερικών μοντέλων και συμβολικών συστημάτων. Στη συνέχεια, θα συζητήσω τις νέες απόψεις για τα θέματα εννοιολογικής αλλαγής και τις επιπτώσεις τους για την εκπαίδευση.

**ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΟΥ,
ΧΤΙΖΟΝΤΑΣ ΓΕΦΥΡΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ, ΤΗ
ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΥΧΟΜΕΤΡΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΜΙΑΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

Ανδρέας Δημητρίου

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστεί, περιληπτικά, η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη και στην Κύπρο με αντικείμενο να κατανοηθεί η δομή και ανάπτυξη του ανθρώπινου νου αντλώντας ερωτήματα, μεθόδους και έννοιες από τρεις διαφορετικούς κλάδους της ψυχολογίας, την αναπτυξιακή, τη γνωστική και την ψυχομετρική ψυχολογία. Κατά την παρουσίαση, έμφαση θα δοθεί στους περιορισμούς που δημιουργεί η διεπιστημονική προσέγγιση εννοιών τόσο ως προς τη σχεδίαση και την εκτέλεση ερευνών όσο και ως προς τη δημοσίευση και την αποδοχή ευρημάτων και ιδεών. Επίσης, θα γίνει συζήτηση για τις επιστημολογικές προεκτάσεις αλλά και τις πρακτικές συνέπειες της διεπιστημονικής προσέγγισης στη διδασκαλία και την έρευνα στα ελληνικά πανεπιστήμια.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 20ο

Αίθουσα 2

15.00 - 16.30

**ΤΥΠΟΙ ΠΑΤΡΙΚΗΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**

Συντονίστρια-συζητήτρια: Αντωνία Παπαστυλιανού

Αναπλ. Καθ. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ο ρόλος του πατέρα στη κοινωνικοποίηση και διαπαιδαγώγηση των παιδιών εξετάζεται συστηματικά τα τελευταία χρόνια μαζί με άλλους παράγοντες που επιδρούν στην εξέλιξη και συμπεριφορά του παιδιού. Κάθε τύπος διαπαιδαγώγησης (από τις διάφορες σχετικές κλίμακες μέτρησης που έχουν δημιουργηθεί) ανάλογα με τον βαθμό υποστηρικτικότητας, στοργής, επιδοκιμαστικότητας, τιμωρητικότητας κ.λπ. που επιδεικνύει ο πατέρας προς το παιδί έχει βρεθεί ότι επηρεάζει και επηρεάζεται από τις υπόλοιπες σχέσεις της οικογένειας. Οι τύποι διαπαιδαγώγησης i) «αποστασιοποιημένοι», ii) «επικριτικοί-αποδοκιμαστικοί», iii) «επιτρεπτικοί-παραχωρητικοί» και iv) «συναισθηματικοί μέντορες», εξετάζονται στην έρευνα των Παπαστυλιανού κ.συν. σε Ελληνες και μετανάστες /παλιννοστούντες γονείς στην Ελλάδα προκειμένου να διαπιστωθούν πιθανές ομοιότητες και διαφορές και εξετάζονται επίσης η συσχέτισή τους με τους δεσμούς μέσα στην οικογένεια. Η έρευνα των Κασσωτάκη κ.συν. μελετά το ρόλο που διαδραματίζει στη διαμόρφωση της αυτοαντίληψης των παιδιών η συμμετοχή του πατέρα στην ανατροφή και φροντίδα τους, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από τα ίδια τα παιδιά. Η έρευνα των Γιοβαζολιά και συν. διερευνά τη σχέση διαφορετικών τύπων διαπαιδαγώγησης του πατέρα και συγκεκριμένων ψυχικών χαρακτηριστικών των παιδιών (ενσυναίσθηση, αυτοκατηγορία/self-blaming) με την εκδήλωση φαινομένων εκφοβισμού στο σχολικό πλαίσιο.

ΤΥΠΟΙ ΠΑΤΡΙΚΗΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΔΕΣΜΟΙ: Η ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Παπαστυλιανού Αντωνία¹, Αλεξοπούλου Γεωργία², Δουλάμη Σταυρούλα²,
Ταμπούρη Σοφία², & Τσόλη Χριστίνα²

¹Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

²Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός», Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην έρευνα εξετάζονται οι τύποι διαπαιδαγώγησης / φροντίδας του πατέρα έναντι των παιδιών του σε συνάρτηση με τις ενδο-οικογενειακές σχέσεις και τις συνθήκες ζωής ως στοιχεία εμπλουτισμού μιας Πολυπολιτισμικής Συμβουλευτικής παρέμβασης. Η έρευνα εκτείνεται σε διαπολιτισμικό επίπεδο και έχει ως δείγμα Έλληνες, αλλοδαπούς και παλινοστούντες πατέρες (N=250) που ζουν στην Ελλάδα και προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, με τουλάχιστον ένα παιδί ηλικίας 6-18 ετών. Για τα ερωτήματα της έρευνας στα οποία απαντούν οι συμμετέχοντες σύμφωνα με το πώς οι ίδιοι τα αντιλαμβάνονται, χρησιμοποιήθηκαν: α. το ερωτηματολόγιο του Gottman (1997) που διακρίνει 4 τύπους γονικής φροντίδας: i) «αποστασιοποιημένοι», ii) «επικριτικοί-αποδοκιμαστικοί», iii) «επιτρεπτικοί-παραχωρητικοί» και iv) «συναισθηματικοί μέντορες», β. η σύντομη έκδοση της κλίμακας Family Strengths (Olson, et al. 1982) για τη μέτρηση των οικογενειακών δεσμών, γ. η σύντομη έκδοση της κλίμακας Life Satisfaction (Seligman, 2002) για τη μέτρηση της ικανοποίησης από τη ζωή, δ. η κλίμακα συντροφικών σχέσεων (ELSPAC) (Quinton & Rutter, 1988, προσαρμοσμένη από τον Petrogiannis, 1995) και ε. ερωτηματολόγιο για τα δημογραφικά και αυτοβιογραφικά στοιχεία. Τα παραπάνω ερευνητικά εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν αφού μεταφράστηκαν στην αλβανικά και ρωσικά με τη μέθοδο της αντίστροφης μετάφρασης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο επικρατέστερος τύπος διαπαιδαγώγησης είναι ο «Συναισθηματικός μέντορας». Οι πατέρες αλβανικής καταγωγής δηλώνουν υψηλότερη «Δυσαρμονία» στις ενδο-οικογενειακές σχέσεις απ' ότι οι Έλληνες (Scheffe test p-value<0.001) και απ' ότι οι πατέρες από την πρώην ΕΣΣΔ (Scheffe test p-value<0.001), ενώ παράλληλα δηλώνουν περισσότερο ικανοποιημένοι απ' τη ζωή απ' ότι οι παλινοστούντες πατέρες (Scheffe test p-value=0.002).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ ΠΑΤΕΡΑ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΟΥ

Μαριδάκη-Κασσωτάκη Αικατερίνη¹,

Αντωνοπούλου Αικατερίνη¹

Τσίτσας Γεώργιος¹

Ζενάκου Έλενα¹

¹Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Η παρούσα εργασία μελετά το ρόλο που διαδραματίζει στη διαμόρφωση της αυτοαντίληψης των παιδιών η συμμετοχή του πατέρα στην ανατροφή και φροντίδα τους, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από τα ίδια τα παιδιά. Τριακόσια παιδιά ηλικίας μεταξύ 8 και 11 ετών, προερχόμενα από διαφορετικά σχολεία της Αττικής, συμμετείχαν στην έρευνα. Οι αντιλήψεις των παιδιών για τη συμμετοχή των πατέρων τους στη φροντίδα και ανατροφή τους αξιολογήθηκαν με τη χρήση του Ερωτηματολογίου Έκφρασης Συναισθημάτων στην Οικογένεια της Halberstadt (Self Expressiveness in Family questionnaire, Halberstadt, 1995) και του Ερωτηματολογίου Γονεικών Τύπων της Robinson και των συνεργατών της (Parenting Style and Dimension Questionnaire, Robinson et al., 2000) τα οποία μεταφράστηκαν και προσαρμόστηκαν στην Ελληνική πραγματικότητα για το σκοπό αυτό. Η αυτοαντίληψη των παιδιών αξιολογήθηκε με βάση: α) το ερωτηματολόγιο: Πώς αντιλαμβάνομαι τον εαυτό μου της (Harter) (Μπότσαρη, 2001) και την Κλίμακα Ενσυναίσθησης για παιδιά και εφήβους της Bryant (1982). Η έρευνα έδειξε ότι οι αντιλήψεις που έχουν τα παιδιά για τον εαυτό τους επηρεάζεται από το πώς αντιλαμβάνονται τα ίδια τη συμμετοχή των πατέρων τους στην ανατροφή και φροντίδα τους.

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

Γιοβαζολιάς, Θ¹, Κουρκούτας, Η², & Μητσοπούλου, Ε¹.

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης

²Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών Αγωγής Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το θέμα της ενδοσχολικής βίας (bullying) έχει απασχολήσει ιδιαίτερα την επιστημονική κοινότητα τις τελευταίες δεκαετίες. Η μελέτη της ψυχολογικής διάστασης του φαινομένου, τόσο όσον αφορά τις επιπτώσεις του όσο και τις ιδιαίτερες συνθήκες εμφάνισής του, έχει τραβήξει το διεθνές ερευνητικό ενδιαφέρον. Παρ'όλα αυτά, η εξέτασή του σε σχέση με παράγοντες όπως ο αντιλαμβανόμενος – από το παιδί – γονεϊκός τύπος διαπαιδαγώγησης αλλά και συγκεκριμένα ψυχικά χαρακτηριστικά των παιδιών έχει μάλλον τύχει περιορισμένης ερευνητικής διερεύνησης, ιδιαίτερα στον ελληνικό χώρο. Η παρούσα έρευνα έχει σκοπό να διερευνήσει τη σχέση διαφορετικών τύπων διαπαιδαγώγησης του πατέρα και συγκεκριμένων ψυχικών χαρακτηριστικών των παιδιών (ενσυναίσθηση, αυτοκατηγορία/self-blaming) με την εκδήλωση φαινομένων εκφοβισμού στο σχολικό πλαίσιο. Το δείγμα της έρευνας απετέλεσαν 371 μαθητές που φοιτούσαν στην Ε' και ΣΤ' τάξη του δημοτικού. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν την κλίμακα αυτοαναφοράς του Vernberg (1999) που αποτελεί μία πρωτότυπη μέθοδο εντοπισμού των διαφόρων μορφών εκφοβισμού-θυματοποίησης, η οποία χρησιμοποιείται για πρώτη φορά στην Ελλάδα και μελετά συγχρόνως μία σειρά ψυχικών χαρακτηριστικών των παιδιών (θυτών και θυμάτων). Παράλληλα χορηγήθηκε η Κλίμακα Μέτρησης της Ενσυναίσθησης για παιδιά και εφήβους της Bryant (1982) καθώς και η Κλίμακα Σχέσεων με τους Γονείς (Parker, Tupling και Brown, 1979). Οι πρώτες αναλύσεις των αποτελεσμάτων έρχονται να επιβεβαιώσουν την σχέση των συμπεριφορών διαπαιδαγώγησης με τους υπό διερεύνηση παράγοντες.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 21ο

Αίθουσα 2

16.30 - 18.00

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗΣ-ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ, ΗΛΙΚΙΑΣ 5-12 ΕΤΩΝ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Προεδρείο: Λάμπρος Σταύρου

Συντονιστής: Δημήτρης Σαρρής

ΤΟ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ ΩΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ. ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Λάμπρος Σταύρου¹, Δημήτρης Σαρρής², Πήλιος-Δημήτρης Σταύρου³

¹ Καθηγητής Ψυχολόγος

² Λέκτορας Ειδικής Αγωγής- Κλινικός Ψυχολόγος

³ Ψυχολόγος, Υπ. Δρ. Ψυχολογίας

Αυτή η ανακοίνωση διαπραγματεύεται το ρόλο του παραμυθιού-ψυχοδράματος στη θεραπευτική προσέγγιση των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Το θεωρητικό πλαίσιο στηρίζεται στις τρεις θεμελιώδεις έννοιες της ψυχαναλυτικής ψυχολογίας, δηλαδή τη σημασία του ενδιάμεσου χώρου (Winnicott), του Εγώ-Δέρματος (Anzieu) και του ψυχικού περιβλήματος (enveloppe psychique). Τον πληθυσμό της έρευνας αυτής αποτέλεσαν 40 παιδιά 5-12 ετών με μαθησιακές δυσκολίες και προβλήματα συμβολοποίησης. Θεωρήσαμε ότι το ψυχόδραμα ως κλινικό εργαλείο στο πλαίσιο του δραματικού παιχνιδιού αποτελεί ένα περιέχον (content) όπου το Εγώ-Δέρμα (Moi-Peau) του παιδιού με μαθησιακές δυσκολίες λειτουργεί ως υποδοχές στο εσωτερικό του οποίου αποθηκεύονται τα καλά αντικείμενα και παράλληλα επιτελεί τη λειτουργία του ορίου, όπου το Εγώ-Δέρμα διαφοροποιεί την εσωτερική και εξωτερική πραγματικότητα. Με αυτό τον τρόπο το ψυχόδραμα συνιστά ένα Εγώ-Δέρμα το οποίο αποτελεί το όχημα για την έκφραση των φαντασιώσεων, τη συγκρότηση μιας ιδιαίτερης ψυχικής δομής στο παιδί με προβλήματα μάθησης και συμβολοποίησης. Τέλος, θεωρήσαμε ότι ο ενδιάμεσος χώρος (Winnicott), ο οποίος δημιουργείται στο ψυχόδραμα αποτελεί για τα παιδιά με προβλήματα συμβολοποίησης τον ιδιαίτερο χώρο έκφρασης των συμβολικών και ψυχικών περιεχόντων της σκέψης.

Λέξεις- Κλειδιά: Μαθησιακές δυσκολίες, Εγώ-Δέρμα (Moi-Peau), ψυχικό περίβλημα (enveloppe psychique)

ΣΥΜΠΑΡΟΜΑΡΤΟΥΝΤΑ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΗΣ ΑΔΕΞΙΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΗΛΙΚΙΑΣ 6-8 ΕΤΩΝ

Λάμπρος Σταύρου¹, Ζωή Καραμπατζάκη²

¹Καθηγητής Ψυχολόγος

²Δρ Παιδαγωγικής

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μέρος ευρύτερης έρευνας που πραγματοποιήθηκε με σκοπό τη στάθμιση ψυχοπαιδαγωγικού μέσου για την αναγνώριση παιδιών με διαταραχή συντονισμού των κινήσεων. Διερευνά την πιθανότητα συνύπαρξης της κινητικής αδεξιότητας με άλλα αναπτυξιακά προβλήματα σε παιδιά ηλικίας 6-8 ετών. Στην έρευνα συμμετείχαν 590 παιδιά Α΄ και Β΄ τάξης Δημοτικού, τα οποία επελέγησαν με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας. Οι δάσκαλοι των παιδιών απάντησαν σε ερωτηματολόγιο, αποτελούμενο από 35 ερωτήσεις, κλειστού τύπου, σε πεντάβαθμη κλίμακα.

Κατά τη στατιστική ανάλυση υπολογίστηκαν οι συντελεστές συσχέτισης Pearson r μεταξύ των ερωτημάτων και πραγματοποιήθηκε παραγοντική ανάλυση, προκειμένου να ομαδοποιηθούν και να ερμηνευθούν τα δεδομένα μας, με τη μέθοδο των κυρίων συνιστωσών και περιστροφή αξόνων με τη μέθοδο Varimax. Για την εκτίμηση του αριθμού των παραγόντων στηριχθήκαμε στις ιδιοτιμές του πίνακα συσχετίσεων που ήταν μεγαλύτερες από τη μονάδα.

Οι συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών του ερωτηματολογίου βρέθηκαν να είναι στατιστικά σημαντικοί ($P < 0,05$ ή $P < 0,01$). Η παραγοντική ανάλυση ανέδειξε εννέα παράγοντες οι οποίοι εξηγούν το 69,40% της διακύμανσης. Τα αποτελέσματά μας δείχνουν ότι στα παιδιά ηλικίας 6-8 ετών με κινητική αδεξιότητα συνυπάρχουν και άλλα προβλήματα, όπως: δυσκολίες μάθησης, άγχος, χαμηλή αυτοεκτίμηση, απομόνωση από τους συμμαθητές τους, προβλήματα στην κατάκτηση του γραπτού και του προφορικού λόγου, συναισθηματικά προβλήματα και διαταραχές διαγωγής.

**Η ΚΛΙΜΑΚΑ ΛΟΓΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ (LOGMATH) ΩΣ
ΨΥΧΟΜΕΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΡΩΙΜΗΣ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ
ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΗΛΙΚΙΑΣ 4-6 ΕΤΩΝ**

Λάμπρος Σταύρου¹, Νίκη Δεληκανάκη²

¹ Καθηγητής Ψυχολόγος

² Υπ. Δρ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Συνεργάτης ΕΡ.Ε.Θ.Α

Η ερευνητική μας εργασία εντάσσεται στο πεδίο της στάθμισης ψυχομετρικών εργαλείων με σκοπό την πρώιμη ανίχνευση διαταραχών γνωστικής ανάπτυξης και τον εντοπισμό υποκειμένων σε επικινδυνότητα σε παιδιά ηλικίας 4-6 ετών.

Η κλίμακα αποτελείται από πέντε υποκλίμακες, ως ακολούθως: 1) *Χωρική Ικανότητα*, 2) *Χρόνος (χρονική διαδοχή)*, 3) *Σειροθετήσεις και Ακολουθίες*, 4) *Ταξινόμηση*, 5) *Αριθμός*. Οι δοκιμασίες είναι εικονογραφικής μορφής, προφορικής απάντησης και εκτέλεσης γνωστικού έργου με χειρισμούς (tasks). Η επίδοση είναι ατομική και ο μέσος χρόνος επίτευξης ανέρχεται στα 23 λεπτά. Οι νόρμες διαφοροποιούνται ανά εξάμηνο ηλικίας. Κατά τη βαθμολόγηση εξάγεται ένα συνολικό σκορ επίδοσης, ενώ η κάθε υποκλίμακα βαθμολογείται ξεχωριστά, έτσι ώστε να προκύπτουν μετρήσεις γενικής επίδοσης και κατά υποκλίμακα ειδικότερα. Ακόμα, η διαφορά μεταξύ των υποκλιμάκων παρέχει σημαντική πληροφόρηση, η οποία δύναται να αξιολογείται κατά την ανίχνευση, αλλά και κατά το σχεδιασμό του προγράμματος παρέμβασης.

Το δείγμα της κυρίως στάθμισης συνίσταται από 410 υποκείμενα, 4-6 ετών, που φοιτούσαν σε νηπιαγωγεία, στους τέσσερις νομούς της Κρήτης, ενώ προηγήθηκαν δυο προερευνητικές φάσεις. Τα δεδομένα μας ελήφθησαν κατά τη διάρκεια ατομικής συνέντευξης, ενώ συμπληρώθηκαν ερωτηματολόγια από εκπαιδευτικούς και γονείς. Επίσης, τεστ μαθηματικών επιδόθηκε σε μέρος του δείγματος ένα έτος μετά, στην Α΄ Δημοτικού.

Σύμφωνα με τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων μας, η κλίμακα παρουσιάζει καλή εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής και περιεχομένου, καθώς και καλή εγκυρότητα κριτηρίου. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής για το δείκτη Cronbach's alpha είναι .93.

Λέξεις- Κλειδιά: πρώιμη ανίχνευση, λογικομαθηματική σκέψη, προσχολική ηλικία.

**ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΝΔΟΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΛΟΓΟΥ**

Λάμπρος Σταύρου¹, Αγάπη Σιμοπούλου², Πλουσής Χ.³

¹ Καθηγητής Ψυχολόγος

² Υπ. Δρ. Ειδικής και Θεραπευτικής αγωγής, ψυχολόγος, εξειδικευμένη δασκάλα - νηπιαγωγός, Παν/μιο Ιωαννίνων, ΠΤΝ, ΕΡ.Ε.Θ.Α

³ Ms στις επικοινωνιακές διαταραχές, Λογοθεραπευτής

Η ποιότητα του εκφερόμενου λόγου του ατόμου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις ανθρώπινες σχέσεις καθώς και στην αυτοεκτίμηση του. Η παρούσα έρευνα έλαβε χώρα από το Μάρτη μέχρι τον Σεπτέμβρη του 2006 στο Ρέθυμνο. Σκοπός της ήταν να μελετήσει αν οι διαταραχές στον λόγο των παιδιών δημιουργούν ή ακόμη και αυξάνουν τα προβλήματα προσαρμογής. Πρώτα σε διαπροσωπικό επίπεδο "επιθετικότητα -απομόνωση" και δεύτερο σε ενδοπροσωπικό επίπεδο "μελαγχολία- μοναξιά- καταναγκασμός-ψυχοσωματικές διαταραχές-αταξινόμητα συμπτώματα". Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 82 παιδιά ηλικίας 5-11 χρονών με καλή σωματική κατάσταση τα οποία έφεραν τη διάγνωση "αναπτυξιακή διαταραχή λόγου" από Ιατροπαιδαγωγικά κέντρα. Το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την αξιολόγηση της προσαρμογής ήταν το ερωτηματολόγιο Ε.Δ.Ε.Π.(Παρασκευόπουλου - Γιαννίτση, 1999) την οποία συμπλήρωσε το κάθε ένα από τα παιδιά αυτά ξεχωριστά με την βοήθεια ψυχολόγου. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι δυσκολίες στην ομιλία αυξάνουν τις αρνητικές συμπεριφορές των παιδιών στη σχέση τους με τους άλλους, εμφανίζουν προβληματική ενδοπροσωπική προσαρμογή καθώς και ψυχοσωματικές διαταραχές. Ακόμη και οι ιδιαίτερες σχέσεις με τους δικούς τους ανθρώπους επηρεάζονται δημιουργώντας ένα φαύλο κύκλο αρνητικής ανατροφοδότησης. Σε όλα αυτά η ηλικία και το φύλο παίζουν σημαντικό ρόλο. Σημαντικό όμως είναι το στοιχείο που προέκυψε στο τέλος της έρευνας: η έγκαιρη έναρξη λογοθεραπείας και η ταυτόχρονη ψυχολογική στήριξη συμβάλουν στην γρήγορη και ολική θεραπεία της αναπτυξιακής διαταραχής του λόγου.

Λέξεις- Κλειδιά: Ερωτηματολόγιο Ε.Δ.Ε.Π., αναπτυξιακή διαταραχή λόγου, ψυχολογική αξιολόγηση.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 22ο

Αίθουσα 2

18.00 - 19.30

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΘΕΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ**

Προεδρείο: Αντώνης Τσιρίκος

Συντονιστής: Αναστάσιος Σταλίκας

**Η ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΥΠΟ ΤΟ
ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΘΕΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΗΣ**

Β. Γιωτσίδη¹, Α. Σταλίκας¹

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Στόχος της παρουσίασης είναι να αναδειχθούν οι κοινές παράμετροι ανάμεσα στις θεωρίες της προσκόλλησης και το φαινόμενο της αντίστασης στην ψυχοθεραπεία. Τα τελευταία χρόνια η αντίσταση στην ψυχική αλλαγή τοποθετείται στο κέντρο της θεραπευτικής σχέσης, καθώς παρατηρείται μια μετατόπιση της κατανόησής της από ένα ενδοπροσωπικό κυρίως φαινόμενο σε μία διαπροσωπική μεταβλητή ανάμεσα στον θεραπευτή και το θεραπευόμενο. Η μετατόπιση αυτή αναδεικνύει τη σημασία της θεωρίας της προσκόλλησης, καθώς και των άλλων θεωριών των αντικειμενότροπων σχέσεων, στην αντίληψη της αντίστασης ως μια προσπάθεια του ατόμου να διατηρήσει το συναίσθημα της ασφάλειας. Σύμφωνα με τη θεωρία της προσκόλλησης του Bowlby (1969, 1973), το άτομο αντιστέκεται στην αλλαγή, στην εξερεύνηση του καινούργιου, από τη βρεφική του ηλικία, γεγονός που συμβαίνει όταν δεν έχει εξασφαλιστεί ένα βασικό επίπεδο ασφάλειας το οποίο να ρυθμίζει το άγχος του απροσδόκητου και του άγνωστου. Η σχέση ανάμεσα στην ασφάλεια και την εξερεύνηση του καινούργιου, ως μια συνθήκη ρύθμισης των συναισθημάτων, φαίνεται να αναβιώνει στην ψυχοθεραπεία μέσω της αντίστασης. Με την τοποθέτηση της αντίστασης στο πλαίσιο των θεωριών προσκόλλησης αναμένεται διπλό αποτέλεσμα: αφενός τεκμηριώνεται η πρακτική ωφελιμότητα των θεωριών προσκόλλησης στην κατανόηση κεντρικών πτυχών της θεραπείας, αφετέρου προκύπτουν νέοι τρόποι ερμηνείας και αντιμετώπισης των αντιστάσεων στην ψυχική αλλαγή, αυξάνοντας έτσι την αποτελεσματικότητα της ψυχοθεραπείας.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΕΠΙΛΟΧΕΙΑΣ ΚΑΤΑΘΛΙΨΗΣ ΤΟΥ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟΥ (EPDS) ΜΕ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΚΑ ΚΑΤΑΘΛΙΨΗΣ ΤΟΥ BECK (BDI) ΣΕ ΔΕΙΓΜΑ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΛΕΧΩΙΔΩΝ Μωραΐτου Μ.¹, Γαλανάκης Μ.² & Σταλίκας Α.³

¹PhD Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Μαιευτικής, Αλεξάνδρειο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, Σίνδος

²MSc Οργανωτικός Ψυχολόγος, Υποψήφιος διδάκτορας ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών & Κοινωνικών Επιστημών

³PhD Αναπληρωτής καθηγητής ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών & Κοινωνικών Επιστημών

Η Επιλόχεια Κατάθλιψη είναι μια συχνή διαταραχή που εμφανίζεται κατά τη διάρκεια της λοχείας. Τα ποσοστά της διαταραχής κυμαίνονται μεταξύ 10%-53%. Στην παρούσα μελέτη το δείγμα αποτελούσαν 116 λεχωίδες. Σαν εργαλεία μέτρησης χρησιμοποιήθηκαν η κλίμακα του Εδιμβούργου για την Επιλόχεια Κατάθλιψη (EPDS) και η κλίμακα για την κατάθλιψη του Beck (BDI). Σύμφωνα με τη BDI το ποσοστό των λεχωίδων με καταθλιπτική συμπτωματολογία ανέρχεται στο 22,40%. Σύμφωνα με τη EPDS το ποσοστό των λεχωίδων με καταθλιπτική συμπτωματολογία ανέρχεται στο 18,10%. Επίσης η ανάλυση των ψυχομετρικών ποιοτήτων έδειξε ότι EPDS διαθέτει εγκυρότητα κριτηρίου (0,421) και υψηλή αξιοπιστία (Cronbach $\alpha=0,74$).

Λέξεις κλειδιά : Λοχεία, Επιλόχεια Κατάθλιψη, κλίμακα EPDS, κλίμακα BDI.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΨΥΧΟΚΑΡΔΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΘΕΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Α. Τσιρίκος¹, Α. Σταλίκας¹

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Η συμμετοχή των ψυχολογικών παραγόντων στις καρδιολογικές παθήσεις θεωρείται δεδομένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη, ήδη από την δεκαετία του 60'. Σήμερα, η ψυχοκαρδιολογία –κλάδος της ψυχολογίας της υγείας- ξεπερνά εκείνο τον αρχικό της ρόλο που επικεντρωνόταν στην έρευνα των ψυχοκοινωνικών παραγόντων, και μελετά πια την εφαρμοσμένη κλινική πράξη, συνεισφέροντας με αυτόν τον τρόπο στην δημιουργία ενός παραγωγικού διαλόγου μεταξύ ψυχολόγων και καρδιολόγων. Ιστορικά, οι μελέτες επικεντρώθηκαν στην παρουσία 'αρνητικών' συναισθημάτων-παραγόντων, όπως άγχους, κατάθλιψης, εχθρότητας, κυνισμού κ.ά. ως ψυχολογικός αιτιολογικούς στην ανάπτυξη καρδιολογικών παθήσεων. Η σημερινή βιβλιογραφία και έρευνα περνά στην έρευνα-ανάλυση και ενίσχυση των θετικών συναισθημάτων/αποθεμάτων τονίζοντας την σημαντικότητά τους σε επίπεδο πρόληψης αλλά και τροποποίησης των υψηλού κινδύνου παραγόντων για καρδιακή νόσο. Στην παρουσίαση αυτή ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις τελευταίες εξελίξεις της έρευνας για την επίδραση των θετικών συναισθημάτων στον συγκεκριμένο χώρο της υγείας. Επίσης θα προσδιοριστούν οι τάσεις της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας στο τομέα αυτό.

ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΕΝΔΟΣΥΝΕΔΡΙΑΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΕ ΠΛΑΙΣΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΣΥΣΤΗΜΙΚΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ.

Κ. Μπούσουλας¹, Α. Σταλίκας¹

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Διερευνήθηκαν οι επιδράσεις των τεχνικών θεραπευτικής παρέμβαση της συστημικής οικογενειακής ψυχοθεραπείας στις ενδοσυνεδριακές αλλαγές που έχουν ιδιαίτερη αξία για την έκβαση της θεραπείας σε πλαίσιο οικογενειακής συστημικής ψυχοθεραπείας .

Ειδικότερα , διερευνήσαμε τις επιδράσεις που έχουν οι : (τεχνικές των κυκλικών ερωτήσεων , η θετική σημασιολόγηση, η αναπλαισίωση, η εστίαση στην ισχύ της οικογένειας, οι Joining Techniques), στην εμφάνιση καλών ενδοσυνεδριακών στιγμών, την βιωματική εμπλοκή του θεραπευόμενου στην θεραπευτική διαδικασία και την ποιότητα της θεραπευτικής συμμαχίας που αναπτύχθηκε μες την θεραπεία . Επίσης την σημασία της εμφάνισης των προαναφερθέντων ενδοσυνεδριακών φαινομένων για την θεραπευτική διαδικασία.

Για να διερευνήσουμε αυτά τα ερωτήματά μας επιλέξαμε τρεις συνεδρίες , κάποια από τις αρχικές την μεσαία και κάποια από τις τελευταίες, είκοσι οικογενειών που ήταν σε θεραπεία με το μοντέλο της συστημικής οικογενειακής ψυχοθεραπείας και που ζήτησαν θεραπεία για τουλάχιστον ένα από τα μέλη τους που παρουσίαζε ψυχολογική διαταραχή.

Για να εντοπίσουμε τα ανωτέρω ενδοσυνεδριακά φαινόμενα χρησιμοποιήσαμε τα εξής ψυχομετρικά εργαλεία :

- Η ΚΛΙΜΑΚΑ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΕΝΔΟΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΣΤΙΓΜΩΝ (CATEGORY SYSTEM OF CLIENT GOOD MOMENTS SCALE).
- Η ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ (EXPERIENCING SCALE).
- ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ ΣΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ. (SOFTA-SYSTEM OBSERVING FAMILY THERAPY ALLIANCE).

Αποτελέσματα της έρευνας και οι συνέπειες των ευρημάτων μας για κλινική πρακτική και για τις μελλοντικές έρευνες θα συζητηθούν.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 23ο

Αίθουσα 3

12.45 - 14.15

**ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΓΙΑ ΤΥΧΟΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ**

**Προεδρείο: Αφροδίτη Ξηρομερίτη
Συντονιστής: Αφροδίτη Ξηρομερίτη**

**ΠΕΝΤΕ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ**

Αφροδίτη Κ. Ξηρομερίτη

Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής

Στα προγράμματα προσχολικής αγωγής και πρώιμης παρέμβασης δεν έχει ακόμα επιτευχθεί ομοφωνία ως προς την εμπειρική/βιωματική πρακτική σχετικά με την αναγνώριση τυχόν αναπτυξιακών διαφορών σε παιδιά 0-6χρ. και την επιλογή ενός κατάλληλου προγράμματος μεγιστοποίησης των δυνατοτήτων των παιδιών.

Σε αντίθεση με τα καθιερωμένα προγράμματα, μιας τυπικής ψυχομετρικής διάγνωσης/αξιολόγησης, αν και αποδεδειγμένα ακατάλληλα, η παρούσα εργασία διακρίβώνει υπό μορφή ενός σαφούς και διαδοχικού άτυπου βηματισμού σε βρέφη και νήπια τις τυχόν αναπτυξιακές διαφορές και αποκλίσεις και επιλέγει το κατάλληλο πρόγραμμα ανταπόκρισης (Recognition and Appropriate Response). Μέσα από μια συνεργασία πέντε βημάτων (5 βήματα/φάσεις) με το παιδί το γονιό και άλλους ειδικούς σχετικούς με την περίπτωση, μαζί και με άτυπο και ευχάριστα ψυχαγωγικό τρόπο, αναγνωρίζεται εάν και ποια διαφορά υπάρχει ως προς τους βασικούς αναπτυξιακούς τομείς του παιδιού. Η προσέγγιση είναι άτυπη και εστιάζει την όλη διαδικασία στο παιχνίδι με την άμεση συμμετοχή και συναλλαγή του γονιού σε επαναλαμβανόμενες και διασταυρούμενες παρατηρήσεις, ακολουθώντας διαδοχικές ενότητες είτε μέσα από αναπτυξιακού τύπου δείκτες ή από συγκεκριμένα αναπτυξιακά κριτήρια. Η συμμετοχή και συναίνεση του γονιού είναι απαραίτητη στην ολοκλήρωση του αναπτυξιακού προφίλ του παιδιού (4^ο βήμα) η, καθώς και για την επιλογή των παρεμβατικών στόχων (5^ο βήμα).

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΝΟΗΤΙΚΗΣ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ Ή ΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΘΕΣΜΩΝ;

Γούβη Μάγδα, Λάσκαρη Ελευθερία, Μελισόβα Ζαφειρούλα

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία – Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Πατρών

Στην εργασία αυτή μελετήθηκε σε βάθος η περίπτωση ενός παιδιού προσχολικής ηλικίας διαγνωσμένου απο κρατικό φορέα (Κέντρο Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης – ΚΔΑΥ) να έχει νοητική ανεπάρκεια. Συγκεκριμένα, στην εργασία μελετήθηκε σε διάστημα 12 μηνών, εάν, θεσμοί όπως της οικογένειας, του σχολείου, δημόσιου και ιδιωτικού, του ΚΔΑΥ και του Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής, λειτουργούν υποστηρικτικά προς την βελτίωση των αναγκών και δυνατοτήτων του παιδιού ή αντίθετα, λόγω ανεπάρκειας των προαναφερόμενων υπηρεσιών, συμβάλλουν στην αναπτυξιακή του στασιμότητα. Στη δωδεκάμηνη παρέμβαση εφαρμόστηκε συνδυαστική πολυεπίπεδη μεθοδολογία, με έμφαση στη στήριξη των μελών της οικογένειας, έναντι των κατεστημένων δομών ψυχομετρικής αξιολόγησης και δασκαλοκεντρικής αντιμετώπισης. Το εναλλακτικό στηρίζεται στο οικοσυστημικό μοντέλο προσέγγισης, με συνδυασμό δύο άλλων παρεμβατικών προγραμμάτων: στον τομέα της εκπαίδευσης χρησιμοποιήθηκε κοινωνιογνωστική προσέγγιση, ενώ στην οικογενειακή παρέμβαση χρησιμοποιήθηκε το ψυχαναλυτικό μοντέλο Bromwich, όπως αυτό έχει εφαρμοστεί σε ανάλογες περιπτώσεις κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας στο Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν δείχνουν ότι δεν πρόκειται για νοητική ανεπάρκεια του παιδιού αλλά για αδυναμία των θεσμών να στηρίζουν αυξημένες ανάγκες του παιδιού και της οικογένειάς του. Η επίδοσή του δείχνει ότι κάτω από το εναλλακτικό μοντέλο, οι τομείς της γνωστικής και γλωσσικής ανάπτυξης συγκλίνουν προς το αντίστοιχο ηλικιακό επίπεδο.

Λέξεις-κλειδιά: νοητική ανεπάρκεια, οικογένεια - σχολείο, εναλλακτική – συνδυαστική παρέμβαση.

ΔΙΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΙΚΟΝΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΩΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΗ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Κωνσταντίνος Δίπλας

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία - Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Πατρών

Αντικείμενο της εργασίας αυτής είναι η παρουσίαση ερευνητικών αποτελεσμάτων στο πλαίσιο μιας τρέχουσα ερευνητικής προσπάθειας, η οποία άπτεται της διερεύνησης και αξιολόγησης παραγόντων, καθοριστικών για την αντίληψη του χώρου μέσα σε ένα διαδραστικό τρισδιάστατο λογισμικό, μοντελοποιημένο με χρήση τεχνολογίας εικονικών περιβαλλόντων. Το θεματικό πεδίο είναι αυτό της χωρικής αντίληψης σε υπολογιστικά περιβάλλοντα αυτού του τύπου. Στην συγκεκριμένη εφαρμογή πραγματοποιείται η ανίχνευση της επίδρασης που έχει στα μαθησιακά αποτελέσματα η αντιπροσώπευση του εκπαιδευόμενου χρήστη από έναν εικονικό άνθρωπο/avatar ως μέτρο της αίσθησης παρουσίας του στο εικονικό περιβάλλον.

Θεωρώντας, με βάση την διεθνή βιβλιογραφία, ότι ο ενεργός έλεγχος -που επιτυγχάνεται με την συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στο μαθησιακό εικονικό περιβάλλον- ενισχύει την μάθηση, καθίσταται μείζονος ερευνητικού ενδιαφέροντος η διερεύνηση των κριτηρίων με βάση τα οποία οι διαφορετικές ομάδες χρηστών αντιλαμβάνονται την παρουσία τους σε ένα τέτοιο εικονικό περιβάλλον. Στην παρούσα προσπάθεια έχουν σχεδιαστεί πειραματικές διαδικασίες με στόχο διττό: την διερεύνηση της ενίσχυσης της αίσθησης παρουσίας χρησιμοποιώντας ως μέσο την ύπαρξη εικονικού ανθρώπου και την ανίχνευση της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των χρηστών αναφορικά με τον καθορισμό θέσης και την ανεύρεση διαδρομής με μέτρο σύγκρισης την αντίληψη σε τρισδιάστατη αναπαράσταση περιβάλλοντος παραγόμενη από υπολογιστή και την αντίστοιχη σε δισδιάστατη αναπαράσταση συμβατικού χάρτη. Παρουσιάζονται τα δεδομένα που συλλέχθηκαν και έχουν καταγραφεί καθώς και ο σχολιασμός και η ανάλυσή τους με σκοπό την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Λέξεις – Κλειδιά:

χωρική αντίληψη, οικοδομηστική θεωρία, θεωρία επεξεργασίας της πληροφορίας, εικονικά περιβάλλοντα, αναπαράσταση χρήστη

Η ΔΙΑΚΡΙΒΩΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΩΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΧΙΟΥΜΟΡ ΣΕ ΒΡΕΦΗ

Juan Guo, Ιωάννα Μπαρούτα

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία – Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Πατρών

Το χιούμορ είναι ένα αποκλειστικά σύνθετο ανθρώπινο φαινόμενο, το οποίο εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως οι συναισθηματικές, οι κοινωνικές και οι διανοητικές ικανότητες (Paulos, 1980). Σύμφωνα με τον McGhee (McGhee, 1977/79/84) το χιούμορ εμφανίζεται στα παιδιά μετά τους δεκαοκτώ πρώτους μήνες της ζωής τους, μαζί με το συμβολικό παιχνίδι. (Schultz, 1976, McGhee, 1977/79/84). Διαφωνώντας η Eleni Loizou (2005) επιχειρηματολογεί πως τα βρέφη ήδη από τους δεκαπέντε έως τους είκοσι δύο μήνες αντιλαμβάνονται τις αστείες εκφράσεις. Οι Srou & Wunsch (1972) και Reddy (1991) ανακάλυψαν πως τα βρέφη συμμετέχουν ενεργά σε χιουμοριστικού τύπου συναλλαγές όπως επίσης ότι ανταποκρίνονται από τους δέκα μήνες της ζωής τους με εκφράσεις όπως η μίμηση του παλιάτσου-κλόουν, το γαργαλητό, αλλά και το γέλιο με γκριμάτσες του προσώπου, αστείες φωνούλες και ήχους. Επιπλέον, τα βρέφη είναι δεκτικά σε ενέργειες όπου ανατρέπεται ο τυποποιημένος ρόλος της μητέρας. Η παρούσα μελέτη ερευνά το χιούμορ σε βρέφη μέσα από προϋπάρχουσες ενέργειες όπως α) γνωστικές δεξιότητες: προσοχή/μνήμη, λειτουργική χρήση των αντικειμένων/ το συμβολικό παιχνίδι, επίλυση προβλημάτων (συνδιαλλακτική συζήτηση), β) κοινωνικές δεξιότητες: αυτό-ρύθμιση, ενδοπροσωπικές ικανότητες και αυτοαντίληψη, οι οποίες εξυπηρετούν ως ενδείξεις για τις αστείες συμπεριφορές και εκφράσεις των βρεφών. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της συμμετοχικής παρατήρησης και βιντεοσκόπησης από τους εκπαιδευτικούς ερευνητές. Μελετήθηκαν τέσσερα βρέφη δυο κινέζικης, 6 μηνών και σουδανικής 10 μηνών καταγωγής και δυο ελληνικής καταγωγής 7 και 10 μηνών, αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως βρέφη με βασικές γνωστικές και ενδοπροσωπικές ικανότητες επιδίδονται καλύτερα σε εκφράσεις του χιούμορ.

Λέξεις-κλειδιά: γνωστικές και κοινωνικές ικανότητες, χιούμορ σε βρέφη

ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΕΚ ΓΕΝΕΤΗΣ ΚΩΦΑ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μελισσόβα Σοφία

**Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία,
Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Πατρών**

Η εργασία αυτή διερευνά τη διδακτική μεθοδολογία στο μάθημα της Γλώσσας σε εκ γενετής κωφά παιδιά των πρώτων τριών τάξεων του Δημοτικού σχολείου, συγκρίνοντας τις μεθόδους «Ολιστική», «Νοηματική» και «Προφορική». Με επιτόπιες παρατηρήσεις και συνεντεύξεις, μελετήθηκαν οι παραπάνω διδακτικές προσεγγίσεις στο ειδικό σχολείο κωφών Michael Reitter Landesschule στο Linz της Αυστρίας, χρονικής διάρκειας 4 μηνών και στα Δημοτικά σχολεία των Ιδρυμάτων Κωφών στην Αθήνα και την Πάτρα, για 4 μήνες αντίστοιχα. Παρατηρήθηκε ότι στο πρώτο εφαρμόζεται αποκλειστικά η ολιστική μέθοδος επικοινωνίας. Με βάση την αντίληψη αυτής της μεθόδου υποστηρίζεται ότι το παιδί έχει το δικαίωμα να μάθει τη γλώσσα με οποιοδήποτε κανάλι του είναι πιο πρόσφορο, γεγονός, το οποίο προϋποθέτει την καλή γνώση των διδασκόντων σε όλα τα συστήματα επικοινωνίας. Στα σχολεία των Ιδρυμάτων κωφών στην Αθήνα και την Πάτρα σε αντίθεση, εφαρμόζονται η Προφορική μέθοδος και η Νοηματική, οι οποίες εφαρμόζονται μερικώς και εναλλάσσονται ανάλογα με τις γνώσεις του διδάσκοντα. Σύμφωνα με τα πορίσματα η ολιστική διδακτική μέθοδος στη γλώσσα εμφανίζεται ως ο καταλληλότερος τρόπος διδασκαλίας της γλωσσικής ικανότητας. Συμβάλλει επίσης η ίδια μέθοδος για την ενσωμάτωση των εκ γενετής κωφών παιδιών στο σχολικό σύστημα και τον ευρύτερο κοινωνικό χώρο.

Λέξεις Κλειδιά: Διδακτική της Γλώσσας, κωφά εκ' γενετής παιδιά, Ολιστική, Νοηματική, Προφορική μέθοδος

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 24ο

Αίθουσα 3

15.00 - 16.30

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

Προεδρείο: Αντώνης Τσιρίκας

Συντονιστής: Αναστάσιος Σταλίκας

ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΤΙΓΜΑ ΤΩΝ ΨΥΧΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΣΤΙΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Μ. Οικονόμου¹, Χ. Γραμανδάνη¹, Ε. Λουκή¹, Χ. Σεργιάννη², Α. Σταλίκας².

1. Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής

2. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής πραγματοποίησε έρευνα σε μαθητικό πληθυσμό στο πλαίσιο του Προγράμματος Ενάντια στο Κοινωνικό Στίγμα της Ψυχικής Ασθένειας της Παγκόσμιας Ψυχιατρικής Εταιρίας. Μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίων από διάφορες περιοχές της χώρας συμμετείχαν σε δίωρη παρέμβαση με στόχο την ευαισθητοποίηση γύρω από θέματα που αφορούν στη σχιζοφρένεια και τα άτομα με σχιζοφρένεια και την παροχή έγκυρης γνώσης για τη νόσο. Η παρέμβαση είχε βιωματικό χαρακτήρα και περιελάμβανε ομαδική συζήτηση και μία σειρά από εικαστικές δραστηριότητες. Η τροποποίηση των στάσεων των συμμετεχόντων μετά το τέλος της παρέμβασης και η διαμόρφωσή τους οκτώ μήνες μετά αξιολογήθηκαν και συγκρίθηκαν με αντίστοιχα στοιχεία από μία ομάδα ελέγχου. Η συγκεκριμένη παρέμβαση φάνηκε ιδιαίτερα αποτελεσματική στον περιορισμό των στιγματιστικών αντιλήψεων του πληθυσμού που εξετάστηκε, γεγονός που ενθαρρύνει τη συζήτηση γύρω από τις δυνατότητες σχεδιασμού και εφαρμογής ανάλογων παρεμβάσεων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ

Μ. Οικονόμου, Χ. Γραμανδάνη, Α. Μερτίκα*, Α. Σταλίκας*

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής,

*Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Αθήνα

Το κοινωνικό στίγμα της σχιζοφρένειας αποτελεί το πιο σημαντικό εμπόδιο στην αποκατάσταση και την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με σχιζοφρένεια. Η κλίμακα της κοινωνικής απόστασης αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τρόπο μέτρησης του κοινωνικού στίγματος της σχιζοφρένειας. Το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, διερεύνησε σε δείγμα 1199 ατόμων, την επιθυμητή κοινωνική απόσταση από τα άτομα με ψυχική ασθένεια και ιδιαίτερα με σχιζοφρένεια. Μεταβλητές όπως η έκθεση στα ΜΜΕ, η προηγούμενη επαφή με ψυχικά ασθενείς, οι αντιλήψεις σχετικά με την επικινδυνότητα της ψυχικής ασθένειας, καθώς και δημογραφικά χαρακτηριστικά καταγράφηκαν και διερευνήθηκε η επίδρασή τους στην επιθυμητή κοινωνική απόσταση. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι το επίπεδο της κοινωνικής απόστασης σχετίζεται με την ηλικία, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την αντίληψη για την επικινδυνότητα των ατόμων με σχιζοφρένεια και με την προηγούμενη επαφή με άτομα με ψυχική ασθένεια. Στη συζήτηση θα δοθεί έμφαση στις παρεμβάσεις για την καταπολέμηση του στίγματος.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΨΥΧΙΚΑ ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΣΤΟΝ ΕΝΤΥΠΟ ΕΙΔΗΣΕΟΓΡΑΦΙΚΟ ΤΥΠΟ ΚΑΙ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΥΝΑΜΕΙ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ ΣΕ ΑΥΤΗΝ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ CONSENSUAL QUALITATIVE RESEARCH

Ε. Δημητριάδου¹, Α. Σταλίκας¹, Ε. Λουκή², Μ. Οικονόμου²

1.Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

2.Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής

Στις ποικίλες πηγές παραγωγής, υπόθαλψης και ενίσχυσης του στίγματος της ψυχικής ασθένειας που εντοπίζει η διεθνής βιβλιογραφία, κεντρικό ρόλο κατέχουν τα ΜΜΕ και σημαντικό μερίδιο αυτού του ρόλου φαίνεται να διαδραματίζει ο έντυπος ειδησεογραφικός Τύπος (Coverdale et al., 2002; Francis et. al., 2001; Wahl, 2003; Corrigan et al., 2005; Webster, 2005). Αυτή η διαπίστωση, παράλληλα με μία ολοένα αναπτυσσόμενη παγκόσμια κίνηση καταπολέμησης του στίγματος της ψυχικής ασθένειας (π.χ., WPA Global Program Against Stigma and Discrimination Because of Schizophrenia) έχει οδηγήσει στη διεξαγωγή ενός υπολογίσιμου όγκου μελετών του τρόπου παρουσίας και απεικόνισης της ψυχικής ασθένειας και του ψυχικά ασθενούς στον έντυπο ειδησεογραφικό και περιοδικό Τύπο κατά τη διάρκεια των τελευταίων 15–20 χρόνων. Η παρούσα εργασία επιχειρεί μία κριτική ανασκόπηση των κυριότερων ερευνητικών μεθόδων που εφαρμόζουν αυτές οι μελέτες και προτείνει ότι η Consensual Qualitative Research (CQR) των Hill, Thomson & Nut Williams (1997) μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στο προκείμενο πεδίο μελέτης ως μία ιδιαίτερα πρόσφορη μέθοδος για την προσέγγιση ποιοτικών μεταβλητών που άπτονται ερευνητικών θεμάτων σχετικών με την ψυχική υγεία/ασθένεια, όπως αντανακλώνονται αυτές οι μεταβλητές σε προϋπάρχοντα γραπτά κείμενα (π.χ., άρθρα του ειδησεογραφικού και περιοδικού Τύπου, αυτο-αναφορικές αφηγήσεις, και άλλες μορφές προϋπάρχοντος γραπτού λόγου αναφερόμενου στην ψυχική υγεία/ασθένεια).

ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Βεργυρός Γ.¹ & Σταλίκας Α.²

¹ Υποψήφιος διδάκτορας ψυχολογίας

² PhD Αναπληρωτής καθηγητής ψυχολογίας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών & Κοινωνικών Επιστημών

Η αντιλαμβανόμενη οργανωτική πολιτική αναφέρεται στις αντιλήψεις των ατόμων ότι οι άλλοι εσκεμμένα επιδιώκουν εγωκεντρικούς στόχους που συχνά αντιτίθενται με αυτούς του οργανισμού. Η πολιτική συμπεριφορά περιλαμβάνει ενέργειες (θετικές ή αρνητικές) που δεν αποτελούν μέρος των εγκεκριμένων δραστηριοτήτων στη δουλειά. Οι άνθρωποι είναι πιο πιθανό να αποδεχτούν αποφάσεις όταν έχουν την αίσθηση ότι οι διαδικασίες και οι διεργασίες στις οποίες βασίζονται είναι δίκαιες. Η αντιλαμβανόμενη Οργανωτική Υποστήριξη αντανακλά τις πεποιθήσεις των εργαζομένων για τον βαθμό στον οποίο ο οργανισμός εκτιμά την προσφορά τους και ενδιαφέρεται για την ευημερία τους. Η αλληλεπίδραση των 3 παραπάνω εννοιών για τη διαμόρφωση του οργανωτικού κλίματος στον εργασιακό χώρο καθώς και η συσχέτισή τους με διαστάσεις της προσωπικότητας των εργαζομένων είναι το θέμα της παρούσας μελέτης.

Λέξεις κλειδιά : Αντιλαμβανόμενη Οργανωτική Πολιτική, Οργανωτική Δικαιοσύνη, Αντιλαμβανόμενη Οργανωτική Υποστήριξη

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 25ο

Αίθουσα 3

16.30 - 18.00

Η ΑΝΟΙΑ ΤΥΠΟΥ ΑΛΤΣΧΑΪΜΕΡ. ΜΙΑ ΙΑΤΡΟΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Προεδρείο: Μάγδα Τσολάκη

Συντονιστής: Μάγδα Τσολάκη

Η ΑΝΟΙΑ ΤΥΠΟΥ ΑΛΤΣΧΑΪΜΕΡ. ΜΙΑ ΙΑΤΡΟΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Τσολάκη Μ., Τσαντάλη Ε., Κουντή Φ., Παττακού Β.

Η αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης και του μέσου όρου ζωής στρέφει σταδιακά το ενδιαφέρον όλων των επαγγελματιών υγείας προς την Τρίτη ηλικία και στα εκφυλιστικά νοσήματα που συνδέονται με αυτήν, όπως είναι η άνοια τύπου Alzheimer (ΑΤΑ). Η ΑΤΑ είναι μη αναστρέψιμο σύνδρομο με πρώτες εκδηλώσεις μνημονικές, γνωστικές, συμπεριφορικές και λειτουργικές διαταραχές. Παρουσιάζονται τα κλινικά κριτήρια για τη διάγνωση της νόσου, τα νευροανατομοπαθολογικά ευρήματα, οι παράγοντες κινδύνου, τα διαγνωστικά εργαλεία, η διαφοροδιάγνωση με άλλες ασθένειες με κοινή κλινική εικόνα και η αντιμετώπιση της νόσου με φαρμακευτική αγωγή όσο και με μη φαρμακευτικές παρεμβάσεις. Η ΑΤΑ αφορά όλους τους επαγγελματίες υγείας και είναι η πιο πολυδάπανη νόσος μέχρι σήμερα. Μπορεί να οδηγήσει στην κατάρρευση ολόκληρων κοινωνικοοικονομικών συστημάτων. Εκτός από την ΑΤΑ παρουσιάζονται και άλλες μορφές άνοιας όπως η Lewy Body Disease (LBD) και η Μετωποκροταφική Άνοια (FTD). Επίσης, παρατίθενται σύγχρονα δεδομένα για την πλαστικότητα του εγκεφάλου στην Τρίτη ηλικία τα οποία εκμεταλλεύονται οι μη φαρμακευτικές παρεμβάσεις για να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των ανοϊκών ασθενών σε ασθενείς των πρώτων σταδίων. Παρουσιάζονται νευροψυχολογικές δοκιμασίες που βοηθούν στη διάγνωση της άνοιας, αλλά και προγράμματα από τα ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΑΣ της Ελληνικής Εταιρείας Νόσου Alzheimer και Συναφών Διαταραχών, όπως ασκήσεις μνήμης, προσοχής και γλώσσας, προγράμματα εργοθεραπείας, προσανατολισμού στην επικαιρότητα, κινησιοθεραπείας, γυμναστικής, τεχνικές χαλάρωσης, ψυχοθεραπείας και συμβουλευτικής που επιβραδύνουν την εξέλιξη της νόσου, αλλά και βελτιώνουν τη γενικότερη γνωστική κατάσταση του ανοϊκού ασθενή. Επίσης, γίνεται συζήτηση για τα δίκτυα φροντίδας στη κοινότητα για τα ηλικιωμένα άτομα, για τους φροντιστές τους και τη δυνατότητα αποτελεσματικής διασύνδεσης αυτών των δικτύων.

Key words: Τρίτη ηλικία, Alzheimer, Φαρμακευτικές και μη- φαρμακευτικές παρεμβάσεις, Αποκατάσταση.

Η ΑΝΟΙΑ ΩΣ ΜΗ ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ

Τσολάκη Μάγδα

Γ' Νευρολογική Κλινική Α.Π.Θ. «Γ. Παπανικολάου»

Η άνοια είναι σύνδρομο που εκδηλώνεται με νοητικές, λειτουργικές και συμπεριφορικές διαταραχές ή μπορεί να συνοδεύεται και από αμνησία, αφασία, αγνωσία, απραξία. Παρουσιάζονται αναλυτικά τα νοσήματα που προκαλούν άνοια, η διάγνωση, η επιδημιολογία, η παθογένεια, η προφύλαξη και οι θεραπευτικές προσεγγίσεις για τη νόσο και ιδιαίτερα την άνοια τύπου Alzheimer. Βασικά χαρακτηριστικά της είναι η παρουσία αμυλοειδικών πλακών και νευροϊνιδιακών τολυπίων στον ιππόκαμπο και στο συνειρμικό φλοιό. Τα απεικονιστικά δεδομένα δείχνουν για τους ασθενείς με ΑΤΑ μεγάλο εκφυλισμό στους άνω κροταφικούς λοβούς, στην αμυγδαλή, στο θάλαμο, στα κροταφικά κέρατα, στον αριστερό κροταφοβρεγματικό φλοιό και στον ιππόκαμπο (Zakzanis et al., 2003). Με όρους της νευροπαθολογίας η βλάβη συνήθως προχωρά από το μέσο κροταφικό λοβό στις συνδέσεις του νεοφλοιού και καταλήγει στις περιοχές του νεοφλοιού. Γι' αυτό εκτός από τις μνημονικές διαταραχές υπάρχουν και προβλήματα κατονομασίας, προφορικής και γραπτής κατανόησης, και έκφρασης. Επίσης, επηρεάζονται οι οπτικοχωρικές ικανότητες, η αναλυτική και αφηρημένη σκέψη, η κρίση και η αυτο-ενημερότητα. Στα τελικά στάδια παρουσιάζονται προβλήματα λειτουργικότητας του ασθενή που αφορούν την υγιεινή, τη διατροφή, την ικανότητα ένδυσης, τη βάρδιση, τη δυσλειτουργία στην κίνηση και την έλλειψη σταθερότητας (Cummings & Benson, 1992), όπως συμβαίνει και με άλλα είδη άνοιας (π.χ., Parkinson, Huntington)

ΝΕΥΡΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΑ

Τσαντάλη Ελένη

Δρ. Ψυχολογίας Α.Π.Θ.

Η διάγνωση της άνοιας τύπου Alzheimer εν ζωή δεν τίθεται με βεβαιότητα και η ακρίβειά της ανέρχεται περίπου στο 90%, ενώ η ακριβή διάγνωση τίθεται εξ αποκλεισμού και με αυτοψία μετά το θάνατο. Στη συγκεκριμένη συνεδρία παρουσιάζονται ψυχομετρικά εργαλεία για την εκτίμηση των μνημονικών, γνωστικών, γλωσσικών, λειτουργικών και συμπεριφορικών διαταραχών που παρουσιάζονται στην άνοια. Αναλυτικότερα παρουσιάζονται εργαλεία για την εκτίμηση της επεισοδιακής μνήμης, της σημασιολογικής και εργαζόμενης μνήμης, της μνήμης προοπτικής, της μνημονικής αναγνώρισης και ανάκλησης, της προσοχής, του ελέγχου στρατηγικών μάθησης, αλλά και της κατονομασίας. Μέσα από την παρουσία των παραπάνω εργαλείων παρουσιάζεται το προφίλ του ανοϊκού ασθενή παρόλο που υπάρχει ετερογένεια στην εμφάνιση, διάρκεια και εξέλιξη της νόσου, αλλά και οι κλίμακες που έχουν προσαρμοστεί στα ελληνικά και που υποβοηθούν τη διάγνωση της νόσου μαζί με τα κλινικά, τα εργαστηριακά και νευροαπεικονιστικά δεδομένα.

ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΟΙΑΣ

Τσολάκη Μάγδα

Γ' Νευρολογική, Α.Π.Θ., Νοσοκομείο «Γ. Παπανικολάου»

Η άνοια τύπου Αλτσχάιμερ (ΑΤΑ) είναι μη αναστρέψιμο σύνδρομο, που σημαίνει ότι μέχρι στιγμής δεν υπάρχει θεραπεία ή αγωγή που να προλαμβάνει ή να σταματά πλήρως την εξέλιξη της νόσου. Ωστόσο, πρόσφατα έχουν αναπτυχθεί ειδικά σκευάσματα με τα οποία μπορούμε πλέον να βελτιώσουμε τα συμπτώματα της νόσου και να καθυστερήσουμε την επιδείνωση. Τα φάρμακα τα οποία έχουν εγκριθεί τελευταία για την ΑΤΑ είναι η ντονεπεξίλη (Aricept), η ριβαστιγμίνη (Exelon), η γκαλανταμίνη (Reminyl) και η Μεμαντίνη (Ebixa).

Για να εκτιμήσουμε τα θεραπευτικά αποτελέσματα των φαρμάκων, θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν ότι στην άνοια –ανεξάρτητα του τύπου της- διακρίνουμε 3 κύριους τομείς συμπτωμάτων τα οποία διαταράσσονται:

α) η μνήμη και γενικότερα η νοητική λειτουργία, β) η λειτουργική ικανότητα και γ) η συμπεριφορά. Η μνήμη, η νοητική λειτουργία, αλλά ο περιορισμός των συμπεριφορικών διαταραχών αξιολογήθηκαν στις μελέτες των νέων σκευασμάτων. Ένας ασθενής με άνοια που δε λαμβάνει θεραπεία, παρουσιάζει επιδείνωση σε 6 μήνες λόγω της προοδευτικής επιδείνωσης της νόσου. Παρουσιάζονται αναλυτικά ερευνητικά δεδομένα από τη χορήγηση των τελευταίων φαρμακευτικών σκευασμάτων αλλά και οι μελλοντικές προοπτικές αντιμετώπισης της νόσου.

ΜΗ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ, ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΑ

Κουντή Φωτεινή

Ελληνική Εταιρεία Νόσου Alzheimer

Η επιστημονική έρευνα αναγνωρίζει ένα δυναμικό γνωστικής πλαστικότητας στους ασθενείς με Alzheimer's. Αυτό το δυναμικό μπορεί να αξιοποιηθεί εφαρμόζοντας γνωστικές θεραπευτικές παρεμβάσεις, συνδυάζοντας τεχνικές ανάλογα με τις απαιτήσεις της κάθε περίπτωσης και λαμβάνοντας υπόψη τις αδυναμίες αλλά και τις δεξιότητες του πάσχοντος, μετά από λεπτομερή νευροψυχολογικό έλεγχο. Η μη φαρμακευτική αντιμετώπιση των διαταραχών λειτουργικότητας στη νόσο Alzheimer's βελτιώνει τις γνωστικές ικανότητες, τα συμπεριφορικά και ψυχολογικά συμπτώματα της άνοιας, τις λειτουργικές διαταραχές, και την εκτίμηση της αυτοαποτελεσματικότητας. Ο συνδυασμός γνωστικής άσκησης και φαρμακευτικής αγωγής των ασθενών, και ταυτόχρονης συμβουλευτικής των συγγενών, ενισχύει το θεραπευτικό αποτέλεσμα. Οι άδηλες τεχνικές που χρησιμοποιούνται είναι μεταξύ άλλων, η μουσικοθεραπεία, η ζωγραφική, ο χορός, και η ποίηση. Στις έκδηλες τεχνικές συμπεριλαμβάνονται η πρόκληση ευχάριστων αναμνήσεων, ο προσανατολισμός σε χρόνο και τόπο, και η αυτο-αξιολόγηση της ζωής. Θετικά αποτελέσματα έχουν δώσει επίσης, η άσκηση προσοχής, οπτικής αντίληψης, στρατηγικών, νοερής απεικόνισης, ικανότητας εκτέλεσης διπλού έργου, η άσκηση με computer σε καθημερινές δραστηριότητες, η λύση προβλημάτων διαμέσου γλωσσικών έργων, και η τροποποίηση πεποιθήσεων για το γήρας και τη μνήμη.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΟΙΑΣ

Δρ Παττακού - Παρασύρη Β.

Καθηγήτρια Εφ. ΣΕΥΠ ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

Η αύξηση του μέσου όρου ζωής οδήγησε στην αύξηση των ασθενειών που έχουν σχέση με την Τρίτη και Τέταρτη Ηλικία. Το γεγονός αυτό αυτόματα δημιουργεί την ανάγκη αρχικά αναπροσαρμογής των προγραμμάτων εκπαίδευσης των επαγγελματιών υγείας και παράλληλα τον σχεδιασμό προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής σε κεντρικό επίπεδο και την αναπροσαρμογή και ανάπτυξη προγραμμάτων σε Τοπικό επίπεδο από τη Τ.Α. και τους Κοινωνικούς φορείς σύμφωνα με τις νέες ανάγκες.

Η φροντίδα των ατόμων, ιδιαίτερα σε χώρες που δεν διαθέτουν επαρκές δίκτυο υπηρεσιών ανοιχτής ή κλειστής περίθαλψης, αποτελεί ήδη ένα σοβαρό πρόβλημα το οποίο θα αυξηθεί τα επόμενα χρόνια, όχι μόνο λόγω της αύξησης του ποσοστού των ατόμων τρίτης και τέταρτης ηλικίας ή των αλλαγών στη δομή της οικογένειας, αλλά και άλλων μη προβλέψιμων ακόμη παραγόντων, όπως μετακινήσεις πληθυσμών ηλικιωμένων σε επίπεδο εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης, ιδιαίτερα στο εσωτερικό της Ε.Ε. μετά τη συνταξιοδότησή τους.

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της αυτόνομης διαβίωσής τους και της βελτίωσης ή παροχής καλλίτερης ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων ατόμων, η απομάκρυνση του κινδύνου ιδρυματοποίησης και η φροντίδα στην κοινότητα με την ανάπτυξη των κατάλληλων υπηρεσιών αποτελούν κεντρικούς στόχους της κοινωνικής πολιτικής στις χώρες του δυτικού κόσμου.

Η παρούσα εισήγηση θα ασχοληθεί με τα δίκτυα φροντίδας στη κοινότητα για τα ηλικιωμένα άτομα για τους φροντιστές τους και τη διασύνδεση αυτών των δικτύων με αποτελεσματικό και ευέλικτο τρόπο.

Κυριακή 22 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 26ο

Αίθουσα 1

08.30 - 10.00

**ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ:
ΣΥΝΔΕΣΗ ΘΕΩΡΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ I**

Συντονιστής: Γ. Δημάκος

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Πατρών

**ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΔΡΑΣΤΗ
ΘΥΜΑΤΟΣ**

Αναστασία Ψάλτη

Επικ. Καθηγήτρια, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Σχολ. Επαγγελματιών Υγείας
Πρόνοιας, Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης

Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού - μιας μορφής επιθετικής συμπεριφοράς που χαρακτηρίζεται από διάρκεια, συστηματικότητα και ανισότητα δύναμης - έχει λάβει δραματικές διαστάσεις τα τελευταία χρόνια σε πολλές χώρες. Στην Ελλάδα το ζήτημα έχει γίνει αντικείμενο ερευνών και συζητήσεων την τελευταία μόλις δεκαετία. Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιαστούν τα προφίλ δράστη και θύματος περιστατικών εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία, έτσι όπως προκύπτουν από τα δεδομένα πανελλαδικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος Πυθαγόρας, με τίτλο «Εθνικές Ταυτότητες, Ταυτότητες Φύλου και Σχολική Βία» τη χρονική περίοδο 2004-2006. Στην έρευνα πήραν μέρος 2027 μαθητές και μαθήτριες Δημοτικών Σχολείων και 1838 μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίων και Λυκείων από δημόσια σχολεία ολόκληρης της επικράτειας που επιλέχτηκαν με τη μέθοδο της πολυεπίπεδης δειγματοληψίας. Οι μαθητές και οι μαθήτριες συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο με τίτλο 'Η ζωή στο σχολείο', το οποίο βασίστηκε κυρίως στα ερωτηματολόγια: The Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire – Senior (1996) και Pro-Victim Scale (PVS) των Rigby & Slee (1991), αφού πρώτα μεταφράστηκαν και προσαρμόστηκαν στην ελληνική πραγματικότητα από την ερευνητική ομάδα. Τα αποτελέσματα σκιαγραφούν τα προφίλ δράστη και θύματος περιστατικών εκφοβισμού, προσδιορίζοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και καταδεικνύοντας τις διαφορές τους ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης, το φύλο και την εθνο-πολιτισμική προέλευση.

ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΤΙΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Ράλλη, Α.* Δουδωνή Ε.,** Ευαγγελοπούλου Ε.,** Μαργέτη Μ.,** Παντελεμίδου Β.,** Ρόζου Τ.,** Σταθόπουλος Α. **

*ΤΕΙ Αθηνών, Κέντρο Ανάπτυξης Παιδιού, Νέα Γενιά Ζηρίδη

**Κέντρο Ανάπτυξης Παιδιού, Νέα Γενιά Ζηρίδη

Η κατανόηση της έννοιας της διαφορετικότητας είναι πολύ σημαντική για την ψυχοκοινωνική προσαρμογή των παιδιών στο ευρύτερο περιβάλλον. Οι μαθησιακές δυσκολίες αποτελούν μια μορφή διαφορετικότητας και οι αντιλήψεις της σχολικής κοινότητας (παιδιών, εκπαιδευτικών, γονέων) για αυτές δεν έχουν εκτενώς διερευνηθεί. Η καταγραφή των παραπάνω αντιλήψεων και στάσεων με περαιτέρω στόχο την ευαισθητοποίηση της σχολικής κοινότητας ως προς τη διαφορετικότητα γενικότερα και τις μαθησιακές δυσκολίες ειδικότερα, θα μπορέσει να συμβάλει σε μια καλύτερη προσαρμογή των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες στο σχολείο και γενικότερα στην κοινωνία.

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν αρχικά να διερευνηθούν και να καταγραφούν οι απόψεις των παιδιών, γονέων και εκπαιδευτικών σχετικά με την έννοια της διαφορετικότητας με έμφαση τις μαθησιακές δυσκολίες. Για το σκοπό αυτό δόθηκαν ερωτηματολόγια σε 350 μαθητές Δ' Ε' και Στ' Δημοτικού, στους γονείς τους και στους εκπαιδευτικούς. Από τα αποτελέσματα προέκυψαν α) οι απόψεις των συμμετεχόντων σε σχέση με την έννοια της διαφορετικότητας και το πώς οι ίδιοι την αντιλαμβάνονται, β) η συσχέτιση της διαφορετικότητας με διάφορους άλλους τομείς (σχολική επίδοση, συνομήλικοι, σχέσεις με γονείς κλπ) γ) οι αντιλήψεις για το τι σημαίνει μαθησιακή δυσκολία, ποια είναι η αιτία και ποιος ο τρόπος αντιμετώπισής της και δ) οι αντιλήψεις σε σχέση με την προσαρμογή παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα χρησιμοποιηθούν με σκοπό το σχεδιασμό ενός προγράμματος παρέμβασης στο τρίπτυχο παιδιά, γονείς, εκπαιδευτικοί με σκοπό τη γενικότερη ευαισθητοποίηση στο θέμα της διαφορετικότητας και ειδικότερα της αποδοχής των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες στη σχολική κοινότητα.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΑ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΣΤΟΧΩΝ ΣΕ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΠΑΡΑΠΕΜΦΘΗΚΑΝ ΣΕ ΚΕΝΤΡΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Αικατερίνη Γκαρή*, Χριστίνα Τσιγκρή*, Κική Ρότσικα**, Λούση Λεγάκη**

*Τομέας Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

** Κέντρο Κοινωνικής Ψυχικής Υγιεινής Βύρωνα-Καισαριανής

Σκοπός της έρευνας αυτής είναι η μελέτη της δημιουργικότητας και των κινήτρων για επίτευξη στόχων χαρισματικών παιδιών. Στην έρευνα συμμετείχαν 20 παιδιά, 8-14 ετών, τα οποία παραπέμφθηκαν σε κοινοτική υπηρεσία ψυχικής υγείας, με κύριο αίτημα την αντιμετώπιση μαθησιακών δυσκολιών. Εννέα παιδιά χαρακτηρίζονταν από εξαιρετικά υψηλές νοητικές ικανότητες-με κριτήριο τη βαθμολόγηση στο WISC III- και 11 παιδιά από νοητικές ικανότητες μέσου επιπέδου. Για τη μελέτη της δημιουργικότητας χορηγήθηκαν και στα 20 παιδιά τρεις λεκτικές δοκιμασίες από τα Torrance Tests of Creative Thinking -Ασυνήθιστες χρήσεις, Συνέπειες και Τροποποιήσεις. Για τη μελέτη των κινήτρων συμπληρώθηκε ερωτηματολόγιο 10 ερωτήσεων από τα παιδιά και των δύο ομάδων, καθώς και ερωτηματολόγιο 15 ερωτήσεων από ένα γονέα των παιδιών. Τα ερωτηματολόγια κινήτρων βασίστηκαν στην κλίμακα για εκπαιδευτικούς SRBCSS-R (Renzulli, Smith, White, Callahan, Hartman & Westberg, 2002). Από συγκρίσεις με το μη-παραμετρικό κριτήριο Kruskal-Wallis, φαίνεται ότι τα χαρισματικά παιδιά του δείγματος, εκτός από τις υψηλές νοητικές ικανότητες, υπερέχουν ως προς την ευχέρεια, ευελιξία και πρωτοτυπία της σκέψης τους, δηλαδή χαρακτηρίζονται από υψηλότερη δημιουργικότητα, σε σχέση με την ομάδα ελέγχου. Ως προς τα κίνητρα επίτευξης στόχου, οι γονείς των χαρισματικών παιδιών απέδωσαν περισσότερο στα παιδιά τους, σε σύγκριση με τους γονείς της ομάδας ελέγχου, κίνητρα για προετοιμασία της σχολικής εργασίας στο σπίτι, για αφοσίωση σε εργασίες που προκαλούν το ενδιαφέρον, καθώς και για προσπάθεια ξεπεράσματος των δυσκολιών σε ενδιαφέροντα θέματα και θέματα που το παιδί έχει αναλάβει ευθύνη. Δεν εντοπίστηκαν διαφορές ως προς τα κίνητρα επίτευξης στις αναφορές των χαρισματικών παιδιών και των παιδιών της ομάδας ελέγχου.

Λέξεις – Κλειδιά

Δημιουργικότητα, Κίνητρα επίτευξης στόχου, Χαρισματικά παιδιά

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ (RET) ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Α. Στογιαννίδου

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σύμφωνα με την Ορθολογιστική-συναισθηματική προσέγγιση η ανθρώπινη συμπεριφορά καθορίζεται από γνωστικές διαδικασίες που αφορούν βασικές πεποιθήσεις, οι οποίες μεσολαβούν ανάμεσα στα γεγονότα-ερεθίσματα και στις συναισθηματικές και συμπεριφορικές αντιδράσεις-συνέπειες (Ellis, 1991). Η δυσπροσαρμοστικότητα δηλαδή συναισθημάτων και συμπεριφορών οφείλεται σε «παράλογες» γνωστικές διαδικασίες. Οι παράλογες ιδέες χαρακτηρίζονται από υπερβολή, υπεραπλοποίηση και υπεργενίκευση, και κυρίως αφορούν απόλυτες και επιτακτικές τοποθετήσεις απέναντι στα γεγονότα που μετατρέπουν τους στόχους των ανθρώπων από απλές επιθυμίες σε επιτακτικά «πρέπει». Πυρήνα της προσέγγισης και στην παιδική ηλικία αποτελεί η υπόθεση ότι οι γνωστικοί μηχανισμοί επηρεάζουν τα συναίσθημα και τη συμπεριφορά (Reinecke, Dattilio, & Freeman, 1996). Υποστηρίζεται ότι η «ορθολογικότητα» (η ικανότητα να λειτουργεί κανείς γνωστικά κατά ένα εύελκτο, χωρίς υπερβολές τρόπο, σύμφωνα με τις αρχές της Ορθολογιστικής Συναισθηματικής θεωρίας) αποτελεί παράγοντα ο οποίος παίζει κυριαρχικό ρόλο στην αντιμετώπιση καταστάσεων και συνθηκών ζωής και, κατά συνέπεια, μπορεί να θεωρηθεί ως καθοριστική παράμετρος της σχολικής λειτουργικότητας.

Στον ελληνικό πληθυσμό, σε σχετική μελέτη με δείγμα εφήβων μαθητών γυμνασίου (Στογιαννίδου, Κιοσέογλου, & Χατζηδημητριάδου, 1999) φάνηκε ότι η «ορθολογικότητα» μπορεί να θεωρηθεί ως υποκείμενη μεταβλητή στη διαμόρφωση της αυτοεκτίμησης και παρουσίασε σημαντική, αν και χαμηλή συσχέτιση, με τη σχολική επίδοση. Άλλη έρευνα (Παπαδοπούλου & Στογιαννίδου, υπό προετοιμασία), επίσης σε δείγμα μαθητών γυμνασίου, καταδεικνύει τη σύνδεση μεταξύ «ορθολογικότητας», συναισθηματικής νοημοσύνης και προσωπικής αντίληψης για την ψυχολογική λειτουργικότητα. Επίσης, έχει βρεθεί ότι η ίδια μεταβλητή συνδέεται με τις αντιλήψεις γονέων για την ανατροφή των παιδιών τους καθώς και για τις εκτιμήσεις τους για την ψυχολογική λειτουργικότητα των παιδιών τους (Χαρβάτης & Στογιαννίδου, 2003).

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται ένα μοντέλο ορθολογιστικής-συναισθηματικής εκπαίδευσης το οποίο αντλεί από τα παραπάνω ερευνητικά δεδομένα και στοχεύει στην πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων προσαρμογής που βιώνουν τα παιδιά στο σχολικό πλαίσιο.

Κυριακή 22 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 27ο

Αίθουσα 2

08.30 - 10.00

**ΔΥΣΛΕΞΙΑ, ΔΕΠ/Υ & ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΣΥΣΚΟΛΙΕΣ:
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ
ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ**

Προεδρείο: Ευθύμιος Κάκουρος, ΤΕΙ Αθήνας, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας

Συζητητής: Ευθύμιος Κάκουρος

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότεροι ειδικοί όπως ψυχολόγοι, λογοπεδικοί, εργοθεραπευτές, ειδικοί παιδαγωγοί και δάσκαλοι ασχολούνται με τις Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες. Εξαιτίας του διαφορετικού θεωρητικού τους υπόβαθρου, οι ειδικοί αυτοί μπορεί να έχουν διαφορετική άποψη τόσο ως προς τον ορισμό όσο και ως προς τα αίτια των μαθησιακών δυσκολιών. Ως αποτέλεσμα, συχνά χρησιμοποιούνται ορισμοί οι οποίοι είναι ασαφείς και υιοθετούνται διαγνώσεις οι οποίες δεν είναι αποδεκτές από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Επιπλέον, πολλές φορές κάποιος ειδικός μπορεί να ασχολείται με την αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών χωρίς να δώσει καν διάγνωση και χωρίς να αναζητήσει την αιτιολογία που κρύβεται πίσω απ' αυτές. Για το λόγο αυτό, συνήθως εφαρμόζονται προγράμματα αποκλειστικά παιδαγωγικής φύσης, τα οποία έχουν ως στόχο να διδάξουν στα παιδιά την ύλη του σχολείου με ένα διαφορετικό τρόπο, περισσότερο προσαρμοσμένο στις ικανότητές τους.

Με αφετηρία τις παραπάνω διαπιστώσεις από την ελληνική πραγματικότητα, τίθεται το ερώτημα: Είναι επαρκής αυτή η προσέγγιση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών;

Στα πλαίσια αυτού του συμποσίου θα παρουσιάσουμε μια ολοκληρωμένη θεωρητική προσέγγιση των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών όσον αφορά στον ορισμό και την ταξινόμησή τους, με προεκτάσεις στη διαδικασία διάγνωσής τους. Θα επιχειρήσουμε να αποσαφηνίσουμε τη σχέση μεταξύ δυσλεξίας, ΔΕΠ-Υ και Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών παρουσιάζοντας ερευνητικά δεδομένα από τον διεθνή και τον Ελλαδικό χώρο. Επιπλέον, θα τοποθετηθούμε σχετικά με τη δυνατότητα πρόληψης και έγκαιρης διάγνωσης προβλημάτων τα οποία οδηγούν σε Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες και θα παρουσιάσουμε τις βασικές αρχές αντιμετώπισής τους στα πλαίσια της πολυεπίπεδης προσέγγισης. Τις τοποθετήσεις αυτές θα πλαισιώσει η παρουσίαση δύο περιπτώσεων παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες.

Λέξεις Κλειδιά: Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες, Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής / Υπερκινητικότητα, Δυσλεξία, Πολυεπίπεδη Προσέγγιση

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΥΟ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Ζουρνατζής Ε.

Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας

Ο Δημήτρης και ο Βασίλης είναι παιδιά ηλικίας επτά ετών περίπου και αντιμετωπίζουν Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (ΕΜΔ). Οι γονείς τους αναζήτησαν βοήθεια από τους ειδικούς επειδή τα παιδιά δυσκολεύονταν να ανταποκριθούν στις ακαδημαϊκές απαιτήσεις του σχολείου. Διερευνώντας τις τρέχουσες δυσκολίες των παιδιών μέσα από την διαδικασία της διάγνωσης, διαπιστώθηκε ότι και τα δυο αντιμετώπιζαν προβλήματα συμπεριφοράς ενώ παράλληλα παρουσίαζαν τυπικές δυσκολίες δυσλεξικού τύπου στους τομείς της γραφής και ανάγνωσης. Επίσης, μέσα από το ιστορικό τους καταγράφονται πολλές δυσκολίες στην ανάπτυξη του λόγου για τις οποίες χρειάστηκε μακροχρόνια παρέμβαση λογοπεδικού κατά την περίοδο της προσχολικής τους ηλικίας. Όμως ο Δημήτρης και ο Βασίλης είναι παιδιά των οποίων οι ΕΜΔ οφείλονται σε διαφορετικές διαταραχές.

Στα πλαίσια αυτής της εισήγησης, αφού αναφερθούμε αναλυτικά στο ιστορικό των δύο παιδιών καθώς επίσης και στις τρέχουσες μαθησιακές τους δυσκολίες, θα συζητήσουμε την αναγκαιότητα κατανόησης της επιγένεσης των προβλημάτων ως βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ΕΜΔ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΙΣΜΟ, ΤΗΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ

Κάκουρος Ε.

ΤΕΙ Αθήνας, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας

Για την αποτελεσματική επικοινωνία των ειδικών τόσο μεταξύ τους όσο και με τους γονείς και τους παιδαγωγούς των παιδιών είναι σημαντική η χρήση ορισμών οι οποίοι να γίνονται από όλους κατανοητοί με τον ίδιο τρόπο. Εκτιμούμε πως η χαοτική κατάσταση η οποία συχνά επικρατεί σχετικά με τις μαθησιακές δυσκολίες οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε ασάφειες στην τοποθέτηση των ειδικών ως προς τον ορισμό και τη διάγνωση τους.

Στα πλαίσια της παρούσας εισήγησης, μετά από σύντομη αναδρομή στις σημαντικότερες προσπάθειες ορισμού των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών, θα παρουσιάσουμε τη δική μας άποψη για ένα απλό και σύγχρονο ορισμό των δυσκολιών αυτών. Στη συνέχεια, στηριζόμενοι στα ισχύοντα διεθνή συστήματα ταξινόμησης, θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε τις συνηθέστερες περιπτώσεις διαταραχών οι οποίες οδηγούν σε Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες μέσα από τη διαδικασία της επιγένεσης των προβλημάτων έτσι ώστε να γίνει κατανοητή η τοποθέτησή μας στο φαινόμενο της *συννοσηρότητας* ή απλώς της *συνεμφάνισης* διαφόρων προβλημάτων το οποίο συχνά καθιστά δύσκολη τόσο τη διαγνωστική όσο και τη θεραπευτική προσπάθεια. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη διαδικασία της διάγνωσης, η οποία ακολουθεί τις αρχές της πολυεπίπεδης προσέγγισης στις οποίες εκτιμούμε ότι θα πρέπει να στηρίζεται και η θεραπευτική αντιμετώπιση των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών.

Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΔΥΣΛΕΞΙΑΣ, ΔΙΑΤΑΡΑΧΗΣ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ-ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΣΥΣΚΟΛΙΩΝ

Καραμπά Ρ.

Ψυχολογικό Κέντρο Αναπτυξιακών και Μαθησιακών Δυσκολιών «ΑΡΣΗ»

Στη χώρα μας μέχρι και σήμερα η δυσλεξία μερικές φορές φαίνεται πως χρησιμοποιείται ως όρος συνώνυμος των μαθησιακών δυσκολιών γενικότερα. Σύμφωνα όμως με πλήθος ερευνητικών δεδομένων τόσο από τη διεθνή όσο και από την ελληνική βιβλιογραφία, τα παιδιά με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) συχνά αντιμετωπίζουν και τα συμπτώματα τα οποία χαρακτηρίζουν τη Δυσλεξία. Επίσης, σε σχετικές έρευνες έχει διαπιστωθεί πως πολλά από τα παιδιά τα οποία αντιμετωπίζουν Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (Ε.Μ.Δ.) εμφανίζουν ταυτόχρονα και συμπτωματολογία ΔΕΠ-Υ. Ειδικότερα, έχει διαπιστωθεί ότι η συνεμφάνιση της ΔΕΠ-Υ με τη Δυσλεξία ή τις Ε.Μ.Δ. κυμαίνεται από 9% έως 48%. Η συνεμφάνιση αυτή καταδεικνύει τη σχέση ανάμεσα στα παραπάνω προβλήματα καθώς επίσης την αδυναμία των υπάρχοντων συστημάτων ταξινόμησης ή ενδεχομένως την αδυναμία των ειδικών να στηρίζουν τη διαγνωστική διαδικασία στα τρέχοντα συστήματα ταξινόμησης. Κατά την εκτίμησή μας, η υιοθέτηση μιας ερμηνείας σχετικά με τη φύση της σχέσης μεταξύ ΔΕΠ-Υ, Δυσλεξίας και Ε.Μ.Δ. παίζει καθοριστικό ρόλο τόσο στη διαγνωστική όσο και στη θεραπευτική διαδικασία.

Στα πλαίσια αυτής της εισήγησης, παρουσιάζονται αρχικά οι κυριότερες από τις ερμηνείες που έχουν προταθεί για την αποσαφήνιση της φύσης της σχέσης μεταξύ ΔΕΠ-Υ, Δυσλεξίας και Ε.Μ.Δ.. Στη συνέχεια, στη βάση ερευνητικών δεδομένων και κλινικής εμπειρίας συζητείται η δική μας προσέγγιση στη διερεύνηση της παραπάνω σχέσης καθώς επίσης και οι προεκτάσεις της σε εφαρμογές που αφορούν στην κλινική πράξη.

Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Παπαηλιού Χ.

Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

Στις μέρες μας, κυριαρχεί η άποψη ότι οι Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (ΕΜΔ) συνιστούν μία αυτοτελή διαταραχή, η οποία μπορεί να διαγνωσθεί μόνο μετά την είσοδο του παιδιού στο Δημοτικό σχολείο. Επιπλέον, οι ΕΜΔ περιγράφονται αποκλειστικά ως δυσκολίες στην πρόσκτηση ακαδημαϊκών γνώσεων με αποτέλεσμα η αντιμετώπισή τους να θεωρείται κατά κύριο λόγο ως έργο του εκπαιδευτικού. Ωστόσο, όπως υποστηρίζεται στο παρόν συμπόσιο, οι ΕΜΔ συχνά μπορεί να αποτελούν συνέπεια κάποιας άλλης διαταραχής, όπως για παράδειγμα της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ), η οποία, όπως έχει διαπιστωθεί, είναι δυνατό να διαγνωσθεί πριν από την είσοδο του παιδιού στο Δημοτικό σχολείο.

Η παραπάνω διαπίστωση οδηγεί σε αναθεώρηση του ρόλου του εκπαιδευτικού της προσχολικής αγωγής στην πρόληψη των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών. Η σημασία του ρόλου αυτού καταδεικνύεται και από το γεγονός ότι περίπου το 10% των παιδιών προσχολικής ηλικίας παρουσιάζει ΔΕΠ-Υ, ενώ τα παιδιά αυτά στο σύνολό τους σχεδόν θα αντιμετωπίσουν ΕΜΔ με την είσοδό τους στο Δημοτικό. Με βάση τα παραπάνω, αναλύονται οι παρακάτω άξονες: (α) οι ΕΜΔ είναι δυνατόν να προληφθούν, εφόσον αντιμετωπιστεί η ΔΕΠ-Υ κατά την προσχολική ηλικία, (β) η πρόληψη των ΕΜΔ απαιτεί τη συστηματική παρέμβαση από διεπιστημονική ομάδα, (γ) η παρέμβαση με στόχο την πρόληψη δεν εστιάζει στη βελτίωση μαθησιακών ικανοτήτων των παιδιών, αλλά στην αντιμετώπιση των ελλειμμάτων τα οποία παρεμποδίζουν τη μαθησιακή διαδικασία, και (δ) ο ρόλος του εκπαιδευτικού προσχολικής αγωγής συνίσταται κυρίως στον εντοπισμό προβλημάτων τα οποία είναι πιθανό να οδηγήσουν σε ΕΜΔ, και στην υλοποίηση του προγράμματος θεραπευτικής αντιμετώπισης στο πλαίσιο της σχολικής τάξης, σύμφωνα με τις οδηγίες του ψυχολόγου.

Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Μανιαδάκη Κ.

Ψυχολογικό Κέντρο Αναπτυξιακών και Μαθησιακών Δυσκολιών «ΑΡΣΗ»

Η πολυεπίπεδη προσέγγιση, η οποία εφαρμόζεται στο Κέντρο «ΑΡΣΗ» από το 1990, αποτελεί ένα θεωρητικό πλαίσιο για τη διάγνωση και αντιμετώπιση των αναπτυξιακών διαταραχών, το οποίο βασίζεται στη γνωσιακή-συμπεριφορική θεωρία αλλά αντλεί στοιχεία και από άλλες προσεγγίσεις.

Η παρούσα εισήγηση στοχεύει στην παρουσίαση των βασικών αρχών της πολυεπίπεδης προσέγγισης για τη θεραπευτική αντιμετώπιση των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών. Η πολυεπίπεδη προσέγγιση πρεσβεύει ότι το εξατομικευμένο πρόγραμμα θεραπευτικής αντιμετώπισης που εφαρμόζεται στην περίπτωση κάθε παιδιού καταρτίζεται με βάση την επιστημονικά τεκμηριωμένη διάγνωση του προβλήματος και την κατανόηση της αιτιολογίας του, τη λεπτομερή αξιολόγηση των δυσκολιών και των δυνατοτήτων του παιδιού και της οικογένειάς του, τον εντοπισμό των πιθανών συνοδών προβλημάτων, την ιεράρχηση των δυσκολιών του παιδιού και την αποκρυπτογράφηση της διαδικασίας επιγένεσης των προβλημάτων στην περίπτωση του συγκεκριμένου παιδιού. Επιπλέον, στα πλαίσια της πολυεπίπεδης προσέγγισης, εμπλέκονται στη θεραπευτική διαδικασία οι γονείς και οι δάσκαλοι του παιδιού με στόχο τη διεύρυνση του θεραπευτικού πλαισίου. Τέλος, το παιδί αντιμετωπίζεται ως ένα αναπτυσσόμενο άτομο το οποίο πρέπει να βοηθηθεί συνολικά προκειμένου να αναπτύξει τις ικανότητές του και να περιορίσει στο μέγιστο δυνατό τις δυσκολίες του σε όλα τα επίπεδα και όχι μόνο στο μαθησιακό τομέα.

Επομένως, ο θεραπευτικός στόχος της πολυεπίπεδης προσέγγισης δεν είναι απλώς η εφαρμογή τεχνικών προκειμένου να βελτιωθούν οι μαθησιακές επιδόσεις του παιδιού αλλά η επιτυχής ανάπτυξη του παιδιού στο γνωστικό, συναισθηματικό και κοινωνικό τομέα, η γενίκευση των αποτελεσμάτων σε όλα τα πλαίσια στα οποία κινείται το παιδί καθώς και η διατήρησή τους στη διάρκεια του χρόνου.

Κυριακή 22 Απριλίου 2007

ΣΥΜΠΟΣΙΟ 28ο

Αίθουσα 2

10.30 - 12.00

ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΣΤΡΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗ

Προεδρείο: Γιώργος Βεργυρής

Συντονιστής: Αναστάσιος Σταλίκας

ΔΙΑΦΥΛΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΣΤΡΕΣ. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ

Καραγιάννη Κ.¹, Καρέλα Χ.¹, Καλλία Ε.¹, Σταλίκας Α.² & Γαλανάκης Μ.³

¹Ψυχολόγος

²PhD Αναπληρωτής καθηγητής ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών & Κοινωνικών Επιστημών

³MSc Οργανωτικός Ψυχολόγος, Υποψήφιος διδάκτορας ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών & Κοινωνικών Επιστημών

Τις τελευταίες δεκαετίες, το ενδιαφέρον των ερευνητών έχει στραφεί στη μελέτη του στρες και στον αντίκτυπο που το φαινόμενο αυτό έχει στην υγεία του ανθρώπου. Είναι γεγονός, ότι οι άνθρωποι στη σύγχρονη κοινωνία βιώνουν στρες σχεδόν σε κάθε τομέα στη ζωή τους: στην εργασία, στην οικογένεια, στη κοινότητα ακόμα και κατά τον ελεύθερο τους χρόνο. Παρόλο, όμως, που το εργασιακό στρες έχει αποτελέσει αντικείμενο μεγάλου αριθμού ερευνών, στη βιβλιογραφία ελάχιστη προσοχή έχει δοθεί στον τρόπο και στον βαθμό στον οποίο το φύλο επιδρά στην βίωση του στρες. Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις διαφορές στον βαθμό βίωσης εργασιακού στρες σε δείγμα 2880 ανδρών και γυναικών εργαζομένων σε όλη την Ελλάδα. και επιπροσθέτως ασχολείται με την επίδραση της οικογενειακής κατάστασης, της ηλικίας και του μορφωτικού επιπέδου σε αυτές τις διαφορές.

Λέξεις κλειδιά : Εργασιακό στρες, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΙΛΟΤΙΚΗΣ ΣΤΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ MASLACH BURNOUT INVENTORY (MBI) ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΜΑΙΩΝ/ΜΑΙΕΥΤΩΝ

Γαλανάκης Μ.¹, Μωραΐτου Μ.², & Σταλίκας Α.³

**¹MSc Οργανωτικός Ψυχολόγος, Υποψήφιος διδάκτορας ψυχολογίας, Πάντειο
Πανεπιστήμιο Πολιτικών & Κοινωνικών Επιστημών**

**²PhD Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Μαιευτικής, Αλεξάνδρειο ΤΕΙ
Θεσσαλονίκης**

**³PhD Αναπληρωτής καθηγητής ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών
& Κοινωνικών Επιστημών**

Η επαγγελματική εξουθένωση αποτελεί μια από τις σοβαρότερες και πιο μαζικές μορφές ψυχικής ασθένειας στο εργασιακό πλαίσιο. Το φαινόμενο αυτό επηρεάζει κυρίως επαγγελματίες στον χώρο της παροχής υπηρεσιών και εξυπηρέτησης πελατών και ορίζεται από την Maslach ως ένα σύνδρομο αποπροσωποποίησης, συναισθηματικής εξάντλησης και αισθήματος αναποτελεσματικότητας. Με βάση τις παραπάνω διαστάσεις έχει κατασκευαστεί το MBI, το οποίο αποτελεί το πιο ευρέως διαδεδομένο εργαλείο μέτρησης της επαγγελματικής εξουθένωσης παγκοσμίως. Στην συγκεκριμένη μελέτη εξετάζονται η επαγγελματική εξουθένωση 535 εν ενεργεία μαιών/μαιευτών και οι ψυχομετρικές ποιότητες της κλίμακας και επιχειρείται εμπειρική επαλήθευση των 3 αξόνων που το απαρτίζουν.

Λέξεις κλειδιά : επαγγελματική εξουθένωση, μαιές /μαιευτές.

**ΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΕΣ.
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΟΥ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΕΣ**

Γαλανάκης Μ.¹, Σταλίκας Α.²

¹MSc Οργανωτικός Ψυχολόγος, Υποψήφιος διδάκτορας ψυχολογίας,

²PhD Αναπληρωτής καθηγητής ψυχολογίας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών & Κοινωνικών Επιστημών

Η παρουσίαση επικεντρώνεται στην παράθεση των κυριότερων σημείων της θεωρίας των Θετικών Συναισθημάτων. Μέσα από βασικές έννοιες της θεωρίας όπως είναι η διεύρυνση, το «χτίσιμο πόρων», η ψυχολογική ανθεκτικότητα, η υπόθεση του αντιδότη και η ατέρμονα ανεπισσώμενη σπείρα, οι ερευνητές προτείνουν ένα νέο μοντέλο για το εργασιακό στρες το οποίο υπογραμμίζει για πρώτη φορά την σημασία του βαθμού βίωσης θετικών συναισθημάτων στα επίπεδα βίωσης εργασιακού στρες. Για την εμπειρική επιβεβαίωση του μοντέλου ερευνήθηκε δείγμα 2880 εργαζομένων από όλη την Ελλάδα. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων έδειξαν ότι η ισχύς της βίωσης θετικών συναισθημάτων ως προς την πρόληψη του εργασιακού στρες είναι ισχυρή αλλά εκτείνεται μόνο ως προς συγκεκριμένα θετικά συναισθήματα. Επίσης η έρευνα εστιάζει στην διαφοροποιητική επίδραση μεταβλητών όπως το φύλο, η ηλικία, το επάγγελμα, το μορφωτικό επίπεδο, η θέση στην ιεραρχία και η οικογενειακή κατάσταση στην διατυπωθείσα σχέση μεταξύ θετικών συναισθημάτων και εργασιακού στρες.

Λέξεις κλειδιά : Εργασιακό στρες, Θετικά συναισθήματα, Υπόθεση του αντιδότη, Διεύρυνση, Συναισθηματικό μοντέλο του Στρες

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΘΕΤΙΚΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ. ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κουδιγκέλη Φ.¹, Σταλίκας Α.²

¹Εκπαιδευτικός ΜΑ, Υποψήφια Διδάκτωρ Ψυχολογίας

²PhD Αναπληρωτής καθηγητής ψυχολογίας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών

Πολλές έρευνες έχουν αναφερθεί στο επαγγελματικό άγχος στο χώρο της εκπαίδευσης, σε μια προσπάθεια να περιγράψουν μια ευρύτατη κλίμακα δυσάρεστων συναισθημάτων, όπως η ένταση, το υπερβολικό άγχος, η απογοήτευση και η ψυχοσωματική κατάπτωση, που βιώνουν οι εκπαιδευτικοί εξαιτίας εξωγενών και ενδογενών πιέσεων στο χώρο της εργασίας τους.

Η επαγγελματική εξουθένωση (burnout) αποτελεί μια ιδιαίτερη μορφή χρόνιου και παρατεταμένου επαγγελματικού άγχους, η οποία αποτελείται από τρεις επιμέρους διαστάσεις: 1) τη συναισθηματική εξάντληση, 2) την αποπροσωποποίηση, 3) το μειωμένο αίσθημα προσωπικής επίτευξης.

Οι εκπαιδευτικοί είναι μια ομάδα πληθυσμού που ανήκει στα λεγόμενα «επαγγέλματα κινδύνου» όσον αφορά στην επαγγελματική εξουθένωση. Οι συναισθηματικές και διανοητικές απαιτήσεις και ευθύνες, στις οποίες οι εκπαιδευτικοί είναι εκτεθειμένοι σε βάθος χρόνου, συνεπάγονται πολύ έντονο άγχος και δυσαρέσκεια, με αποτέλεσμα την προοδευτική τους αποδυνάμωση, την απώλεια ψυχικών αποθεμάτων και συχνά την εκ μέρους τους απαξίωση του νοήματος ζωής.

Η θεωρία των θετικών συναισθημάτων προτείνει ότι η στιγμιαία βίωση θετικών συναισθημάτων, οδηγεί το άτομο σε μια διαδικασία διεύρυνσης των πεδίων πιθανών σκέψεων, ιδεών, λύσεων και δράσεων που είναι διαθέσιμα σε αυτό. Η διεύρυνση αυτή συντελεί στη δόμηση ιδιαίτερα σημαντικών προσωπικών, ψυχολογικών και άλλων πόρων για το άτομο.

Στόχος της παρουσίασης είναι η ανασκόπηση των σημαντικότερων ερευνών, καθώς και εναλλακτικές προτάσεις, βασισμένες στη θεωρία των Θετικών συναισθημάτων, για περαιτέρω έρευνα στους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης,

Λέξεις κλειδιά: Επαγγελματική εξουθένωση, εκπαιδευτικοί, θετικά συναισθήματα

ΣΤΡΟΓΓΥΛΑ ΤΡΑΠΕΖΙΑ

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ 1ο

Αίθουσα 1

13.00 - 14.30

Ο ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Οργανωτής: Ρ. Μέλλον

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Σκοπός αυτού του στρογγυλού τραπέζιού είναι η διερεύνηση των δυνατοτήτων και των περιορισμών που εμφανίζονται στην ανάπτυξη διαλόγου ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της ψυχολογίας (κοινωνική, αναπτυξιακή, κλινική, πειραματική, υγείας).

Μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα θα παρουσιαστούν οι τρόποι με τους οποίους οι ψυχολογικές έννοιες, θεωρίες, μέθοδοι και μοντέλα, που χρησιμοποιούνται στα πλαίσια των κλάδων της ψυχολογίας, συμβάλλουν στην κατανόηση της ψυχολογικής πραγματικότητας των ατόμων και στην επιστημολογική επάρκεια της ψυχολογίας.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΕΓΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ (ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΕΣ) ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΛΟΓΕΣ ΕΚΚΛΗΣΕΙΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Γεράσιμος Προδρομίτης

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η Ψυχολογία είναι ένας χώρος κατάφορτος από παράλληλες, τεμνόμενες και ασύμπυτες γραμμές θεωρητικών επεξεργασιών, μεθοδολογικών επιλογών και εμπειρικών εφαρμογών. Η πραγματικότητα αυτή συνδέεται όχι μόνο με την ιστορική διαδρομή του – ομολογουμένως όχι πάντα ειρηνικού – πεδίου της Ψυχολογίας καθ'εαυτού αλλά και με την εν γένει διαπερατότητα των ορίων μεταξύ επιστήμης και ευρύτερης κοινωνικο-ιστορικής πραγματικότητας.

Τόσο στη διεθνή όσο και στην ελληνική εκδοχή του, το φαινόμενο αυτό παρουσιάζει πολλαπλές πλευρές: «αδιοκτησιακή» λογική αναφορικά με τη χρήση εννοιών και μεθόδων, συνδικαλιστικού – με την ευρεία έννοια - τύπου στεγανοποιήσεις, που αντιστοιχούν στη (συχρότατα συγκαλυμμένη) διαμάχη για το (εμπορικό, επαγγελματικό, αλλά και «επιστημονικό») μονοπώλιο εγκυρότητας στην εκφορά και εφαρμογή επιστημονικού λόγου, αλαζονικές-ιμπεριαλιστικές επιστημολογικές και θεωρητικές οπτικές «...της μόδας», που ενισχύουν τη σύγχυση ανάμεσα στην «πρόοδο» και το «συρμό».

Όλες αυτές οι επισημάνσεις θέτουν επιτακτικά το αίτημα ένταξης, στο πεδίο της Ψυχολογίας, της ιστορικής προοπτικής προσδιορισμού των πολιτισμικών μορφωμάτων και των συμβολικών κατασκευών και αναδεικνύουν τις προκείμενες ενός εμπράγματου διακλαδικού και διεπιστημονικού διαλόγου.

Συζητώντας όλα τα παραπάνω επί τη βάσει συγκεκριμένων ερευνητικών παραδειγμάτων, θέτουμε την (de facto) αντιπαραβολή, διερευνούμε την (πιθανή) αλληλοσυμπλήρωση και εντοπίζουμε την (αναπόφευκτη πολλές φορές) ασυνεννοησία μεταξύ διαφορετικών ψυχολογικών αναγνώσεων, αναφορικά με συγκεκριμένες έννοιες και θεωρητικούς προβληματισμούς, πάντοτε με γνώμονα ή ζητούμενο τη θεωρητική ενάργεια, την επιστημολογική επάρκεια και την ιδεολογική συνειδητότητα της επιστήμης μας.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΛΙΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Φώτιος Αναγνωστόπουλος

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η ψυχολογία της υγείας αποτελεί έναν σχετικά νέο κλάδο της εφαρμοσμένης ψυχολογίας που επικεντρώνεται στις ψυχολογικές διεργασίες που υπεισέρχονται και συμβάλλουν στη διατήρηση και προαγωγή της υγείας, στην εκδήλωση και έκβαση της ασθένειας και στη φροντίδα της σωματικής υγείας. Συνεργάζεται στενά με άλλους κλάδους της ψυχολογίας (π.χ. κλινική, γνωστική, κοινωνική), από τους οποίους άλλοτε δανείζεται και άλλοτε συνεισφέρει θεωρίες, μοντέλα και εμπειρικά τεκμηριωμένη γνώση (π.χ. σχετικά με τη διαμόρφωση στάσεων και προθέσεων υιοθέτησης προληπτικών συμπεριφορών για θέματα υγείας, με τις αναπαραστάσεις της ασθένειας, τις αιτιοαποδόσεις).

Ειδικά με την κλινική ψυχολογία, μοιράζονται κοινές μεθόδους ψυχολογικής αξιολόγησης και τεχνικές ψυχολογικής παρέμβασης. Παρότι οι δύο αυτοί κλάδοι μπορεί να συγκλίνουν σε ορισμένα σημεία, διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το αντικείμενο μελέτης, τον πληθυσμό- στόχο και το πλαίσιο παροχής ψυχολογικών υπηρεσιών.

Στην παρουσίαση αυτή θα αναπτυχθούν οι δυνατότητες συνεργασίας ανάμεσα στους δύο αυτούς κλάδους (όπως προκύπτει από τη δημιουργία εξειδικευμένων τομέων όπως είναι η κλινική ψυχολογία της υγείας), αλλά και θα επισημανθούν τα όρια που τους διαχωρίζουν και τους διαφοροποιούν τόσο σε επιστημονικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο.

Λέξεις- Κλειδιά: Ψυχολογία της υγείας, αναπαραστάσεις, αιτιοαποδόσεις

ΟΤΑΝ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΕΙΤΑΙ...

Σμαράγδα Καζή και Ξένια Χρυσοχόου

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Πολύ συχνά οι εκπαιδευτικές, θεωρητικές και εμπειρικές στοχεύσεις των κλάδων της ψυχολογίας τείνουν να τους απομακρύνουν και να τους περιχαρακώνουν σε όρια που αντανakλούν περισσότερο θεσμικές παρά θεωρητικές θέσεις. Παρ' όλα αυτά η κοινωνική και η αναπτυξιακή ψυχολογία δεν έπαψαν ποτέ να συνομιλούν. Αρκεί να σκεφτεί κανείς τη δουλειά θεωρητικών και των δύο κλάδων όπως ο Vygotsky (1978), με τη θεωρία του για την αλληλεπίδραση μεταξύ ανάπτυξης και περιβάλλοντος, οι Mugny και Doise (1985) με το ρόλο της κοινωνιο-γνωστικής σύγκρουσης στην ανάπτυξη της νοημοσύνης, ή ακόμα οι Lloyd και Duvveen (1990), όσον αφορά την ανάπτυξη της έννοιας του φύλου. Οι απόψεις αυτές άνοιξαν προοπτικές και στους δύο κλάδους. Όμως, υπάρχουν και έννοιες όπως η ταυτότητα, ή η κατηγοριοποίηση που ενώ χρησιμοποιούνται από θεωρητικούς και των δύο κλάδων δεν φαίνεται να «επικοινωνούν». Τέτοιες έννοιες αποτελούν το στόχο της παρούσας ανακοίνωσης που επιθυμεί να τις συζητήσει μέσα από τις θεωρητικές προσεγγίσεις της κοινωνικής και της αναπτυξιακής ψυχολογίας. Βασικός στόχος είναι να καταδειχτεί η ενδιαφέρουσα οπτική που διαμορφώνεται όταν οι δύο κλάδοι συναντώνται καθώς και οι περιορισμοί που προκύπτουν όταν οι δύο κλάδοι αρνούνται τη συνάντηση. Το θέμα δεν είναι να κάνουμε την κοινωνική ψυχολογία να ενδιαφερθεί για την ανάπτυξη ούτε να εισάγουμε το κοινωνικό στοιχείο στην αναπτυξιακή ψυχολογία. Αντίθετα, στόχος είναι να δούμε αν τα θεωρητικά εργαλεία και τα εμπειρικά δεδομένα των δύο κλάδων μπορούν να συνεισφέρουν στη διαμόρφωση κοινών εννοιών που αντικατοπτρίζουν την ψυχολογική πραγματικότητα όπως τη βιώνουν και την εκφράζουν τα υποκείμενα στη σύγχρονη εποχή.

Λέξεις – Κλειδιά: Κοινωνική ψυχολογία, αναπτυξιακή ψυχολογία, ταυτότητα, κατηγοριοποίηση

ΤΟ ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΟ ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΛΙΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Ρόμπερτ Μέλλον

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ενώ η πειραματική και η κλινική ιατρική κάποτε θεωρούνταν ασυμβίβαστοι κλάδοι μεταξύ τους, εδώ και έναν αιώνα διατηρούν μια γόνιμη συνεργασία και θεωρούνται αλληλένδετοι και αχώριστοι. Η πειραματική και η κλινική ιατρική ενώθηκαν από μια άποψη: ότι οι παθολογικές καταστάσεις ενδέχεται να είναι εκδηλώσεις φυσιολογικών διεργασιών, με την έννοια ότι καθορίζονται σύμφωνα με τις ίδιες αρχές. Έτσι, στην ιατρική επιστήμη, η διερεύνηση των νόσων και των φυσιολογικών λειτουργιών ενώθηκαν σε ένα κοινό πλαίσιο καθορισμού και σήμερα η κλινική ιατρική διαθέτει μια πραγματική πειραματική θεμελίωση στην οποία βασίζεται για την εξέλιξή της. Στην ψυχολογία, όμως, η πορεία μας είναι αντίθετη με αυτή της ιατρικής επιστήμης: ενώ η κλινική ψυχολογία ξεκίνησε με την εφαρμογή πειραματικών αρχών του καθορισμού φυσιολογικών διεργασιών συμπεριφοράς για την κατανόηση της προέλευσης των ψυχοπαθολογικών καταστάσεων και για την ρύθμιση θεραπευτικών συνθηκών, αυτή η νεοσύστατη εφαρμοσμένη επιστήμη αποδείχθηκε ευάλωτη στις κοινωνικές επιπτώσεις της και σε δυνάμεις της αγοράς. Η σημερινή κλινική ψυχολογία δεν αποτελείται από εφαρμογές αρχών της βασικής επιστήμης—η ορολογία, οι ερμηνευτικές έννοιες και οι διαδικασίες της εξελίχθηκαν ανεξάρτητα από αυτές της πειραματικής ψυχολογίας, λες και τα φαινόμενα της ψυχοπαθολογίας δεν είναι νομοτελειακά ή απαιτούν διαφορετικούς νόμους καθορισμού από τις υπόλοιπες συμπεριφορές. Η εξομοίωση της έννοιας ‘ψυχοπαθολογίας’ με την έλλειψη της κανονικής τάξης στην σχέση συμπεριφοράς-περιβάλλοντος διαστρέφει την φύση της, αποκρύπτει την σημασία αρχών της βασικής επιστήμης για την κατανόηση της προέλευσης και για την καθοδήγηση της θεραπείας της, και αποκλείει την απόκτηση μιας γόνιμης δυναμικής μεταξύ πειραματικής και κλινικής ψυχολογίας.

Λέξεις- κλειδιά: Κλινική ψυχολογία, πειραματική ψυχολογία, ψυχοπαθολογία

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ 2ο

Αίθουσα 1

12.45 - 14.15

**ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ, ΣΥΓΚΙΝΗΣΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΑ ΒΡΕΦΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΝΗΠΙΑ**

Οργανωτής: Β. Τσούρτου

Στο παρόν στρογγυλό τραπέζι θα παρουσιαστούν μελέτες που διερευνούν όψεις της ανθρώπινης ανάπτυξης στην πρώιμη βρεφική και νηπιακή ηλικία σε τρία επίπεδα: στο γνωστικό, στο συγκινησιακό και στο επίπεδο της διυποκειμενικής αλληλόδρασης. Συγκεκριμένα, η ανάπτυξη των παραπάνω θεμάτων θα γίνει με το ακόλουθο σχήμα:

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΒΡΕΦΩΝ

Β. Τσούρτου, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η ομιλήτρια θα αναφερθεί στις πρώιμες βρεφικές αριθμητικές ικανότητες και στη μετάβαση από την αίσθηση στην έννοια του αριθμού. Στην ανακοίνωση θα περιγραφεί συνοπτικά μία συγχρονική πειραματική μελέτη της βρεφικής ικανότητας για την αντίληψη του μικρού πλήθους σε δια-αισθητηριακό επίπεδο. Ένα εύρημα της μελέτης αφορά στην ικανότητα των βρεφών να συντονίζουν το οπτικό και το ακουστικό αντιληπτικό τους σύστημα στη βάση μίας αριθμητικής σταθεράς. Ένα δεύτερο, αλλά εξίσου σημαντικό εύρημα της μελέτης είναι ότι η εν λόγω αντίληψη διαφοροποιείται όταν τα ερεθίσματα είναι κοινωνικά (πρόσωπο μητέρας και φωνή μητέρας) -σε αντιδιαστολή με τα μη κοινωνικά ερεθίσματα (αντικείμενα και ήχος πιάνου).

Η ΔΙΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ: Η ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ

Σ. Παπασταθόπουλος, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σ' αυτή την ανακοίνωση θα προταθεί μια νέα προοπτική αντιμετώπισης και μελέτης της φαντασίας που διαφοροποιείται ριζικά από τους καθιερωμένους τρόπους διαπραγμάτευσής της στην αναπτυξιακή ψυχολογία. Συγκεκριμένα, θα υποστηριχθεί ότι: 1. Η φαντασία δεν αποτελεί μια ξεχωριστή ψυχική, ενδοατομική δομή πάνω σε μια τοπογραφία του νου, αλλά ένας ιδιαίτερος τρόπος εμπειρίας, νοηματοδότησης δηλαδή του κόσμου. 2. Η φαντασία είναι μία ικανότητα του ενσώματου προσώπου, που βρίσκεται σε άμεση συνέχεια με τη λειτουργία της αντίληψης και έχει ως κύριο σκοπό τη νοηματοδότηση και ανα-νοηματοδότηση της εμπειρίας. 3. Οι βασικοί "τρόποι" λειτουργίας της απορρέουν από τη δομή και τον τρόπο οργάνωσης των δράσεων και αλληλοδράσεων του προσώπου στο περιβάλλον, με άλλα πρόσωπα.

4. Η ανάπτυξή της συντελείται στα πλαίσια διυποκειμενικών αλληλοδράσεων, η ομαλή λειτουργία των οποίων αποτελεί ουσιώδη συνθήκη για την άνθιση της φαντασίας. 5. Η φαντασία και το περιεχόμενο της φαντασίας κάθε προσώπου είναι δυνατόν εξαρχής να επικοινωνηθεί και να μοιραστεί διυποκειμενικά. Για την παραδειγματική απεικόνιση των παραπάνω θέσεων θα χρησιμοποιηθεί το αναπτυξιακό φαινόμενο του φανταστικού συντρόφου στην νηπιακή και παιδική ηλικία.

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΕ ΔΥΑΔΙΚΑ ΚΑΙ ΤΡΙΑΔΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ
Μ. Σεμιτέκολου, Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην εισήγηση παρουσιάζεται η μεθοδολογία και κάποια από τα ευρήματα μιας έρευνας (Σεμιτέκολου, 2003) που στόχευσε στην ανάγνωση του κωμικού, παιγνιώδους στοιχείου στην προ-γλωσσική επικοινωνία μεταξύ γονέων και βρεφών, σε δυαδικές (μητέρα – βρέφος, πατέρας – βρέφος) και σε τριαδικές (μητέρα – πατέρας – βρέφος) συνθήκες αλληλόδρασης, κατά τη διάρκεια του δευτέρου εξαμήνου της ζωής του βρέφους. Τα αποτελέσματα που θα ανακοινωθούν συνηγορούν υπέρ της θέσης ότι το παιχνίδι καθαυτό ή /και τα θετικά συναισθήματα των υποκειμένων (συναισθήματα που εμπεριέχονται στον ρόλο που αναλαμβάνουν ως συμπαίκτες) αποτελούν ισχυρούς διαμεσολαβητικούς παράγοντες που αμβλύνουν τις ποιοτικές και τις ποσοτικές διαφορές στη δυναμική της δυαδικής και της τριαδικής επικοινωνίας.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Γ. Κουγιουμουτζάκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η εισήγηση θα επικεντρωθεί στις σχέσεις του γνωστικού, του αντιληπτικού, του κινητικού, του συγκινησιακού και του επικοινωνιακού συστήματος κατά τα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης. Άλλοτε οι σχέσεις αυτές μαρτυρούν αμοιβαία αλληλόδραση μεταξύ των συστημάτων και άλλοτε μαρτυρούν τα «πρωτεία» κάποιων από τα συστήματα έναντι των υπολοίπων, στα αναπτυξιακά φαινόμενα της σύλληψης του αριθμού, του δυαδικού και τριαδικού παιχνιδιού, και του φανταστικού συντρόφου.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ 3ο

Αίθουσα 1

12.45 - 14.15

ΣΥΓΚΙΝΗΣΙΑΚΕΣ ΟΡΙΖΟΥΣΕΣ ΤΗΣ ΒΡΕΦΙΚΗΣ ΜΙΜΗΣΗΣ

Οργανωτής: Θεανώ Κοκκινάκη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Οι εισηγήσεις θα επικεντρωθούν στη σύνοψη των αποτελεσμάτων ενός ερευνητικού project διάρκειας 25 ετών, στο οποίο μελετήθηκε συστηματικά η καταγωγή και η ανάπτυξη της μίμησης κατά τον πρώτο χρόνο της ζωής. Το πρόβλημα της καταγωγής μελετήθηκε με πειραματικές μελέτες σε νεογνά ηλικίας 10-45 λεπτών. Το πρόβλημα της ανάπτυξης και των συνοδών συγκινησιακών εκφράσεων μελετήθηκε με νατουραλιστικές, διαχρονικές μελέτες βρεφών που αλληλεπιδρούσαν με τους γονείς, τη γιαγιά, τον παππού και με συνομήλικα βρέφη (ΔΖ δίδυμοι) κατά το πρώτο έτος της ζωής. Τα αποτελέσματα υποστηρίζουν τη θέση ότι η μίμηση (νεογνών, βρεφών και ενηλίκων) κατά τη βρεφική ηλικία δεν είναι απλώς μια πράξη αναπαραγωγής ενός προτύπου, αλλά ένα κοινωνικό φαινόμενο, που κινητοποιείται και συνοδεύεται από ειδικές συγκινήσεις και από το *συντονισμό*, σε δύο ή τρία πρόσωπα, του αντιληπτικού, του γνωστικού, του κινητικού και του συγκινησιακού συστήματος, τα οποία λειτουργούν σε ένα συνειδητό και ένα διαισθητικό/ασυνείδητο επίπεδο. Τα δύο επίπεδα είναι από την αρχή της ζωής λειτουργικά και συντονισμένα μεταξύ τους.

ΤΑ ΝΕΟΓΝΑ ΤΟΥ W. JAMES ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΟΓΝΑ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ
Γ. Κουγιουμτζάκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο Γ. Κουγιουμτζάκης στην εισήγηση με τίτλο «Τα νεογνά του W. James και τα νεογνά των καιρών μας», θα συνοψίσει τα αποτελέσματα των πειραματικών μελετών πάνω στη νεογνική μίμηση και τις αρχικές υποθέσεις για την ανάπτυξη της μίμησης, οι οποίες στη συνέχεια ελέγχθησαν ερευνητικά. Στο τέλος θα συνοψίσει τη θέση της ερευνητικής ομάδας.

ΜΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΒΡΕΦΩΝ, ΜΗΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΩΝ

Θ. Κοκκινάκη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Θ. Κοκκινάκη στην εισήγηση με τίτλο «Μίμηση και συγκινήσεις στην επικοινωνία βρεφών, μητέρων και πατέρων», θα συνοψίσει τα αποτελέσματα μιας διαπολιτισμικής, νατουραλιστικής, διαχρονικής έρευνας που μελέτησε τη μίμηση και τις συγκινησιακές εκφράσεις στις αλληλεπιδράσεις των βρεφών με τη μητέρα και τον πατέρα.

ΜΙΜΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΒΡΕΦΩΝ, ΜΗΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΓΙΑΓΙΑΔΩΝ
Ε. Βιταλάκη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Ε. Βιταλάκη στην εισήγηση με τίτλο «Μίμηση στην επικοινωνία βρεφών, μητέρων και γιαγιάδων», θα συνοψίσει τα αποτελέσματα μιας νατουραλιστικής, διαχρονικής μελέτης που διερεύνησε τη μίμηση και στις αλληλεπιδράσεις των βρεφών με τη μητέρα και τη γιαγιά.

ΜΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΒΡΕΦΩΝ, ΓΙΑΓΙΑΔΩΝ ΚΑΙ ΠΑΠΠΟΥΔΩΝ

Α. Πρατικάκη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Α. Πρατικάκη στην εισήγηση με τίτλο «Μίμηση και συγκινήσεις στην επικοινωνία βρεφών, γιαγιάδων και παππούδων», θα συνοψίσει τα αποτελέσματα μιας νατουραλιστικής διαχρονικής έρευνας που μελέτησε τη μίμηση και τις συγκινησιακές εκφράσεις στις αλληλεπιδράσεις των βρεφών με τη γιαγιά και τον παππού.

ΜΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΔΙΔΥΜΩΝ ΒΡΕΦΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ

Μ. Μαρκοδημητράκη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Μ. Μαρκοδημητράκη στην εισήγηση με τίτλο «Μίμηση και συγκινήσεις στην επικοινωνία δίδυμων βρεφών με τους σημαντικούς άλλους», θα συνοψίσει τα αποτελέσματα μιας νατουραλιστικής διαχρονικής έρευνας που μελέτησε τη μίμηση και τις συγκινησιακές εκφράσεις στις αλληλεπιδράσεις ζεύγους δίδυμων βρεφών μεταξύ τους και κάθε δίδυμου βρέφους με τη μητέρα, τον πατέρα, τη μητρική και την πατρική γιαγιά και το μητρικό και τον πατρικό παππού.

ΜΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΔΙΔΥΜΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΔΙΔΥΜΩΝ ΒΡΕΦΩΝ ΜΕ ΤΗ ΜΗΤΕΡΑ

Μ. Πατεράκη, Μ. Μαρκοδημητράκη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Μ. Πατεράκη και η Μ. Μαρκοδημητράκη στην εισήγηση με τίτλο «Μίμηση και συγκινήσεις στην επικοινωνία δίδυμων και μη δίδυμων βρεφών με τη μητέρα», θα αναφερθούν στο σχεδιασμό και τα πρώτα αποτελέσματα μιας νατουραλιστικής διαχρονικής έρευνας* σε εκτεταμένο δείγμα δίδυμων και μη δίδυμων βρεφών, η οποία μελέτησε τη μίμηση και τις συγκινησιακές εκφράσεις στις αλληλεπιδράσεις δίδυμων βρεφών μεταξύ τους και κάθε δίδυμου και μη δίδυμου βρέφους με τη μητέρα.

ΟΙ ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΜΙΜΗΣΗΣ

Δ. Αντωνακάκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο Δ. Αντωνακάκης στην εισήγηση με τίτλο «Οι πολλαπλές λειτουργίες της μίμησης», θα συνοψίσει το ρόλο της μίμησης στην ανθρώπινη ανάπτυξη και τη σχέση της με την ανάπτυξη της μουσικής.

* Ερευνητικό υποέργο με τίτλο *«Δίδυμα και μη δίδυμα βρέφη στην επικοινωνία τους με τους Σημαντικούς Άλλους: Γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη»*, το οποίο χρηματοδοτείται από το έργο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ.

Κυριακή 22 Απριλίου 2007

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ 4ο

Αίθουσα 1

10.30 - 12.00

**ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΕΑΕΚ ΦΟΙΤΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ**

Οργανωτής: Αναστασία Βαλεντίνη Ρήγα

Προεδρία: Ν. Νικολακάκης – Χ. Βαρβέρης – Α.Β. Ρήγα

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

Χ. Βαρβέρης, Β. Μπαμιάκη, Ε. Γιαννουλάκη

ΚΕΝΤΡΑ ΕΝΤΑΞΗΣ ΨΥΧΙΚΑ ΠΑΣΧΟΝΤΩΝ

Μ. Στυλιανουδάκη

ΣΧΟΛΕΙΑ

Μ. Ξυλούρη

ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Ι. Μαρή, Μ. Μάρκου

Κυριακή 22 Απριλίου 2007

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ 5ο

Αίθουσα 3

11.00 - 12.30

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΔΥΜΩΝ

Οργανωτής: Μαρία Μαρκοδημητράκη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Οι δίδυμοι έχουν «χρησιμοποιηθεί» από την επιστήμη κυρίως για να λυθούν προβλήματα των μη διδύμων, π.χ. κληρονομικότητα της νοημοσύνης, ορισμένων οργανικών και ψυχικών διαταραχών κ.ά. Στην εισήγηση θα περιγραφεί διεπιστημονικά το προκλητικό φαινόμενο της διδυμίας, το μεγάλο φάσμα της από την ομαλή και την ψυχοπαθολογική σκοπιά, η ψυχολογική ανάπτυξη των διδύμων κατά την οντογένεση και η εκπαίδευση τους.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΔΥΜΩΝ

Μ. Μαρκοδημητράκη , Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Μ. Μαρκοδημητράκη στην εισήγηση με τίτλο «Η ανάπτυξη και η εκπαίδευση των διδύμων» θα αναφερθεί στο ομαλό φάσμα της διδυμίας, στην ψυχολογική ανάπτυξη και τις εκπαιδευτικές εμπειρίες των διδύμων.

**ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΥΜΙΑΣ. ΟΙ
ΓΟΝΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΔΥΜΩΝ**

Μ. Πατεράκη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Μ. Πατεράκη στην εισήγηση με τίτλο «Ανθρωπολογική και βιολογική θεώρηση της διδυμίας. Οι γονείς των διδύμων» θα συνοψίσει τη βιολογική και την ανθρωπολογική θεώρηση των διδύμων καθώς και τα διλήμματα των γονέων τους.

ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΔΙΔΥΜΩΝ

Δ. Αντωνακάκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο Δ. Αντωνακάκης στην εισήγηση με τίτλο «Προκαταλήψεις εναντίον των διδύμων» θα περιγράψει τις θρησκευτικές, τις κοινωνικές και τις επιστημονικές προκαταλήψεις εναντίον των διδύμων και την υπονόμευσή τους από την τρέχουσα έρευνα.

**ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΣΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΔΥΜΙΑΣ
Γ. Κουγιουμουτζάκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης**

Ο Γ. Κουγιουμουτζάκης στην εισήγηση με τίτλο «Από την ψυχοπαθολογία στα πλεονεκτήματα της διδυμίας» θα συνοψίσει μέρος του ψυχοπαθολογικού φάσματος της διδυμίας και θα θίξει τα πλεονεκτήματα των υγιών ΔΖ και ΜΖ διδύμων συγκριτικά με τους μη δίδυμους ανθρώπους.

Οι εισηγήσεις συνιστούν μέρος ενός ερευνητικού υποέργου με τίτλο *«Δίδυμα και μη δίδυμα βρέφη στην επικοινωνία τους με τους Σημαντικούς Άλλους: Γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη»*, το οποίο χρηματοδοτείται από το έργο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

Τετάρτη 18 Απριλίου 2007

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

Αίθουσα 1

09.00 – 11.00

ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΕΜΨΥΧΩΣΗ

Γ. Ψαρρά, Α. Σοφianoπούλου, Α. Μπενέτου, Α. Καλαντζή-Αζίζι, Μ. Μαλικιώση-Λοίζου

Οι συμμετέχοντες θα έχουν την δυνατότητα να αναπτύξουν με αυτενέργεια και δημιουργικότητα την αλληλεπίδραση των βασικών δεξιοτήτων της συμβουλευτικής με την εμπύχωση των φοιτητών και με οπτικοακουστικό υλικό (Video). Θα παρουσιαστεί, σε πρώτη μορφή, η εφαρμογή των δεξιοτήτων επικοινωνίας από φοιτητές Ψυχολογίας και η κατασκευή από τους ίδιους DVD-Video σαν αφετηρία εξάσκησης και διερεύνησης των συμμετεχόντων στην επικοινωνία σύμβουλου και συμβουλευόμενου.

Λέξεις – Κλειδιά δεξιότητες επικοινωνίας, Video, ομάδες εργασίας, εμπύχωση

11.00 – 13.00

ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

Νέστορος Ν. Ιωάννης

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η Συνθετική Ψυχοθεραπεία ατόμων με σχιζοφρενικά συμπτώματα αποτελεί την κύρια κλινική και ερευνητική ενασχόληση του διοργανωτή του Εργαστηρίου αυτού κατά την τελευταία εικοσιπενταετία. Ως αποτέλεσμα τόσο της κλινικής εμπειρίας όσο και ικανού αριθμού ερευνών έχει διαμορφωθεί μία συγκεκριμένη ψυχοθεραπευτική προσέγγιση των ατόμων αυτών η οποία στηρίζεται σε συγκεκριμένες αρχές οι οποίες έχουν δημοσιευθεί τόσο στα ελληνικά, όσο και στα αγγλικά. Τέλος, η αποτελεσματικότητα της μεθόδου έχει ελεγχθεί με σειρά αυστηρών από μεθοδολογικής απόψεως ερευνών. Μάλιστα οι ερευνητικοί κανόνες που διέπουν τις έρευνες αυτές έχουν δημοσιευθεί τόσο στα ελληνικά, όσο και στα αγγλικά ως «Ο κατάλογος του Ρεθύμνου».

Σκοπός του Εργαστηρίου είναι η μύηση των συμμετεχόντων στις αρχές του συγκεκριμένου μοντέλου ψυχοθεραπείας και στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται την ανθρώπινη φύση, την προσωπικότητα και την ψυχοπαθολογία. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην σχέση του μοντέλου με τον ελληνικό πολιτισμό (αρχαίο, μεσαιωνικό και σύγχρονο), στις ομοιότητες και τις διαφορές του προς το ψυχοδυναμικό και το ανθρωπιστικό /υπαρξιστικό μοντέλο, καθώς και με την προτεινόμενη σύνθεση αυτών. Παράλληλα, θα δοθούν παραδείγματα για τους λόγους οι οποίοι καθιστούν το συμπεριφοριστικό και το βιολογικό μοντέλο απόλυτα συμβατά με τα άλλα μοντέλα.

Το Εργαστήριο θα στηριχθεί σε άφθονα παραδείγματα από απομαγνητοφωνημένες ψυχοθεραπευτικές συνεδρίες. Επίσης θα παρουσιασθούν ποιήματα και σχέδια από πολλές χαρακτηριστικές περιπτώσεις. Τέλος, θα παρουσιασθούν ερευνητικά αποτελέσματα, τόσο από μελέτες της ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας αυτής καθ' εαυτής, όσο και μελέτες της αποτελεσματικότητας ακόμη και μίας επιτυχούς συνεδρίας.

13.00 – 15.00

**ΜΕΣΑΙΑ-ΜΕΓΑΛΗ
ΙΔΙΟΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ**

ΟΜΑΔΑ:ΜΕ

ΙΔΙΟΠΡΟΣΩΠΙΑ

ΓΙΑ

Βασίλης Μενούτης MD, PhD

Ελληνική Εταιρεία Ομαδικής Ανάλυσης και Ψυχοθεραπείας

Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες η ενασχόληση ως προς την διαφοροποίηση των ομάδων, σχετικά με τον αριθμό των μελών τους, έχει καταδείξει σημαντικές διαφορές λειτουργίας των πυρηνικών (nuclear) μεγέθους συνολικά έως 5 μελών, των μικρών (small) από 6 έως 10, με μέσους αριθμούς τους 7 και 8, των μεσαίων (median) από 11 έως 23-25, με μέσο το 17 και περαιτέρω των μεγάλων (large) ομάδων. Κάποιοι ερευνητές διακρίνουν τις τελευταίες σε μεγάλες και πολύ μεγάλες (very large or vast). Ιδιαίτερης σημασίας είναι η διαφοροποίηση των επιμέρους πολιτιστικών στοιχείων και καταστάσεων διαχωριζομένων σε βιο-πολιτισμό (bio-culture), κοινωνιο-πολιτισμό (socio-culture) και ιδιο-πολιτισμό (idio-culture) ή κοινωνικο-πολιτισμό (koinonic-culture)

Τα κύρια χαρακτηριστικά στη μεσαία και περισσότερο στη μεγάλη ομάδα είναι : συναισθήματα σαν σε χάος και άβυσσο (αποξένωση, απογοήτευση, μόνωση, ανεπάρκεια, ανημπόρια, απελπισία), καταστάσεις τεμαχισμού (φόβος απώλειας ταυτότητας και εκμηδένισης, μίσος, ζήλια, απληστία, φθόνος, αυτοτιμωρία), υποομαδοποίηση, επαναληπτικότητα, ανάγκη για δομή, ιεραρχία, όρια, και συγκαλούντες (συντονιστές) καθώς και για επικοινωνία, πολυδιάστατο διάλογο, συνειδητοποίηση για μια μη προσωπική αδελφότητα -Κοινωνία (Patrick de Maré)

Στο εργαστήριο αυτό το πρώτο 90 λεπτών μέρος είναι βιωματικό. Στη συνέχεια στο δεύτερο, επίσης 90 λεπτών, μέρος αναλύεται το προηγούμενο και περιγράφονται διεξοδικά δρόμοι προς ιδιοπολιτισμούς μέσω της ιδιοπροσωπίας, της έκφρασης δηλαδή ενός προσώπου που λειτουργεί ως ελεύθερο κι ανεξάρτητο, ενιαίο και μοναδικό, απρόβλεπτο αλλά μεταβατικό, μη επαναλαμβανόμενο αλλά συγκεκριμένο στη βάση της αγάπης και μακράν προκαθορισμένων διαθέσεων και καταστρεπτικών ακροτήτων.

15.00 – 17.00

ΜΥΘΟΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Μάριος Α. Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Η εκπαίδευση σήμερα τείνει όλο και περισσότερο να εξορίσει το σώμα από τα καθημερινά της δρώμενα. Οι εκπαιδευτικοί, επηρεασμένοι κυρίως από τον ευρύτερα διαδεδομένο στο Δυτικό πολιτισμό μύθο του αντικειμενισμού και γνωστικισμού, προσεγγίζουν τους μαθητές τους, αλλά και τον ίδιο τον εαυτό τους περιφρονώντας και απορρίπτοντας τη φυσική αλήθεια του σώματος, το γεγονός της ιδιοδεκτικότητας και του βιώματος. Τα φαινόμενα αυτά τείνουν όλο και περισσότερο να εισχωρούν στην άλλοτε ελεύθερη, ζωντανή και πλήρη από σωματική έκφραση και παρουσία αγωγή των νηπίων. Τα συμβάντα που σχετίζονται με το σώμα των νηπίων, τις επιθυμίες και τις ανάγκες τους τείνουν να αποσιωποηθούν, να παραβλεφθούν, να αγνοηθούν, να αρνηθούν και να καταπιεστούν. Η τάση αυτή αποσωματοποίησης είναι πολύ εμφανής στις Η.Π.Α. που όμως, λόγω των φαινομένων της παγκοσμιοποίησης εξαπλώνεται σ' όλο τον κόσμο, γεγονός που αρχίζει κατά τα τελευταία χρόνια να γίνεται ορατή και στην Ελλάδα.

Στο εργαστήριο αυτό περιγράφουμε τις τάσεις αυτές αποσωματοποίησης ή εξαφάνισης του σώματος από τη διαδικασία αγωγής και εκπαίδευσης των παιδιών και προβληματιζόμαστε στο που μπορεί να οφείλονται. Ως βάση για την παρουσίαση και τη διαλογική συζήτηση στηρίζομαστε στα μεθοδολογικά εργαλεία (μια σειρά ιστοριών) και το υλικό ενός ερευνητικού προγράμματος που σχεδιάσαμε και εφαρμόσαμε σε φοιτητές και Έλληνες εκπαιδευτικούς σχετικά με τις πρακτικές, τις αντιλήψεις και το λόγο που αναπτύσσουν όσον αφορά τις σωματικές αλληλεπιδράσεις των παιδιών στο νηπιαγωγείο με τις δικές τους παρεμβάσεις και εξηγήσεις.

Λέξεις κλειδιά: Αποσωματοποίηση, Βίωμα, Γνωστικισμός, Εκπαίδευση, Ιδιοδεκτικότητα, Παγκοσμιοποίηση, Σεξουαλικότητα, Σώμα.

Τετάρτη 18 Απριλίου 2007

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

Αίθουσα 2

09.00 - 11.00

«ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΣΗ»

Στέλιος Κρασανακης, ψυχίατρος- Δραματοθεραπευτής

Εμμανουελα Κρασανακη, ψυχολογος

Κέντρο Δραματοθεραπείας ΑΙΩΝ

Κέντρο απεξάρτησης ΘΗΣΕΑΣ

Σκοπός είναι η γνωριμία με τη μέθοδο της Δραματοθεραπείας και με το πολυπαραγοντικό φαινόμενο της εξάρτησης .

Χρησιμοποιούμε πολλαπλές τεχνικές όπως παίξιμο ρόλων, προβολικές ασκήσεις και μύθους, χρήση μάσκας, για να διερευνήσουμε και να κατανοήσουμε συμπεριφορές εξάρτησης τις καθημερινές μας εξαρτήσεις και την αντιμετώπιση τους. Αναδεικνύονται και επεξεργάζονται χαρακτηριστικά των εξαρτημένων προσωπικοτήτων και της προσωπικής μας εξαρτητικής μυθολογίας και ιστορίας.

Αναζητάμε τις τριγωνικές διαμεσολαβημένες σχέσεις και διερευνούμε σε μεταφορικό επίπεδο τις απαρχές των εξαρτήσεων μας .

11.00 – 13.00

ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Ι. Ν. Παρασκευόπουλος, Ομ. Καθηγητής Ψυχολογίας Παν/μίου Αθηνών

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ : Αναστασίου, Δ.¹, Γιώτσα, Α.², Ζεργιώτης, Α.³, Παρασκευοπούλου, Ξ.³

¹ Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας, ² Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ³ Πανεπιστήμιο Αθηνών

Θα γίνει παρουσίαση των παρακάτω ψυχομετρικών εργαλείων :

ΑΘΗΝΑΤεστ Διάγνωσης Δυσκολιών Μάθησης

Το ΑθηνάΤεστ είναι ένα ψυχοπαιδαγωγικό διαγνωστικό μέσο για την αξιολόγηση των ειδικών δυσκολιών μάθησης, σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Η κατασκευή του έγινε στο Ψυχομετρικό Εργαστήριο του Τομέα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και είναι σταθμισμένο στον ελληνικό πληθυσμό. Είναι ένα ψυχογλωσσικό τεστ αξιολόγησης του ρυθμού και του επιπέδου ανάπτυξης παιδιών ηλικίας 5 έως 10 ετών. Οι πέντε τομείς ανάπτυξης που αξιολογούνται, είναι: η νοητική ικανότητα, η μνήμη ακολουθιών, η ολοκλήρωση παραστάσεων, η γραφοφωνολογική ενημερότητα και η νευροψυχολογική ωριμότητα.

ΕΔΕΠ - Ερωτηματολόγιο Ενδοπροσωπικής & Διαπροσωπικής Προσαρμογής του παιδιού

Το ερωτηματολόγιο εξετάζει, συστηματοποιεί και καταγράφει 110 μορφές συμπεριφοράς του παιδιού, οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν ως χαρακτηριστικές μορφές ανεπιθύμητης συμπεριφοράς και οι οποίες παρεμποδίζουν την ομαλή προσαρμογή του στο σχολείο και στην οικογένεια.

13.00 - 15.00

**Η ΤΕΧΝΙΚΗ «ΤΟ ΓΛΥΠΤΟ» ΩΣ ΜΕΣΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΤΗΣ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ ΕΝΟΣ ΑΤΟΜΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΤΟΥ**

**Αλεξάνδρα Σωτήρχου, Μ.Α, Ψυχολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια, Σύμβουλος
Κέντρο Ψυχολογικών Εφαρμογών, Αθήνα**

Σκοπός του εργαστηρίου είναι η βιωματική επεξεργασία της τεχνικής "Το Γλυπτό". Στόχος της τεχνικής αυτής είναι το υπό θεραπεία μέλος της οικογένειας αφ' ενός να μπορέσει να κατανοήσει την ψυχολογική του θέση μέσα στην οικογένειά του και αφ' ετέρου να συνειδητοποιήσει πως αυτή η θέση καθορίζεται μέσα από τις αλληλεπιδράσεις των μελών της.

Στη διάρκεια του εργαστηρίου θα γίνουν θεωρητικές επισημάνσεις σχετικά με τον σκοπό, το στόχο και τον τρόπο που εφαρμόζεται η συγκεκριμένη τεχνική. Η βιωματική επεξεργασία που ακολουθεί περιλαμβάνει προσομοίωση της τεχνικής και συζήτηση. Οι συμμετέχοντες θα έχουν την δυνατότητα να βιώσουν τόσο την αποτελεσματικότητα αυτής της τεχνικής όσο και την δυναμική που αναπτύσσεται μεταξύ των μελών μίας οικογένειας.

15.00 - 17.00

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ «ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ» ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ

Εύη Μακρή-Μπότσαρη, Καθηγήτρια Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, ΑΣΠΑΙΤΕ Αθηνών

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ :Γιώτσα, Α.¹, Ζεργιώτης, Α.², Τζελέπη, Ε.³

¹ Παν/μιο Ιωαννίνων, ² Παν/μιο Αθηνών, ³ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Θα γίνει παρουσίαση των παρακάτω ψυχομετρικών εργαλείων :

Πώς Αντιλαμβάνομαι Τον Εαυτό Μου (ΠΑΤΕΜ 1)

Αποτελεί την ελληνική έκδοση του ερωτηματολογίου *Pictorial Scale of Perceived Competence and Social Acceptance for Young Children* των Harter & Pike, το οποίο σταθμίστηκε στα ελληνικά από την Ε. Μακρή-Μπότσαρη. Αποτελείται από μια δέσμη τεσσάρων ψυχομετρικών κλιμάκων με εικόνες, για την αξιολόγηση ισάριθμων επιμέρους τομέων της αυτοαντίληψης, αγοριών και κοριτσιών της Α΄, Β΄ και Γ΄ Δημοτικού.

Πώς Αντιλαμβάνομαι Τον Εαυτό Μου (ΠΑΤΕΜ 2)

Αποτελεί την ελληνική έκδοση του ερωτηματολογίου *Self Percertion Profile for Children* της Harter, το οποίο σταθμίστηκε στα ελληνικά από την Ε. Μακρή-Μπότσαρη. Αποτελείται από μια δέσμη έξι ψυχομετρικών κλιμάκων για την αξιολόγηση της αυτοεκτίμησης και πέντε επιμέρους τομέων της αυτοαντίληψης, για μαθητές της Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού.

Πώς Αντιλαμβάνομαι Τον Εαυτό Μου (ΠΑΤΕΜ 3)

Αποτελεί την ελληνική έκδοση του ερωτηματολογίου *Self Percertion Profile for Children* της Harter, το οποίο σταθμίστηκε στα ελληνικά από την Ε. Μακρή-Μπότσαρη. Αποτελείται από μια δέσμη δέκα ψυχομετρικών κλιμάκων για την αξιολόγηση της αυτοεκτίμησης και εννέα επιμέρους τομέων της αυτοαντίληψης. Είναι κατάλληλο για μαθητές Γυμνασίου, ηλικίας 13-15 ετών.

Πώς Αντιλαμβάνομαι Τον Εαυτό Μου (ΠΑΤΕΜ 4)

Αποτελεί την ελληνική έκδοση του ερωτηματολογίου *Self Percertion Profile for Adolescents* της Harter, το οποίο σταθμίστηκε στα ελληνικά από την Ε. Μακρή-Μπότσαρη. Αποτελείται από μια δέσμη δώδεκα ψυχομετρικών κλιμάκων για την αξιολόγηση της αυτοεκτίμησης και έντεκα επιμέρους τομέων της αυτοαντίληψης. Είναι κατάλληλο για μαθητές Λυκείου, ηλικίας περίπου 16-18 ετών.

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 1

08.30 - 10.00

ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ & ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Γ. Κλεφτάρας, Π. Κορδούτης

ΕΑ 001

ΜΟΝΑΞΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Γιώργος Κλεφτάρας, Ελένη Διδασκάλου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής

Ο τρόπος λειτουργίας της οικογένειας καθώς και το είδος και η ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των μελών της επηρεάζουν σημαντικά την αυτοαντίληψη και την έννοια του εαυτού στα παιδιά. Επίσης, η συνοχή της οικογένειας φαίνεται να συνδέεται με την ποιότητα και τον τύπο της στήριξης που δέχονται τα παιδιά καθώς και με τα αισθήματα μοναξιάς που ενδεχομένως βιώνουν. Ως μοναξιά ορίζεται η ψυχολογική κατάσταση που απορρέει από την ασυμφωνία μεταξύ των ιδεατών και των πραγματικών προσωπικών σχέσεων όπως αυτές γίνονται αντιληπτές από το ίδιο το άτομο. Πρόκειται λοιπόν για μια κατάσταση δυσφορίας όσον αφορά την ποιότητα και την ποσότητα των διαπροσωπικών σχέσεων και σχετίζεται με συναισθηματικές δυσκολίες και προβλήματα προσαρμογής. Η μοναξιά φαίνεται να συνδέεται με την πρόκληση ρήξεων στο σύστημα προσκόλλησης του ατόμου. Η φύση και η ποιότητα των σχέσεων γονιού-παιδιού κατά την παιδική και εφηβική ηλικία, μπορεί να επηρεάσει, μέσω της αυτοεκτίμησής του παιδιού, την ικανότητά του να αναπτύσσει σχέσεις οικειότητας με τους άλλους. Η παρούσα έρευνα μελετά τη σχέση μεταξύ της συνοχής της οικογένειας και της μοναξιάς στα παιδιά. Ένα δείγμα 323 μαθητών δημοτικού συμπλήρωσαν α) την Κλίμακα Μοναξιάς της Λουβαίνης και β) την Κλίμακα Συνοχής της Οικογένειας. Τα αποτελέσματα δείχνουν σημαντικές σχέσεις μεταξύ του βαθμού συνοχής της οικογένειας και των αισθημάτων μοναξιάς που βιώνουν τα παιδιά. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο διαφοροποιημένος αντίκτυπος, που συγκεκριμένα είδη οικογενειακών αλληλεπιδράσεων και τρόπων στήριξης ασκούν στους ιδιαίτερους τύπους παιδικής μοναξιάς.

Λέξεις – Κλειδιά, Μοναξιά, συνοχή οικογένειας, παιδιά

ΕΑ 002

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΠΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ Ή ΣΤΕΝΩΝ ΦΙΛΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Άννα Καρτσόγλου, Δρ. Κλινικής Ψυχολογίας

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στον προκοινωνικό στόχο διαπαιδαγώγησης και στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων καθώς και στη δημιουργία στενών φιλιών του παιδιού στα πλαίσια ενός ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος του Τμήματος Ψυχολογίας Παν/μιου της Βιέννης για την επιθετικότητα στα σχολεία και τους οικογενειακούς παράγοντες που επιδρούν στην αποκλίνουσα συμπεριφορά και στις κοινωνικές δεξιότητες με βάση τις αναφορές των γονέων. Η καταγραφή των οικογενειακών συνθηκών επιτεύχθηκε με ένα ερωτηματολόγιο για γονείς που δημιουργήθηκε ειδικά για την έρευνα αυτή. Συνολικά εξετάστηκαν δεδομένα από γονείς 802 παιδιών, 391 από τη Β' τάξη και 406 τη Δ' τάξη των σχολείων HS και AHS της Βιέννης (HS: σχολείο επαγγελματικής εκπαίδευσης και AHS σχολείο γενικής εκπαίδευσης) της Βιέννης. Ο έλεγχος των υποθέσεων πραγματοποιήθηκε με πολυπαραγοντικό συνυπολογισμό των πιθανών παραγόντων επιρροής: Φύλο, Ηλικία, Τύπος Σχολείου, Εθνικότητα και Κοινωνικό Επίπεδο. Εν συνεχεία πραγματοποιήθηκαν μονομεταβλητά Tests, όπου Φύλο, Ηλικία, Τύπος Σχολείου, Εθνικότητα και Κοινωνικό Επίπεδο προσλήφθηκαν ως ανεξάρτητες μεταβλητές και ως εξαρτημένες μεταβλητές οι χρησιμοποιούμενες κλίμακες των δεδομένων, τα οποία προέκυψαν από τα σχετικά ερωτήματα. Με βάση τα αποτελέσματα ακολούθησε δημιουργία πολυπαραγοντικών Designs για τον έλεγχο των υποθέσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο προκοινωνικός στόχος διαπαιδαγώγησης σχετίζεται θετικά με τις δύο από τις τρεις κατηγορίες κοινωνικών δεξιοτήτων που εξετάστηκαν δηλ. την «ικανότητα βοήθειας προς άλλους και επίλυσης συγκρούσεων» και την «ικανότητα σύναψης και επιρροής σχέσεων» και αρνητικά με την «ικανότητα εμπιστοσύνης» και με τη δημιουργία στενών φιλιών του παιδιού. Όπως αναμενόταν, τα κορίτσια παρουσίασαν υψηλότερες κοινωνικές δεξιότητες σε σχέση με τα αγόρια.

Λέξεις – Κλειδιά

Προκοινωνική συμπεριφορά, κοινωνικές δεξιότητες, φίλιες, στόχοι διαπαιδαγώγησης

ΕΑ 003

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Μιγάλης Γρηγόρης, Τσεντσερής Μιγάλης

Ψυχοπαιδαγωγός ,Msc στην Κοινωνική Ψυχιατρική-Παιδοψυχιατρική της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Υποψήφιος Διδάκτωρ του Ψυχιατρικού τμήματος της Ιατρικής σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Ψυχολόγος-Απόφοιτος Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/κης

Msc στην Κοινωνική Ψυχιατρική-Παιδοψυχιατρική της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Υποψήφιος Διδάκτωρ του τομέα Ψυχολογίας του τμήματος Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το Διαδίκτυο είναι πλέον ένας από τους πιο διαδεδομένους τρόπους μετάδοσης πληροφοριών γύρω από το χώρο της υγείας. Το τμήμα Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, λαμβάνοντας υπόψη τις αυξημένες ανάγκες ψυχολογικής στήριξης και συμβουλευτικής των σύγχρονων ανθρώπων καθώς και τη δυσκολία που χαρακτηρίζει πολλά άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής φύσεως να απευθυνθούν σε κάποιον ειδικό (ψυχολόγο, ψυχίατρο) κυρίως λόγω των προκαταλήψεων και του στίγματος αλλά συχνά και για λόγους οικονομικούς, δημιούργησε και συντηρεί ηλεκτρονική συμβουλευτική γραμμή (Helpline) για θέματα ψυχικής υγείας (www.stress.gr).

Ένα μεγάλο ποσοστό προβλημάτων ψυχικής φύσης και αιτιολογίας που καταχωρούνται από επισκέπτες της συγκεκριμένης ιστοσελίδας αφορούν Διαταραχές της Διάθεσης (ή αλλιώς Συναισθηματικές διαταραχές). Αν και ο συγκεκριμένος τύπος διαταραχών φαίνεται να πλήττει σε μεγαλύτερο ποσοστό τις γυναίκες, επηρεάζει και ένα σημαντικό αριθμό αντρικού πληθυσμού. Μέσα από αυτή την ανακοίνωση επιχειρείται μια καταγραφή (δημογραφικά στοιχεία, συμπτωματολογία, φαρμακευτική αγωγή κ.τ.λ) όλων των περιστατικών που αφορούν τις συναισθηματικές διαταραχές που απευθύνθηκαν στο site καθώς και παρουσίαση της συμβουλευτικής προσέγγισής που τους παρέχεται.

ΕΑ 004

ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΤΥΠΟΙ ΕΜΠΛΟΚΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΠΠΟΥΔΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΧΕΣΗΣ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΖΥΓΟ

Παγοροπούλου, Α., Θεοτοκά, Ι., Φούρκας, Σ.

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Ψυχιατρική Κλινική

Η εμπειρική διερεύνηση του ψυχολογικού μεγέθους της μοναξιάς, πραγματοποιήθηκε σε δείγμα ογδόντα (80) παππούδων του παραδοσιακού χώρου. Από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας βρέθηκε ότι : 1) σε αντίθεση με τις γιαγιάδες, οι παππούδες θεωρούν ως πρόσωπο εμπιστοσύνης τη σύζυγό τους. Η μη ικανοποιητική σχέση με τη σύζυγο οδηγεί σε υψηλά επίπεδα μοναξιάς, 2) η κοινωνική και συγκινησιακή μοναξιά συμμεταβάλλονται θετικά, 3) η απόσταση μόνιμης κατοικίας επηρεάζει την επιλογή του τύπου συναλλαγής, 4) ο τύπος εμπλοκής του αποστασιοποιημένου παππού βιώνει τα υψηλότερα επίπεδα μοναξιάς, 5) οι παππούδες που επιλέγουν τον τύπο εμπλοκής του υποκατάστατου γονέα έχουν λάβει μόρφωση μέσου ή ανωτέρου επιπέδου. Το σύνολο των μορφωμένων παππούδων του παραδοσιακού χώρου βρέθηκε να εμπλέκεται συστηματικά με την οικογένεια της κόρης ως υποκατάστατος γονιός (surrogate parent), αλλά όχι και με την οικογένεια του γιου. Η υφέρπουσα ψυχοπαθολογία από την υπερ-εμπλοκή ανιχνεύεται και συζητείται.

Λέξεις κλειδιά: grand parenting style, διαγενεακές σχέσεις, surrogate-υποκατάστατος, involved-εμπλεκόμενος, fun-seeker-επιζητών την οικογενειακή θαλπωρή, formal-τυπικός, distant-αποστασιοποιημένος, over-involvement (υπερ-εμπλοκή), loneliness-ψυχική απομόνωση, solitude-μοναχικότητα ή υγιής μοναξιά.

ΕΑ 005

ΨΥΧΑΝΑΓΚΑΣΜΟΣ & ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ ΤΙΜΩΡΙΑΣ: ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟ STROOP

Ρόμπερτ Μέλλον, Ιωάννης Αγγελάκης, Αθηνά Παπαδοπούλου

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Στην παραδοσιακή μέθοδο του Stroop, τα υποκείμενα πρέπει να αναγνωρίσουν το χρώμα της λέξης-ερέθισμα, το οποίο είναι μια λέξη χρώματος τυπωμένη με διαφορετικό χρώμα-μελάνι από το χρώμα που δηλώνει η λέξη, π.χ. η λέξη «κόκκινο» είναι τυπωμένη με μπλε μελάνι. Εάν η ψυχαναγκαστική συμπεριφορά οφείλεται σε μια ιστορία τιμωρίας λαθών και αρνητικής ενίσχυσης του ελέγχου, αναμένεται μια αναστολή στην αναγνώριση χρώματος, στην παραδοσιακή μέθοδο Stroop, καθώς επίσης και όταν οι λέξεις-ερεθίσματα συσχετίζονται με την τιμωρία. Στο παρόν πείραμα, η συχνότητα εμφάνισης της ψυχαναγκαστικής συμπεριφοράς των φοιτητών εκτιμήθηκε με βάση το ερωτηματολόγιο του Maudsley. Στη συνέχεια, τα υποκείμενα αναγνώρισαν το χρώμα-ερέθισμα κάτω από τέσσερις πειραματικές συνθήκες, όπου οι πρώτες δύο αποτελούσαν την παραδοσιακή μέθοδο του Stroop (μία συνθήκη, στην οποία οι λέξεις ήταν αντιφατικές με το χρώμα και μία στην οποία υπήρχαν χρωματισμένα σύμβολα) και οι υπόλοιπες δύο αποτελούσαν μία παραλλαγή του συναισθηματικού Stroop (μία στην οποία οι λέξεις συσχετίζονταν με την τιμωρία, π.χ. «λάθος» και μία στην οποία οι λέξεις ήταν ουδέτερες, π.χ. «χαρτί»). Αναμενόταν ότι θα υπάρξει συστηματική σχέση μεταξύ του επιπέδου του ψυχαναγκασμού και της αναστολής στην ταχύτητα απάντησης από άλλες πληροφορίες, τόσο στο παραδοσιακό, όσο και στο συναισθηματικό Stroop. Όμως, δεν παρατηρήθηκε καμία τέτοια συστηματική σχέση. Μια ερμηνεία αυτών των ευρημάτων είναι ότι το βασικό στοιχείο της ψυχαναγκαστικής συμπεριφοράς δεν είναι η τάση ελέγχου αυτή καθ' εαυτή, αλλά η τάση αποφυγής των λαθών—μια αποφυγή που δεν επιτυγχάνεται, στη μέθοδο του Stroop, μέσα από τον επαναληπτικό έλεγχο πληροφοριών. Η ερμηνεία αυτή βρίσκεται κάτω από πειραματική διερεύνηση.

Λέξεις – Κλειδιά

Ψυχαναγκαστική διαταραχή, τιμωρία, αρνητική ενίσχυση, μέθοδος του συναισθηματικού Stroop

ΕΑ 006

ΧΡΟΝΙΟΣ ΠΟΝΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΙΑΤΡΕΙΟ ΠΟΝΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ

Αβαγιανού Π., Κανδρή Θ., Σταματίου Γ.

- 1. Ψυχολόγος Ph.D, Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική Νοσοκομείου Λάρισας (Π.Γ.Ν.Λ.)**
- 2. Ψυχολόγος Msc Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική Νοσοκομείου Λάρισας (Π.Γ.Ν.Λ.)**
- 3. Επικ. Καθηγήτρια Αναισθησιολογίας, Ιατρική Σχολή Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Υπεύθυνη Ιατρείου Πόνου, (Π.Γ.Ν.Λ.)**

Οι περισσότερες ψυχικές και σωματικές ασθένειες επηρεάζονται από ένα συνδυασμό βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών παραγόντων. Η έρευνα έχει επισημάνει δύο βασικές οδούς μέσω των οποίων διαχρονικά η ψυχική και σωματική υγεία αλληλοεπηρεάζονται. Η πρώτη περνά από φυσιολογικές λειτουργίες όπως οι ενδοκρινικές και οι ανοσοποιητικές. Η δεύτερη περνά μέσα από την υγιεινή συμπεριφορά (διατροφικές συνήθειες, κάπνισμα, γυμναστική).

Ο χρόνιος πόνος που συνήθως προκαλείται από καρκίνο, ρευματοειδή νοσήματα, προβλήματα σπονδυλικής στήλης κ.α. είναι ένα σημαντικό πρόβλημα της δημόσιας υγείας με μεγάλη επίπτωση στην παραγωγικότητα σε όλο τον κόσμο. Μελέτες αναφέρουν σημαντική συνοσηρότητα ανάμεσα στο χρόνιο πόνο και τις ψυχιατρικές διαταραχές. Οι πάσχοντες από χρόνιο πόνο έχουν έως και 4 φορές αυξημένες πιθανότητες ανάπτυξης κατάθλιψης και αγχώδους διαταραχής. Άλλες μελέτες έχουν δείξει ότι η ένταση του πόνου, το άγχος και η κατάθλιψη συνεργούν στην ανάπτυξη και διατήρηση συνθηκών χρόνιου πόνου.

Η εμπειρία μας από τη συνεργασία με το Ιατρείο Πόνου το Π.Γ.Ν.Λ, επιβεβαιώνει τα προαναφερθέντα και θα συζητηθεί στα πλαίσια του ρόλου του ψυχολόγου στην αντιμετώπιση πασχόντων με χρόνιο πόνο.

ΕΑ 007

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΥΛΙΣΜΟΥ

Κάκουρος Ε.¹, Μανιαδάκη Κ.², Παπαηλιού Χ.³

¹ ΤΕΙ Αθήνας, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας

² Ψυχολογικό Κέντρο Αναπτυξιακών και Μαθησιακών Δυσκολιών «ΑΡΣΗ»

³ Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

Σύγχρονες έρευνες καταδεικνύουν ότι η εξέλιξη του τραυλισμού εξαρτάται κυρίως από τις αντιδράσεις του οικογενειακού και σχολικού περιβάλλοντος στις δυσκολίες των παιδιών στη ροή του λόγου, ιδιαίτερα κατά την προσχολική ηλικία. Οι αντιδράσεις αυτές φαίνεται να προσδιορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τις αντιλήψεις τους σχετικά με την αιτιοπαθογένεια και τον ενδεδειγμένο τρόπο αντιμετώπισης του τραυλισμού.

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο τη διερεύνηση των αντιλήψεων γονέων και εκπαιδευτικών σχετικά με τα αίτια και την αντιμετώπιση του τραυλισμού. Το δείγμα μας αποτέλεσαν 100 γονείς και 100 εκπαιδευτικοί προσχολικής αγωγής οι οποίοι συμπλήρωσαν μία προσαρμοσμένη έκδοση του Ερωτηματολογίου *Parental Account of the Causes of Childhood Problems Questionnaire* (PACCP; Sonuga-Barke & Balding, 1993).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, γονείς και παιδαγωγοί υποστηρίζουν ότι ο τραυλισμός οφείλεται κατά κύριο λόγο σε ενδογενείς παράγοντες, όπως είναι το άγχος (90% και 93% αντίστοιχα), ή οι αντιλήψεις του παιδιού σχετικά με την ομιλία του (39% και 42%, αντίστοιχα), και δευτερευόντως σε περιβαλλοντικούς παράγοντες, όπως η διαπαιδαγώγησή του (39% και 41%, αντίστοιχα). Όσον αφορά στην αντιμετώπιση του τραυλισμού, γονείς και εκπαιδευτικοί διαφωνούν με την αρνητική ενίσχυση (95% και 97% αντίστοιχα), χωρίς να θεωρούν αντίστοιχα τη θετική ενίσχυση από το οικογενειακό περιβάλλον ως αποτελεσματικό μέσο αντιμετώπισης (35% και 32% αντίστοιχα). Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι οι γονείς αισθάνονται πιο ικανοί να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα σε σύγκριση με τους εκπαιδευτικούς ($t=-2.96, p=.003$).

Τα συγκεκριμένα ευρήματα συζητούνται σε σχέση με την ανάγκη ενημέρωσης γονέων και εκπαιδευτικών σχετικά με τα αίτια του τραυλισμού και το ρόλο τους στην αντιμετώπισή του στα πλαίσια της γνωσιακής – συμπεριφορικής προσέγγισης.

Λέξεις Κλειδιά: τραυλισμός, αντιλήψεις, γνωσιακή-συμπεριφορική προσέγγιση

ΕΑ 008

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗ-ΘΕΡΑΠΕΥΟΜΕΝΟΥ ΣΤΟ ΧΕΙΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΥΠΟΤΡΟΠΗΣ ΣΕ ΕΝΑ ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΠΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

Κούτρας Β.^{1,2}, Ηλιοπούλου Α.²

1. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

2. Συμβουλευτικός Σταθμός Καταπολέμησης Ναρκωτικών Νομού Ιωαννίνων

Ο ρόλος της θετικής σχέσης θεραπευτή - θεραπευόμενου (θεραπευτική συμμαχία) είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες τόσο στην παραμονή στη θεραπεία, όσο και στη θετική της έκβαση, όπως φάνηκε κατά την εφαρμογή του ανοιχτού ψυχοθεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης σε ατομική βάση που εφαρμόζει ο Σ.Σ.Κ.Ν.Ν.Ι. Χαρακτηριστικά αυτής της σχέσης είναι η κατάλληλη συναισθηματική ανταπόκριση του θεραπευτή στις ανάγκες του θεραπευόμενου με παράλληλη αποφυγή της συναισθηματικής εμπλοκής και της επικριτικής στάσης. Σε περίπτωση υποτροπής, η θεραπευτική συμμαχία αποτελεί ένα πολύ αποτελεσματικό εργαλείο στην προσπάθεια επανένταξης στο πρόγραμμα, αξιολόγησης των συνθηκών και των παραγόντων που συνέβαλλαν στην εκδήλωσή της και επαναδιατύπωσης των όρων απεξάρτησης και των μελλοντικών στόχων. Η εξοικείωση του θεραπευτή με το πρόβλημα και τη θεραπεία της εξάρτησης, τις αρνητικές ψυχοπαθητικού τύπου συμπεριφορές που σχετίζονται με αυτή, καθώς και το ενδιαφέρον που θα δείξει στην επανεγκατάσταση μιας νέας θεραπευτικής συμμαχίας είναι από τους καθοριστικούς προγνωστικούς παράγοντες για την αντιμετώπιση της υποτροπής, καθώς η υποτροπή δεν αποτελεί λόγο διακοπής της θεραπευτικής προσπάθειας, αλλά αντιμετωπίζεται σαν ένα ακόμα στάδιο στη διαδικασία της απεξάρτησης. Ο επιτυχής χειρισμός της αυξάνει τα ποσοστά επιτυχούς έκβασης και τη θετική αντιμετώπιση του προγράμματος εκ μέρους των εξαρτημένων. Η αποτελεσματικότητα του θεραπευτή, λοιπόν, θα κριθεί όχι μόνο από την εξειδίκευση του σε θέματα απεξάρτησης και τη σταθερότητά του όσον αφορά όρους και στόχους της θεραπείας, αλλά και από την ικανότητά του να ελίσσεται και να βρίσκεται σε συμφωνία με τις εκάστοτε ανάγκες του απεξαρτώμενου, ακόμα και όταν μέσα σε αυτές περιλαμβάνεται μια υποτροπή.

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 2

08.30 - 10.00

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Σ. Καζή – Ι. Μανωλίτσης

ΕΑ 009

Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΙΝΗΤΟΥ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟ- ΕΦΗΒΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΗΒΕΙΑ

Ιωάννα Μπλέκα, Νέλλη Φλωρεντίν

Τις τελευταίες δεκαετίες, με την ανάπτυξη και τη διάδοση των νέων τεχνολογιών, πολλοί ερευνητές στρέφουν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον τους στις επιπτώσεις που αυτές μπορεί να έχουν στην ζωή των ανθρώπων αλλά και στη μεταξύ τους επικοινωνία. Η χρήση του κινητού τηλεφώνου εξαπλώνεται ολοένα και περισσότερο στη χώρα μας ενώ οι μελέτες για τις επιπτώσεις της χρήσης αυτής είναι εξαιρετικά περιορισμένες.

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθεί η χρήση του κινητού τηλεφώνου στην προεφηβική και εφηβική ηλικία.

Με βάση δύο ερωτηματολόγια που είχαν χρησιμοποιηθεί σε αντίστοιχες έρευνες εκτός Ελλάδος κατασκευάστηκε ένα νέο ερωτηματολόγιο με στόχο να διερευνηθεί ο τρόπος χρήσης του κινητού τηλεφώνου και οι διαφορές στη χρήση μεταξύ παιδιών στην προ-εφηβεία και στην εφηβεία. Το Δείγμα αποτέλεσαν 113 μαθητές και μαθήτριες της έκτης δημοτικού και τρίτης γυμνασίου δημοσίων σχολείων της Θεσσαλονίκης.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 80% των παιδιών έκτης δημοτικού και το 92,1% των παιδιών τρίτης γυμνασίου είχαν δικό τους κινητό τηλέφωνο. Οι μαθητές/ήτριες τρίτης γυμνασίου (έφηβοι) χρησιμοποιούσαν περισσότερο το κινητό τηλέφωνο από ό,τι οι μαθητές έκτης δημοτικού (προ-έφηβοι). Οι έφηβοι επικοινωνούσαν κυρίως με τους συνομηλίκους ενώ οι προ-έφηβοι με τους γονείς τους. Επιπλέον, οι γονείς των προ-εφήβων επέβαλαν περισσότερους κανόνες για τη χρήση του συγκριτικά με τους γονείς των εφήβων.

Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν τις διαφορετικές ανάγκες των προ-εφήβων και των εφήβων για ανεξαρτητοποίηση και για ένταξη στο κοινωνικό δίκτυο των συνομηλίκων.

Λέξεις – Κλειδιά: Κινητό τηλέφωνο, εφηβεία

ΕΑ 010

ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΙΔΡΥΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ. ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΜΗΝΕΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ.

Ευστράτιος Παπάνης Επίκουρος καθηγητής Τμήματος Κοινωνιολογίας, Πανεπιστημίου Αιγαίου, Αντιπρόεδρος Ι.Κ.Π.Α. «Θεομήτωρ»
Γιαβρίμης Παναγιώτης, Διδάσκων ΠΔ 407/80, Τμήμα Περιβαλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολικός Σύμβουλος
Κατερίνα Κλωνάρη, Λέκτορας, Τμήματος Γεωγραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου

Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου σε συνεργασία με τους Συλλόγους Καθηγητών, τους Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων των Πειραματικών Σχολείων, τις Περιφερειακές και Νομαρχιακές Εκπαιδευτικές Αρχές εφαρμόζει το Πιλοτικό Ερευνητικό Πρόγραμμα Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Υποστήριξης για τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς, αλλά και την ευρύτερη κοινότητα. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην παροχή επιστημονικής συμβουλευτικής και στην έρευνα για θέματα που σχετίζονται με την σχολική, συναισθηματική, κοινωνική και οικογενειακή ζωή, τη σεξουαλικότητα, την προσαρμογή, την εργασιακή κουλτούρα και άγχος, την επικοινωνία, τις σχέσεις με συναδέλφους, συμμαθητές και γονείς, τις εξαρτήσεις, τη διασύνδεση των σχολείων με την κοινότητα και τα υπόλοιπα ελληνικά και ευρωπαϊκά σχολεία και γενικότερα για οτιδήποτε απασχολεί τον μαθητή, τον εκπαιδευτικό και το γονέα και παρεμποδίζει την έρρυθμη άσκηση των υποχρεώσεων ή την προσωπική τους ανάπτυξη.

Το πρόγραμμα Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Υποστήριξης στελεχώνεται από έμπειρους επιστήμονες, δεν υποκαθιστά κανέναν άλλο επίσημο φορέα ψυχικής υγείας (ΚΔΑΥ, ΚΕΣΥΠ, Κέντρο Πρόληψης, κλπ), δρα διασυνδεδετικά και διαμεσολαβητικά προς αυτούς, συνεργάζεται μαζί τους, δεν προβαίνει σε διαγνώσεις ή θεραπευτικές παρεμβάσεις, αλλά παρέχει υπηρεσίες συμβουλευτικής, από τις οποίες εξάγονται πολύτιμα πορίσματα, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για την προαγωγή της Εκπαιδευτικής Έρευνας.

Στο παρόν άρθρο περιγράφεται το δομικό μοντέλο και το πλαίσιο λειτουργίας του Σταθμού, καταγράφονται οι πρώτες αντιδράσεις και δίνεται έμφαση στην ολιστική θεώρησή του μέσα στην τοπική και ευρύτερη κοινωνία.

EA 011

**Ο ΜΗΤΡΙΚΟΣ ΘΗΛΑΣΜΟΣ ΣΕ ΔΕΙΓΜΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΟ ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

**Αγγελική Τσαβέλη, Ελευθερία Ελευθεριάδου, Ζαΐρα Παπαληγούρα
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ψυχολογίας**

Ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι ο θηλασμός είναι σημαντικός για τη μητέρα και το βρέφος. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει τις απόψεις των μητέρων για το θηλασμό. Συγκεκριμένα διερευνήθηκε η πρόθεση των μητέρων να θηλάσουν, η διάρκεια και οι λόγοι διακοπής.

Δείγμα αποτέλεσαν 130 μητέρες στις μαιευτικές κλινικές του Ιπποκράτειου Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης από τον Απρίλιο έως τον Οκτώβριο του 2005. Στη δεύτερη φάση συμμετείχαν 60 μητέρες από το αρχικό δείγμα που δέχθηκαν να διερευνηθεί διαχρονικά η συνέχιση ή η διακοπή του θηλασμού.

Για την πρώτη φάση δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο για να διερευνήσει τη στάση των γυναικών έναντι του θηλασμού, τις απόψεις για την ωφέλειά του ή μη και τη στάση των συζύγων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 90 % είχε πρόθεση να θηλάσει. Κύριοι παράγοντες που επηρέασαν τη στάση αυτή ήταν: ο τρόπος τοκετού (εμφανής τάση των μητέρων με καισαρική τομή να μη θηλάσουν), το αν θήλασαν προηγούμενα παιδιά, τα οφέλη του θηλασμού για τη σωματική υγεία του βρέφους και την ανάπτυξη δεσμού μητέρας και βρέφους, η θετική στάση του πατέρα και του οικογενειακού περιβάλλοντος καθώς ο βαθμός υποστήριξης του προσωπικού (γιατροί, μαίες) και των νοσοκομειακών συνθηκών.

Στη διαχρονική διερεύνηση συνέχισης θηλασμού (μέχρι 9 μήνες) βρέθηκε ότι μέχρι 3 μήνες θήλασε το 45%, μέχρι 6 το 25 και μέχρι 9 το 10%. Οι πιο σημαντικοί λόγοι διακοπής θηλασμού ήταν η μη επαρκής ποσότητα γάλακτος (36,6%), οι δυσκολίες στο θηλασμό (6,6%) και προβλήματα υγείας παιδιού ή μητέρας (5%). Τα αποτελέσματα συζητούνται με βάση σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα από άλλες χώρες.

Λέξεις – Κλειδιά: Μητρικός θηλασμός, πρόθεση, διάρκεια

ΕΑ 012

**ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ ΓΟΝΙΚΩΝ
ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ**

Δέσποινα Παπούδη και Καλλιρρόη Παπαδοπούλου

ΤΕΑΠΗ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο ρόλος των γονέων στην ανάπτυξη των παιδιών έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας από παλιά με επίκεντρο τη μελέτη ‘τύπων γονικής φροντίδας’ και ‘πρακτικών ανατροφής’. Στη διεθνή βιβλιογραφία των δύο τελευταίων δεκαετιών, αναδεικνύεται η άποψη ότι η συμμετοχή των γονέων θα πρέπει να εστιαστεί στις ‘αντιλήψεις’, στις ‘απόψεις’ που οι γονείς έχουν για τα παιδιά και την ανάπτυξή τους, θεωρώντας τέτοιες απόψεις σημαντικό παράγοντα για τη διαμόρφωση του πλαισίου συναλλαγής γονέα-παιδιού και για τη διαμεσολάβηση της συμπεριφοράς των γονέων για τη μεταβίβαση πολιτισμικών αναπαραστάσεων και συμπεριφορών.

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να σκιαγραφήσει βασικές πλευρές της μελέτης των αντιλήψεων των γονέων σε σχέση με την ανάπτυξη των παιδιών και να αναδείξει θεωρητικούς και μεθοδολογικούς περιορισμούς τέτοιων ερευνών. Η επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας δείχνει ότι έμφαση έχει δοθεί στη μελέτη: (α) των αντιλήψεων των γονέων σχετικά με τη φύση και τη διαδικασία της ανάπτυξης, (β) των προσδοκιών τους σχετικά με αναπτυξιακά επιτεύγματα των παιδιών και (γ) των αιτίων στα οποία αποδίδουν τη συμπεριφορά των παιδιών. Σημαντικός περιορισμός των υπάρχοντων μελετών είναι η έλλειψη ενός αναπτυξιακού θεωρητικού μοντέλου το οποίο να μπορεί να ερμηνεύσει τη συσχέτιση των γονικών αντιλήψεων με την ανάπτυξη των παιδιών.

Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζεται ο σχεδιασμός μελέτης η οποία πραγματοποιείται στην Ελλάδα και διερευνά τη σύνδεση γονικών αντιλήψεων και τρόπων αλληλεπίδρασης γονέων-παιδιών σε σχέση με την ανάπτυξη παιδιών προσχολικής ηλικίας υπό το πρίσμα ενός κοινωνικο-πολιτισμικού θεωρητικού μοντέλου.

Λέξεις – Κλειδιά : γονικές αντιλήψεις, ανάπτυξη των παιδιών, κοινωνικο-πολιτισμική προσέγγιση, συναλλαγή γονέων-παιδιών.

ΕΑ 013

ΣΥΝΔΡΟΜΟ DOWN ΚΑΙ ΑΥΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ: ΓΟΝΕΪΚΟ ΣΤΡΕΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΑΙΤΙΟΥ

Σκλάβου Ηρώ

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ψυχολογίας, Τομέας Σχολικής-Εξελικτικής Ψυχολογίας

Η παρούσα έρευνα είχε ως στόχο τη μελέτη οικογενειών με παιδιά με ειδικές ανάγκες. Εξετάστηκαν γονείς παιδιών με Αυτιστική Διαταραχή και Σύνδρομο Down ως προς: α) τα επίπεδα του στρες που βιώνουν, β) τις στρατηγικές αντιμετώπισης που υιοθετούν για το χειρισμό στρεσογόνων καταστάσεων, γ) τις αποδόσεις αιτίου για την αναπηρία του παιδιού τους και δ) τη σχέση μεταξύ των παραπάνω μεταβλητών. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 52 οικογένειες με παιδιά με ειδικές ανάγκες, προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Μετρήσεις πραγματοποιήθηκαν και στους δύο γονείς κάθε οικογένειας. Το Parental Stress Index του Abidin (1995), το Family Crisis Oriented Personal Evaluation Scale των McCubbin Olson και Larsen (1981) και η υποκλίμακα των αιτιακών αποδόσεων από το Kansas Inventory of Parental Perceptions των Behr, Murphy και Summers (1991), χρησιμοποιήθηκαν για τη μέτρηση του στρες, των στρατηγικών αντιμετώπισης και των αιτιακών αποδόσεων των γονέων, αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα από τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων έδειξαν: α) οι γονείς παιδιών με Σύνδρομο Down ανέφεραν μεγαλύτερα επίπεδα κατάθλιψης και περισσότερες δυσκολίες στη συναισθηματική σχέση με το παιδί, απ' ότι οι γονείς παιδιών με Αυτισμό, β) οι γονείς παιδιών με Σύνδρομο Down αναζητούσαν υποστήριξη από το επίσημο κοινωνικό δίκτυο και στηρίζονταν στην πίστη τους στο Θεό περισσότερο, απ' ότι οι γονείς παιδιών με Αυτισμό και γ) οι γονείς παιδιών με Σύνδρομο Down απέδιδαν σε μεγαλύτερο βαθμό τη διαταραχή του παιδιού τους σε κάποιο ειδικό σκοπό, απ' ότι οι γονείς της άλλης ομάδας. Τέλος, οι αναλύσεις έδειξαν ότι οι στρατηγικές αντιμετώπισης και οι αποδόσεις αιτίου μπορούν να προβλέψουν το γονεϊκό στρες.

ΕΑ 014

ΗΘΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ: ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ ΕΦΗΒΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

Γεωργαντή Κατερίνα, Παυλόπουλος Βασίλης, Γιαννίτσας Νικόλαος
Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η διαμόρφωση της ηθικότητας στην εφηβική ηλικία συνδέεται, σύμφωνα τις θεωρίες των Piaget και Kohlberg, με τις ραγδαίες αλλαγές που επισυμβαίνουν κατά την περίοδο αυτή σε όλους τους τομείς της ανάπτυξης, ιδιαιτέρως δε με την ανάπτυξη της αφαιρετικής σκέψης. Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να μελετήσει την ανάπτυξη της ηθικότητας στην εφηβεία σε συνάρτηση με ενδοατομικούς και οικογενειακούς παράγοντες. Το δείγμα αποτέλεσαν 272 μαθητές Λυκείου, 111 αγόρια και 161 κορίτσια, από την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας. Για τη μέτρηση της ηθικής ανάπτυξης χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Defining Issues Test (Rest, 1998), από τη βαθμολόγηση της οποίας προκύπτουν επιμέρους στάδια ηθικής ανάπτυξης με βάση τη θεωρία του Kohlberg. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν επίσης το Ego Identity Process Questionnaire (Balistreri et al., 1995), για τη μέτρηση των σταδίων διαμόρφωσης της ταυτότητας, και το Perspectives on Adolescent Decision Making Questionnaire (Bosma et al., 1996), για τη μέτρηση της αυτονομίας. Κατά τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων των επιχειρείται να διερευνηθεί, καταρχήν, πώς κατανομονται οι έφηβοι στα διαφορετικά στάδια ανάπτυξης της ηθικότητας και, κατά δεύτερον, σε ποιο βαθμό η διαμόρφωση της ηθικότητας συνδέεται με: (α) την ανάπτυξη της ταυτότητας, (β) την επίτευξη αυτονομίας του εφήβου από τους γονείς, και (γ) τη σχέση γονέων-εφήβου.

ΕΑ 015

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΓΟΝΕΩΝ-ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΟΥΣ

Ρόιδου Παναγιώτα, Σβώλη Χιονία, Τσίτση Μαργαρίτα,(2006)

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να ανιχνευθεί η συσχέτιση ανάμεσα στη σχέση του παιδιού με τους γονείς του και τη σχέση του παιδιού με τους συνομηλικούς του σε μαθητές Δ', Ε' και ΣΤ' δημοτικού. Συγκεκριμένα μελετήθηκαν οι τέσσερις παράμετροι της σχέσης του παιδιού με τους γονείς του (εμπλοκή του πατέρα και της μητέρας στη ζωή του παιδιού και υποστήριξη της αυτονομίας του) και η επίδρασή τους στη σχέση του παιδιού με τους συνομηλικούς. Επίσης, στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί η επίδραση του φύλου των γονέων και του παιδιού καθώς και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων στη σχέση του παιδιού με τους συνομηλικούς.

Το δείγμα αποτέλεσαν 313 μαθητές και μαθήτριες, Δ', Ε' και ΣΤ' Δημοτικού από τρία δημοτικά σχολεία της Θεσσαλονίκης. Οι μαθητές συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση των αντιλήψεων για τους γονείς τους (Grolnick & Deci, 1991) και το ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση της αυτοαντίληψης και αυτοεκτίμησης (ΠΑΤΕΜ II Μακρή-Μπότσαρη, 2001) από το οποίο χορηγήθηκε η κλίμακα για τη σχέση του παιδιού με τους συνομηλικούς.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια αντιλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο τις συμπεριφορές των γονέων. Ακόμη, βρέθηκε ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στην αυτόνομη υποστήριξη του πατέρα και τις σχέσεις του παιδιού με τους συνομηλικούς.

Παρατηρήθηκε, επίσης, ότι οι δύο τύποι συμπεριφοράς του πατέρα επιδρούν στις σχέσεις με τους συνομηλικούς περισσότερο από ότι οι συμπεριφορές της μητέρας..

Ακόμη, βρέθηκε ότι ο πατέρας επιδρά διαφορετικά στις σχέσεις του παιδιού με τους συνομηλικούς ανάλογα με την ηλικία του. Τέλος, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων συσχετίζεται θετικά με την επίδρασή τους στις σχέσεις του παιδιού με τους συνομηλικούς.

Λέξεις-κλειδιά: σχέσεις γονέων-παιδιών, σχέσεις συνομηλικών, αυτονομία, εμπλοκή

ΕΑ 016

Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΟΥΣ ΔΕΚΑΔΙΚΟΥΣ ΑΡΙΘΜΟΥΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΩ: ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ

Αικατερίνα Κορνηλάκη

Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης

Σκοπός της μελέτης αυτής ήταν να εξετάσει το βαθμό κατανόησης των δεκαδικών αριθμών από τα παιδιά των πρώτων τάξεων του δημοτικού μέσα στο πλαίσιο της καθημερινής τους εμπειρίας με το ευρώ. Η έρευνα αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς τα παιδιά αυτής της ηλικίας έχουν διδαχτεί μόνο τους ακέραιους αριθμούς. Στη διαχρονική αυτή μελέτη εξετάστηκαν 61 παιδιά Β', Γ' και Δ' τάξης του Δημοτικού σε μια σειρά δοκιμασιών, όπως ανάγνωση και γραφή τιμών, πρόσθεση, αφαίρεση κ.ά. Οι επιδόσεις των παιδιών ξεπέρασαν τις αρχικές μας προσδοκίες, αλλά και τα λάθη που έκαναν ήταν αποκαλυπτικά. Αυτό που με ασφάλεια μπορούμε να συμπεράνουμε είναι ότι όταν το παιδί έρθει αρχικά αντιμέτωπο με ένα νέο συμβολικό σύστημα, στην περίπτωση μας αυτό των δεκαδικών αριθμών, θα προσπαθήσει να το κατανοήσει επιστρατεύοντας γνωστικά εργαλεία που έχει ήδη χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά σε πεδία που βρίσκονται εννοιολογικά κοντά στο νέο. Ωστόσο, η προϋπάρχουσα γνώση των ακέραιων αριθμών μπορεί και να παρεμποδίσει την ορθή κατανόηση των δεκαδικών αριθμών. Στην εργασία γίνεται συζήτηση για τις ψυχολογικές γνωστικές διεργασίες που λαμβάνουν χώρα όταν το παιδί εκτίθεται σε ένα νέο εννοιολογικό πεδίο αριθμών, παρουσιάζονται οι δυσκολίες που ανακύπτουν και γίνονται παιδαγωγικές προτάσεις αξιοποίησης της εμπειρίας με το ευρώ για την εισαγωγή των παιδιών στο πεδίο των δεκαδικών.

Λέξεις Κλειδιά: Δεκαδικοί αριθμοί, εννοιολογική αναδιοργάνωση γνώσης

ΕΑ 017

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΓΝΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΜΙΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΟ ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΟ ΣΤΗ Β΄ ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Γεώργιος Μανωλίτσας

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η εξέταση του ρόλου της γνώσης των παιδιών του Νηπιαγωγείου για τη μορφολογική δομή των λέξεων στην ανάπτυξη των αναγνωστικών ικανοτήτων τους κατά τη φοίτησή τους στη Β΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Η υπόθεση που διατυπώθηκε ήταν η εξής: Τα παιδιά που είχαν υψηλότερες ικανότητες μορφολογικής επίγνωσης στο Νηπιαγωγείο θα έχουν και υψηλότερες αναγνωστικές ικανότητες στη Β΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου από τα παιδιά με χαμηλότερες ικανότητες μορφολογικής επίγνωσης. Σχεδιάστηκε μία διαχρονική μελέτη 3 ετών (από το Νηπιαγωγείο έως την Β΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου). Το δείγμα της μελέτης συγκροτήθηκε από 90 παιδιά ηλικίας 5-6 ετών. Κατά τη φοίτηση των υποκειμένων στο Νηπιαγωγείο αξιολογήθηκε η μορφολογική επίγνωση με τρία διαφορετικά κριτήρια (αναστροφή μορφημάτων, παραγωγή λεξικών τύπων και αναλογία λέξεων). Επίσης, την ίδια περίοδο αξιολογήθηκε η φωνολογική και η συντακτική επίγνωση, η νοημοσύνη και οι πρώιμες αναγνωστικές γνώσεις των υποκειμένων. Κατά τη φοίτηση των υποκειμένων στην Α΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου αξιολογήθηκε η αναγνωστική ικανότητά τους με ένα κριτήριο ανάγνωσης λέξεων, ώστε να ελεγχθεί η επίδραση της προγενέστερης αναγνωστικής ικανότητας στην αναγνωστική ανάπτυξη κατά τη Β΄ τάξη του Δημοτικού. Στη Β΄ τάξη η αναγνωστική ανάπτυξη αξιολογήθηκε με το «τεστ ανίχνευσης της αναγνωστικής ικανότητας» της Τάφα· αξιολογήθηκε η ακρίβεια των απαντήσεων και η ταχύτητα ολοκλήρωσης του τεστ. Κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων, τα οποία βρίσκονται υπό επεξεργασία, θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε αν οι γνώσεις των παιδιών του Νηπιαγωγείου για την αναγνώριση και το χειρισμό των μορφημάτων προβλέπουν την αναγνωστική ικανότητα κατά την Β΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου.

Λέξεις – Κλειδιά: Μορφολογική επίγνωση, αναγνωστική ικανότητα, μεταγλωσσικές ικανότητες, νηπιαγωγείο.

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

08.30 - 10.00

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ -
ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΨΥΧΟΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Α. Κάντας, Α. Μαντόγλου

ΕΑ 018

ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΓΟΝΕΩΝ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΦΗΒΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Διαμάντω Φιλιππάτου, Παναγιώτα Δημητροπούλου, Ελένη Λιβανίου

Διαμάντω Φιλιππάτου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Επιστημονική Συνεργάτης της
ΕΕΔΘΜ «Σπύρος Δοξιάδης»

Παναγιώτα Δημητροπούλου, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Σχολική Ψυχολόγος -
Συνεργάτης της ΕΕΔΘΜ «Σπύρος Δοξιάδης»

Ελένη Λιβανίου, Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος - Συνεργάτης της ΕΕΔΘΜ «Σπύρος
Δοξιάδης»

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας αποτελεί α) η διερεύνηση των προβλημάτων συμπεριφοράς και των συναισθηματικών διαταραχών τα οποία αναφέρουν τόσο οι έφηβοι που έχουν διαγνωσθεί με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, όσο και οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί τους, β) η συσχέτιση των αναφορών αυτών με διαστάσεις του προφίλ των νοητικών ικανοτήτων των παιδιών/ εφήβων, όπως προκύπτουν από την ελληνική κλίμακα νοημοσύνης WISC III, και γ) η συσχέτιση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων του Achenbach με διαγνωστικές κατηγορίες του ICD-10. Το δείγμα αποτελείται από μαθητές (N=73) ηλικίας 6-18 χρονών, οι οποίοι παραπέμφθηκαν στην *Ειδική Ερευνητική Διαγνωστική και Θεραπευτική Μονάδα «Σπύρος Δοξιάδης Έρευνα για το Παιδί»*, τα τρία τελευταία χρόνια για την αξιολόγηση τόσο του μαθησιακού όσο και του ψυχοσυναισθηματικού τους προφίλ. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν τα σταθμισμένα ερωτηματολόγια γονέων, εφήβων και εκπαιδευτικών του Achenbach (CBCL, YSR, TRF), καθώς και η ελληνική έκδοση του τεστ νοητικών ικανοτήτων WISC III. Τα παραπάνω εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της διεπιστημονικής διαγνωστικής διαδικασίας, με σκοπό να προσδιοριστούν οι συγκεκριμένες δυσκολίες των μαθητών και να προταθούν οι κατάλληλες θεραπευτικές παρεμβάσεις. Τα ερωτηματολόγια του Achenbach παρέχουν συμπληρωματικές πληροφορίες που αφορούν τις κοινωνικές δεξιότητες και τις μαθησιακές συμπεριφορές παιδιών και εφήβων τόσο στο σχολικό, όσο και στο οικογενειακό περιβάλλον. Από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτουν σημαντικές διαφορές στις αναφορές των γονέων, των εκπαιδευτικών και των εφήβων. Τα αποτελέσματα παρέχουν σημαντικές πληροφορίες, οι οποίες μπορούν να αξιολογηθούν και να αξιοποιηθούν από τους ειδικούς της ψυχικής υγείας για το σχεδιασμό και την εφαρμογή αποτελεσματικότερων θεραπευτικών προγραμμάτων.

EA 019

ΣΤΑΣΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Χαράλαμπος Κωστήρης

Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων – Κύπρος

Η παρούσα έρευνα μελετά τις στάσεις των φοιτητών προς τα άτομα με ψυχικές διαταραχές. Οι παράγοντες που θεωρήθηκαν ως πιο βασικοί για να επηρεάσουν τις στάσεις των φοιτητών προς τα άτομα με κάποια ψυχική διαταραχή ήταν το φύλο, η ηλικία, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, η επαφή με άτομα που έχουν κάποια ψυχική διαταραχή και η επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Η έρευνα βασίστηκε στις πληροφορίες που συλλέχθηκαν από τη χορήγηση ερωτηματολογίου που ερευνά τις στάσεις προς τα άτομα με ψυχική διαταραχή. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε, σταθμίστηκε και αναλύθηκε από τον υποφαινόμενο σε συνεργασία με τον επόπτη καθηγητή David Steward. Στην έρευνα συμμετείχαν εκατό φοιτητές του Πανεπιστημίου Luton, πενήντα τέσσερις εκ των οποίων ήταν άντρες και σαράντα έξι γυναίκες. Μελετήθηκαν δύο ηλικιακές ομάδες, με την πρώτη (18-24 ετών) να αποτελείται από εξήντα οκτώ φοιτητές και τη δεύτερη (25-34 ετών) από τριάντα δύο. Όσον αφορά το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων, υπήρξαν δύο ομάδες, με την πρώτη να αποτελείται από είκοσι έξι φοιτητές με προπτυχιακή εκπαίδευση και τη δεύτερη από εβδομήντα τέσσερις φοιτητές με πανεπιστημιακό ή μεταπτυχιακό τίτλο.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι παράγοντες που βρέθηκαν να επηρεάζουν τις στάσεις των φοιτητών ήταν η ηλικία, το φύλο, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο και η προηγούμενη επαφή με άτομα που έχουν κάποια ψυχική διαταραχή. Παρόλο που κανένα εύρημα δεν υποστηρίζει την υπόθεση την υπόθεση ότι οι φοιτητές διατηρούν πιο αρνητική στάση, επηρεαζόμενοι από την τηλεόραση ή ένα βιβλίο, έναντι των φοιτητών που δεν είχαν εμπειρία με μέσα μαζικής ενημέρωσης, έχει γίνει εμφανές, ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαμορφώνουν ένα αρνητικό πορτραίτο για τα άτομα με ψυχική διαταραχή.

Λέξεις – Κλειδιά: στάσεις, φοιτητές, ψυχικές διαταραχές, ερωτηματολόγιο, φύλο, ηλικία, εκπαιδευτικό υπόβαθρο, μέσα μαζικής ενημέρωσης.

ΕΑ 020

ΤΟ ΣΤΡΕΣ ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ: ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

Παναγιώτα Παπαγαλαμάπου, Γεώργιος Κουλιεράκης, Δημοσθένης Αγραφιιώτης
Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας

Στην παρούσα εργασία μελετήσαμε τη σχέση ανάμεσα στο στρες και την φύση των σπουδών των φοιτητών των Τ.Ε.Ι. Αθηνών (Νοσηλευτικής, Φυσικοθεραπείας, Μαιευτικής). Εξετάσαμε, αν το Τμήμα φοίτησης επηρεάζει την ψυχική υγεία των φοιτητών, αν η φύση των σπουδών τους επηρεάζει στον τρόπο που αντιμετωπίζουν διάφορες στρεσογόνες καταστάσεις, και τα επίπεδα του στρες που παρουσιάζουν οι φοιτητές του Τμήματος Νοσηλευτικής.

Η σημαντικότερη σύγχρονη θεωρία για το στρες διατυπώθηκε από τους Lazarus & Folkman (1984), που τοποθέτησαν τη γέννηση του στρες στην αλληλεπίδραση του ατόμου με το περιβάλλον, τονίζοντας, ότι το στρες δεν μπορεί να οριστεί ούτε ως αίτιο, ούτε ως αποτέλεσμα, αλλά μόνο μέσα στη σχέση του ερεθίσματος με την αντίδραση.

Υπάρχουν στοιχεία που φανερώνουν ότι οι φοιτητές Νοσηλευτικής στα πρώτα στάδια της εκπαίδευσής τους βιώνουν μεγάλα επίπεδα άγχους. Σύμφωνα με τον Martyn Jones, δεν υπήρχε ένα επαρκές εργαλείο μέτρησης του στρες των φοιτητών Νοσηλευτικής. Για αυτόν το λόγο δημιούργησε το «Δείκτης Στρες για τους φοιτητές Νοσηλευτικής» (Student Nurse Stress Index). Το συγκεκριμένο εργαλείο χρησιμοποιήσαμε και εμείς στην έρευνά μας μεταφρασμένο και προσαρμοσμένο στα ελληνικά, καθώς διαπιστώσαμε ότι δεν είχε ξαναχρησιμοποιηθεί στην Ελλάδα.

Από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας προέκυψε ότι τα επίπεδα στρες των φοιτητών του δείγματος εξαρτώνται από το Τμήμα στο οποίο σπουδάζουν. Παράλληλα, παρατηρήσαμε στατιστικά σημαντική επίδραση του Τμήματος ως προς τον παράγοντα κατάθλιψη, καθώς οι φοιτητές της Νοσηλευτικής παρουσιάζουν μεγαλύτερο σκορ στην κατάθλιψη σε σύγκριση με εκείνους της Φυσικοθεραπείας και της Μαιευτικής.

Λέξεις – Κλειδιά: στρες, φοιτητές Νοσηλευτικής, Φυσικοθεραπείας, Μαιευτικής, Δείκτης Στρες για τους φοιτητές Νοσηλευτικής, Στρατηγικές Αντιμετώπισης Αγχогόνων Καταστάσεων.

ΕΑ 021

Η ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΩΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΗ ΑΞΙΩΣΕΩΝ: Η ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΕΙΝΑΙ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΟΝΟ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ;

Αρβανίτης Αλέξιος, Χαντζή Αλεξάνδρα, Μαντόγλου Άννα

Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας

Η διαπραγμάτευση αντιμετωπίζεται ως μια διαδικασία συγκεκριμενοποίησης των όρων μίας συναλλαγής. Τα «ορθολογικά σκεπτόμενα» άτομα διαπραγματεύονται με σκοπό να αποκομίσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ικανοποίηση από το αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης. Κύριος στόχος αυτής της έρευνας ήταν να εντοπίσει εάν υπάρχουν παράγοντες εκτός του τελικού αποτελέσματος (της συναλλαγής) που επηρεάζουν την ικανοποίηση των ατόμων, σε βαθμό που να κρίνεται ανεπαρκής ο ορισμός της διαπραγμάτευσης ως μίας διαδικασίας άρρηκτα συνδεδεμένης με τη συναλλαγή. Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των σεναρίων. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν αναφορικά με την ικανοποίησή τους σχετικά με τα αποτελέσματα μίας σειράς διαπραγματεύσεων κάτω από δύο διαφορετικά σενάρια, και να δώσουν μία σύντομη αιτιολόγηση του σκεπτικού τους. Οι δύο ανεξάρτητες μεταβλητές ήταν η υποχώρηση (παραχώρηση αξίωσης) την οποία χειριστήκαμε ως προς το μέγεθος, και το πλαίσιο της διαπραγμάτευσης (οικονομικό-κοινωνικό). Οι εξαρτημένες μεταβλητές ήταν η ικανοποίηση, καθώς και οι τύποι αιτιολόγησης και τα στάδια της διαπραγμάτευσης που προέκυψαν από την ανάλυση περιεχομένου των αιτιολογήσεων των απαντήσεων. Η έρευνα έδειξε ότι δεν ήταν μόνο το αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης, αλλά και η απόκλιση από τις αρχικές αξιώσεις αναφορικά με την τελική συναλλαγή, που καθόρισε την ικανοποίηση των συμμετεχόντων σχετικά με την έκβαση της διαπραγμάτευσης. Κατά αυτό τον τρόπο στηρίζεται πως οι αξιώσεις έχουν βαρύνουσα σημασία στην ικανοποίηση των διαπραγματευομένων. Η διαπραγμάτευση μάλιστα μπορεί να οριστεί ως μία συναλλαγή αξιώσεων, ώστε να αναδειχθούν τα ποιοτικά στοιχεία που δεν έχουν άμεση σχέση με την τελική συναλλαγή.

Λέξεις-Κλειδιά: Διαπραγμάτευση, Ορθολογικότητα, Συναλλαγή

EA 022

**Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗΣ
ΣΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Μαρία Αρμαού, Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Βασικό σκοπό της παρούσας μελέτης αποτελεί η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ ελπίδας (ως ψυχικής κατάστασης) και επαγγελματικής εξουθένωσης σε εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Εξετάστηκε τόσο η σχέση της ελπίδας με τις διαστάσεις της επαγγελματικής εξουθένωσης όσο και η σχέση των βασικών συστατικών της (δραστηριοποίηση και σχέδια δράσης) με κάθε διάσταση χωριστά. Το δείγμα αποτέλεσαν καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μεγάλης πόλης της περιφέρειας (N= 193). Για την προώθηση των σκοπών της έρευνας επελέγησαν τα ερωτηματολόγια: α) η ελληνική έκδοση του Maslach Burnout Inventory (MBI-Ed (ερωτηματολόγιο καταγραφής επαγγελματικής εξουθένωσης σε εκπαιδευτικούς της Maslach) και η State Hope Scale (Goals Scale for the Present) του Snyder, μετά από προσαρμογή τους στα ελληνικά. Σύμφωνα με τις στατιστικές αναλύσεις του ερευνητικού υλικού, η ελπίδα βρέθηκε να έχει αρνητική συνάφεια με τη συναισθηματική εξάντληση και την αποπροσωποποίηση και θετική συνάφεια με την προσωπική επίτευξη. Ανάλογες ήταν και οι συνάφειες της δραστηριοποίησης και των σχεδίων δράσης με τις διαστάσεις της επαγγελματικής εξουθένωσης. Επιπρόσθετα, η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι για τα επίπεδα της συναισθηματικής εξάντλησης η ελπίδα ως προβλεπτικός παράγοντας μπορεί να ερμηνεύσει το 15% της διασποράς των τιμών, για την προσωπική επίτευξη το 15% και για την αποπροσωποποίηση το 14%. Ανάλογα ήταν και τα αποτελέσματα της σύγκρισης των ομάδων υψηλής και χαμηλής ελπίδας ως προς τις διαστάσεις της επαγγελματικής εξουθένωσης με μεγαλύτερη προβλεπτική ισχύ, της τάξης του 15%, των ατόμων με χαμηλή ελπίδα όσον αφορά τη σημαντική μείωση της προσωπικής τους επίτευξης. Τέλος, η διάσταση της δραστηριοποίησης βρέθηκε να έχει μεγαλύτερη προβλεπτική αξία από όσο τα σχέδια δράσης.

Λέξεις – Κλειδιά: Επαγγελματική Εξουθένωση, Ελπίδα, Εκπαιδευτικοί, Δραστηριοποίηση, Σχέδια Δράσης, Αποπροσωποποίηση, Προσωπικά Επιτεύγματα.

ΕΑ 023

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΞΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΩΝ ΣΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η τελευταία δεκαετία χαρακτηρίζεται από τον μεγαλύτερο αριθμό οργανωσιακών αλλαγών, με τη μορφή εξαγορών, συγχωνεύσεων και άλλων τύπων συνεργατικής επιχειρηματικής δραστηριότητας, που έχουν ενδεχομένως συμβεί από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης. Για το λόγο αυτό, κατά τα τελευταία χρόνια, οι οργανωσιακές αλλαγές έχουν αναδειχθεί σε μείζονα αντικείμενα μελέτης, καθώς όλο και περισσότερο καταδεικνύεται ο ρόλος και οι συνέπειές τους, όχι μόνο στην όλη αποτελεσματικότητα της οργάνωσης αλλά και την ψυχική υγεία των εργαζόμενων. Τις δύο αυτές βασικές παραμέτρους διερευνά και η συγκεκριμένη έρευνα σε δείγμα 146 υπαλλήλων σε τράπεζες, ασφαλιστικές, χρηματιστηριακές και κατασκευαστικές εταιρείες. Για το σκοπό αυτό, χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο που στηρίζεται στα μοντέλα Hirschman (1970), Rusbult και συν. (1982) και Cooper και συν. (1987) και περιλαμβάνει κλίμακες που αξιολογούν τις διαστάσεις: αποτέλεσμα αντίδρασης, ποιότητα εναλλακτικών, εμπιστοσύνη στη διοίκηση, επαγγελματική ικανοποίηση, επένδυση στην εργασία, προσδοκίες εργαζόμενου, δέσμευση στην οργάνωση, αφοσίωση-συμμόρφωση, αντίρρηση-αδιαφορία και στρεσογόνες καταστάσεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι κατά το χρονικό διάστημα μετά την οργανωσιακή αλλαγή, τα επίπεδα αβεβαιότητας των εργαζόμενων βρέθηκαν αυξημένα και σχετιζόμενα σε σημαντικό βαθμό (αρνητικά) με την επαγγελματική ικανοποίηση. Κατά ανάλογο τρόπο, οι προσδοκίες των εργαζόμενων παρουσίασαν υψηλού βαθμού συνάφεια με την ενεργό και υποστηρικτική συμπεριφορά. Επιπλέον, με την ενεργητική συμπεριφορά, τις αυξημένες προσδοκίες και την επαγγελματική ικανοποίηση συσχετίστηκε η ποιότητα της επικοινωνίας μεταξύ διοίκησης και εργαζόμενων. Τέλος, τα επίπεδα στρες που βιώνουν οι εργαζόμενοι βρέθηκαν να έχουν θετική συνάφεια με την αβεβαιότητα και τις προσδοκίες τους και αρνητική με την επαγγελματική τους ικανοποίηση.

Λέξεις – Κλειδιά: Συγχωνεύσεις, Εξαγορές, Επαγγελματική Ικανοποίηση, Προσδοκίες Εργαζόμενων, Αφοσίωση, Συμμόρφωση, Αντίσταση.

ΕΑ 024

ΑΣΚΗΣΗ ΗΓΕΣΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΗΓΕΤΗ-ΜΕΛΟΥΣ (LMX) ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΝΟΔΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Αλέξανδρος-Σταμάτιος Αντωνίου, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Βασικό σκοπό της παρούσας μελέτης αποτελεί η διερεύνηση του τρόπου άσκησης ηγεσίας (βάσει του μοντέλου αλληλεπίδρασης ηγέτη-μέλους) από διευθυντικά στελέχη σε Ελληνικούς οργανισμούς. Εξετάστηκαν, επίσης, οι διαφορετικές μορφές ανοδικής επικοινωνίας, που χρησιμοποιούσαν οι υφιστάμενοι προς τους προϊστάμενούς τους. Το δείγμα (N=520) αποτέλεσαν δύο επιμέρους ομάδες εργαζόμενων που απασχολούνταν σε χρηματιστηριακές, ασφαλιστικές και τηλεπικοινωνιακές εταιρείες της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας: διευθυντικά στελέχη (N=208) και υφιστάμενοί τους (N=312). Για την συλλογή του ερευνητικού υλικού της έρευνας, επελέγησαν τα ακόλουθα ερευνητικά όργανα: α) το ερωτηματολόγιο Αλληλεπίδρασης Ηγέτη-Μέλους (Leader-Member Exchange, LMX), για τον καθορισμό της «εσωτερικής» ή «εξωτερικής» ομάδας, β) το ερωτηματολόγιο Διατήρησης Ανοδικής Επικοινωνίας, για τον προσδιορισμό της επίδρασης του τύπου επικοινωνίας του υφιστάμενου στην ποιότητα της σχέσης ηγέτη-μέλους και γ) αναλυτικό ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων. Σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με τις στατιστικές αναλύσεις του ερευνητικού υλικού, ο βαθμός αλληλεπίδρασης διευθυντικών στελεχών-υφιστάμενων κυμάνθηκε σε χαμηλά επίπεδα και υποδηλώνει περιορισμένου βαθμού αλληλεπιδράσεις («εξωτερικής» ομάδας). Επιπλέον, φάνηκε ότι τα επίπεδα LMX είχαν σημαντική επίδραση στον τύπο επικοινωνίας που επέλεγαν οι υφιστάμενοι για να επικοινωνήσουν αλλά και να ασκήσουν κάποιου είδους επιρροή στους προϊστάμενούς τους. Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι υφιστάμενοι χρησιμοποιούσαν κυρίως τόσο συμβατικές όσο και προσωπικές στρατηγικές επικοινωνίας ανεξαρτήτως LMX ομάδος, ενώ κατέφευγαν σε επιθετικού τύπου στρατηγικές για τα διευθυντικά στελέχη της μεσαίας ομάδας. Τέλος, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας βρέθηκε ότι οι συμβατικού τύπου στρατηγικές επικοινωνίας χρησιμοποιούνταν από γυναικείο πληθυσμό και από υφιστάμενους με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο, ενώ εκείνοι με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο έδειχναν προτίμηση στις επιθετικού τύπου στρατηγικές.

Λέξεις – Κλειδιά: Ηγεσία, Ανοδική Επικοινωνία, Αλληλεπίδραση Ηγέτη-Μέλους, «Εσωτερική»- «Εξωτερική» Ομάδα, Συμβατικές/ Προσωπικές Στρατηγικές, Οργανισμοί.

ΕΑ 025

**Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ:
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ
Αλεξάνδρα Καρούσου, Δήμητρα Κατή, Χρυσούλα Σταμπουλιάδου**

Η μελέτη της ανάπτυξης των πρώτων λέξεων στο παιδί είναι περιορισμένη, γιατί προσκρούει σε πρακτικά, μεθοδολογικά και θεωρητικά προβλήματα. Πρόκειται για ψήγματα λέξεων που χρησιμοποιούνται σποραδικά, έχουν συχνά ασταθές και ασαφές νόημα και ιδιοσυγκρατική μορφή. Ακριβώς επειδή δεν πληρούν όλες τις παραμέτρους της ώριμης συμβολικής χρήσης των λέξεων, περιγράφονται με όρους όπως «πρωτολέξεις» (π.χ. Halliday 1975). Οι Vihman & McCune (1994) έχουν προτείνει σαφή κριτήρια για τον εντοπισμό των φωνοποιήσεων που μπορούν να θεωρηθούν λέξεις, από άλλες «ατελείς» παραγωγές που χαρακτηρίζονται από διαβαθμίσεις «λεξικότητας» (wordiness). Ωστόσο, δεν έχει υπάρξει απόπειρα συστηματικής περιγραφής και ανάλυσης των «ατελών» αυτών λέξεων. Η παρούσα έρευνα συμβάλλει στην κατεύθυνση αυτή με αναπτυξιακά δεδομένα.

Πρόκειται για μικρογενετική ανάλυση 6.000 φωνοποιήσεων ενός κοριτσιού, που βιντεοσκοπήθηκε εβδομαδιαία μεταξύ 8 και 20 μηνών. Οι φωνοποιήσεις κωδικοποιήθηκαν με βάση ποικίλα κριτήρια μορφής και χρήσης, κυρίως το φωνητικό-προσωδιακό τους σχήμα και το εάν και πώς ακριβώς αναφέρονται στον κόσμο. Η πολυδιάστατη ανάλυση αναδεικνύει τις παραμέτρους «λεξικότητας» που σταδιακά συγκλίνουν για ώριμη χρήση λέξεων και τα βήματα μέσα από τα οποία προσεγγίζεται αυτός ο στόχος. Ενδεικτικά, οι πρώτες απόπειρες για νοηματοδότηση επιχειρούνται με φωνοποιήσεις χωρίς μορφή λέξης, οι οποίες αυξάνονται έως τους 13 μήνες και μειώνονται ριζικά μετά. Αντιθέτως, παραγωγές με μορφή λέξης και αναφορική χρήση αυξάνονται σημαντικά μετά τους 14 μήνες, ενώ σταδιακά προστίθενται περαιτέρω παράμετροι, όπως σταθερότητα χρήσης και συμβατικότητα στη σχέση μορφής-σημασίας. Τα αποτελέσματα υποστηρίζουν θεωρητικές προσεγγίσεις που μιλούν για συνέχεια ανάμεσα στην προλεκτική και τη λεκτική επικοινωνία (π.χ. Bates et al. 1979; Hollich, Hirsh-Pasek & Golinkoff 2000, Woodward 2004).

Λέξεις – Κλειδιά: Πρώτες λέξεις, φωνοποιήσεις, πρώιμη ανάπτυξη λεξιλογίου

ΕΑ 026

ΔΙΓΛΩΣΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΝΟΣ ΔΙΓΛΩΣΣΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ-ΦΥΣΙΚΟΥ ΟΜΙΛΗΤΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Σταυρούλα Σταυρακάκη & Μαρί-Αννίκ Χρυσομάλλη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης & Ειδική Διαγνωστική και Θεραπευτική Μονάδα ‘Σπύρος Δοξιάδης’, Αθήνα

Οι στόχοι της εργασίας αυτής είναι: (i) η αξιολόγηση των γλωσσικών ικανοτήτων ενός δίγλωσσου παιδιού με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ), φυσικού ομιλητή της Γαλλικής και Ελληνικής (ii) η συζήτηση των αποτελεσμάτων στα πλαίσια πρόσφατων προσεγγίσεων για δίγλωσσα παιδιά με ΕΓΔ.

Η ΕΓΔ είναι μια αναπτυξιακή διαταραχή γλώσσας χωρίς νοητική καθυστέρηση, αντιληπτικά ή κινησιακά προβλήματα (Leonard 1998). Το δίγλωσσο παιδί της μελέτης μας (μητέρα Γαλλίδα, πατέρας Έλληνας) έχει τη διάγνωση ΕΓΔ και στις δύο γλώσσες. Κατά την περίοδο της γλωσσικής αξιολόγησης, το παιδί της μελέτης αυτής ήταν 9 ετών και παρακολουθούσε γαλλικό σχολείο στην Ελλάδα. Το πειραματικό μέρος της μελέτης περιελάμβανε την εξέταση παραγωγής προσωπικών αντωνυμιών σε θέση άμεσου αντικειμένου (κλιτικές αντωνυμίες) στην Ελληνική και Γαλλική (τον/την, le/la). Εφαρμόσαμε τη μέθοδο της ‘εκμαίευσης πρότασης’ χρησιμοποιώντας εικόνες.

Τα αποτελέσματα έδειξαν πως ενώ το παιδί είχε απόλυτη επιτυχία στην παραγωγή των κλιτικών αντωνυμιών στην Ελληνική αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα στη Γαλλική. Συγκρίσεις με αποτελέσματα από μονόγλωσσα Γαλλόφωνα και Ελληνόφωνα παιδιά με ΕΓΔ έδειξαν πως το παιδί της μελέτης μας έχει γλωσσική συμπεριφορά (i) ανάλογη των μονόγλωσσων ελληνόφωνων παιδιών, στα οποία η παραγωγή των κλιτικών είναι από προβληματική έως επιτυχής (Stavrakaki 2005) (ii) ανάλογη των μονόγλωσσων γαλλόφωνων παιδιών για τα οποία τα προβλήματα στις κλιτικές αντωνυμίες αποτελούν ‘κλινικό δείκτη’ (Paradis κά. 2005). Υποστηρίζουμε πως η διγλωσσία δεν επηρεάζει τη γλωσσική συμπεριφορά του παιδιού, η οποία είναι προβλέψιμη από (i) τα χαρακτηριστικά της γλώσσας όπου εκδηλώνεται η ΕΓΔ- της Ελληνικής και της Γαλλικής (ii) από τον τύπο (τα χαρακτηριστικά και τη σοβαρότητα) της ΕΓΔ.

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

10.00 - 11.45

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ – ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Α. Χαντζή- Ν. Χρηστάκης

ΕΑ 027

Η ΕΤΕΡΟΦΥΛΗ ΦΙΛΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ: ΕΙΚΟΝΕΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ, ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Νικόλαος Χρηστάκης, Παναγιώτης Χαλάτσης

Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας

Σ' ένα σχετικά πρόσφατο παρελθόν η ετερόφυλη φιλία ήταν ανύπαρκτη ή σπάνια. Σήμερα διαπιστώνουμε ότι άντρες και γυναίκες όλο και περισσότερο εμπλέκονται σε φιλικές μεταξύ τους σχέσεις. Κάτι τέτοιο δεν είναι αυτονόητο, εφόσον πρέπει αφενός να συγκεράσουν 2 διαφορετικά (ίσως και αντιθετικά) μοντέλα φιλικής συνύπαρξης και επικοινωνίας, αφετέρου να διαχειριστούν και να διαπραγματευτούν το ζήτημα της σεξουαλικής έλξης.

Στην ανακοίνωση αυτή, και βασιζόμενοι σε ευρήματα μίας έρευνας που έγινε σε 30 συμμετέχοντες με τη μέθοδο των συνεντεύξεων βάθους, καθώς και μίας έρευνας που διεξήχθη με ερωτηματολόγια σε ένα δείγμα 320 συμμετεχόντων, επιχειρούμε να περιγράψουμε και να κατανοήσουμε τι συμβαίνει στο νου και στην πραγματικότητα των υποκειμένων όταν συνάπτουν στενές φιλικές σχέσεις με άτομα του αντίθετου φύλου:

- σε ποιο βαθμό οι συμμετέχοντες θεωρούν την ετερόφυλη φιλία «δυνατή» ή «αδύνατη» και, κυρίως, ποιους λόγους επικαλούνται γι' αυτό,

- πόσοι απ' αυτούς όντως έχουν ή είχαν μία τέτοια φιλική σχέση και πώς την καλλιεργούν,

- πώς διαχειρίζονται τη σεξουαλική έλξη εάν και όταν αυτή αναδύεται, καθώς και ποιες είναι οι πιθανές εκβάσεις της σχέσης ανάλογα με το είδος αυτής της διαχείρισης.

Λέξεις-κλειδιά: φιλία, ετερόφυλη φιλία, σεξουαλική έλξη, σχέση ζευγαριού, διαφυλικές σχέσεις

ΕΑ 028

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΦΗΣ

Αλεξάνδρα Χαντζή

Σύμφωνα με το Μοντέλο του Περιεχομένου των Στερεοτύπων (ΜΠΣ) (Fiske et al., 2002) τα στερεότυπα για τις εξω-ομάδες και τα συναισθήματα που προκαλούν διαφοροποιούνται με βάση δύο πρωτεύουσες διαστάσεις: την προσλαμβανόμενη ικανότητα της εξω-ομάδας (που σχετίζεται με τη θέση της) και την «θερμότητα» (που σχετίζεται με συνεργατικότητα). Η παρούσα έρευνα εξέτασε προβλέψεις που απορρέουν από το ΜΠΣ και τις πιθανές επιδράσεις της «εμπειρίας επαφής» με μέλη της εξω-ομάδας. Οι συμμετέχοντες (1064 Έλληνες μαθητές και φοιτητές) αξιολόγησαν 4 «εθνικές» ομάδες (Ευρωπαίοι, Φιλιππινέζοι, Αμερικανοί, Αλβανοί) ως προς τη σχετική τους θέση, συνεργατικότητα, ικανότητα, ζεστασιά και ως προς χαρακτηριστικά που αφορούν εθνικά στερεότυπα. Επίσης μετρήθηκαν οι συναισθηματικές αντιδράσεις και οι στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στις 4 ομάδες και η ύπαρξη/έλλειψη επαφής. Ο συνδυασμός ικανότητας (υψηλή – χαμηλή) και ζεστασιάς (υψηλή – χαμηλή) οδήγησε στην εξής κατάταξη των 4 ομάδων: Ευρωπαίοι (υψηλή ικανότητα – υψηλή ζεστασιά), Φιλιππινέζοι (χαμηλή ικανότητα – υψηλή ζεστασιά), Αμερικανοί (υψηλή ικανότητα – χαμηλή ζεστασιά), Αλβανοί (χαμηλή ικανότητα – χαμηλή ζεστασιά). Επιβεβαιώνοντας τις προβλέψεις του ΜΠΣ, το στερεότυπο για τους Ευρωπαίους ήταν αμιγώς θετικό, οι στάσεις απέναντί τους θετικές και το κυρίαρχο συναίσθημα ο θαυμασμός, το στερεότυπο για τους Αλβανούς ήταν αμιγώς αρνητικό (περιφρονητικό), οι στάσεις αρνητικές και το κυρίαρχο συναίσθημα ο θυμός, το στερεότυπο για τους Αμερικανούς ήταν «μικτό» (ζηλόφθοβο), οι στάσεις αρνητικές και το κυρίαρχο συναίσθημα ο φθόνος, το στερεότυπο για τους Φιλιππινέζους ήταν «μικτό» (πατερναλιστικό), οι στάσεις θετικές και το κυρίαρχο συναίσθημα η συμπάθεια. Τα αποτελέσματα που αφορούν τις επιδράσεις της επαφής υποδεικνύουν ότι τα «μοντέλα επαφής» μπορούν να βελτιωθούν λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των στερεοτύπων.

Λέξεις – Κλειδιά: διομαδικές σχέσεις, στερεότυπα, υπόθεση επαφής

ΕΑ 029

**ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΣΕ ΕΝΑ ΔΙΚΑΙΟ ΚΟΣΜΟ**

Χρύσα-Φραντζέσκα Μαλανδράκη, Βασίλης Παυλόπουλος

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η Πίστη στο Δίκαιο Κόσμο θεωρείται ότι εμπεριέχει συλλογισμούς για τη δικαιοσύνη, αποτελεί κίνητρο για δίκαιη συμπεριφορά και χρησιμοποιείται από τα παιδιά ως βάση για τις ηθικές τους κρίσεις, επομένως αναμένεται να σχετίζεται με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται και διεκδικούν τα δικαιώματά τους. Αυτή η παρουσίαση εξετάζει το βαθμό στον οποίο παιδιά ηλικίας 10-13 ετών αναγνωρίζουν τα δικαιώματά τους, τη στάση που επιλέγουν (διεκδίκηση, μη διεκδίκηση) όταν αυτά θίγονται από ενήλικες και τη συσχέτιση των παραπάνω μεταβλητών με τρεις όψεις της πίστης στο δίκαιο κόσμο: πίστη στην απώτερη και στην ενυπάρχουσα δικαιοσύνη και γενική πίστη στο δίκαιο κόσμο. Για το σκοπό αυτό χορηγήθηκαν σε 196 παιδιά των Ε' και ΣΤ' τάξεων, δημόσιων Δημοτικών σχολείων της Αττικής, τα εξής εργαλεία: (α) αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο για την αναγνώριση και διεκδίκηση των δικαιωμάτων από τα παιδιά, (β) η προσαρμοσμένη Κλίμακα για την Πίστη στην Ενυπάρχουσα και Απώτερη Δικαιοσύνη (Maes, 1998a), και γ) η Κλίμακα Γενικής Πίστης στο Δίκαιο Κόσμο (Lipkus, 1991). Διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά αναγνωρίζουν, γενικά, τα δικαιώματά τους και επιλέγουν ως στάση απέναντί τους τη διεκδίκηση. Η αναγνώριση των δικαιωμάτων βρέθηκε ότι συνδέεται θετικά με τη διεκδίκησή τους και με την πίστη στην απώτερη δικαιοσύνη, ενώ συνδέεται αρνητικά με τη μη διεκδίκηση. Επίσης, εντοπίστηκε συνάφεια της διεκδίκησης των δικαιωμάτων με την πίστη στην απώτερη δικαιοσύνη (θετικής κατεύθυνσης) και με την πίστη στην ενυπάρχουσα δικαιοσύνη (αρνητικής κατεύθυνσης). Συζητώνται οι προεκτάσεις των ευρημάτων σε μελλοντικές έρευνες και εφαρμογές.

Λέξεις – Κλειδιά: δικαιώματα παιδιών, αναγνώριση δικαιωμάτων, διεκδίκηση δικαιωμάτων, γενική πίστη στο δίκαιο κόσμο, πίστη στην ενυπάρχουσα δικαιοσύνη, πίστη στην απώτερη δικαιοσύνη

ΕΑ 030

ΕΘΝΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΕΡΟΛΗΨΙΑ

Α. Παπαστυλιανού, Ε. Λαμπρίδης

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ο σκοπός της έρευνας που παρουσιάζεται αφορά (α) στη διακρίβωση του βαθμού της συλλογικής αυτοεκτίμησης των Ελλήνων μαθητών υπό όρους της εθνο-πολιτισμικής πτυχής της κοινωνικής τους ταυτότητας και (β) στη διερεύνηση του ρυθμιστικού ρόλου του βαθμού της συλλογικής αυτοεκτίμησης στην εκδήλωση ενδο-ομαδικής εύνοιας και εξω-ομαδικής υποτίμησης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 1097 μαθητριών και μαθητών, οι οποίοι διαθέτουν την εμπειρία σχολικής συνύπαρξης με εθνο-πολιτισμικά διαφορετικούς μαθητές, σε γυμνάσια της Αττικής, της Ηπείρου και της Θράκης. Η συλλογική αυτοεκτίμηση εκτιμήθηκε μέσω της χρήσης της τροποποιημένης εκδοχής της Κλίμακας της Συλλογικής Αυτοεκτίμησης (The CSE Scale) των Luhtanen & Crocker (1992). Η ενδο-ομαδική μεροληψία και η εξω-ομαδική υποτίμηση εκτιμήθηκαν μέσω της χρήσης κλίμακας 16 επιθέτων (16 Adjectives Scale). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι σχεδόν το 70% των Ελλήνων μαθητών τείνει να διαθέτει υψηλή συλλογική αυτοεκτίμηση. Επιπλέον, οι αναλύσεις παλινδρόμησης υποδηλώνουν ότι ο βαθμός συλλογικής αυτοεκτίμησης ρυθμίζει σημαντικά την εκδήλωση ενδο-ομαδικής εύνοιας ή/και εξω-ομαδικής υποτίμησης. Ως επιβεβαίωση προς τούτο σημειώνεται το εύρημα ότι η πλειοψηφία των Ελλήνων μαθητών τείνει να διαχωρίζει τη θέση της από τις υπόλοιπες εθνο-πολιτισμικές ομάδες οι οποίες διαβιώνουν στο ελληνικό σχολείο σήμερα.

ΕΑ 031

ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ, ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΤΕΝΕΣ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Ευθυμία Χριστοπούλου, Βασίλης Παυλόπουλος

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα έρευνα μελετά τις αισθητικές αντιλήψεις στο πλαίσιο των στενών διαπροσωπικών σχέσεων. Οι αισθητικές αντιλήψεις των ατόμων διερευνώνται σε συνάρτηση με τις αντιλήψεις των συντρόφων τους, τα κριτήρια επιλογής συντρόφου, την ικανοποίηση από τη σχέση και δημογραφικούς παράγοντες (φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, διάρκεια σχέσης). Το δείγμα αποτελείται από 108 φοιτητές (μέσος όρος ηλικίας: 21,6 έτη, 49% γυναίκες). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν την Κλίμακα Αισθητισμού (Hoffman & Weiner, 2003) για τον εαυτό και για τον σύντροφο, την Κλίμακα Ικανοποίησης από το Γάμο (Azrin, Naster & Jones, 1973. Χάιντς, 1997), αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο για τα κριτήρια επιλογής συντρόφου και ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων. Τα ευρήματα της έρευνας συνοψίζονται ως εξής: Εντοπίστηκαν δύο παράγοντες των αισθητικών αντιλήψεων, οι οποίοι αναφέρονται στην υψηλή τέχνη και στην καθημερινότητα, αντίστοιχα. Η συνάφεια μεταξύ αυτοαναφορών και αντιλήψεων του συντρόφου ήταν στατιστικώς σημαντική, ενώ οι γυναίκες εμφανίστηκαν να ενδιαφέρονται περισσότερο για τον αισθητισμό από ό,τι οι άντρες. Οι αισθητικές αντιλήψεις του άρρενος συντρόφου βρέθηκε ότι συνδέονται θετικά με την ικανοποίηση των γυναικών από τη σχέση, ιδιαίτερα στους τομείς της επικοινωνίας και της κοινωνικής συμπεριφοράς. Επιπλέον, οι αισθητικές αντιλήψεις των ανδρών (αλλά όχι των γυναικών) συνδέονται με τα κριτήρια επιλογής συντρόφου που αφορούν στην ιδεολογική, κοινωνική και πνευματική ομοιότητα με το σύντροφο, καθώς και στη φυσική ελκυστικότητα. Τα αποτελέσματα της έρευνας συζητώνται σε συνάρτηση με τα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας.

Λέξεις – Κλειδιά: αισθητικές αντιλήψεις, κριτήρια επιλογής συντρόφου, στενές διαπροσωπικές σχέσεις

ΕΑ 032

ΜΕΓΑΛΑ ΜΕΣΑ, ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ: ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ

Ευαγγελία Κούρτη

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην εισήγηση αυτή προτείνεται μια πρώτη ανάγνωση των αποτελεσμάτων έρευνας σχετικά με την ιστορία και το περιεχόμενο των «παιδικών» προγραμμάτων της ελληνικής τηλεόρασης. Στόχος της μελέτης αυτών των «φιλικών» τηλεοπτικών χώρων για παιδιά, δεν είναι να γίνει μια απλή καταγραφή της ιστορίας του παιδικού προγράμματος, να υπογραμμιστούν τα κακώς κείμενα ή οι καλές προσπάθειες και να αποδοθούν ευθύνες ή εύσημα στους συντελεστές τους. Στόχος της έρευνας αυτής είναι να διερευνηθούν οι επιλογές όσων σχεδιάζουν, υλοποιούν, αγοράζουν και προσφέρουν τα διάφορα «παιδικά» που φτάνουν στις οθόνες των μικρών τηλεθεατών σε σχέση με τις εκάστοτε πολιτικές, οικονομικές, τεχνολογικές κ.λπ. συνθήκες, εντός των οποίων λαμβάνουν χώρα. Κυρίως, όμως, στόχος της έρευνας είναι να διερευνηθεί, μέσω της καταγραφής των προγραμμάτων και της ανάλυσης του περιεχομένου τους, κατά πόσο λανθάνουν στις επιλογές των ΜΜΕ για το «καλό των παιδιών» συγκεκριμένες αναπαραστάσεις και αντιλήψεις για τα παιδιά και την παιδική ηλικία γενικότερα. Φωτίζοντας αυτές τις αθέατες πλευρές του τρόπου με τον οποίο τα παιδιά ορίζονται και στοχοθετούνται ως ένα ειδικό κοινό από τα ΜΜΕ, αναδεικνύονται οι πολλαπλές όψεις του παιδικού προγράμματος και η συμβολή του στην κοινωνική κατασκευή της παιδικής ηλικίας. Αποδεικνύεται ότι η μελέτη των «παιδικών» δεν συνιστά απλώς ένα μέσο για να αντιληφθούμε τις αναπαραστάσεις της παιδικής ηλικίας που προσφέρουν τα ΜΜΕ αλλά και για να διερευνήσουμε τον ίδιο τον κόσμο των ενηλίκων στην προσπάθειά του να ελέγξει την παιδική ηλικία αλλά και να την επανακατακτήσει έμμεσα.

ΕΑ 033

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΧΟΡΟΥ ΣΤΟΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΠΟΝΤΙΑΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Αναστασία Ψωμιάδη, Νεοκλής Σαρρής

Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της έρευνας αποτελεί ο εντοπισμός του ρόλου του ποντιακού χορού στην ανάδειξη της ψυχοκοινωνικής ταυτότητας των Ποντίων στην εθνοτοπική της διάσταση μέσω του μηχανισμού των κοινωνικών αναπαραστάσεων. Ο προσδιορισμός του περιεχομένου και των διαστάσεων της ποντιακής ταυτότητας έγινε με βάση την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από 216 ερωτηματολόγια, 19 ελεύθερες και 27 δομημένες συνεντεύξεις, 11 αφηγήσεις ζωής και πολλαπλά αποσπάσματα από συζητήσεις κατά τη συμμετοχική παρατήρηση. Το δείγμα αποτέλεσαν άτομα ποντιακής καταγωγής α', β', γ' και δ' γενιάς εγκατεστημένα σε αστικά κέντρα της Αττικής και της Θεσσαλονίκης και σε αγροτικές περιοχές της βορείου Ελλάδος. Κατόπιν θεματικής ταξινόμησης και ανάλυσης περιεχομένου προσδιορίζεται το περιεχόμενο της εθνοτοπικής και ψυχοκοινωνικής ταυτότητας των Ποντίων, η αναπροσαρμογή της και η συμβολή του χορού, ως στρατηγική, στη διατήρηση και ισχυροποίησή της. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις για τον ποντιακό χορό αναδεικνύουν την υπερηφάνεια, τη συγκίνηση, τη συλλογική μνήμη, τα κίνητρα, τα στερεότυπα, τα σύμβολα, τον «Πόντο», τη γενοκτονία, τον ξεριζωμό ως κυρίαρχα συστατικά της ποντιακής ταυτότητας. Η «ομάδα» των Ποντίων μέσω του συγκεκριμένου αναπαραστασιακού ρεπερτορίου τροφοδοτεί τα υποκείμενα της έρευνας με συγκεκριμένα συναισθήματα, τα οποία μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά με τη μορφή μιας ψυχολογικής κληρονομιάς. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις ενεργοποιούνται κατά τη χορευτική – επικοινωνιακή διαδικασία, σε βαθμό τέτοιο ώστε να μετουσιώνουν τον ποντιακό χορό σε ζώσα βιωμένη εμπειρία της ποντιακής ταυτότητας

Λέξεις – Κλειδιά: Κοινωνικές Αναπαραστάσεις, Ψυχοκοινωνική Ταυτότητα, Συλλογική Μνήμη, Συναίσθημα

ΕΑ 034

ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΒΙΑΣΜΟ

Αικατερίνη Γκαρή, Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Αρτεμис Γιώτσα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Γεώργιος Γεωργουλέας, Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Η διεθνής βιβλιογραφία που αφορά στην άσκηση σεξουαλικής βίας σε γυναίκες περιγράφει στερεοτυπικές αντιλήψεις που αναφέρονται στη μερική ή ολική ευθύνη των θυμάτων βιασμού, καθώς και στην απόλαυση της σεξουαλικής πλευράς της άσκησης βίας εκ μέρους των γυναικών-θυμάτων. Το στίγμα του βιασμού και οι μύθοι γύρω από τη σεξουαλική βία αποτελούν όψεις των στάσεων που επικρατούν, ενώ φαίνεται ότι η σεξουαλική βία συνεχίζει να αποτελεί ένα θέμα «ταμπού» στις δυτικές κοινωνίες. Η παρούσα μελέτη διερευνά τις στάσεις και τα στερεότυπα που υιοθετούν έλληνες φοιτητές και φοιτήτριες σχετικά με το φαινόμενο του βιασμού. Για τις ανάγκες της έρευνας κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο χορηγήθηκε σε 950 φοιτητές των Πανεπιστημίων Αθηνών και Ιωαννίνων. Το δείγμα αποτελείται από τρεις ομάδες: φοιτητές της Νομικής Σχολής, φοιτητές Τμημάτων Ψυχολογίας και φοιτητές άλλων σχολών. Διερευνητική ανάλυση παραγόντων ανέδειξε τέσσερις παράγοντες: «Ευθύνη του θύματος», «Ορισμός της έννοιας του βιασμού», «Κίνητρα του βιασμού», «Χαρακτηριστικά του βιαστή». Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν ευρήματα άλλων ερευνών για διαφορές μεταξύ των φύλων, όπου οι γυναίκες φαίνονται λιγότερο ανεκτικές από τους άνδρες στους μύθους του βιασμού, δεν συμφωνούν με τη γυναικεία πρόκληση και υπευθυνότητα στην εκδήλωση σεξουαλικής βίας και εκφράζουν ευκολότερα από τους άνδρες αρνητικές απόψεις για τους θύτες. Οι άνδρες, και ιδιαίτερα εκείνοι που προέρχονται από επαρχιακές πόλεις, είναι πιο συντηρητικοί από τις γυναίκες του δείγματος, όσον αφορά στους παράγοντες «Ευθύνη του θύματος βιασμού» και «Χαρακτηριστικά του βιαστή». Τέλος, οι φοιτητές και φοιτήτριες που φοιτούν σε σχολές θετικών επιστημών υιοθετούν πιο συντηρητικές στάσεις απέναντι στην «Ευθύνη του θύματος βιασμού» και στον «Ορισμό της έννοιας του βιασμού».

Λέξεις-κλειδιά: Βιασμός, Στάσεις για Βιασμό, Στερεοτυπικές αντιλήψεις για βιασμό

ΕΑ 035

ΟΙ 4 ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ: ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Αργυροπούλου, Μαρία- Ιωάννα¹ _Hassebrauck, Manfred²

1.Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, Ελλάδα

2.Τομέας Κοινωνικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Bergische, Wuppertal,

Με βάση την θεωρία του πρωτοτύπου της ποιοτικής σχέσης (Hassebrauck, 1997), δύο έρευνες εξέτασαν τις διαστάσεις της ποιότητας των σχέσεων. Και στις δύο έρευνες, οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν την κλίμακα με τα 64 χαρακτηριστικά των ποιοτικών σχέσεων (Hassebrauck, 1997) και ένα ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων. Χρησιμοποιήθηκε η δειγματοληπτική μέθοδος της χιονοστιβάδας. Τα ερωτηματολόγια μεταφράστηκαν με την μέθοδο της αντίστροφης μετάφρασης. Σε μια πρώτη έρευνα στη Γερμανία (N = 371), εντοπίστηκαν μέσω παραγοντικής ανάλυσης τέσσερις παράγοντες: Οικειότητα, Συμφωνία, Ανεξαρτησία και Σεξουαλικότητα, που συνιστούν το πρωτότυπο της ποιοτικής σχέσης. Η ίδια δομή των τεσσάρων παραγόντων επαναλήφθηκε στο ελληνικό δείγμα (N = 202, $r = .70$, $p < .05$). Επιπλέον, οι συνάψεις των μέσων όρων των αξιολογήσεων της σημαντικότητας των 64 χαρακτηριστικών στα δύο δείγματα ήταν υψηλές ($r = 0.784$, $p < 0.0001$), δηλαδή, τα χαρακτηριστικά που θεωρούνται ως τυπικά μιας καλής σχέσης στην Γερμανία θεωρήθηκαν το ίδιο σημαντικά και στην Ελλάδα. Οι κλίμακες που βασίζονται στην δομή των τεσσάρων παραγόντων εμφάνισαν ικανοποιητική αξιοπιστία (cronbach alpha από .68 έως .94). Και στις δύο χώρες, η Συμφωνία θεωρείται λιγότερο σημαντικό χαρακτηριστικό συγκριτικά με τους άλλους τρεις παράγοντες. Αντίθετα, το πιο κεντρικό χαρακτηριστικό μιας καλής σχέσης για τους Γερμανούς ήταν η Οικειότητα, ενώ για τους Έλληνες, η Σεξουαλικότητα. Βρέθηκαν επίσης διαφορές μεταξύ των δύο φύλων. Οι άντρες θεώρησαν την Σεξουαλικότητα πιο σημαντική από τις γυναίκες και στις δύο χώρες, ενώ οι γερμανίδες, αλλά όχι οι ελληνίδες, θεώρησαν την οικειότητα πιο σημαντική συγκριτικά με τους άντρες. Συζητούνται οι συνέπειες των παραπάνω αποτελεσμάτων στην μέτρηση της ποιότητας των σχέσεων.

Λέξεις κλειδιά: μέτρηση ποιότητας σχέσης, οικειότητα, σεξουαλικότητα, συμφωνία, ανεξαρτησία, δια-πολιτιστική σύγκριση

EA 036

ΛΕΚΤΙΚΑ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ: ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ,ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ (ΚΙΝΑ)

Αργυροπούλου Μαρία- Ιωάννα¹, Παυλόπουλος Βασίλης² , Grace Lau³ , Hassebrauck Manfred⁴

¹ Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

² Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

³ Τομέας Ψυχολογίας, The Chinese University of Hong Kong, HKSAR

⁴ Τομέας Κοινωνικής Ψυχολογίας, Bergische Universtitaet Wuppertal, Germany

Η λεκτική έκφραση αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι κάθε ερωτικής σχέσης. Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να διερευνήσει τομείς της λεκτικής επικοινωνίας (λεκτική έκφραση, κριτική) σε συνάρτηση με συναισθηματικές (εμπιστοσύνη) και αξιολογικές (βαθμός ικανοποίησης, μελλοντική δέσμευση) διαστάσεις σε τρεις χώρες: Γερμανία (55 ζευγάρια, N=110), Ελλάδα (84 ζευγάρια, N=168) και Χονγκ- Κονγκ, Κίνα (32 ζευγάρια, N=64). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τα εξής εργαλεία: τη Σύντομη Κλίμακα Ομιλητικότητας και Διαπροσωπικής Ανταπόκρισης (Swann & Rentfrow, 2001), την Κλίμακα Διαπροσωπικών Ικανοτήτων (Murray, Holmes & Griffin, 1996), την Κλίμακα Οκειότητας (Swann, De La Ronde & Hixon, 1994), την Κλίμακα Εμπιστοσύνης (Rempel, Holmes & Zanna, 1985), την Κλίμακα Ικανοποίησης από το Γάμο (Azrin, Naster & Jones, 1973. Χάιντς, 1997) και μια σύντομη κλίμακα που μετρούσε τη μελλοντική δέσμευση (Swann, De La Ronde & Hixon, 1994). Εντοπίστηκαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές σε επίπεδο μέσων όρων μεταξύ των τριών χωρών, με μοναδική εξαίρεση τη μελλοντική δέσμευση. Οι συμμετέχοντες από το Χονγκ Κονγκ ανέφεραν υψηλότερο επίπεδο κριτικής και χαμηλότερα επίπεδα λεκτικής έκφρασης, εμπιστοσύνης και ικανοποίησης συγκριτικά με τα ζευγάρια από την Ελλάδα και τη Γερμανία. Έγινε έλεγχος ενός δομικού μοντέλου για την περιγραφή των σχέσεων μεταξύ λεκτικής επικοινωνίας, εμπιστοσύνης και δέσμευσης με τη χρήση αναλύσεων εστιασμένων στις μεταβλητές. Τέλος, διερευνήθηκαν πρότυπα επιτυχημένων και αποτυχημένων σχέσεων με την υιοθέτηση προσεγγίσεων εστιασμένων στα άτομα.

Λέξεις- κλειδιά: Λεκτική επικοινωνία, εμπιστοσύνη, δέσμευση, ερωτικές σχέσεις, διαπολιτισμική σύγκριση

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

15.30 – 17.15

ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Ν. Μακρής – Θ. Βελλή

ΕΑ 037

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΣΤΥΛ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΕΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ: ΜΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ FELDER & SILVERMAN (1988)

**Μαρία Πλατσίδου, Παναγιώτα Μεταλλίδου
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη**

Το μαθησιακό στυλ δηλώνει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και προτιμήσεις που εκδηλώνουν οι άνθρωποι στον τρόπο με τον οποίο επεξεργάζονται πληροφορίες κι αποκτούν νέες γνώσεις. Μια από τις θεωρίες που έχουν προταθεί για να περιγράψουν τη φύση, τα είδη και τη μέτρηση των μαθησιακών στυλ είναι των Felder & Silverman (1988), η οποία διακρίνει οκτώ είδη μαθησιακών στυλ: ενεργητικό, στοχαστικό, αισθητηριακό, διαισθητικό, οπτικό, λεκτικό, σειριακό και σφαιρικό. Η θεωρία αυτή έχει ελεγχθεί σε αμερικανούς φοιτητές κυρίως θετικής και πολυτεχνικής κατεύθυνσης σπουδών. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν (α) να ελέγξει την εφαρμογή της θεωρίας στον ελληνικό φοιτητικό πληθυσμό, (β) να εξετάσει τυχόν διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε φοιτητές/τριες θετικής και θεωρητικής κατεύθυνσης, καθώς επίσης και (γ) ανάμεσα σε φοιτητές/τριες παιδαγωγικών τμημάτων και εν ενεργεία εκπαιδευτικούς. Η μέτρηση του μαθησιακού στυλ έγινε με το Index of Learning Style (Felder & Soloman, 1999).

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα επικρατέστερα μαθησιακά στυλ και στις τρεις ομάδες ατόμων που εξετάστηκαν ήταν τα ίδια, με μικρές αποκλίσεις: το αισθητηριακό, το οπτικό και το σειριακό. Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με τα ευρήματα από τη διεθνή βιβλιογραφία. Η ανάλυση παραγόντων έδειξε ότι η λανθάνουσα δομή των δεδομένων είναι σύμφωνη με τη θεωρία. Η καταλληλότητα του εργαλείου για την αξιολόγηση του μαθησιακού στυλ συζητείται σε σχέση με τα σχετικά ευρήματα από προηγούμενες έρευνες.

ΕΑ 038

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥΣ ΕΠΙΔΟΣΗ

Χρυσούλα Πορνάρη, Ελβίρα Μασούρα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Φιλοσοφική Σχολή

Τμήμα Ψυχολογίας

Τομέας Γνωστικής – Πειραματικής Ψυχολογίας

Σκοπός: Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκε η λειτουργία της εργαζόμενης μνήμης σε μαθητές που φοιτούν στο ελληνικό δημοτικό σχολείο και η σχέση της με τη σχολική τους επίδοση. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκαν οι επιμέρους σχέσεις ανάμεσα στα διαφορετικά υποσυστήματα της εργαζόμενης μνήμης και στις επιδόσεις των μαθητών στα διαφορετικά μαθήματα.

Υλικό και Μέθοδος: Στην έρευνα πήραν μέρος συνολικά 35 παιδιά (17 κορίτσια και 18 αγόρια), που φοιτούσαν στην τετάρτη τάξη του δημοτικού σχολείου (*M.O.* ηλικίας = 9.6, *T. A.* = 3.3 μήνες). Η λειτουργία της εργαζόμενης μνήμης αξιολογήθηκε με τη συστοιχία Working Memory Test Battery for Children (Pickering & Gathercole, 2001). Για την εκτίμηση της μη λεκτικής νοημοσύνης χορηγήθηκαν οι έγχρωμες προοδευτικές μήτρες του Raven (Raven, 1986). Η αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης των μαθητών έγινε με βάση την υποκειμενική εκτίμηση των δασκάλων, όπως προέκυψε από την επίδοσή τους μέσα στην τάξη, τις εργασίες τους και από έργα αξιολόγησης.

Αποτελέσματα: Δύο μη αναμενόμενες αρνητικές συσχετίσεις βρέθηκαν ανάμεσα στη λειτουργία του οπτικοχωρικού σημειωματάριου και την επίδοση στη γλώσσα και τα μαθηματικά αντίστοιχα. Το έργο της ανάκλησης αριθμητικών συνόλων είναι ευαίσθητο στον διαχωρισμό των μαθητών ανάλογα με την επίδοσή τους στο σχολείο. Τα έργα της συστοιχίας για την εργαζόμενη μνήμη WMTB – C φάνηκαν ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν με ασφάλεια στους Έλληνες μαθητές.

Συζήτηση: Τα αποτελέσματα συζητούνται ως προς τον τρόπο υποκειμενικής βαθμολόγησης των μαθητών από τους δασκάλους και ως προς τα χαρακτηριστικά των Ελλήνων μαθητών του δημοτικού σχολείου.

Λέξεις – Κλειδιά : εργαζόμενη μνήμη, φωνολογικό κύκλωμα, οπτικοχωρικό σημειωματάριο, κεντρικός επεξεργαστής, διαχειριστής επεισοδίων, σχολική επίδοση

ΕΑ 039

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ: ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Δέσποινα Δεσλή

**Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία,
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αλεξανδρούπολη**

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας κατανοούν και εκτιμούν την έννοια της πιθανότητας. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκε έρευνα σε 30 παιδιά νηπιαγωγείου και 30 παιδιά β' δημοτικού από τα οποία ζητήθηκε να υποδείξουν ανάμεσα σε τρεις ομάδες (π.χ., τρία σακουλάκια με κόκκινες και κίτρινες καραμέλες) εκείνη την ομάδα στην οποία θα είχαν τη μεγαλύτερη και τη μικρότερη πιθανότητα να επιλέξουν το αντικείμενο στόχο (π.χ., κόκκινες καραμέλες). Τα παιδιά μπορούσαν να λύσουν τα έργα με συγκρίσεις είτε μέρους-μέρους, συγκρίνοντας τις ευνοϊκές (π.χ., κόκκινες καραμέλες) με τις δυσμενείς περιπτώσεις (π.χ., κίτρινες καραμέλες), είτε μέρους-όλου, συγκρίνοντας τις ευνοϊκές (π.χ., κόκκινες καραμέλες) με τις πιθανές περιπτώσεις (π.χ., όλες τις καραμέλες). Από τα αποτελέσματα βρέθηκε ότι τα παιδιά της Β' Δημοτικού είχαν στατιστικά σημαντικά καλύτερη επίδοση σε όλα τα έργα που παρουσιάστηκαν σε σχέση με τα παιδιά του νηπιαγωγείου. Επιπρόσθετα, η ανάλυση των αιτιολογήσεων των παιδιών έδειξε ότι χρησιμοποίησαν στρατηγικές επίλυσης στη βάση των συγκρίσεων μέρους-μέρους, γεγονός που έχει βρεθεί σε προηγούμενες έρευνες με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας. Τα αποτελέσματα βρίσκονται σε συμφωνία με την ιδέα των Singer, Kohn και Resnick (1997) για τη σπουδαιότητα των πρώτων ιδεών των παιδιών στην κατανόηση των σχέσεων αλλά και τη σημασία τους στην ανάπτυξη και κατάκτηση της έννοιας της πιθανότητας.

ΕΑ 040

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΙΜΗΣ ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΕΣ ΓΝΩΣΙΑΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΓΝΩΣΙΑΚΗ ΔΙΑΠΕΡΑΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ

Αθανάσιος Ραφτόπουλος

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η παραδοσιακή κατανόηση της πρώιμης όρασης θεωρούσε ότι υπάρχει μία καθαρά κεντρομόλος αντιληπτική διεργασία κατά την οποία περιβαλλοντικά εισιόντα προωθούνται με προσωδιάδοση από τον αμφιφληστροειδή χιτώνα στον πρώτο οπτικό φλοιό και από εκεί στις άλλες οπτικές περιοχές. Σύμφωνα με αυτή τη θεώρηση, οι πρώτες επιδράσεις από φυγόκεντρα σήματα, κυρίως επιδράσεις τη χωρικής προσοχής αλλά και της προσοχής της εστιασμένης στα αντικείμενα, εντοπίζονται για πρώτη φορά στις περιοχές V3 και V4 αλλά όχι στην V1. Όμως, σύγχρονα νευροφυσιολογικά ευρήματα δείχνουν ότι η επεξεργασία σήματος στην V1 διαμορφώνεται και αυτή από φυγόκεντρα σήματα. Αυτό χρησιμοποιείται ως τεκμήριο υπέρ της αντίληψης ότι οι οπτικές εξεργασίες είναι γνωσιακά διαπερατές από την αρχή της οπτικής επεξεργασίας και ότι, συνεπώς, η παραδοσιακή διάκριση μεταξύ πρώιμης και ύστερης όρασης δεν ευσταθεί. Στην εργασία αυτή παρουσιάζω τα ευρήματα που υποδηλώνουν τη διαμόρφωση της επεξεργασίας στον V1 από φυγόκεντρα σήματα και επιχειρηματολογώ στη βάση άλλων ευρημάτων με ERP και fMRI ότι αυτή η διαμόρφωση αν και υπαρκτή εμφανίζει χρονική υστέρηση σε σχέση με τις πρώιμες οπτικές εξεργασίες και, συνεπώς, δεν τις επηρεάζει. Άρα το επιχείρημα κατά της γνωσιακής αδιαπερατότητας της πρώιμης όρασης αποτυγχάνει. Ταυτόχρονα, όμως, τα ευρήματα αυτά δείχνουν ότι η όραση δεν είναι μία στατική διαδικασία αποτελούμενη από σαφώς διακριτά στάδια αλλά μία δυναμική διαδικασία στη οποία υπάρχει μία συνεχής αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων οπτικών περιοχών μέσω οριζόντιας και φυγόκεντρης ροής πληροφορίας.

Λέξεις Κλειδιά: Όραση, Προσοχή, Γνωσιακή Διαπερατότητα.

ΕΑ 041

**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ
ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΜΑΘΗΣΗΣ**

Ρούσσος Πέτρος, Στουρνάρα Μαρία

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα έρευνα εξετάζει την επίδραση της χωρικής αντίληψης στην ικανότητα επίλυσης γεωμετρικών προβλημάτων σε υπολογιστικό περιβάλλον μάθησης. Η έρευνα είναι υπό εξέλιξη και πραγματοποιείται σε δυο Δημοτικά σχολεία του Ν. Αττικής. Το δείγμα αποτελούν 60 μαθητές της Στ΄ Δημοτικού, οι οποίοι στην πρώτη φάση της έρευνας έλαβαν μέρος σε ένα τεστ χωρικής αντίληψης και, σύμφωνα με τα αποτελέσματά του, τοποθετήθηκαν σε δυο ομάδες (χαμηλής και υψηλής χωρικής αντίληψης). Παράλληλα, ελέγχθηκαν οι μεταβλητές του φύλου, της ηλικίας και της σχολικής επίδοσης ώστε να αποφευχθούν οι επιδράσεις τους στην επίδοση των μαθητών στις εξαρτημένες μεταβλητές.

Στη δεύτερη φάση οι μαθητές κλήθηκαν να επιλύσουν τρία γεωμετρικά προβλήματα σε ένα υπολογιστικό περιβάλλον μάθησης (λογισμικό Geometer's Sketchpad). Η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών στα γεωμετρικά προβλήματα έγινε με βάση: α) την ορθή ή μη επίλυση των τριών προβλημάτων, και β) το χρόνο που χρειάστηκαν οι συμμετέχοντες για την επίλυση των προβλημάτων. Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τη βοήθεια του λογισμικού SPSS.

Η παρουσίαση εστιάζει αφενός στην ανασκόπηση της έρευνας που έχει πραγματοποιηθεί σχετικά με την οπτική αντίληψη για τη χωρική γνώση και τις συντεταγμένες της (εγωκεντρικές και αλλοκεντρικές) καθώς και τη νευρωνική βάση της χωρικής αντίληψης και αφετέρου στη συζήτηση των ευρημάτων.

Λέξεις – Κλειδιά: χωρική αντίληψη, χωρική γνώση, υπολογιστικό περιβάλλον μάθησης

ΕΑ 042

ΟΙ ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗ ΝΟΕΡΗ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗ

Μάριος Αβρααμίδης & Άννα Σοφοκλέους

Πανεπιστήμιο Κύπρου

Αρκετά έργα της καθημερινής ζωής απαιτούν την εκτέλεση νοερής περιστροφής του παρατηρητή και κατανόηση του χώρου από κάποια φανταστική θέση. Όταν καθοδηγούμε για παράδειγμα ένα οδηγό για τη διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσει για να πάει κάπου, φανταζόμαστε πολλές φορές τον εαυτό μας σε διάφορα σημεία της διαδρομής προτού αποφασίσουμε τι οδηγία θα δώσουμε (π.χ., από το φανάρι αριστερά). Τις τελευταίες δεκαετίες αρκετές έρευνες στο χώρο της χωροταξικής νόησης έχουν μελετήσει την απόδοση των ανθρώπων σε διάφορα έργα τα οποία εμπλέκουν νοερή περιστροφή του παρατηρητή. Εντούτοις, υπάρχει ακόμη διαφωνία μεταξύ των ερευνητών για το εάν η εκ των προτέρων (δηλαδή πριν την παρουσίαση κάποιου στόχου) παροχή πληροφοριών σχετικά με τη φανταστική θέση μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της απόδοσης (Sohn & Carlson, 2003; Wang, 2005). Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστούν αποτελέσματα από 2 πειράματα τα οποία στοιχειοθετούν την ικανότητα των ανθρώπων να επεξεργάζονται πληροφορίες για τη φανταστική θέση του παρατηρητή προτού παρουσιαστεί ο στόχος. Στα πειράματα αυτά τα υποκείμενα εκτέλεσαν έργα νοερής περιστροφής του παρατηρητή σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές κάτω από διάφορες πειραματικές συνθήκες. Τα αποτελέσματα από τα πειράματα αυτά, σε συνδιασμό με τα αποτελέσματα άλλων ερευνών από το εργαστήριο μας (π.χ., Avraamides, Ioannidou, & Kyranidou, in press; Kelly, Avraamides, & Loomis, 2006), αποκαλύπτουν επίσης ότι τα τυπικά αποτελέσματα που προκύπτουν από πολλές έρευνες για τη νοερή περιστροφής του παρατηρητή οφείλονται στον δεικτικό τρόπο απάντησης που συνηθίζεται στα έργα αυτά. Θα παρουσιαστεί τέλος ένα γνωστικό μοντέλο που αποσκοπεί να καταδείξει τους μηχανισμούς που εμπλέκονται στην επεξεργασία πληροφοριών από φανταστικές θέσεις.

Λέξεις – Κλειδιά: νοερή περιστροφή, χωροταξική νόηση

ΕΑ 043

ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Βασιλική Ρεσβάνη & Κων/νος Πόρποδας

Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της ικανότητας γραπτής έκφρασης και της εργαζόμενης μνήμης (working memory) των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου. Τα πρόσφατα γνωστικά μοντέλα γραπτής έκφρασης (βλέπε Berninger et al. 1991, αλλά και Hayes, 1996) προσδίδουν κεντρικό ρόλο στην εργαζόμενη μνήμη ως ένα σύστημα όπου αλληλεπιδρούν οι ανακληθείσες πληροφορίες από τη μνήμη με τις απαιτήσεις για την παραγωγή ενός ικανοποιητικού γραπτού κειμένου. Στα πλαίσια αυτά, μαθητές από τις τρεις ανώτερες τάξεις του δημοτικού σχολείου έγραψαν κείμενα διαφόρων ειδών ενώ εξετάστηκαν και σε μια σειρά λεκτικών δοκιμασιών εργαζόμενης μνήμης (verbal working memory), σύμφωνα με προηγούμενες έρευνες των Swanson και Berninger (1996). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως υπήρχε συνάφεια μεταξύ των δοκιμασιών εργαζόμενης μνήμης και της ικανότητας γραπτής έκφρασης των μαθητών. Η σχέση συνάφειας ήταν μεγαλύτερη μεταξύ των δοκιμασιών εργαζόμενης μνήμης που αφορούσαν την γραπτή ανάκληση των υπό επεξεργασία πληροφοριών. Περαιτέρω έρευνες είναι απαραίτητες για τον υπολογισμό του μεγέθους επίδρασης της εργαζόμενης μνήμης αλλά και της βραχύχρονης μνήμης (short term memory) στη διαδικασία παραγωγής γραπτών κειμένων.

ΕΑ 044

ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΓΥΑΛΙΩΝ

Λουκία Παπαθανασίου¹, Ιωάννης Μακρής², Δήμητρα Μακρή³

¹Οπτικός, ² Post - Dr. Dr., Ψυχολόγος – Μουσικός Ecole Pratique des Hautes Etudes,

³Post – Dr., Dr., Dr., Ψυχολόγος – Εκπαιδευτικός, ΑΤΕΙ-Α

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας πιλοτικής έρευνας στο χώρο των οπτικών. Βασιστήκαμε στη θεωρία των δύο λειτουργιών της μνήμης (Atkinson & Shiffrin, 1968), τη θεωρία των επιπέδων επεξεργασίας (Craik & Lockhart, 1974) και τέλος τη θεωρία της μνήμης εργασίας (Baddeley & Hitch, 1974) για να μελετήσουμε ποια από τα παρακάτω στοιχεία: σχήμα και χρώμα φακού, σχήμα και χρώμα σκελετού, design, υλικό, μέγεθος, κατασκευαστική εταιρεία (μάρκα), αποθηκεύονται αποτελεσματικότερα στη βραχύχρονη μνήμη κατά την παρατήρηση γυαλιών οράσεως και γυαλιών ηλίου.

Το δείγμα μας αποτελείται από 100 άνδρες και γυναίκες. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τις απόψεις τους σε μια ψυχολογική κλίμακα 10 βαθμών δυσκολίας. Έγιναν στατιστικές και γραφικές αναλύσεις. Κατά τη διάρκεια της έρευνας μελετήσαμε επίσης το ρόλο του παράγοντα φύλου. Τα αποτελέσματα έχουν σημαντικό ενδιαφέρον για τους οπτικούς, τους σχεδιαστές και ψυχολόγους της μόδας. Ουσιαστικά η βραχύχρονη μνήμη δεν αποτελεί μόνο το χώρο αποθήκευσης, αλλά μέρος ενός πολύπλοκου συστήματος στη μνήμη εργασίας.

Λέξεις κλειδιά: μνήμη, εικόνες γυαλιών οράσεως, εικόνες γυαλιών ηλίου

ΕΑ 045

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΑΛΛΑΓΗ: ΠΩΣ Η ΣΥΝΕΙΔΗΤΗ ΟΡΑΣΗ ΚΑΘΟΡΙΖΕΙ ΤΗΝ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ; ΜΕΛΕΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΑΡΧΙΚΟΥ ΕΡΕΘΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΑΓΩΓΕΣ

Ιωάννα-Μαρία Γκέρτσου

Ινστιτούτο Πληροφορικής – ΙΤΕ

Τα φαινόμενα Change Blindness, Repetition Blindness και Inattentional Blindness, όπως προκύπτουν από αποτυχημένες ανιχνεύσεις περιβαλλοντικών μεταβολών σε οπτικά έρεθίσματα, προσδίδουν στην όραση μια επιφανειακή, αποπλανητική τελειότητα.

Πρόκειται για την διακριτική αδυναμία της αίσθησης αυτής ή μήπως για μια πλάνη που προκύπτει από την άμεση υφή της;

Επανεξετάζοντας επαληθεύοντας, και επαναπροσδιορίζοντας τα συγκεκριμένα φαινόμενα, με παρεμφερή πειραματικά έργα και υπό το ευρύτερο πρίσμα των Γνωσιακών Επιστημών προκύπτουν συμπεράσματα, αντιφατικά με αυτά που έχουν διατυπωθεί έως σήμερα, αφού φαίνεται, πως η αποτυχημένη συνειδητή ανίχνευση μιας μεταβολής, οφείλεται σε εσκεμμένους ή σε λανθασμένους πειραματικούς χειρισμούς, που παρεμποδίζουν την επεξεργασία της πληροφορίας.

Αλλάζουν τα δεδομένα όταν ευνοηθεί η αντίληψη; Τι μαθαίνουμε από την πρόσληψη και την απόριψη μιας μεταβολής για την φύση της συνείδησης;

Σε αυτή την ομιλία, θα παρουσιαστούν πειράματα, μοντέλα και σκέψεις που αποτελούν επαγωγή της θέασης των περιβαλλοντικών μεταβολών μέσα από τον καθρέπτη των νοητικών λειτουργιών.

ΕΑ 046

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΑΚΟΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΓΚΙΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΣΤΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΩΝ ΣΥΓΚΙΝΗΣΙΑΚΩΝ ΕΚΦΡΑΣΕΩΝ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

Διγκοβανλή Κατερίνα, Βοσνιάδου Στέλλα, Τζαβάρας Αθανάσιος

Εργαστήριο Γνωσιακής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της παρούσας πειραματικής έρευνας είναι να διερευνήσει κατά πόσο οι εκφράσεις των βασικών συγκινήσεων στο πρόσωπο ερμηνεύονται στην καθημερινή ζωή με βάση το εξελικτικά τυποποιημένο συγκινησιακό νόημα τους ή η ερμηνεία τους επηρεάζεται από το συγκινησιακό περιεχόμενο του πλαισίου εμφάνισής τους.

Χρησιμοποιήθηκαν δυναμικά και στατικά οπτικά ερεθίσματα συγκινησιακών εκφράσεων χαράς και λύπης και ουδέτερες εκφράσεις προσώπου, ταυτόχρονα με ακουστικά ερεθίσματα προτάσεων, χωρίς προσωδία. Οι ηχητικές προτάσεις περιέγραφαν συμβάντα πρόκλησης χαράς και λύπης. Από την ταυτόχρονη προβολή οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων προέκυψαν «διαισθητηριακά» ερεθίσματα είτε με ανάλογο, είτε με αντίθετο συγκινησιακό περιεχόμενο των δύο μεταβλητών. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ονομάσουν τη συγκίνηση που βίωσε το πρόσωπο σε κάθε «διαισθητηριακή κατάσταση». Για την προβολή των ερεθισμάτων, την καταγραφή των απαντήσεων και του χρόνου απόκρισης χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό πρόγραμμα PxlLab.

Οι συμμετέχοντες αναγνώρισαν σε μεγαλύτερο ποσοστό τις ουδέτερες εκφράσεις στις «διαισθητηριακές καταστάσεις», σε σύγκριση με τις αντίστοιχες απομονωμένες εκφράσεις. Η αναγνώριση των εκφράσεων χαράς και λύπης μειώθηκε σημαντικά στις «αντίθετες διαισθητηριακές καταστάσεις», σε σύγκριση με τις «ανάλογες διαισθητηριακές καταστάσεις». Καμία διαφορά δεν βρέθηκε στην αναγνώριση δυναμικών και στατικών ερεθισμάτων εκφράσεων. Ο μέσος αριθμός των λανθασμένων απαντήσεων συσχετίστηκε θετικά με το μέσο χρόνο απόκρισης.

Επιβεβαιώνεται η περιορισμένη επίδραση του πλαισίου στην αναγνώριση των συγκινησιακών εκφράσεων, όχι όμως στις ουδέτερες εκφράσεις προσώπου. Η χρονική εκδίπλωση των εκφράσεων δεν διευκολύνει την επίλυση της αμφισημίας στις αντιφατικές συνθήκες εμφάνισής τους. Ο βαθμός επίδρασης του πλαισίου φαίνεται να είναι ανάλογος του χρόνου, και συνεπώς του βαθμού, επεξεργασίας της διαισθητηριακής πληροφορίας.

Πέμπτη 19 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

17.30 - 19.00

ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ & ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Α. Καλαντζή-Αζίζι, Μ. Λουμάκου

ΕΑ 047

ΟΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑ

Χρήστος Σ. Μπαλιάτσας¹ & Ιωάννης Ν. Νέστορος²

¹Ψυχολόγος, απόφοιτος του Τμήματος Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης

²Καθηγητής Κλινικής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης

Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση των στάσεων των φοιτητών Ψυχολογίας απέναντι στα άτομα με σχιζοφρένεια, σε συνάρτηση με ποικίλες παραμέτρους. Το δείγμα αποτελείται από 100 άτομα (33 άνδρες και 67 γυναίκες) – ηλικίας 17 έως 45 χρόνων – από το Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα «Στάσεις Απέναντι στην Παρανοειδή Σχιζοφρένεια» (Σ.Α.Π.Σ.) των Νέστορος, Πλατρίτη, Τσούρη και Κατάκη, η ίδια κλίμακα τροποποιημένη, για την αξιολόγηση των στάσεων των φοιτητών απέναντι στα «δικά τους» (υποθετικά κατά βάση) ψυχολογικά προβλήματα, το MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory) των Hathaway και McKinley και το αυτοσχέδιο Ερωτηματολόγιο για την επιμόρφωση και την εμπειρία τους σε θέματα ψυχοπαθολογίας. Τα κυριότερα ευρήματα κρίνουμε πως είναι τα εξής: 1) Οι φοιτητές μεγαλύτερης ηλικίας και έτους αλλά και όσοι έχουν εξεταστεί επιτυχώς στο μάθημα «Ψυχοπαθολογία Ενηλίκων», είναι λιγότερο προκατειλημμένοι απέναντι στη σχιζοφρένεια. 2) Μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους ψυχολόγους και τους ψυχιάτρους και υψηλότερη βαθμολογία στην κλίμακα της Υποχονδρίασης, σχετίζονται με αυξανόμενη προκατάληψη. Το ίδιο βρέθηκε και για τις μεταβλητές «Φαρμακοθεραπεία» και «Θετικά ψυχωσικά συμπτώματα» 3) Οι φοιτητές που έχουν διαβάσει πολύ το σύγγραμμα του καθηγητή κ. Ι. Ν. Νέστορος «Στον Κόσμο της Ψύχωσης», έχουν θετικότερη στάση απέναντι στην ψυχοθεραπεία ως μέσο αντιμετώπισης της σχιζοφρένειας. 4) Οι φοιτητές Ψυχολογίας δεν διαχωρίζουν κοινωνικά τα άτομα που έχουν διαγνωστεί με σχιζοφρένεια από τους εαυτούς τους. Συνολικά, βλέπουμε ότι η εκπαίδευση των φοιτητών, οι προσωπικές εμπειρίες και η προσωπικότητα τους, μπορούν να συμβάλλουν στην διαμόρφωση των στάσεων απέναντι σε μια σοβαρή ψυχική ασθένεια

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Σχιζοφρένεια, Στάσεις, Προκατάληψη

EA 048

ΤΥΠΟΙ ΑΛΛΗΛΟΣΥΣΧΕΤΙΣΗΣ ΣΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ
ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΟΜΕΝΩΝ

Αργυρούλα Ε. Καλαϊτζάκη¹, John Birtchnell², Ιωάννης Ν. Νέστορος³

¹ Δρ. Κλινικής Ψυχολογίας, ΤΕΙ Κρήτης, ² Senior Lecturer, Institute of Psychiatry, London, ³ Καθηγητής Κλινικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός: Σύμφωνα με τη θεωρία του Birtchnell, σε μία σχέση, κάθε ένας από τους δύο σχετίζεται με τον άλλο και από τον άλλο. Αυτή η αλληλεπίδραση ονομάζεται αλληλοσυσχέτιση. Η παρούσα εργασία είχε στόχο τη διερεύνηση των αρνητικών τρόπων αλληλοσυσχέτισης σε ένα δείγμα 84 οικογενειών νεαρών ενήλικων ψυχιατρικών ασθενών και σε ένα δείγμα 80 οικογενειών ομάδας ελέγχου.

Μέθοδος και υλικό: Αξιολογήθηκε η αλληλοσυσχέτιση 1) μεταξύ των γονέων του ενήλικα ασθενή, με την Ελληνική έκδοση των Ερωτηματολογίων της Σχέσης του Ζεύγους (Couple's Relating to Each Other Questionnaires; CREOQ) και 2) μεταξύ των ενηλίκων και των γονέων τους με τα Ερωτηματολόγια της Αλληλοσυσχέτισης μεταξύ των Μελών της Οικογένειας (Family Members Interrelating Questionnaires; FMIQ), τα οποία αποτελούν τροποποίηση των CREOQ. Τα ερωτηματολόγια χορηγήθηκαν επίσης σε 48 αδέρφια των ασθενών και 63 αδέρφια των ατόμων της ομάδας ελέγχου, τα οποία δεν παρουσίαζαν καμία ψυχική διαταραχή.

Αποτελέσματα και Συμπεράσματα: Οι ψυχομετρικές ιδιότητες και η παραγοντική ανάλυση και των δύο εργαλείων ήταν ικανοποιητικές και, για το CREOQ, αντίστοιχες προς την Αγγλική έκδοση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι γονείς των ασθενών ήταν πιο απόμακροι από τους γονείς των ατόμων της ομάδας ελέγχου. Η αρνητική αλληλοσυσχέτιση μεταξύ των ασθενών και των γονέων τους ήταν σημαντικά πιο αρνητική από αυτή των ατόμων της ομάδας ελέγχου με τους γονείς τους. Επίσης ήταν σημαντικά πιο αρνητική μεταξύ των ασθενών και των γονέων τους από ό,τι μεταξύ των αδερφών τους με τους γονείς τους.

Λέξεις-Κλειδιά: Αλληλοσυσχέτιση, οικογένειες, ψυχιατρικοί ασθενείς, CREOQ, FMIQ

ΕΑ 049

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΗ ΣΤΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Παττακού - Παρασύρη Β.¹, Hawkins J.P.², Νέστορος Ν.Ι.³

1.Σχολή Επαγγελματιών Υγείας Πρόνοιας Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΤΕΙ Κρήτης

2.Sunderland University, Psychology Department

3.Πανεπιστήμιο Κρήτης Τμήμα Ψυχολογίας

Εισαγωγή: Ψυχοθεραπεία είναι μια πολυπαραγοντική διαδικασία συνυφασμένη με ποικίλες αλληλεπιδράσεις και μεταβλητές. Η εμπλοκή του ασθενή στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία απασχολεί τους επιστήμονες από την εποχή του Φρόυντ. Ερωτήσεις σχετικές με τους παράγοντες που επιδρούν στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία και την κάνουν περισσότερο ή λιγότερο αποτελεσματική είναι δύσκολο να απαντηθούν.

Σκοπός: Στη παρούσα εργασία σκοπός ήταν να προβλεφθούν πιθανοί παράγοντες που επιδρούν στη θεραπεία, πριν αυτή ξεκινήσει και επηρεάζουν το βαθμό που ο ασθενής θα εμπλακεί στη συνέχεια στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία.

Μέθοδος: Ερευνήθηκαν 117 ασθενείς 61 γυναίκες και 56 άνδρες με διάφορα προβλήματα ψυχοπαθολογίας. Στους ασθενείς δόθηκε να συμπληρώσουν την κλίμακα εκτίμησης της εμπλοκής στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία (Assessment of the Ability to Engage in the Psychotherapeutic Process Scale, AAEPs), πριν ξεκινήσουν τη πρώτη τους ατομική ψυχοθεραπευτική συνεδρία με τον ίδιο θεραπευτή.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα από τη συμπλήρωση της κλίμακας έδειξαν ότι ένας από τους παράγοντες που συσχετίζεται υψηλά με την εμπλοκή στη θεραπεία είναι η στάση και η συμπεριφορά των μελών της οικογένειας προς τον ασθενή όπως και η υποστήριξη και στάση της οικογένειας για τη ψυχοθεραπεία (σύμφωνα με την εκτίμηση των ασθενών). Περισσότερες λεπτομέρειες με τα αποτελέσματα θα αναλυθούν και θα συζητηθούν.

ΕΑ 050

**ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΞΙΑ ΣΕ ΓΟΝΕΙΣ ΠΑΙΔΙΩΝ
ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ**

Γιώργος Κλεφτάρας και Φωτεινή Γρηγορίου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής

Τα τελευταία χρόνια η μοναξιά γίνεται όλο και περισσότερο αντικείμενο ερευνητικού ενδιαφέροντος, ιδιαίτερα στο χώρο των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των οικογενειών τους. Στην Ελλάδα η οικογένεια στην οποία υπάρχουν παιδιά με ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα και δυσκολίες σε πολλούς τομείς. Αυτό οφείλεται μεταξύ άλλων στην μη επαρκή κοινωνική πρόνοια, την έλλειψη οργανωμένου πλαισίου που μπορεί να στηρίξει την οικογένεια. Οι γονείς είναι ουσιαστικά μόνοι τους στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Στόχοι της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθούν: α) η μοναξιά που βιώνουν οι γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες, β) ο ρόλος επιλεγμένων ψυχοκοινωνικών παραγόντων (φύλο, ηλικία, οικονομική κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο, εκπαιδευτικό πλαίσιο, αδέρφια, συγκεκριμένος τύπος ειδικών αναγκών, χρονική διάρκεια του προβλήματος συμμετοχή συζύγου και παράγοντες κοινωνικής υποστήριξης) στη μοναξιά που βιώνουν οι γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Η αναθεωρημένη Κλίμακα Μοναξιάς UCLA και ένα ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων και ψυχοκοινωνικών παραγόντων δόθηκαν σε ένα δείγμα 119 γονιών με παιδιά που παρουσιάζουν σωματικές ή νοητικές δυσλειτουργίες. Τα δεδομένα αυτή τη στιγμή είναι στο στάδιο της στατιστικής ανάλυσης. Τα αποτελέσματα της πιλοτικής μελέτης επιβεβαιώνουν τις υποθέσεις αυτής της έρευνας. Η μοναξιά φαίνεται να συνδέεται με αρκετούς ψυχοκοινωνικούς παράγοντες. Οι επιπτώσεις αυτών των αποτελεσμάτων θα συζητηθούν ως προς την αντιμετώπιση της μοναξιάς που βιώνουν οι γονείς παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Λέξεις – Κλειδιά: Μοναξιά, ψυχοκοινωνικοί παράγοντες, γονείς

ΕΑ 051

ΑΠΟΚΟΜΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΝΟΣ ΕΦΗΒΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ ΧΡΗΣΤΗ ΤΟΞΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ
Νικόλαος Τάκης, Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι έφηβοι μετανάστες, πέρα από την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της περιόδου που διανύουν, δομούν ταυτόχρονα την εθνική τους ταυτότητα. Αυτή η διαδικασία δυσχεραίνεται, όταν μεγαλώνουν σε ένα δύσκολο οικογενειακό περιβάλλον που αδυνατεί να τους εμπεριέξει και να τους παρέχει ένα ασφαλές πλαίσιο ανάπτυξης (Akhtar, 1999). Ο έφηβος που παρουσιάζεται εδώ είναι μία τέτοια περίπτωση. Χρησιμοποιεί την τοξική ουσία στην προσπάθειά του να αποκτήσει μία ταυτότητα, ακόμα και αν αυτή είναι του τοξικομανούς. Μέσα από αυτή την περίπτωση, περιγράφεται η προβληματική της χρήσης σε έφηβους μετανάστες, οι θεραπευτικοί στόχοι που τίθενται και οι κυριότερες στιγμές της πορείας προς την ανεξάρτηση μέσα από την ένταξή του στο θεραπευτικό πρόγραμμα του Τμήματος Εφήβων – Νέων της Μονάδας Ανεξάρτησης 18 Άνω του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής. Μέσα στο πλαίσιο της ατομικής και ομαδικής ψυχοθεραπείας, δόθηκε σε αυτόν τον έφηβο η δυνατότητα να επαναδιαπραγματευτεί τη σχέση του με τους γονείς και την οικογένεια, καθώς και να απορτιώσει τις πλευρές του εαυτού σε ένα ενιαίο σύνολο και να αναπτύξει νέες και περισσότερο ενήλικες σχέσεις με το περιβάλλον του.

ΕΑ 052

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΟΝΕΙΡΟΥ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΞΕΠΕΡΑΣΟΥΜΕ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ? Η ΧΡΗΣΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ – ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

Παπαδιώτη – Αθανασίου Βασιλική,

Αναπλ. Καθηγήτρια, Τομέας Ψυχολογίας - ΦΠΨ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Οι αφηγήσεις αποτελούν βασική διαδικασία για τη δόμηση του τρόπου που βιώνουμε τη ζωή μας. Δεν αποτελούν απλή καταγραφή γεγονότων, αλλά διαμορφώνουν τις εμπειρίες μας. Σκοπός της εισήγησης είναι να δείξει πως οι αφηγήσεις που αναφέρονται σε μελλοντικούς στόχους και όνειρα λειτουργούν για την αντιμετώπιση προβλημάτων.

Η θεωρητική βάση του θέματος.

Οι Cecchin και Boscolo είναι από τους πρώτους που επεσήμαναν ότι από τις πιο χρήσιμες ερωτήσεις που θα μπορούσαν να υποβληθούν κατά τη διάρκεια της θεραπείας είναι οι ερωτήσεις για το μέλλον. Τις τελευταίες 10ετίες, με την επίδραση κυρίως του κοινωνικού κονστρουκτιονισμού, παρατηρούμε μια στροφή της οικογενειακής - συστημικής θεραπείας από την αντιμετώπιση του παρελθόντος στην αντιμετώπιση του παρόντος και στο σχεδιασμό του μέλλοντος. Η υποστήριξη του θεραπευόμενου να ονειρευτεί ένα μέλλον απαλλαγμένο από το πρόβλημα και η παρότρυνση από το θεραπευτή να σχεδιάσει τα βήματα για την πραγματοποίηση του Ονείρου αυτού, αποτελούν τη βασική διαδικασία της θεραπευτικής πορείας.

Στην εισήγηση θα αναφερθούν παραδείγματα εφαρμογής του μοντέλου στην πράξη.

ΕΑ 053

**Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΜΑΔΙΚΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ
ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΜΙΑΣ ΔΟΜΗΣ ΑΠΟΑΣΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΜΙΑ
ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΟΠΤΙΚΗ.**

Καπουσούζης, Π., Τερζιόγλου, Ε., Δουδουλακάκη, Κ., Πανέττας, Χ.

**Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής-Κινητικής Αποκατάστασης & Μέριμνας Υγείας
(Ε.Ψ.Α.Μ.Υ.)**

Η έννοια του ομαδικού στηρίζεται στα δυναμικά της ομάδας ασχέτως αν ο ορισμός της ποικίλλει ανάλογα με την οπτική μέσα από την οποία αυτή μελετάται. Ο τρόπος λειτουργίας της θεραπευτικής ομάδας μιας κοινοτικής δομής με ψυχαναλυτικό πρίσμα, υιοθετεί, μεταξύ άλλων, τις απόψεις των Winnicott και Bion σχετικά με το ρόλο της μητέρας ως προς τη διαδικασία δόμησης του ψυχικού οργάνου του βρέφους. Συχνά τα μέλη της θεραπευτικής ομάδας ονειρεύονται για τον ασθενή και συμμετέχουν ενεργητικά, δανείζοντας του τη φαντασία τους, αναλαμβάνοντας μέρος του φορτίου του πόνου του. Ο ένοικος εξαρτάται από την ικανότητα της θεραπευτικής ομάδας για ονειροπόληση και επεξεργασία (λειτουργία άλφα). Έργο της ομάδας είναι να μετασχηματίσει τα στοιχεία βήτα του ενοίκου, να τα λάβει, να τα αφομοιώσει, να τα διηγηθεί, και να τους επιτρέψει να πάρουν μια συμβολική μορφή. Με αυτό τον τρόπο ανταποκρίνεται ενεργητικά στις ανάγκες του ενοίκου, επιτρέποντας του να εκφράσει τις προσωπικές του ανάγκες καθώς και ψήγματα επιθυμίας. Θεωρητικά ο ένοικος, έχει ανάγκη από μια αρκετά καλή μητέρα-ομάδα, που θα σταθεί ανάμεσα στην παντοδυναμία του (παραλήρημα, παλινδρόμηση, καθήλωση) και στην πραγματική σχέση με τον κόσμο/κοινότητα. Έτσι, η ομάδα βοηθά στη μετάβαση από μια μη αντικειμενοτρόπο κατάσταση στη διαπίστωση μιας διαφοροποιημένης συνθήκης, όπου υποκείμενο και αντικείμενο διαχωρίζονται εισάγοντας την διαπροσωπική σχέση.

Λέξεις – Κλειδιά: δυναμικά ομάδας, λειτουργία άλφα, αρκετά καλή μητέρα (διευκολυντικό περιβάλλον), αποασυλοποίηση

ΕΑ 054

ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ & ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ: ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Μελισσάρης Αθανάσιος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα εργασία θα επιχειρήσω μια καταγραφή του σκεπτικισμού με τον οποίο αντιμετωπίζεται από πολλούς σύγχρονους θεραπευτές της ή ψυχοθεραπεία, εστιάζοντας κατά κύριο λόγο στην κριτική του Αμερικανού ψυχολόγου James Hillman, αλλά και άλλων. Συγκεκριμένα, θα αναζητήσω την πηγή του προσκομματος που δυσχεραίνει την προοδο της ψυχολογίας στην απολυτοποίηση και τον «φетиχισμό» της τεχνικής ως μεσου ψυχοθεραπείας, με ευρύτερες κριτικές αναφορές στον αναγωγιστικό και θετικιστικό χαρακτήρα της εν λόγω επιστήμης, προτείνοντας τρόπους υπερβάσης του. Παραλληλά όμως θα συνοψίσω και την τελεσφορο πορεία της ψυχολογίας, ως θετικό προαπαιτούμενο για την καταφαση του επιστημονικού της χαρακτήρα και τη διανοίξη της σε ένα μη αναγωγιστικό και μη μηχανιστικό μοντελο προσεγγίσης της ανθρώπινης προσωπικότητας, που δίνει προτεραιότητα στην απροσδιοριστία και την ετεροτητα.

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

08.30 - 10.00

ΝΕΥΡΟΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Α.Β. Καραπέτσας – Μ.Ε. Κοσμίδου

ΕΑ 055

ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΝΟΗΣΗ ΣΕ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΩΠΙΑΙΑ ΑΝΟΙΑ

Μαρία-Ελένη Κοσμίδου¹, Ελένη Αρετούλη¹, Μαρία Γιαννακού^{1,3}, Παναγιώτης Ιωαννίδης², Βασίλης Μποζίκας³

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

²Β΄ Πανεπιστημιακή Νευρολογική Κλινική, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

³Β΄ Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο όρος κοινωνική νόηση αναφέρεται στην ικανότητα να αντιλαμβανόμαστε, να επεξεργαζόμαστε σωστά και να συνάγουμε συμπεράσματα βασιζόμενοι σε κοινωνικά σήματα προκειμένου να αξιολογούμε τη συμπεριφορά, τις πεποιθήσεις και τα συναισθήματα των άλλων. Ασθενείς με διαταραχές του κεντρικού νευρικού συστήματος συχνά παρουσιάζουν διαταραχές στις κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις που πιθανώς αποδίδονται σε εξασθένιση επιμέρους τομέων της κοινωνικής νόησης. Δύο χαρακτηριστικές ομάδες αποτελούν οι ασθενείς με σχιζοφρένεια και οι ασθενείς με μετωποκροταφική άνοια.

Μέθοδος: Προκειμένου να μελετήσουμε την κοινωνική νόηση στις δύο αυτές ομάδες ασθενών, δημιουργήσαμε τη Δοκιμασία Αντίληψης Κοινωνικών Συμπερασμών για τον ελληνικό πληθυσμό. Η δοκιμασία εξετάζει: α. την ικανότητα αντίληψης συναισθημάτων, β. την κατανόηση παραλεκτικών στοιχείων σε διαλόγους με ειλικρινείς, σαρκαστικές, ή παράδοξες αναφορές και γ. την ικανότητα αξιοποίησης πληροφοριών πλαισίου για την κατανόηση ενός σεναρίου, όπου μια ψευδής αναφορά εκφέρεται είτε σαρκαστικά είτε ως ψέμα. Στην έρευνα συμμετείχαν 27 ασθενείς με σχιζοφρένεια, δέκα ασθενείς με μετωπιαία άνοια και δύο αντίστοιχες ομάδες ελέγχου υγιών συμμετεχόντων.

Αποτελέσματα-συμπεράσματα: Και οι δύο ομάδες ασθενών σημείωσαν χαμηλότερη επίδοση συγκριτικά με τις αντίστοιχες ομάδες ελέγχου ως προς την αντίληψη συναισθημάτων, την κατανόηση διαλόγων με σαρκαστικές και παράδοξες αναφορές και την κατανόηση ψευδών αναφορών, ενώ δεν διέφεραν ως προς την κατανόηση διαλόγων με ειλικρινείς πληροφορίες. Επιπλέον, οι ασθενείς με μετωπιαία άνοια δεν διέφεραν και ως προς την αξιοποίηση πληροφοριών πλαισίου για την κατανόηση του σαρκασμού. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων δύναται να συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των νευρογνωστικών μηχανισμών που εμπλέκονται στις διεργασίες κοινωνικής νόησης αλλά και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι ασθενείς στις κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις.

Λέξεις – Κλειδιά: Κοινωνική Νόηση, Σχιζοφρένεια, Μετωπιαία Άνοια

EA 056

Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ GERIATRIC DEPRESSION SCALE ΚΑΙ HOSPITAL AND ANXIETY DEPRESSION SCALE ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΟΔΙΑΓΝΩΣΗ ΑΣΘΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΚΟΙΝΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

Τσάνταλη, Ε.,¹ Τσολάκη, Μ.,^{2,1} Γιαλαουζίδης, Μ.,¹ & Κιοσέογλου, Γ.³

¹ Ελληνική Εταιρεία Νόσου Alzheimer και Συναφών Διαταραχών

² Γ' Νευρολογική Κλινική, Νοσοκομείο ' Γ. Παπανικολάου'

³ Τμήμα Ψυχολογίας Α.Π.Θ

Η κατάθλιψη στην τρίτη ηλικία παρουσιάζει κοινή κλινική εικόνα με την πρόωμη άνοια τύπου Alzheimer (AD). Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί να διερευνήσει εάν δυο κλίμακες που χρησιμοποιούνται συχνά στην κλινική πράξη η Γηριατρική Κλίμακα για την Κατάθλιψη (Geriatric Depression Scale)-(GDS)) και η Νοσοκομειακή Κλίμακα για το Άγχος και την Κατάθλιψη (Hospital Anxiety and Depression Scale)-(HADS)) μπορούν να βοηθήσουν στη διαφοροδιάγνωση ανάμεσα στους φυσιολογικούς ηλικιωμένους από τους ηλικιωμένους με Κατάθλιψη, με Ήπια Γνωστική Διαταραχή (MCI), τους ασθενείς με AD ή τους ασθενείς με AD και κατάθλιψη. Το δείγμα (N=60) χωρίστηκε σε 5 ομάδες: 11 ασθενείς με ήπια AD, 11 ασθενείς με MCI, 14 ασθενείς με κατάθλιψη, 11 ασθενείς με AD και Κατάθλιψη και 13 φυσιολογικούς ηλικιωμένους. Η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι οι ερωτήσεις που είναι προγνωστικοί δείκτες για την κατάθλιψη από το GDS είναι οι: 9, 12 και 10, ενώ για το HADS οι 6, 2 και 14. Η ευαισθησία και η εξειδίκευση για την κλίμακα GDS για τους καταθλιπτικούς ασθενείς είναι 86% και 61% αντίστοιχα, ενώ για τους ανοϊκούς με κατάθλιψη 90% και 82% αντίστοιχα. Για την κλίμακα HADS τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 93% και 68% για τους καταθλιπτικούς ασθενείς και 91% και 73% αντίστοιχα για τους ανοϊκούς με κατάθλιψη. Η ανάλυση διακύμανσης έδειξε ότι το MMSE και η HADS επαναταξινομούν σωστά το 70% του αρχικού δείγματος, ενώ το MMSE και η GDS το 61,7%. Τα συμπεράσματά μας είναι ότι καμιά από τις δυο κλίμακες δεν μπορούν να βοηθήσουν στη διαφοροδιάγνωση της κατάθλιψης από την κατάθλιψη με άνοια.

Λέξεις κλειδιά: Κατάθλιψη, Άνοια, GDS, HADS

ΕΑ 057

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ, ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΣΤΗΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΛΕΚΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΛΗΣΗΣ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

Δ. Κασελίμης, Γ. Σιδερίδης & Π. Σίμος

Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ψυχολογίας, Ρέθυμνο

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της επίδρασης του φύλου, της ηλικίας και του μορφωτικού επιπέδου στην ικανότητα ανάκλησης λεκτικών αναπαραστάσεων και την ικανότητα λεκτικής κατανόησης. Το δείγμα συνιστούσαν 360 συμμετέχοντες ηλικίας 45-85 ετών. Για την αξιολόγηση χρησιμοποιήθηκαν οι δοκιμασίες: PPVT-R, COWF, BNT, Token Test και οι υποκλίμακες Λεξιλόγιο και Σχέδια με Κύβους του WASI. Η ικανότητα ανάκλησης λεκτικών αναπαραστάσεων από τη μακροπρόθεσμη μνήμη αξιολογήθηκε με τρεις δοκιμασίες: βάσει φωνημικού και σημασιολογικού κανόνα (COWF) και οπτικού ερεθίσματος (BNT). Η ικανότητα λεκτικής κατανόησης αξιολογήθηκε επίσης με τρεις δοκιμασίες: Λεξιλόγιο του WASI, PPVT-R, και Token Test. Αφού μετατράπηκαν σε τυπικούς βαθμούς και υπολογίστηκε ο μέσος όρος των τιμών από τις συνιστώσες δοκιμασίες για κάθε μία εκ των δύο βασικών ικανοτήτων-διαστάσεων, οι τελευταίες χρησιμοποιήθηκαν ως εξαρτημένες μεταβλητές σε δύο σειρές αναλύσεων ιεραρχικής πολλαπλής παλινδρόμησης με ανεξάρτητες μεταβλητές το φύλο, την ηλικία, και την επίδοση στη δοκιμασία Σχέδια με Κύβους. Οι αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν ξεχωριστά για τρεις υποομάδες (στοιχειώδης, μέση και ανώτερη/ανώτατη εκπαίδευση). Όπως αναμενόταν, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των τριών υποομάδων και για τις δύο βασικές διαστάσεις. Σημαντική συνεισφορά στη διαμόρφωση των τιμών και των δύο εξαρτημένων μεταβλητών είχε η ηλικία, ανεξάρτητα από το φύλο και τη μη λεκτική νοημοσύνη, για τις υποομάδες συμμετεχόντων με στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση. Η συνεισφορά της μεταβλητής ηλικία δεν ήταν στατιστικά σημαντική για καμία εκ των δύο εξαρτημένων μεταβλητών στην υποομάδα συμμετεχόντων με ανώτερη/ανώτατη εκπαίδευση. Το κύριο συμπέρασμα της παρούσας μελέτης είναι ότι η επίδραση της ηλικίας σε συγκεκριμένες γνωστικές λειτουργίες εξαρτάται από το μορφωτικό επίπεδο.

ΕΑ 058

Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΚΛΗΤΩΝ ΔΥΝΑΜΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΝΕΟΥΣ

Α. Β. Καραπέτσας¹, N.X. Ζυγούρης²

Με τον όρο Γνωστικά Προκλητά Δυναμικά (ERPs) νοείται η καταγραφή της εγκεφαλικής δραστηριότητας που παρατηρείται μετά τη χορήγηση συγκεκριμένου αισθητηριακού ερεθίσματος, όπως οπτικό, ακουστικό, ή σωματοαισθητικό και έχει ως στόχο την αξιολόγηση των γνωστικών λειτουργιών. Το πλεονέκτημα της συγκεκριμένης νευροψυχολογικής – ηλεκτροφυσιολογικής μεθόδου σε σχέση με τις άλλες μεθόδους απεικόνισης του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος στηρίζεται στο γεγονός ότι με τα Προκλητά Δυναμικά (EPs) καταγράφουμε την επεξεργασία του συγκεκριμένου ερεθίσματος σε εύρος χρόνου που κυμαίνεται από χιλιοστά του δευτερολέπτου (ms) έως μερικά δευτερόλεπτα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να έχουμε μια πλήρη αξιολόγηση σε πραγματικό χρόνο (Real time recording) για τις αλλαγές στη νευρωνική δραστηριότητα που παρατηρούνται κατά τη διάρκεια των γνωστικών διεργασιών. Η γνώση ότι τα Γνωστικά Προκλητά Δυναμικά μπορούν να απεικονίσουν την ψυχολογική κατάσταση του ατόμου και τις νοητικές του λειτουργίες εδραιώθηκε με την ανακάλυψή της κυματομορφής P300 από τον S. Sutton μετά το 1965. Στο παρόν ερευνητικό πρωτόκολλο ερευνάται η εμφάνιση της βασικότερης κυματομορφής των Γνωστικών Προκλητών Δυναμικών, του P300, μετά τη χορήγηση ακουστικού ερεθίσματος σε νέους ηλικίας από οκτώ έως είκοσι ετών. Στόχος της έρευνας είναι η καταγραφή «φυσιολογικών» τιμών της εγκεφαλικής δραστηριότητας σε αυτή την ηλικιακή ομάδα. Πρακτικά, ερευνάται ο χρόνος έκλυσης που απαιτείται για την επεξεργασία του ερεθίσματος και το εύρος απεικόνισης της συγκεκριμένης κυματομορφής. Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν ως τιμές αναφοράς. Πέρα από την κυματομορφή P300, στόχος μας είναι και η καταγραφή άλλων κυματομορφών των Προκλητών Δυναμικών που, επίσης, χρησιμοποιούνται στην αξιολόγηση τόσο των γνωστικών λειτουργιών όσο και της ψυχολογικής κατάστασης των συγκεκριμένων ατόμων. Το παρόν ερευνητικό πρωτόκολλο χρησιμοποιείται για τη διενέργεια έρευνας πιλότου που αυτή τη στιγμή διεξάγεται από το Εργαστήριο Νευροψυχολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Λέξεις – Κλειδιά: Γνωστικά Προκλητά Δυναμικά, εγκεφαλική δραστηριότητα, τιμές αναφοράς

ΕΑ 059

**ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΣΥΜΜΕΤΡΙΑΣ,
ΜΕ ΜΕΤΡΗΣΗ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΧΕΡΙΩΝ, ΣΕ ΤΥΠΙΚΩΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΑ
ΑΤΟΜΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ**

Γροϋίος, Γ., Υψηλάντη Α. και Γάνου, Μ.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού

Η προτίμηση χεριού, όρος που αναφέρεται στη σταθερή προτίμηση του ενός άνω άκρου έναντι του άλλου - με βάση την αποτελεσματικότητά του - για την εκτέλεση μιας σύνθετης κινητικής δεξιότητας, αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του ανθρώπινου είδους. Η συμπεριφορά αυτή σχετίζεται με την ανατομική και λειτουργική ασυμμετρία των εγκεφαλικών ημισφαιρίων και η εξέλιξή της συνδέεται στενά με την αντιπροσώπευση της γλώσσας - και ιδιαίτερα του λόγου - σε ένα από τα δύο εγκεφαλικά ημισφαίρια. Η εργασία αυτή διερευνά την εγκεφαλική λειτουργική ασυμμετρία, με μέτρηση επίδοσης χεριού, σε τυπικώς αναπτυσσόμενα άτομα και άτομα με νοητική υστέρηση. Για τον σκοπό αυτό επιλέχθηκαν είκοσι τυπικώς αναπτυσσόμενα άτομα και είκοσι άτομα με ήπια νοητική υστέρηση οργανικής αιτιολογίας, εξισωμένα ως προς την ηλικία και το φύλο, τα οποία επιδείκνυαν σταθερή χρήση του δεξιού τους χεριού σε δέκα επιλεγμένες σύνθετες κινητικές δεξιότητες. Τα άτομα του δείγματός μας εκτέλεσαν με το δεξί και αριστερό τους χέρι μία αντιληπτικο-κινητική δοκιμασία συντονισμού χεριού-ματιού. Η ανάλυση διακύμανσης με δυο παράγοντες (Ομάδα x Χέρι) κατέδειξε στατιστικά σημαντική κύρια επίδραση τόσο για τον παράγοντα ομάδα [$F(1, 38) = 28,62, p < 0,01$], όσο και για τον παράγοντα χέρι [$F(1, 38) = 43,91, p < 0,01$], καθώς και στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ τους [$F(1, 38) = 13,11, p < 0,01$]. Post hoc αναλύσεις πιστοποίησαν την ύπαρξη στατιστικά σημαντικής διαφοράς στην επίδοση των δύο χεριών ($t = 10,26, df = 19, p < 0,01$) μόνο στην ομάδα των τυπικώς αναπτυσσόμενων ατόμων. Τα αποτελέσματά μας καταδεικνύουν την ύπαρξη άτυπης κινητικής ασυμμετρίας στα άτομα με νοητική υστέρηση, συμπεριφορά που αντανακλά στην ύπαρξη άτυπου πρότυπου λειτουργικής εγκεφαλικής ασυμμετρίας.

Νοητική υστέρηση, άτυπη εγκεφαλική ασυμμετρία, προτίμηση χεριού, δοκιμασία επίδοσης

ΕΑ 060

ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗΣ ΧΕΡΙΟΥ, ΤΗΣ ΟΠΤΙΚΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΚΙΝΗΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΒΑΔΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΑΣΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΟΡΙΖΟΝΤΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Γροϋϊος Γεώργιος, Χρυσσαργύρη Αγγελική, Κόλλιας Νικόλαος και Κοΐδου Ειρήνη

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εργασία αυτή σχεδιάστηκε για να μελετήσει την επίδραση της εγκεφαλικής λειτουργικής ασυμμετρίας, όπως αυτή εκδηλώνεται μέσω της προτίμησης χεριού, της απουσίας ή παρουσίας οπτικής πληροφόρησης και της συνθετότητα του κινητικού έργου βάδισης στην τάση κατεύθυνσης της κίνησης του σώματος στο οριζόντιο επίπεδο. Στην εργασία έλαβαν μέρος 99 άτομα: 33 άτομα με φυσιολογική όραση, 33 άτομα με φυσιολογική όραση και τα μάτια καλυμμένα και 33 τυφλά άτομα. Κάθε ομάδα απαρτιζόταν από 10 αριστερόχειρα και 23 δεξιόχειρα άτομα. Η δοκιμασία ελέγχου της τάσης κατεύθυνσης κίνησης του σώματος στο οριζόντιο επίπεδο περιελάμβανε τρία κινητικά έργα βάδισης διαφορετικού βαθμού συνθετότητας: βάδιση σε ευθύγραμμη πορεία, βάδιση σε ευθύγραμμη πορεία και παράκαμψη εμποδίου και βάδιση σε καμπυλόγραμμη κίνηση. Βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά στην τάση κατεύθυνσης κίνησης α) στις ομάδες των ατόμων με φυσιολογική όραση και τα μάτια καλυμμένα και των τυφλών ατόμων, στο πρώτο κινητικό έργο ($\chi^2=5,705$, $p<0,05$) και β) στην ομάδα των ατόμων με φυσιολογική όραση, στο δεύτερο ($\chi^2=8,159$, $p<0,01$) και τρίτο κινητικό έργο ($\chi^2=9,909$, $p<0,05$). Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι η εγκεφαλική λειτουργική ασυμμετρία, όπως αυτή εκδηλώνεται μέσω της προτίμησης χεριού, η απουσία ή παρουσία οπτικής πληροφόρησης και η συνθετότητα του κινητικού έργου βάδισης συνδέονται με την τάση κατεύθυνσης της κίνησης του σώματος. Τα ευρήματά μας αυτά αποδίδονται σε ισχυρές ασύμμετρες γενετικές ή/και περιβαλλοντικές επιδράσεις που επενεργούν στον άνθρωπο προκειμένου να τον βοηθήσουν να ανταπεξέλθει αποτελεσματικότερα στην αλληλεπίδρασή του με το εξωτερικό περιβάλλον.

Λέξεις –Κλειδιά: Προτίμηση χεριού, οπτική πληροφόρηση, συνθετότητα κινητικού έργου, τάση κατεύθυνση κίνησης

ΕΑ 061

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΤΩΝ ΔΥΝΑΜΙΚΩΝ P300 ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Νέστορας Ν. Ιωάννης

Καθηγητής, Πανεπιστημίου Κρήτης

1. Ήδη, τα προκλητά δυναμικά P300 έχουν χρησιμοποιηθεί για την **αξιολόγηση** διαφόρων ψυχικών διαταραχών και νευρολογικών παθήσεων, όπως είναι: οι **αγχώδεις διαταραχές**, η **κατάθλιψη**, η **μανία**, η **σχιζοφρένεια**, το **σύνδρομο του Asperger**, η **διαταραχή ελλειμματικής προσοχής**, η **αντικοινωνική διαταραχή της προσωπικότητας**, και η **γεροντική άνοια**.
2. Επιπλέον, τα προκλητά δυναμικά έχουν εφαρμοστεί στην **αξιολόγηση των επιδράσεων στον εγκέφαλο διαφόρων ψυχοδραστικών ουσιών**, όπως είναι:
3. τα **ηρεμιστικά φάρμακα**, τα **αντικαταθλιπτικά φάρμακα**, το **σταθεροποιητικό του συναισθήματος λίθιο**, η **ριταλίνη**, το **αλκοόλ**, η **μαριχουάνα**, τα **οπιοειδή**, η **ηρωίνη**, το **LSD**, οι **αμφεταμίνες** και η **κοκαΐνη**.
4. Τα προκλητά δυναμικά έχουν επίσης εφαρμοστεί για την **αξιολόγηση της φυσιολογικής ή παθολογικής ανάπτυξης και εξέλιξης παιδιών και εφήβων** από την ώρα της γέννησης έως και την ενηλικίωσή τους.
5. Τα προκλητά δυναμικά έχουν επίσης εφαρμοστεί στην **Ιατροδικαστική**.
6. Η μέθοδος των προκλητών δυναμικών έχει επίσης εφαρμοστεί στην **αξιολόγηση αθλητών**.
7. Η μέθοδος των προκλητών δυναμικών έχει επίσης εφαρμοστεί στην **αξιολόγηση πιλότων**.
8. Επίσης, τα προκλητά δυναμικά έχουν εφαρμοστεί στην **Αναισθησιολογία**.

Τα προκλητά δυναμικά σε συνδυασμό με την Νευροβιοανάδραση εκπαιδεύουν το άτομο να τροποποιήσει την εγκεφαλική του λειτουργία προς την επιθυμητή κατεύθυνση. Θα παρουσιασθούν ερευνητικά αποτελέσματα με την ανωτέρω μέθοδο τα οποία έχουν καταγραφεί με το πρόγραμμα KEYPOINT® 4 και το μηχάνημα Medtronic της Innova Medical και αφορούν διάφορους τύπους ψυχοπαθολογίας καθώς και τις αντιδράσεις διαφόρων περιοχών του εγκεφάλου φυσιολογικών ατόμων σε ακουστικά ερεθίσματα. Τέλος θα παρουσιασθούν ερευνητικά αποτελέσματα από τον θεραπευτικό συνδυασμό Νευροβιοανάδρασης και προκλητών δυναμικών.

ΕΑ 062

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΝΕΥΡΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ; ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΖΟΥΝ ΚΑΙ ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Οικονόμου Αλεξάνδρα

Δημογραφικοί παράγοντες όπως η ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο (για τον ενήλικα) αποτελούν σημαντικές πηγές διακύμανσης στην επίδοση σε ψυχομετρικές δοκιμασίες. Για να έχουν κλινική αξία οι τυπικοί βαθμοί μιας δοκιμασίας για την ανίχνευση και ανάλυση των νευροψυχολογικών διαταραχών, ωστόσο, οι νόρμες από τις οποίες οι τυπικοί βαθμοί προέρχονται πρέπει να έχουν την ίδια σημασία για όλα τα στρώματα του φυσιολογικού πληθυσμού. Πρέπει, δηλαδή, να οδηγούν στα ίδια συμπεράσματα ανεξαρτήτως της ηλικίας και της μόρφωσης του ατόμου. Η προσαρμογή των νορμών σε δημογραφικές πηγές διακύμανσης μπορεί να προσφέρει πιο σαφή στοιχεία για την πιθανότητα ύπαρξης παθολογίας, καθώς και για πιθανές διαφορές μεταξύ της παρούσας επίδοσης του ατόμου και του προνοσηρού του επιπέδου. Παραδοσιακά, οι τυπικοί βαθμοί των δοκιμασιών έχουν λάβει υπόψη μόνο την ηλικία του ατόμου και όχι το μορφωτικό του επίπεδο. Μία εξαίρεση αποτελεί η κλίμακα Wechsler Adult Intelligence Scale-III, για την οποία έχουν πρόσφατα αναπτυχθεί στις Η.Π.Α. νόρμες με «δημογραφική διόρθωση» ως προς την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο. Η παρούσα εισήγηση, αντλώντας ευρήματα από μια σειρά ερευνών σε άτομα μέσης-μεγάλης ηλικίας με και χωρίς παθολογία, έχει ως στόχους α) την εξέταση των δοκιμασιών με ιδιαίτερα έντονη επίδραση της μόρφωσης και τα κοινά χαρακτηριστικά αυτών, β) τη διερεύνηση των δοκιμασιών που δεν επηρεάζονται από τη μόρφωση και των λειτουργιών που οι δοκιμασίες αυτές αξιολογούν, γ) τις κλινικές εφαρμογές των δοκιμασιών που είναι ανεπηρέαστες από τη μόρφωση και δ) την εξέταση των περιορισμών των νορμών με δημογραφική προσαρμογή και εναλλακτικές προσεγγίσεις στην αξιολόγηση που βασίζονται σε ενδοατομικές διαφορές.

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

10.00 - 11.45

ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Προεδρείο: Δ. Πνευματικός, Λ. Μπεζέ, Ζ. Παπαληγούρα

ΤΥΠΟΙ ΔΕΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ: ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ ΔΥΟ ΕΙΔΩΝ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Λεοντοπούλου, Σ.¹, Παπαδογιάννη, Μ.², & Καφέτσιος, Κ.²

¹Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

²Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Πρόσφατα έχουν δει το φως της δημοσιότητας αρκετές έρευνες που συνδέουν τον ανασφαλή τύπο δεσμού με την χαμηλή ανθεκτικότητα. Ωστόσο, γνωρίζουμε πολύ λίγα σχετικά με τις ψυχολογικές διαδικασίες οι οποίες διαμεσολαβούν αυτήν την σχέση. Στην παρούσα έρευνα εξετάσαμε την ευρέως αποδεκτή πεποίθηση (βλ. Mikulincer & Shaver, 2005) ότι η ρύθμιση των συναισθημάτων βρίσκεται στην καρδιά της επίδρασης της οργάνωσης των τύπων δεσμού στο ευ ζην, που είναι μία πλευρά της ανθεκτικότητας. Η μελέτη βασίστηκε στον ορισμό που έδωσε ο Gross (1999) για την ρύθμιση των συναισθημάτων ως τις συνειδητές και μη συνειδητές προσπάθειες που κάνουν τα άτομα προκειμένου να αυξήσουν, να διατηρήσουν ή να μειώσουν διάφορες πλευρές των συναισθημάτων τους. Χρησιμοποιήσαμε την Κλίμακα Ρύθμισης Συναισθημάτων (John & Gross, 2004), η οποία διακρίνει δύο πλευρές της ρύθμισης των συναισθημάτων: την γνωστική επαναξιολόγηση και την καταστολή. Στην έρευνα συμμετείχαν 99 πρωτοετείς φοιτητές από τα Πανεπιστήμια Πειραιώς και Κρήτης. Τα αποτελέσματα από τις αναλύσεις ιεραρχικής παλινδρόμησης μαζί με τους ελέγχους για την υπόθεση της διαμεσολάβησης έδειξαν ότι η καταστολή ήταν ένας σημαντικός διαμεσολαβητικός παράγοντας της επίδρασης του δεσμού αποφυγής στην ευζωία. Ο τύπος δεσμού εμμονής όπως και οι δύο τύποι της ρύθμισης των συναισθημάτων ήταν σημαντικοί ανεξάρτητοι προβλεπτικοί παράγοντες της ανθεκτικότητας.

Παρασκευή 20 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

10.00 - 11.45

ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Προεδρείο: Δ. Πνευματικός, Λ. Μπεζέ, Ζ. Παπαληγούρα

ΕΑ 063

ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΚΟΗΣ

**Κυρικλάκη Ανδριανή, Παπαστεφανάκης Εμμανουήλ
Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ψυχολογίας**

Σχεδόν 1/2700 παιδιά γεννιούνται κωφά και το 95% αυτών σε οικογένειες που δεν παρουσίασαν στο παρελθόν κάποιο κληρονομικό ιστορικό κώφωσης (Hindley, 2005). Η παρούσα ανακοίνωση αφορά στα ιδιάζοντα προβλήματα που αντιμετωπίζουν άτομα -και κυρίως παιδιά- με διαταραχές στην ακοή. Παράλληλα, γίνεται ανασκόπηση των ερευνητικών μελετών οι οποίες καταδεικνύουν σημαντική αλληλεπίδραση του βαθμού κώφωσης με τη γενική ανάπτυξη του παιδιού, τη σχολική ένταξη και την διαμόρφωση προκαταλήψεων, όπως λαμβάνουν χώρα στον ελληνικό χώρο. Επιπλέον, θα γίνει αναφορά στη χρήση γλωσσικών και συμβολικών συστημάτων, όπως χειλεανάγνωση, δακτυλοσυλλαβισμός, νοηματική γλώσσα, συστήματα REBUS και ΜΑΚΑΤΟΝ (Cawthon, 2001), καθώς επίσης θα παρουσιαστεί και η δυσκολία προσαρμογής των κωφών και βαρήκοων στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Σκοπός της παρουσίασης είναι η διασαφήνιση του πλαισίου της οικογένειας, του σχολείου και της κοινωνικής πραγματικότητας, στοιχεία τα οποία επιδρούν σημαντικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των ατόμων αυτών και στην ανάπτυξη των απαραίτητων επικοινωνιακών δεξιοτήτων.

ΕΑ 064

ΟΙ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΣΥΝΔΡΟΜΟ DOWN ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΟ WILLIAMS: ΜΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Δήμητρα Κιούση, Υποψήφια Διδάκτωρ

Χριστίνα Παπαηλιού, Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ) Πανεπιστημίου Αιγαίου

Το σύνδρομο Down και το σύνδρομο Williams αποτελούν γενετικές διαταραχές οι οποίες μεταξύ άλλων έχουν ως συνέπεια τη σοβαρή νοητική υστέρηση. Παρόλο που τα παιδιά των δύο ομάδων παρουσιάζουν παρόμοια επίπεδα νοητικής ανάπτυξης, εκδηλώνουν ριζικά διαφορετικές κοινωνικές, γνωστικές και γλωσσικές ικανότητες. Όσον αφορά το επίπεδο γλωσσικής ανάπτυξης, τα άτομα με σύνδρομο Down παρουσιάζουν ιδιαίτερα σοβαρές γλωσσικές δυσκολίες, ανάλογες με τις γνωστικές τους ικανότητες. Αντίθετα, το επίπεδο γλωσσικής ανάπτυξης των ατόμων με σύνδρομο Williams, είναι υψηλότερο σε σύγκριση με αυτό που θα αναμενόταν δεδομένου του βαθμού της νοητικής τους υστέρησης. Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο τη συγκριτική διερεύνηση των γλωσσικών ικανοτήτων παιδιών με σύνδρομο Down και σύνδρομο Williams ηλικίας 10 -14 ετών στον τομέα της πραγματολογίας. Ο συγκεκριμένος τομέας περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την αφήγηση και το διάλογο. Τα αφηγήματα αξιολογούνται ως προς τις διαστάσεις της συνοχής και της συνεκτικότητας. Ειδικότερα, εξετάζεται η ικανότητά των παιδιών να λαμβάνουν υπόψη τους αν οι συνομιλητές μοιράζονται το ίδιο χωροχρονικό πλαίσιο αναφοράς καθώς και αν οι πληροφορίες που μεταβιβάζονται είναι νέες ή ήδη γνωστές στον ακροατή. Ο διάλογος αξιολογείται σε σχέση με την ικανότητα των παιδιών να παραμένουν επικεντρωμένα σε ένα συγκεκριμένο θέμα, να διορθώνουν τις εκφράσεις τους, όταν αυτές δε γίνονται κατανοητές από τον ακροατή, αλλά και να δίνουν κατάλληλες απαντήσεις σε ερωτήσεις. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση συζητούνται ορισμένα προκαταρκτικά ευρήματα καθώς και η χρησιμότητά τους στο σχεδιασμό εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων με στόχο τη βελτίωση της λειτουργικότητας των συγκεκριμένων ατόμων στο κοινωνικό πλαίσιο.

Λέξεις – Κλειδιά

Σύνδρομο Down, Σύνδρομο Williams, γλωσσική ανάπτυξη, αφηγηματικές ικανότητες

ΕΑ 065

**ΑΥΤΟΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΕΙΚΟΝΑ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ
ΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ**

Μαρία Ζαφειροπούλου, Έφη Αργυρακούλη, Γεωργία Μητσιάκη

Βασικός στόχος της εργασίας αυτής ήταν να διερευνηθεί: (α) την συνολική αυτο-εκτίμηση των μαθητών με γενικές μαθησιακές δυσκολίες σε σχέση με την αυτο-εκτίμηση των μαθητών χωρίς μαθησιακές δυσκολίες, και (β) την ακαδημαϊκή αυτο-εικόνα των μαθητών με γενικές μαθησιακές δυσκολίες ως προς δύο γνωσιακές περιοχές, τη Γλώσσα και τα Μαθηματικά, σε σχέση με μαθητές χωρίς μαθησιακές δυσκολίες. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 238 μαθητές τρίτης, τετάρτης και πέμπτης δημοτικού. Από αυτούς, 55 μαθητές παρακολουθούσαν για κάποιες ώρες το τμήμα ένταξης, ενώ 183 μαθητές, που αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου, παρακολουθούσαν την κανονική τάξη. Στους μαθητές χορηγήθηκαν δύο ερωτηματολόγια: (α) Το Διαπολιτισμικό Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης για παιδιά του J. Battle (1981), (β) Το Ερωτηματολόγιο Ακαδημαϊκής Αυτοεικόνας ως προς τα Μαθηματικά και τη Γλώσσα των Dermitzaki και Efklides (2000). Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από τους μαθητές των τμημάτων ένταξης ατομικά σε συνεργασία με έναν από τους συγγραφείς, ώστε να αποφευχθεί κάθε περίπτωση παρανόησης των ερωτήσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές με γενικές μαθησιακές δυσκολίες έχουν (α) σημαντικά χαμηλότερη συνολική αυτο-εκτίμηση σε σχέση με μαθητές χωρίς μαθησιακές δυσκολίες, και (β) σημαντικά χαμηλότερη ακαδημαϊκή αυτο-εικόνα ως προς τις δύο γνωσιακές περιοχές που εξετάστηκαν, δηλαδή τη Γλώσσα και τα Μαθηματικά. Επιπλέον παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς τις τέσσερις πλευρές/όνεις της ακαδημαϊκής αυτο-εικόνας των μαθητών, δηλαδή (1) τη γενική αυτο-αντίληψη των ικανοτήτων τους ως προς τη Γλώσσα ή τα Μαθηματικά, (2) την αυτο-εκτίμησή τους σχετικά με τη Γλώσσα ή τα Μαθηματικά, (3) την αυτο-αποτελεσματικότητά τους, και (4) την αντιλαμβανόμενη εικόνα των σημαντικών άλλων για τις συγκεκριμένες ικανότητές τους. Αυτά είναι τα πρώτα αποτελέσματα μιας πιλοτικής έρευνας, η οποία πρόκειται να διευρυνθεί ως προς το δείγμα της

Λέξεις – Κλειδιά: αυτο-εκτίμηση, αυτο-εικόνα, γενικές μαθησιακές δυσκολίες

ΕΑ 066

**Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ
ΦΟΙΤΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ/ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΙΑΣ**

Κων/νος Θ. Μιχαηλίδης

**Διευθυντής Πειραματικού Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου
Αθηνών**

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η διερεύνηση των κοινωνικών αναπαραστάσεων φοιτητών/τριών Παιδαγωγικών Τμημάτων και σπουδαστών/τριών Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας που αφορούν στην ένταξη ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα πλαίσια προ-σχολικής και σχολικής αγωγής. ειδικότερα εξετάζονται: α) το περιεχόμενο της κοινωνικής αναπαράστασης της ένταξης στο συγκεκριμένο δείγμα και β) η συστηματική αλληλεπίδραση των σχέσεων ανάμεσα στα διάφορα περιφερειακά στοιχεία της συγκεκριμένης αναπαράστασης. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 250 φοιτητές/τριες και 150 σπουδαστές/τριες. Για τη συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκαν κατ' αρχήν ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Τα στοιχεία που προέκυψαν από την ποιοτική ανάλυση των συνεντεύξεων αυτών, χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή ερωτηματολογίου, προκειμένου να αξιολογηθεί και ποσοτικά η αναπαράσταση της πρακτικής της ένταξης καθώς και της εφαρμογής εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Ε.Ε.Π) σε συνήθεις σχολικές μονάδες. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι η γνώση του αντικείμενου της ειδικής παιδαγωγικής, σε συνάρτηση με τη γνώση της προσωπικότητας του μαθητή, σε επίπεδο βιο-ψυχο-κοινωνικού πλαισίου, είναι δυνατό να βοηθήσει στην εφαρμογή των προγραμμάτων για την καλύτερη αντιμετώπιση των δυσκολιών που παρουσιάζουν τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Τα ευρήματα συζητούνται στο πλαίσιο τροποποίησης των προγραμμάτων σπουδών των παιδαγωγικών τμημάτων διαφόρων βαθμίδων εκπαίδευσης.

Λέξεις – Κλειδιά

Κοινωνική αναπαράσταση, ένταξη ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

ΕΑ 067

**ΣΥΝΑΛΛΑΓΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΛΑΦΡΑ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ ΜΕ
ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΟΥΣ ΤΥΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ: ΑΙΤΙΑ ΑΠΟΡΡΙΨΗΣ ΚΑΙ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ**

Καλλιόπη Παπουτσάκη, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα παιδιά με ελαφρά νοητική υστέρηση (ε.ν.υ.) βιώνουν εντονότερη μοναξιά συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους τυπικής ανάπτυξης (Asher & Williams, 1992. Luftig, 1988. Taylor et al., 1987), παρουσιάζουν περισσότερα συμπτώματα προβληματικής συμπεριφοράς (Cottlieb, Semmel, & Veldman, 1978), τα οποία επηρεάζουν την επικοινωνία και την ανάπτυξη φιλικού δικτύου και επιπλέον, αυξάνουν την πιθανότητα απόρριψης από συνομηλίκους και ενήλικες. Η παρούσα έρευνα διερευνά τα αίτια της απόρριψης των παιδιών με ε.ν.υ. από τους συνομηλίκους τους με τυπική ανάπτυξη σύμφωνα με τις απόψεις των ιδίων των παιδιών, τα συναισθήματα που βιώνουν, καθώς και τους τρόπους που χρησιμοποιούν για την αντιμετώπισή της. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν μαθητές με ε.ν.υ. οι οποίοι φοιτούν σε ειδικά σχολεία εντός και εκτός Αθηνών. Τα ευρήματα έδειξαν ότι η πλειοψηφία των παιδιών εμπλέκεται με συνομηλίκους τυπικής ανάπτυξης, κυρίως από το περιβάλλον της γειτονιάς. Τα αίτια απόρριψης των παιδιών από τους συνομηλίκους τους είναι τα διαπροσωπικά ελλείμματα και η εξωτερική εμφάνιση. Η πλειοψηφία των παιδιών χρησιμοποιεί παθητικούς τρόπους για την αντιμετώπιση της απόρριψης από τους συνομηλίκους του, όπως την απομόνωση και την ενασχόληση με μοναχικές δραστηριότητες. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την κατάρτιση προγραμμάτων παρέμβασης με σκοπό την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών με ε.ν.υ.

Λέξεις κλειδιά: Συναλλαγή των παιδιών με ελαφρά νοητική υστέρηση με συνομηλίκους, αίτια απόρριψης, στρατηγικές αντιμετώπισης

ΕΑ 068

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

**Γεώργιος–Σπυρίδων Σούλης, Δημήτριος Αναστασίου, Θεόδωρος Φλωρίδης
Π.Τ.Δ.Ε. Παν. Ιωαννίνων, Π.Τ.Δ.Ε. Παν. Δυτικής Μακεδονίας, Π.Τ.Δ.Ε. Παν.
Ιωαννίνων**

Σκοπός της μελέτης είναι η αξιολόγηση διαφόρων Προγραμμάτων Ένταξης μαθητών με αναπηρίες μέσα στην κοινή σχολική τάξη. Η αξιολόγηση γίνεται από τους ίδιους τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς ενταγμένων μαθητών σε σχολεία της βόρειας Ελλάδας. Επιχειρείται η σύγκριση μεταξύ των αντιλήψεων και των στάσεων των γονέων από τη μια, και των εκπαιδευτικών από την άλλη, για την τοποθέτηση μαθητών με αναπηρίες μέσα στην κοινή σχολική τάξη. Στους δείκτες σύγκρισης περιλαμβάνονται η σχολική και κοινωνική πρόοδος των μαθητών με αναπηρίες, η επίδραση των Προγραμμάτων Ένταξης στους μαθητές δίχως αναπηρίες, ο βαθμός και η ποιότητα εμπλοκής των εκπαιδευτικών, ο βαθμός και η ποιότητα εμπλοκής των γονέων των μαθητών κ.ά. Τα ευρήματα της έρευνας συζητούνται υπό το πρίσμα των δυσλειτουργιών, αλλά και της ανάγκης για βελτίωση των Πρακτικών Ένταξης παιδιών με αναπηρίες μέσα στην κοινή σχολική τάξη.

ΕΑ 069

ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ ΜΕ Ή ΧΩΡΙΣ ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Μαρία Κυπριωτάκη

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Καταρχήν επιχειρείται συνοπτικά η εννοιολογική προσέγγιση και η οριοθέτηση του θέματος. Ακολουθεί η συμπτωματολογία και οι επιπτώσεις των διαταραχών στις μαθησιακές διαδικασίες και στην εξέλιξη γενικότερα.

Επισημαίνεται η σημασία της έγκαιρης και έγκυρης διάγνωσης, καθώς και της έγκαιρης υποστηρικτικής παρέμβασης. Τονίζεται ιδιαίτερα ο ρόλος των επιμέρους συστημάτων που ευθύνονται ή ευνοούν την παρουσία του προβλήματος, αλλά και που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στις διαδικασίες αποκατάστασης (συστημική προσέγγιση).

Αναφέρεται επιγραμματικά η ανάγκη δημιουργίας ευνοϊκών προϋποθέσεων και οι τεχνικές ανάπτυξής τους, έτσι, ώστε η πορεία της παρέμβασης να διευκολύνεται και η έκβασή της να έχει αίσια αποτελέσματα. Σ' αυτό το σημείο τονίζεται ιδιαίτερα ο ρόλος των ψυχολογικών παραγόντων.

Σε κάθε περίπτωση που ανακύπτουν μαθησιακά προβλήματα, σ' αυτά ανήκει και το πρόβλημα των διαταραχών συγκέντρωσης της προσοχής με ή χωρίς υπερκινητικότητα, πέραν από την τυχόν οργανική - ιατρική του διάσταση, στην αντιμετώπισή τους κεντρικό ρόλο έχουν να ασκήσουν τόσο το σχολείο όσο και η οικογένεια. Η επιτυχία της παρέμβασης εξαρτάται από τη στενή και συνεχή συνεργασία τους. Αίσιο αποτέλεσμα χωρίς αυτή τη στενή συνεργασία ουδέποτε μπορεί να επιτευχθεί. Την παρέμβαση στο πλαίσιο του σχολείου συνεχίζει και συμπληρώνει η παρέμβαση στο πλαίσιο της οικογένειας και αντίστροφα.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά τεχνικές παρέμβασης στα πλαίσια σχολείου και οικογένειας, καθώς και στρατηγικές που ευνοούν στην επίτευξη της αποκατάστασης.

Το πρόβλημα των διαταραχών συγκέντρωσης της προσοχής οφείλεται συνήθως σε ορισμένη αιτιολογία και κατά πλειονότητα σε λαθεμένους τρόπους αγωγής και παραλήψεις. Στο σημείο αυτό περιγράφονται αντίστοιχα ληπτέα μέτρα (πρωτογενής πρόληψη) από την πρώιμη κιόλας παιδική, προσχολική και σχολική ηλικία, ώστε να απομονωθούν ή ακόμα και να εκλείψουν παντελώς εκείνοι οι παράγοντες που δημιουργούν τη διαταραχή. Προέχει πάντα η πρόληψη και όχι η αντιμετώπιση.

Λέξεις – Κλειδιά

Ψυχοπαιδαγωγικές παρεμβάσεις, διαταραχές συγκέντρωσης της προσοχής με ή χωρίς υπερκινητικότητα, σχολείο, οικογένεια.

ΕΑ 070

ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ASPERGER: ΘΥΤΗΣ Ή ΘΥΜΑ; ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Ευφροσύνη Καλύβα¹, Μαρία Γεωργιάδη²

¹ City Liberal Studies, Θεσσαλονίκη

² Πανεπιστήμιο Κρήτης

Πολλά παιδιά με διαταραχές του αυτιστικού φάσματος βιώνουν τον εκφοβισμό μέσα στο εκπαιδευτικό πλαίσιο είτε ως θύματα είτε ως θύτες. Στόχος της συγκεκριμένης μελέτης περίπτωσης είναι η διερεύνηση του εκφοβισμού που προκαλεί και δέχεται ένα κορίτσι με σύνδρομο Asperger που φοιτά στην τρίτη δημοτικού σε μια γενική τάξη. Η συλλογή των δεδομένων διήρκεσε περίπου ένα μήνα και έγινε με σταθμισμένα τεστ, με παρατήρηση του παιδιού στο χώρο του σχολείου και με συνεντεύξεις με το ίδιο το κορίτσι, τους γονείς της, τη δασκάλα της και τους συμμαθητές της. Η ανάλυση έδειξε ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το κορίτσι αποδίδονται κυρίως στη χαμηλή επίδοση σε δοκιμασίες «θεωρίας του νου» και στην κυριολεκτική κατανόηση του λόγου, καθώς και στην έλλειψη ενός υποστηρικτικού πλαισίου για την ομαλή κοινωνική της ένταξη. Συζητούνται παρεμβάσεις που μπορούν να εφαρμοστούν για να διευκολυνθεί το κορίτσι με Asperger να ενταχθεί στο σχολικό περιβάλλον και να μειωθούν οι πράξεις εκφοβισμού που προκαλεί και δέχεται από τους συνομηλίκους της.

Λέξεις-Κλειδιά: Εκφοβισμός, Asperger, αυτισμός, θεωρία του νου, κοινωνική ένταξη.

ΕΑ 071
ΑΠΕΣΥΡΘΗ

ΕΑ 072

ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ: ΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΝΟΣ ΣΜΕΑ

Κουκουβίνου Σοφία¹, Ζεργιώτης Ανδρέας²

¹M.Sc., ²Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου Αττικής

Η έννοια της ένταξης, της λειτουργικής ενσωμάτωσης και της προσαρμογής παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σ' ένα συγκεκριμένο σχολικό πλαίσιο, κινείται σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα. Για το λόγο αυτό η διαδικασία της ένταξης περιλαμβάνει κάθε φορά μια ποικιλία στόχων, οι οποίοι καθορίζονται τόσο από τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες των παιδιών αυτών, όσο και από τις ιδιαιτερότητες του πλαισίου στο οποίο ζητούν να ενταχθούν.

Οι παράμετροι και οι δράσεις που συνιστούν και προσδιορίζουν την ψυχολογική παρέμβαση προς την κατεύθυνση της ένταξης είναι, ωστόσο, κοινές για όλα τα παιδιά και για κάθε σχολικό πλαίσιο. Οι δράσεις αυτές, από την πλευρά του ψυχολόγου, περιλαμβάνουν: 1. την κλινική και ψυχομετρική διαγνωστική αξιολόγηση για τον καθορισμό του είδους και του μεγέθους της διαταραχής, 2. τη συνεργασία του ψυχολόγου με το διευθυντή του σχολείου και τους συναδέλφους των άλλων ειδικοτήτων για το συντονισμό των ενεργειών και την κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος, 3. τη συνεργασία του ψυχολόγου και με άλλους εξωτερικούς φορείς εκπαίδευσης και ψυχικής υγείας, οι οποίοι με οποιονδήποτε τρόπο συμμετέχουν στην υποστήριξη των παιδιών αυτών και των οικογενειών τους, και 4. τη συμβουλευτική υποστήριξη των γονέων. 5. Η κύρια ωστόσο δράση του ψυχολόγου προς την κατεύθυνση της ένταξης και της λειτουργικής ενσωμάτωσης των παιδιών, συνίσταται στην άμεση (counselling) και έμμεση (consultation) ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών αυτών μέσα στο σχολικό πλαίσιο, τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο.

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα προφίλ τεσσάρων χαρακτηριστικών περιπτώσεων παιδιών, τα οποία αφορούν σ' ένα ευρύτατο φάσμα διαταραχών (αυτιστική διαταραχή, νοητική υστέρηση, προβλήματα λόγου κι ομιλίας και συναισθηματικές δυσκολίες), με τη μορφή μελέτης περίπτωσης. Για τα παιδιά αυτά, τα οποία προσήλθαν με ένα κοινό εκπαιδευτικό αίτημα ένταξης, παρουσιάζεται η διαδικασία ψυχολογικής παρακολούθησης και υποστήριξης καθώς και εξατομικευμένο πρόγραμμα θεραπευτικής παρέμβασης, μέσα από το οποίο έγινε δυνατό να ενταχθούν όλα, στο κατάλληλο για το καθένα σχολικό περιβάλλον.

Για κάθε μια από τις παραπάνω περιπτώσεις παιδιών, παρουσιάζονται αναλυτικά οι στόχοι και η μεθοδολογία της παρέμβασης και γίνεται απόπειρα εξαγωγής συμπερασμάτων μέσα από τη συγκεκριμένη εμπειρία .

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 1

15.00 – 16.30

ΣΧΟΛΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Β. Παπαδιώτη, Σ.Σαμαρτζή, Α. Γιώτσα

ΕΑ 073

ΣΤΡΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΦΗΒΕΙΑ: ΠΡΩΤΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Ελένη Τζελέπη-Γιαννάτου, MA, PhD, Ασημακοπούλου Άννα

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Αξιολόγησης και Επιμόρφωσης

Τα τελευταία είκοσι χρόνια ένας εντυπωσιακά μεγάλος αριθμός ερευνών σε γενικούς πληθυσμούς παιδιών και ενηλίκων συσχετίζει το στρες με σωματικά προβλήματα, προβλήματα συμπεριφοράς και ψυχολογικές διαταραχές.

Η παρούσα έρευνα έχει σαν στόχο τη μελέτη του στρες ενός ειδικού πληθυσμού, των εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες. Το δείγμα αποτελείται από εφήβους (N=37) 12-16 ετών που έχουν γνωμάτευση δυσλεξίας και φοιτούν σε σχολεία αστικής περιοχής. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι το ερωτηματολόγιο Problem Questionnaire (Seiffge-Krenke, 1995) το οποίο εκτιμά το στρες που βιώνουν οι έφηβοι σε επτά διαφορετικούς τομείς: το σχολείο, το μέλλον, τους γονείς, τις σχέσεις με τους συνομηλίκους, τον ελεύθερο χρόνο, τις σχέσεις με το άλλο φύλο και τον εαυτό τους.

Η στατιστική ανάλυση βρίσκεται σε εξέλιξη και ο σχολιασμός των ευρημάτων θα γίνει σε σύγκριση με τα αποτελέσματα προγενέστερης έρευνας σε δείγμα εφήβων χωρίς μαθησιακές δυσκολίες.

Λέξεις – Κλειδιά: εφηβεία, μαθησιακές δυσκολίες, στρες

ΕΑ 074

ΟΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΩΝ 12ΧΡΟΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Αικατερίνη Σουσαμίδου, Πανεπιστήμιο Μακεδονία

Κύριος σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση των προσδοκιών των 12χρονων μαθητών για την είσοδό τους στο Γυμνάσιο σε σχέση με τον παράγοντα του φύλου. 102 μαθητές και 103 μαθήτριες της ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου απάντησαν σε σχετικό ερωτηματολόγιο και έγραψαν έκθεση με θέμα «Οι σκέψεις μου για το Γυμνάσιο», πριν το τέλος της σχολικής χρονιάς. Από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες, χωρίς καμιά σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των απαντήσεων τους στο ερωτηματολόγιο, έχουν αισιόδοξη διάθεση για την είσοδο τους στο Γυμνάσιο και για το ενδιαφέρον που θα τους προκαλούν τα μαθήματα που διδάσκονται, διατηρούν επιφυλάξεις για τη δυσκολία των σχολικών εργασιών, τη σχολική τους επίδοση, το περιβάλλον του Γυμνασίου, την αυστηρότητα του σχολικού κανονισμού, την ικανοποίησή τους από τις σχολικές γιορτές και την υποδοχή τους κατά τις πρώτες μέρες στο Γυμνάσιο, ενώ δηλώνουν απαισιόδοξοι απέναντι στη συμπεριφορά των μεγαλύτερων μαθητών προς τους μικρότερους, τις τιμωρίες που πιθανόν θα υποστούν από τους καθηγητές και τη δυσκολία των διαγωνισμάτων που θα καλούνται να απαντούν για να βαθμολογηθούν. Η ποιοτική ανάλυση των εκθέσεων φανέρωσε μια ακόμη πιο απαισιόδοξη στάση προς το Γυμνάσιο και ιδιαίτερα προς τη συμπεριφορά των μεγαλύτερων μαθητών, την αυστηρότητα των καθηγητών και τις απαιτήσεις των μαθημάτων. Μέσα στα κείμενα οι μαθητές δήλωσαν την πικρία τους για τον αποχωρισμό τους από το οικείο περιβάλλον του Δημοτικού σχολείου και την πιθανή απώλεια αγαπημένων φίλων τους, ενώ δεν έκρυψαν τον φόβο που τους καταβάλλει στη σκέψη ότι σύντομα θα βρεθούν στο αυστηρό και απρόσωπο περιβάλλον του Γυμνασίου.

Λέξεις – Κλειδιά: προσδοκίες, μετάβαση στο Γυμνάσιο

ΕΑ 075

**ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
ΜΕ ΔΕΠ-Υ ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ**

Αικατερίνη Βενιανάκη

Η παρούσα έρευνα διερευνά τη συνύπαρξη Εξωτερικευμένων προβλημάτων συμπεριφοράς με τη Διαταραχή Ελλειμματικής προσοχής / Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ), την απροσεξία, την υπερκινητικότητα - παρορμητικότητα και τη σχέση τους με την αναγνωστική επίδοση.

Η έρευνα διεξήχθη σε 19 σχολεία της επαρχίας Μυλοποτάμου του Ν. Ρεθύμνης (N=312). Επιλέχθηκαν 156 μαθητές Γ' - Δ' τάξης με κριτήριο τη χαμηλή (N=78) και την υψηλή επίδοσή τους (N=78) σε τεστ ανάγνωσης (αποκωδικοποίησης - κατανόησης). Τα ερωτηματολόγια Σχολικής ηλικίας του συστήματος Achenbach (Teacher's Report Form-TRF) χορηγήθηκαν στους δασκάλους των μαθητών, για την αξιολόγηση εξωτερικευμένων προβλημάτων συμπεριφοράς, ΔΕΠ-Υ, ενώ βαθμολογήθηκαν χωριστά προβλήματα απροσεξίας και υπερκινητικότητας - παρορμητικότητας.

Η ανάλυση των ερευνητικών ευρημάτων έδειξε τη συνύπαρξη των Εξωτερικευμένων προβλημάτων συμπεριφοράς με την απροσεξία, Υπερκινητικότητα, ΔΕΠ-Υ ($p < .01$), καθώς και την αρνητική σχέση μεταξύ αναγνωστικής επίδοσης και απροσεξίας, Υπερκινητικότητας, ΔΕΠ-Υ, Εξωτερικευμένων προβλημάτων συμπεριφοράς ($p < .01$). Προβλήματα ΔΕΠ-Υ, υπερκινητικότητας, απροσεξίας δεν ανευρέθησαν ανάμεσα στους μαθητές με υψηλή αναγνωστική επίδοση· όμως 5% των μαθητών με υψηλή αναγνωστική επίδοση εμφάνισε μόνο εξωτερικευμένα προβλήματα συμπεριφοράς. Ο μέσος όρος των μαθητών με χαμηλή αναγνωστική επίδοση ήταν σημαντικά υψηλότερος από αυτόν των μαθητών με υψηλή αναγνωστική επίδοση ως προς τα Εξωτερικευμένα προβλήματα συμπεριφοράς, απροσεξίας, Υπερκινητικότητας, και ΔΕΠ-Υ, ($p < .01$). Η σύγκριση μεταξύ των ομάδων έδειξε ότι η συνύπαρξη Εξωτερικευμένων Προβλημάτων συμπεριφοράς με ΔΕΠ-Υ ασκεί αρνητική επίδραση στην αναγνωστική επίδοση.

Απροσεξία, υπερκινητικότητα-παρορμητικότητα και ΔΕΠ-Υ συνδέονται με χαμηλή αναγνωστική επίδοση· επιπλέον η συνύπαρξη εξωτερικευμένων προβλημάτων συμπεριφοράς με ΔΕΠ-Υ έχει ακόμα μεγαλύτερες αρνητικές συνέπειες στην αναγνωστική επίδοση. Η χρησιμότητα των αποτελεσμάτων χρήζουν σχολιασμού εξαιτίας της σχολικής διαρροής και της ανυπαρξίας προγραμμάτων παρέμβασης.

Λέξεις-Κλειδιά: Εξωτερικευμένα προβλήματα συμπεριφοράς, Απροσεξία, ΔΕΠ-Υ
Υπερκινητικότητα - Παρορμητικότητα, Αναγνωστική επίδοση

ΕΑ 076

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΔΟΚΙΩΝ ΑΥΤΟΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Δέσποινα Δημητράκη

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τομέας Ψυχολογίας

Ο όρος υποκειμενικό αίσθημα ευτυχίας (subjective well-being) αντιπροσωπεύει τις αξιολογήσεις των ανθρώπων για την πορεία της ζωής τους. Όπως και ο ίδιος ο όρος δηλώνει, πρόκειται για την προσωπική, συναισθηματική και γνωστική, εκτίμηση του ατόμου για τη ζωή του.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει το ρόλο των προσδοκιών αυτοαποτελεσματικότητας στο υποκειμενικό αίσθημα ευτυχίας αλλά και στην κατάθλιψη των ελλήνων εφήβων, λαμβάνοντας υπόψη το φύλο και τη σχολική επίδοση του εφήβου καθώς και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων του. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 484 μαθητές της Α' και Β' Λυκείου δημοσίων σχολείων του Ν.Αττικής, στους οποίους χορηγήθηκαν τα εξής ερωτηματολόγια: α) The Satisfaction With Life Scale, Diener, 1985 (για την αξιολόγηση του υποκειμενικού αισθήματος ευτυχίας-γνωστική πλευρά), β) The Affect Balance Scale, Bradburn, 1969 (για την αξιολόγηση του υποκειμενικού αισθήματος ευτυχίας-συναισθηματική πλευρά), γ) το Ερωτηματολόγιο Προσδοκιών Αυτοαποτελεσματικότητας (Perceived Self-Efficacy Scale), Bandura, 1996, και δ) το Ερωτηματολόγιο του Achenbach-Youth Self Report, 1991 (για την αξιολόγηση των εσωτερικευομένων προβλημάτων-απόσυρση, σωματικά ενοχλήματα, άγχος/κατάθλιψη).

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης υποδεικνύουν ενδιαφέρουσες συσχετίσεις μεταξύ: α) των προσδοκιών αυτοαποτελεσματικότητας και του υποκειμενικού αισθήματος ευτυχίας. Ειδικότερα, ο έφηβος με υψηλές προσδοκίες αυτοαποτελεσματικότητας τείνει να περιγράφει τον εαυτό του ως πιο ευτυχισμένο, σε σύγκριση με τον έφηβο με χαμηλές προσδοκίες αυτοαποτελεσματικότητας, και β) των προσδοκιών αυτοαποτελεσματικότητας και της κατάθλιψης. Ειδικότερα, ο έφηβος με υψηλές προσδοκίες αυτοαποτελεσματικότητας τείνει να αναφέρει λιγότερα συμπτώματα κατάθλιψης, σε σύγκριση με τον έφηβο με χαμηλές προσδοκίες αυτοαποτελεσματικότητας. Συζητούνται οι θεωρητικές και πρακτικές συνέπειες αυτών των ευρημάτων.

ΕΑ 077

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ : ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ BEHAVIOR RATING INVENTORY OF EXECUTIVE FUNCTION (BRIEF)

Νικολάου Όλγα, Τάνταρος Σπύρος

Τομέας Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Εκτελεστικές λειτουργίες είναι οι γνωστικές διαδικασίες που απαιτούνται για το σχεδιασμό και την οργάνωση των δραστηριοτήτων. Σε αυτές περιλαμβάνονται η έναρξη της δράσης, η παρακολούθηση και εξέταση της ορθότητας του αποτελέσματος, η μνήμη εργασίας, η διατηρούμενη προσοχή, ο ανασταλτικός έλεγχος, η προσανατολισμένη στο στόχο επιμονή, η γνωστική ευελιξία, η διαχείριση του χρόνου, η ρύθμιση του συναισθήματος. Αν και αυτές οι λειτουργίες δεν αποτελούν τυπικά τμήμα της διδασκόμενης ύλης, η συμβολή τους στην απόκτηση των ακαδημαϊκών δεξιοτήτων (ανάγνωση, γραφή, αριθμητική) και γνώσεων καθώς και στη προσαρμογή του παιδιού είναι καθοριστική. Σε αυτή την ανακοίνωση 1) θα προσδιοριστούν εννοιολογικά και λειτουργικά οι εκτελεστικές δεξιότητες και θα περιγραφεί η εξελικτική πορεία ανάπτυξης τους, 2) θα αναφερθούν οι σχετικές μέθοδοι ανίχνευσης και αξιολόγησης, 3)θα συζητηθεί η επίδραση των εκτελεστικών δεξιοτήτων στη σχολική απόδοση και στη προσαρμογή του παιδιού, 4) θα δοθούν προτεινόμενες στρατηγικές ανάπτυξης των εκτελεστικών δεξιοτήτων στο σπίτι και στο σχολείο, 5) θα παρουσιαστούν τα πρώτα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής της κλίμακας Behavior Rating Inventory of Executive Function (BRIEF) σε Έλληνες μαθητές του Δημοτικού Σχολείου.

Λέξεις κλειδιά : εκτελεστικές λειτουργίες, σχολική ηλικία, BRIEF

ΕΑ 078

Ο ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ: ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Κατερίνα Κωνσταντίνου¹, Αναστασία Ψάλτη², Κώστας Ζαφειρόπουλος³

¹Τμήμα Ψυχολογίας ΑΠΘ, ²Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας ΑΤΕΙΘ, ³Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων ΤΕΙ Σερρών

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται δείκτες και δεδομένα από την πανελλαδική έρευνα για τη διερεύνηση του εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία, η οποία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος Πυθαγόρας με τίτλο «Εθνικές Ταυτότητες, Ταυτότητες Φύλου και Σχολική Βία». Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας γίνεται μια προσπάθεια να παρουσιαστεί το φαινόμενο της σχολικής βίας και του εκφοβισμού έτσι όπως γίνεται κατανοητό από τους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Διακόσιοι δύο εκπαιδευτικοί Δημοτικών, Γυμνασίων και Λυκείων όλης της χώρας συμμετείχαν στην έρευνα συμπληρώνοντας το Ερωτηματολόγιο «Η Ζωή στο Σχολείο», που κατασκευάστηκε με βάση τις κλίμακες Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire - Senior (1996) και στο ερωτηματολόγιο του Boulton (1997). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται το σχολικό εκφοβισμό ως φαινόμενο πολυδιάστατο, με κυρίαρχες τις λεκτικές μορφές. Θεωρούν ότι σε ένα ποσοστό 10%-15% τα περιστατικά εκφοβισμού είναι επαναλαμβανόμενα, χρόνια και συστηματικά, ενώ συμβαίνουν σε ποικίλους χώρους στο σχολείο (π.χ. αυλή, διαδρόμους). Γενικά, ο σχολικός εκφοβισμός παρουσιάστηκε από τους εκπαιδευτικούς ως μορφή συγκρούσεων, όπου παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία, η επίδοση στα μαθήματα και τα προβλήματα συμπεριφοράς είναι καθοριστικοί. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί κάνουν λόγο για την ευθύνη τους αλλά και τις ανάγκες τους προκειμένου να είναι σε θέση αναλάβουν δράσεις πρόληψης και παρέμβασης.

Λέξεις – Κλειδιά: σχολικός εκφοβισμός, εκπαιδευτικοί

ΕΑ 079

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ: ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ**

Νικόλαος Παπαδόπουλος, Νικόλαος Δ. Γιαννίτσας

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να μελετήσει τις εκτιμήσεις των γονέων σχετικά με τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών και πώς αυτές συνδέονται με τα προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών τους. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν περίπου 100 γονείς (μητέρες και πατέρες) παιδιών σχολικής ηλικίας (Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης δημοτικού) που φοιτούν σε δημόσια σχολεία της ευρύτερης περιοχής του λεκανοπεδίου της Αττικής. Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων χορηγήθηκε η Κλίμακα Κοινωνικών Δεξιοτήτων – Ερωτηματολόγιο για τους γονείς (*Social Skills Rating System – Parent form*). Το ερωτηματολόγιο αυτό αξιολογεί: α) την εκτίμηση των γονέων σχετικά με τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών τους (Συνεργατικότητα, Διεκδικητικότητα, Υπευθυνότητα και Αυτοέλεγχος) και β) την εκτίμηση των γονέων σχετικά με τα προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών τους (Εξωτερίκευση, Εσωτερίκευση και Υπερκινητικότητα). Τα δεδομένα της έρευνας βρίσκονται στο στάδιο της στατιστικής επεξεργασίας.

ΕΑ 080

**ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΕΦΗΒΩΝ ΜΕ
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ**

Κάτσηνου Κλεονίκη (Υποψ. Διδάκτωρ)

Στασινός Δημήτριος (Καθηγητής Ψυχολογίας)

**Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Τμήμα Φιλοσοφικό-Παιδαγωγικό-Ψυχολογικό,
Τομέας Ψυχολογίας**

Απώτερος στόχος της έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της Β' θμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη δυνατότητα σχολικής ενσωμάτωσης – προσαρμογής των μαθητών με συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα συμπεριφοράς. Επιπρόσθετα η έρευνα μελετά τις αιτιολογικές αποδόσεις των εκπαιδευτικών για τους μαθητές με συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα συμπεριφοράς σε παράγοντες που αφορούν στο ίδιο το παιδί και στην οικογένεια ή σε παράγοντες που αφορούν στους εκπαιδευτικούς και στο σχολείο.

Το δείγμα αποτελούνταν από 350 εκπαιδευτικούς Β' θμιας Εκπαίδευσης. Η επιλογή του δείγματος έγινε με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο που αποτελούνταν από πέντε διαφορετικές πεντάβαθμες κλίμακες αυτό-αναφοράς τύπου Likert: Κλίμακα των Ίσων Ευκαιριών (Katsenou, 2001), Κλίμακα των Αιτίων (Poulou, 2000), Κλίμακα Στρατηγικών Συνεργασίας (Poulou, 2000), Κλίμακα Υποθετικής Συνεργασίας (Poulou, 2000), Κλίμακα των Αποτελεσματικών Προσεγγίσεων (Poulou, 2000).

Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στους άντρες εκπαιδευτικούς και στις γυναίκες, όσο αναφορά στις αιτίες που προκαλούν συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα συμπεριφοράς στους παραπάνω μαθητές. Επίσης, βρέθηκε σημαντική διαφορά ανάμεσα στους νεότερους και στους μεγαλύτερους εκπαιδευτικούς, όπου οι τελευταίοι είναι πιο θετικά διατεθειμένοι στην ενσωμάτωση των μαθητών. Τέλος, όσο για τις αιτιολογικές αποδόσεις, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ανάμεσα στους παράγοντες (Οικογενειακό περιβάλλον, Παράγοντας παιδί, Παράγοντας εκπαιδευτικός) ο Παράγοντας Εκπαιδευτικός είναι ο πιο σημαντικός στην πρόκληση συναισθηματικών διαταραχών και προβλημάτων συμπεριφοράς στους μαθητές.

ΕΑ 081

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕΤΑΓΝΩΣΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΥΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ

Σπαντιδάκης Γιάννης, Βασιλάκη Ελένη

Επικ. καθηγητής/τρια

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Η συγγραφή ενός επικοινωνιακού κειμένου είναι μια εξαιρετικά δύσκολη, επίπονη και πολύπλοκη δραστηριότητα η οποία απαιτεί τον αποτελεσματικό συνδυασμό πολλών γνωστικών μεταγνωστικών, γλωσσικών, μεταγλωσσικών και οπτικοκινητικών δεξιοτήτων. Η ενορχήστρωσή τους είναι φυσικό να επιβαρύνει γνωστικά τους μαθητές και να επηρεάζει την ποιότητα των κειμένων που γράφουν, τα επίπεδα άγχους και την αυτοεικόνα τους. Η μεταγνώση φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο στην συγγραφή επικοινωνιακών κειμένων και η ανάπτυξη των απαραίτητων και αναγκαίων μεταγνωσιακών δεξιοτήτων αποτέλεσε και αποτελεί μια διδακτική πρόκληση.

Η εργασία αυτή περιγράφει τη σύγκριση δύο διδακτικών προσεγγίσεων ανάπτυξης των μεταγνωσιακών δεξιοτήτων και τη σχέση τους με την ποιότητα του γραπτού λόγου και τα επίπεδα άγχους των μαθητών. Η πρώτη προσέγγιση ασχολήθηκε με την ανάπτυξη των μεταγνωσιακών δεξιοτήτων μέσω μνημονικών κανόνων ενώ η δεύτερη μέσω της χρήση καρτών. Και στις δύο προσεγγίσεις ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές ακολουθούσαν τη ίδια προσέγγιση. Η διαφορά εντοπιζόταν στη φάση της ομαδικής και ατομικής εκτέλεσης όπου οι μαθητές της πρώτης πειραματικής ομάδας κατασκεύαζαν κάρτες ενώ οι δεύτεροι κατέληγαν στην παραγωγή μνημονικών κανόνων. Αρχικά επισημαίνονταν το πρόβλημα, διεξαγόταν συζήτηση όπου οι μαθητές οδηγούνταν σε γνωστικά αδιέξοδα για τις στρατηγικές που χρησιμοποιούσαν για να το λύσουν. Ακολουθούσε επίδειξη της νέας τεχνικής από το δάσκαλο, ομαδική εκτέλεση και στην συνέχεια ατομική εκτέλεση από τους μαθητές.

Τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν πως και οι δύο ομάδες εμφάνιζαν καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με του μαθητές της ομάδας ελέγχου. Η ανάπτυξη των μεταγνωσιακών δεξιοτήτων συνοδεύτηκε από ποιοτικότερα κείμενα και μείωση των επιπέδων άγχους. Η ομάδα των μαθητών οι οποίοι χρησιμοποίησαν κάρτες για την συγγραφή επικοινωνιακών κειμένων εμφάνιζε καλύτερες επιδόσεις από ό,τι οι μαθητές των δύο άλλων ομάδων.

Λέξεις κλειδιά: παραγωγή γραπτού λόγου, μεταγνώση, άγχος γραφής, διδακτικές προσεγγίσεις.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 2

10.00 – 11.30

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Φ. Μόττη-Στεφανίδη, Κ. Μαριδάκη-Κασσωτάκη

ΕΑ 082

**ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ STUDENT
ADAPTATION TO COLLEGE QUESTIONNAIRE (SACQ)**

**Βασιλική Παπαδιώτη – Αθανασίου¹, Άννα Καλτσούδα², Μαρία Τσακοπιάκου³,
Α. Λεοντίσης^{4,5}, Δήμητρα Αλεξίου².**

¹ Αναπλ. Καθηγήτρια, Τομέας Ψυχολογίας - ΦΠΨ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

² Ψυχολόγος – Υποψ. Διδάκτωρ, Συμβουλευτικό Κέντρο, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

³ Υποψ. Διδάκτωρ, Τομέας Ψυχολογίας - ΦΠΨ, Συμβουλευτικό Κέντρο, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

⁴ Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

⁵ Επισκέπτης Ερευνητής, Κέντρο Έρευνας & Εφαρμογών Μη Γραμμικών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πατρών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η ψυχοκοινωνική προσαρμογή των φοιτητών στα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όπως αυτή εκφράζεται στα πλαίσια μιας λιγότερο ή περισσότερο επιτυχούς μετάβασης στο νέο εκπαιδευτικό πλαίσιο και ό,τι συνδέεται με αυτό, έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών στο χώρο. Πρόσφατες έρευνες εστιάζουν κυρίως στην ακαδημαϊκή επιτυχία ως δείκτη ψυχοκοινωνικής προσαρμογής, διερευνώντας το ρόλο παραγόντων που συνδέονται τόσο με ενδογενείς (π.χ. φύλο, εθνικότητα, άγχος και στρατηγικές αντιμετώπισης αυτού, τραυματικά βιώματα, κ.α.) όσο και με εξωγενείς μεταβλητές (π.χ. κοινωνική στήριξη, όγκος δουλειάς, πρόγραμμα σπουδών, κ.α.) (Omoteso, 2006. Banyard, 2004). ΣΚΟΠΟΣ: Η παρούσα μελέτη σχεδιάστηκε με στόχο τη διερεύνηση του βαθμού ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των φοιτητών, όπως αυτός εκφράζεται με ποικίλους τρόπους και όχι μόνον στα πλαίσια της ακαδημαϊκής τους επίδοσης. ΜΕΘΟΔΟΣ: Για το σκοπό αυτό επιλέχθηκε το Ερωτηματολόγιο «Students Adaptation to College Questionnaire (SACQ)», το οποίο περιλαμβάνει 4 επιμέρους πεδία – δείκτες ψυχοκοινωνικής προσαρμογής: α) ακαδημαϊκή, β) κοινωνική και γ) προσωπική / συναισθηματική προσαρμογή, καθώς και δ) δέσμευση στο στόχο / προσκόλληση στη σχολή και στο ίδρυμα φοίτησης (Baker & Siryk, 1989). Το δείγμα της μελέτης αποτέλεσαν 1110 φοιτητές και φοιτήτριες που φοιτούν σε διαφορετικά έτη 13 τμημάτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης επιβεβαιώνουν εν μέρει και εμπλουτίζουν εκείνα προηγούμενων μελετών. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι οι άνδρες φοιτητές παρουσίασαν μικρότερο βαθμό προσαρμογής τόσο σε ακαδημαϊκό όσο και σε κοινωνικό αλλά και προσωπικό/συναισθηματικό επίπεδο. Επιπλέον, όσο μεγαλύτερο ήταν το έτος σπουδών και μάλιστα σε σχολές, όπως η Ιατρική και το Φ.Π.Ψ. τόσο περισσότερο βρέθηκε να επιβαρύνεται η προσαρμοστική ικανότητα των φοιτητών σε

όλους τους τομείς. Σε ακαδημαϊκό επίπεδο μάλιστα, βρέθηκε να επιβαρύνεται επιπρόσθετα και από το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του πατέρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Baker R.W. & Siryk B. (1989). SACQ: Student Adaptation to College Questionnaire. Manual. LA, USA: WPS Publishers and Distributors.

Banyard V.L. (2004). An exploratory study of resilience. *Journal of College Student Development*, 45(2), 207-221.

Flisher A.J., De Beer J.P., & Bokhorst F. (2002). Characteristics of students' receiving counseling services at the University of Cape Town, South Africa. *British Journal of Guidance & Counselling*, 30(3), 299-310.

Omoteso B.A. (2006). Influence of selected socio-demographic variables on academic adjustment of university students in Southwestern Nigeria. *Journal of Social Sciences*, 12(1), 59-62.

Surtees P.G., Wainwright N.W.J, & Pharoah P.D.P. (2002). Psychosocial Factors and Sex Differences in High Academic Attainment at Cambridge University. *Oxford Review of Education*, 28(1), 22-38.

ΕΑ 083

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ: ΤΕΛΙΚΑ ΤΟ ΠΟΤΗΡΙ ΕΙΝΑΙ ΜΙΣΟΑΔΕΙΟ Ή ΜΙΣΟΓΕΜΑΤΟ;

Πολυξένη Γεωργιάδου

Πανεπιστήμιο Κύπρου, Τμήμα Ψυχολογίας

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αύξηση της συχνότητας των ψυχικών διαταραχών γεγονός που έχει οδηγήσει αρκετούς ερευνητές στο να προσπαθούν να απαντήσουν σε ερωτήματα που αφορούν στο τι είναι αυτό που κάνει κάποιους ανθρώπους να «επιβιώνουν» από δύσκολες καταστάσεις ζωής, ένα πεδίο που γενικότερα προσδιορίζεται στην Θετική Ψυχολογία. Το έναυσμα για μια τέτοια μελέτη το έδωσαν αιώνες πριν οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι όπως ο Σωκράτης, ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης προσπαθώντας να ορίσουν τι είναι «καλή ζωή». Με την ανάπτυξη της ψυχολογίας τον 18^ο και 19^ο αιώνα όλες οι μεγάλες σχολές ψυχοθεραπείας – η ψυχαναλυτική, συμπεριφοριστική, γνωστική, ανθρωπιστική και υπαρξιακή - συνέβαλαν μέσα από το δικό τους πρίσμα στην σημερινή κατανόηση των θετικών πλευρών της ανθρώπινης εμπειρίας. Από τις παραπάνω θεωρίες, η ανθρωπιστική ψυχολογία είναι αυτή που έχει ταυτιστεί περισσότερο με την ιδέα της θετικής ανθρώπινης εμπειρίας όταν οι βασικοί θεωρητικοί της όπως ο Carl Rogers, ο Abraham Maslow, ο Rollo May και άλλοι προσπάθησαν να απαντήσουν ερωτήματα όπως «Τι είναι η καλή ζωή;», «Πως μπορούμε να ενθαρρύνουμε την εξέλιξη στον εαυτό μας και στους άλλους;», ερωτήσεις βασισμένες στην βασική πεποίθηση ότι ο άνθρωπος έχει ανάγκη και προσπαθεί για αυτοπραγμάτωση και για έκφραση του αυθεντικού εαυτού.

Στόχος της παρούσας ομιλίας είναι να κάνει μια θεωρητική ανασκόπηση της θεωρίας και της έρευνας στο πεδίο της Θετικής Ψυχολογίας και σε ερωτήματα όπως το τι κάνει κάποιους ανθρώπους πιο ανθεκτικούς από άλλους απέναντι σε δύσκολες καταστάσεις ζωής. Περαιτέρω θα συζητηθεί η σημασία της εφαρμογής αυτών των ευρημάτων στο πεδίο της εκπαίδευσης και της συμβουλευτικής.

Λέξεις κλειδιά: προσαρμογή, θετική ψυχολογία, εκπαίδευση, συμβουλευτική

ΕΑ 084

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Φιλία Τσαρη, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η αφηγηματική προοπτική βασίζεται σε μια διαδικασία νοηματοδότησης του κόσμου μέσα από τη διήγηση ιστοριών και αποτελεί ένα εξαιρετικά δημοφιλές θέμα διερεύνησης σε πολλούς τομείς της ψυχολογίας. Η παρούσα μελέτη επιδιώκει (α) να εξετάσει κάποιες βασικές ιδέες, μεθόδους και τεχνικές αυτής της ταχέως αναπτυσσόμενης προσέγγισης που υιοθετήθηκαν στο χώρο της συμβουλευτικής ψυχολογίας και (β) να παρουσιάσει πρακτικές εφαρμογές της αφηγηματικής συμβουλευτικής διαδικασίας στα σχολεία. Η έννοια της αφήγησης χρησιμοποιήθηκε ποικιλοτρόπως από διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις στη συμβουλευτική ψυχολογία. Η παρούσα εισήγηση επικεντρώνεται κυρίως στην κοινωνική και πολιτισμική προέλευση της αφήγησης και εξετάζονται συμβουλευτικές προσεγγίσεις όπως η κοινωνική κονστρουξιονιστική αφηγηματική συμβουλευτική και θεραπεία που βλέπουν τις προσωπικές ιστορίες και αυτοδιηγήσεις των μαθητών ως προϊόντα «κοινωνικής ανταλλαγής» και αλληλεπίδρασης στα πλαίσια της οικογένειας, του σχολείου και της ευρύτερης κοινωνικο-ιστορικής και πολιτισμικής κουλτούρας.

Λέξεις – Κλειδιά: αφήγηση, συμβουλευτική, σχολείο, κοινωνική κονστρουξιονιστική

ΕΑ 085

Η ΤΕΧΝΙΚΗ «ΑΔΕΙΑ ΚΑΡΕΚΛΑ» ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ

**Αλεξάνδρα Σωτήρχου, Μ.Α, Ψυχολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια, Σύμβουλος
Κέντρο Ψυχολογικών Εφαρμογών, Αθήνα**

Σκοπός της Ελεύθερης Ανακοίνωσης είναι η θεωρητική και βιωματική επεξεργασία της τεχνικής «Άδεια καρέκλα» κατά την οποία ο θεραπευόμενος/η συνομιλεί με τον εαυτό του/της.

Στη διάρκεια της Ελεύθερης Ανακοίνωσης μέσα από θεωρητικές επισημάνσεις δίνονται πληροφορίες σχετικά με τον σκοπό, το στόχο και τον τρόπο που αυτή η τεχνική εφαρμόζεται. Στη συνέχεια, η βιωματική επεξεργασία που ακολουθεί περιλαμβάνει εξάσκηση της τεχνικής από τους ίδιους τους συμμετέχοντες και συζήτηση. Έτσι, οι συμμετέχοντες θα έχουν την δυνατότητα να βιώσουν τις δυναμικές και την αποτελεσματικότητα που προκύπτει από την τεχνική αυτή, όταν εφαρμόζεται σε μια συμβουλευτική ή/και θεραπευτική διαδικασία.

ΕΑ 086

Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ: «ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ»

**Αλεξάνδρα Σωτήρχου, Μ.Α, Ψυχολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια, Σύμβουλος
Κέντρο Ψυχολογικών Εφαρμογών, Αθήνα**

Όσοι αναζητούν την βοήθεια της ψυχοθεραπείας συχνά νιώθουν να υπάρχει μέσα τους μία σύγχυση την οποία δεν κατανοούν και η οποία τους οδηγεί σε μη αποτελεσματικές δράσεις και συνεχείς φαύλους κύκλους. Κατά συνέπεια βιώνουν στην καθημερινότητά τους αλλεπάλληλες συγκρούσεις με τον ίδιο τους τον εαυτό και με τους άλλους γύρω τους. Η τεχνική «Εσωτερικές διαδρομές» αναδεικνύεται ιδιαίτερα χρήσιμη, προκειμένου οι θεραπευόμενοι να διερευνήσουν ένα μέρος του εαυτού τους, το οποίο είναι κρυμμένο και ξεχασμένο. Η ανακοίνωση περιλαμβάνει την παρουσίαση δύο περιστατικών μέσα από τα οποία φαίνεται η αποτελεσματικότητα της τεχνικής αυτής.

ΕΑ 087

Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΡΩΝ ΠΟΥ ΕΜΠΛΕΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΥΠΟΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ

Χατζηϊωαννίδου Ευαγγελία, Παπαληγούρα Ζαΐρα

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ψυχολογίας

Η παρούσα μελέτη διεξήχθη με σκοπό να διερευνηθεί η ποιότητα ζωής των Ελλήνων αντρών οι οποίοι αντιμετωπίζουν την υπογονιμότητα είτε αυτή οφειλόταν στους ίδιους είτε στη σύντροφό τους. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο «Μέτρηση Ποιότητας ζωής σε άντρες που αντιμετωπίζουν την ακούσια ατεκνία» (Schanz et al., 2005). Το ερωτηματολόγιο εξετάζει τέσσερις πτυχές της ζωής ενός άντρα - την Επιθυμία του για παιδί, τη Σεξουαλική του σχέση, την Ταυτότητα του φύλου και την Ψυχική του ευεξία. Επιπρόσθετος σκοπός αυτής της μελέτης ήταν να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ της ποιότητας ζωής αυτών των αντρών και της κοινωνικής στήριξης που δέχονται. Για τη διερεύνηση αυτής της σχέσης χορηγήθηκε το «Ερωτηματολόγιο Κοινωνικής στήριξης - σύντομη περιγραφή» (Sarason et al., 1987). Στην έρευνα συμμετείχαν 227 άντρες από επτά διαφορετικά ιδιωτικά και δημόσια κέντρα εξωσωματικής γονιμοποίησης της Αθήνας, Θεσσαλονίκης και των Ιωαννίνων των οποίων οι γυναίκες βρίσκονταν σε διαδικασία εξωσωματικής γονιμοποίησης. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ο βαθμός της επιθυμίας απόκτησης παιδιού ενός άνδρα επηρεάζει ή ακόμη και καθορίζει την επίπτωση που έχει η μη δυνατότητα απόκτησης παιδιού ενός ζευγαριού στην ποιότητα της ζωής των ανδρών αυτών. Επιπλέον, η ικανοποίηση που βιώνουν από την κοινωνική στήριξη που τους παρέχεται βελτιώνει την ποιότητα της ζωής τους ανεξάρτητα από τα άτομα που τους την παρέχουν.

Λέξεις – Κλειδιά: Ανδρική υπογονιμότητα, ποιότητα ζωής, κοινωνική στήριξη.

ΕΑ 088

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΓΟΝΕΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Πλεξουσάκης Στέφανος, Ψυχολόγος, B.Sc.,Dip.,M.Sc.

Η υπόθεση της έρευνας μου είναι ότι η αναγνώριση της σπουδαιότητας της θεραπευτικής σχέσης θεραπευτική-γονιών μπορεί να επιφέρει ένα καλύτερο θεραπευτικό αποτέλεσμα για τις ανάγκες των γονιών και εν τέλη των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Η παρούσα έρευνα δίνει έμφαση στη ψυχοδυναμικές αλλά και ανθρωπιστικές θεωρίες και στις διαφορετικές εκφάνσεις της Ψυχοθεραπευτικής σχέσης όπως περιγράφεται στο βιβλίο της Patrusca Clarkson, *The therapeutic Relationship*, London, Whurr publishers, 2003. Μετά από μια ανασκόπηση του όρου της θεραπευτικής σχέσης θα χρησιμοποιήσω μελέτες περίπτωσης συμβουλευτικής-ψυχοθεραπείας γονέων παιδιών με ειδικές ανάγκες χρησιμοποιώντας μεθοδολογία έρευνας ποιοτικής ανάλυσης λόγου.

Προσπάθησα να προσεγγίσω την έρευνα μου από μια αντανάκλαστική (Reflexive) στοχαστική σκοπιά σύμφωνα με την προσέγγιση του Kolb D. A. 1984, Lees J. η οποία βασίζεται στον εμπειρικό κύκλο μάθησης ο οποίος είναι ενάντια στη διανοητικοποίηση. Η Κεντρική ιδέα ήταν ότι η ικανότητα μας να στοχαστούμε πάνω στις εμπειρίες του πελάτη αλλά επίσης και πάνω στις δικές μας εμπειρίες μπορεί να μεταμορφώσει την πρακτική μας.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

08.30 - 10.00

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Π. Κορδούτης -Σ. Τάνταρος

ΕΑ 089

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΚΤΙΚΟΥ ΧΙΟΥΜΟΡ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕΣΩ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Α. Πηγιάκη

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών-Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Η κυρίαρχη θέση του χιούμορ στα λεκτικά παιχνίδια των παιδιών καταδεικνύει τον καταλυτικό του ρόλο, μέσω του οποίου ενισχύεται η αυτονομία, σε συνδυασμό με τη βίωση ευχάριστων συναισθημάτων. Στο σχολικό περιβάλλον, τα είδη του λεκτικού χιούμορ που χρησιμοποιούνται από μαθητές ποικίλλουν και διαφοροποιούνται - ποιοτικά και ποσοτικά- ανάλογα με το αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών. Στην παρούσα μελέτη, παρουσιάζεται μια αναπτυξιακή διερεύνηση του λεκτικού χιούμορ των μαθητών, μέσω μελετών περίπτωσης. Συγκεκριμένα, μελετήθηκαν οι μαθητές τεσσάρων σχολικών τάξεων δημόσιων σχολείων: Νηπιαγωγείου (5-6 ετών), Α' Δημοτικού (6-7 ετών), ΣΤ' Δημοτικού (11-12 ετών) και Α' Γυμνασίου (12-13 ετών), κατά τη διάρκεια ενός σχολικού έτους. Η παρατήρηση χρησιμοποιήθηκε για τη μελέτη των χιουμοριστικών λεκτικών παιχνιδιών που προέκυψαν αυθόρμητα. Το προκαλούμενο λεκτικό χιούμορ προέκυψε μέσα από ειδικά διαμορφωμένες για το σκοπό αυτό δραστηριότητες, που πραγματοποιήθηκαν στις τάξεις με ενεργοποίηση των παιδιών, μέσω παρουσίασης εικόνων χιουμοριστικού περιεχομένου και σχετικής λεκτικής καθοδήγησης. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων περιλαμβάνει τις κατηγορίες των χιουμοριστικών λεκτικών παιχνιδιών που προέκυψαν, καθώς και τις διαφοροποιήσεις ανά κατηγορία, ανάλογα με το αναπτυξιακό επίπεδο των μαθητών. Αναφέρονται χαρακτηριστικά παραδείγματα και τα ευρήματα σχολιάζονται σε σχέση με ψυχολογικές θεωρίες για το χιούμορ, για κάθε ηλικιακή ομάδα που μελετήθηκε.

Λέξεις κλειδιά: Χιούμορ, Λεκτικό Παιχνίδι, Μελέτη Περίπτωσης, Μαθητές, Σχολικό Περιβάλλον.

ΕΑ 090

ΠΩΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΑΝΑΠΑΡΙΣΤΟΥΝ ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Ιουλία Σγουρομάλλη, Μάριος Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Στόχος της ανακοίνωσης αυτής είναι η εξέταση των διαφορών που παρουσιάζουν τα παιδιά (σύνολο 40 παιδιά) προσχολικής και σχολικής ηλικίας και των δυο φύλων (20 αγόρια και 20 κορίτσια) σχετικά με τα πρότυπα που προβάλλουν στις απαντήσεις τους σε μια ημιδομημένη κλινική συνέντευξη που αφορούσε την αγαπημένη τους κούκλα, καθώς και από τις ζωγραφιές τους όσον αφορά το πώς αναπαριστούν τους ήρωές τους και τον εαυτό τους στο μέλλον. Από την ανάλυση περιεχομένου των ερευνητικών δεδομένων διαπιστώνεται ότι: (1) χαρακτηριστικά της «όμορφης» γυναικείας εμφάνισης επικρατούν στις προτιμήσεις της κούκλας από τα κορίτσια, ενώ χαρακτηριστικά της δράσης και της δύναμης επικρατούν στις προτιμήσεις των αγοριών, (2) τα αγόρια και τα κορίτσια ταυτίζονται διαφορετικά με την κούκλα τους και συγκεκριμένα στα κορίτσια τα χαρακτηριστικά της προτιμώμενης από τα ίδια κούκλας σχετίζονται περισσότερο από ότι στα αγόρια με την εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους στο μέλλον, (3) εντοπίζεται μια την έντονη παρουσία του ενήλικου προτύπου που σχετίζεται με τα σύγχρονα δυτικά πρότυπα συμπεριφοράς που αφορά επίσης τις διαφορές των δυο φύλων και (4) διαπιστώνεται επίσης το πόσο σημαντικό ρόλο έχουν τα ΜΜΕ και η οικογένεια στις επιλογές, τις προτιμήσεις και τις αιτιολογήσεις των παιδιών.

Λέξεις κλειδιά: Εαυτός, ΜΜΕ, Οικογένεια, Παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας, Πρότυπα συμπεριφοράς, ταύτιση.

ΕΑ 091

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ/ ΦΙΛΟΥΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΦΗΒΩΝ ΜΕ ΣΟΒΑΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΑΣΗΣ

Β. Αθανασόπουλος¹, Δ. Στασινός²

1Υποψήφιος Διδάκτωρ, Τμήμα ΦΠΨ-Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

2Καθηγητής, Τμήμα ΦΠΨ-Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθούν: α) η πιθανή διαφοροποίηση της αυτοεκτίμησης στους εφήβους με/ χωρίς σοβαρά προβλήματα όρασης, β) οι τυχόν διαφορές στις αντιλήψεις των εφήβων των δύο ομάδων σχετικά με τον βαθμό παροχής κοινωνικής στήριξης από την οικογένεια και τους φίλους, γ) οι συνάψεις της αυτοεκτίμησης με την κοινωνική στήριξη από τις δύο πηγές. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 27 έφηβοι με σοβαρά προβλήματα όρασης και 27 έφηβοι με φυσιολογική όραση, ηλικίας 12- 18 ετών. Η αυτοεκτίμηση μετρήθηκε με το Πολιτισμικά Ουδέτερο Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης για Παιδιά (Battle, 1981) και η κοινωνική στήριξη με τις Κλίμακες Μέτρησης της Αντιληπτής Κοινωνικής Στήριξης από τους Φίλους και από την Οικογένεια (Prociano & Heller, 1983). Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης έδειξαν ότι δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους εφήβους με/ χωρίς προβλήματα όρασης τόσο ως προς την αυτοεκτίμηση (συνολική, γενική, κοινωνική, ακα-δημαϊκή, γονεϊκή), όσο και ως προς τις εκτιμήσεις τους σχετικά με τον βαθμό προσφερόμενης στήριξης από την οικογένεια και τους φίλους τους. Ωστόσο, στην περίπτωση των εφήβων με φυσιολογική όραση, η στήριξη τόσο από την οικογένεια όσο και από τους φίλους συσχετίζεται σημαντικά με την αυτοεκτίμηση (συνολική και επιμέρους διαστάσεις), αν και η στήριξη από τους φίλους συνδέεται ισχυρότερα με τη συνολική, γενική και κοινωνική αυτοεκτίμηση. Στην περίπτωση των εφήβων με προβλήματα όρασης, όμως, οι μόνες σημαντικές συνάψεις καταγράφονται ανάμεσα στη στήριξη από την οικογένεια και την αυτοεκτίμηση (συνολική και γονεϊκή), υπογραμμίζοντας την ιδιαίτερη σημασία της στήριξης από την οικογένεια για την συγκεκριμένη ομάδα εφήβων.

Λέξεις κλειδιά: Αυτοεκτίμηση, Κοινωνική στήριξη, Σοβαρά προβλήματα όρασης.

ΕΑ 092

**ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΡΕΟΥΣΑ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ: ΝΑΙ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

Γιώργος Σπανούδης, Παναγιώτα Χατζηλευτέρη

Πανεπιστήμιο Κύπρου, Τμήμα Ψυχολογίας

Σειρά ερευνών έχει καταδείξει τη συστηματική σχέση της εργαζόμενης μνήμης με τη ρέουσα νοημοσύνη. Οι λόγοι ύπαρξης αυτής της σχέσης, ωστόσο, παραμένουν άγνωστοι. Η παρούσα έρευνα είχε ως στόχο να μελετήσει πώς η εργαζόμενη μνήμη μπορεί να μεσολαβεί στις διαφορές επίδοσης στις έγχρωμες προοδευτικές μήτρες του Raven (ΕΠΜ) κατά την παιδική ηλικία. Ειδικότερα, 20 6-χρονα, 20 8-χρονα και 20 10-χρονα παιδιά εξετάστηκαν με μια μπαταρία έργων που περιλάμβανε: τις έγχρωμες προοδευτικές μήτρες του Raven, το Corsi-block τεστ, ένα τεστ χωροταξικής εργαζόμενης μνήμης, ένα τεστ λεκτικής εργαζόμενης μνήμης και ένα έργο με προβλήματα παρόμοια με τα προβλήματα του Raven χορηγούμενο υπό δύο συνθήκες, μία στην οποία ο συμμετέχοντας διατηρούσε στη μνήμη του τα σχήματα κατά την προσπάθεια επίλυσης του κάθε προβλήματος και μία στην οποία ήταν διαθέσιμα καθόλη τη διάρκεια της προσπάθειας. Η ανάλυση έδειξε ότι οι ηλικιακές διαφορές είναι σχεδόν αμετάβλητες όταν εξετάζονται υπό το πρίσμα της αύξουσας δυσκολίας των προβλημάτων στο έργο ΕΜΠ. Τα δεδομένα δείχνουν ακόμη ότι η σχέση του ΕΜΠ με τις μετρήσεις της μνήμης είναι επίσης αδιαφοροποίητη με το πέρασμα της ηλικίας. Μπορεί επομένως να συμπεράνει κανείς ότι οι παράγοντες που σχετίζονται με τη δυσκολία των προβλημάτων του ΕΜΠ δεν ερμηνεύονται πλήρως από τη μνήμη. Τα αποτελέσματα συζητούνται στο πλαίσιο της συνεισφοράς της εργαζόμενης μνήμης στις ανώτερες νοητικές λειτουργίες οι οποίες απαιτούν ευέλικτη διαχείριση νοητικών αναπαραστάσεων.

Λέξεις – κλειδιά: Εργαζόμενη μνήμη, ρέουσα νοημοσύνη, Raven

ΕΑ 093

Η ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ: ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΖΟΥΝ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ

Άννα Ιωαννίδου, Παναγιώτα Βορριά, Γρηγόρης Κιοσέογλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική σχολή, Τμήμα Ψυχολογίας

Η διερεύνηση των παραγόντων που συνδέονται με το επίπεδο και το είδος της ενασχόλησης του πατέρα με το παιδί του αποτελεί ένα πεδίο αυξανόμενου ενδιαφέροντος. Στην παρούσα έρευνα, εξετάζονται οι προβλεπτικοί παράγοντες της ενασχόλησης του πατέρα με παιδιά μέσης παιδικής ηλικίας. Μελετώνται η σχέση μεταξύ των συζύγων, η ποιότητα των σχέσεων στην οικογένεια καταγωγής του πατέρα και οι στάσεις του προς την πατρότητα, καθώς, επίσης, η εργασία του πατέρα και της συζύγου του, η ηλικία και το φύλο του παιδιού και ο αριθμός των παιδιών στην οικογένεια. Στην έρευνα συμμετείχαν 170 πατέρες ηλικίας 31-61 ετών οι οποίοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς. Για τη διερεύνηση των προβλεπτικών παραγόντων έγινε μια σειρά πολλαπλών παλινδρομήσεων κατά βήμα. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι το επίπεδο της ενασχόλησης του πατέρα προβλέπεται από τη σχέση μεταξύ των συζύγων, τις σχέσεις στην οικογένεια καταγωγής, τις ώρες εργασίας του πατέρα και τις στάσεις του προς την πατρότητα. Επιπλέον, βρέθηκε ότι διαφορετικοί τομείς της ενασχόλησης του πατέρα με το παιδί προβλέπονται από διαφορετικό σύνολο παραγόντων. Για παράδειγμα, η φροντίδα των βασικών αναγκών του παιδιού προβλέπεται από τις στάσεις του πατέρα προς την πατρότητα, τη σχέση του με τη σύζυγο και την ηλικία του παιδιού, ενώ η βοήθεια στα σχολικά καθήκοντα προβλέπεται από το δίκτυο των σχέσεων στην οικογένεια καταγωγής του πατέρα, τις στάσεις του προς την πατρότητα και την εργασία της συζύγου. Τα αποτελέσματα, στο σύνολο τους, υπογραμμίζουν την πολυπαραγοντική φύση της ενασχόλησης του πατέρα με το παιδί του.

Λέξεις - Κλειδιά: Πατέρας, Παιδί, Ενασχόληση, Οικογένεια καταγωγής, Σχέση μεταξύ των συζύγων, Στάσεις προς την πατρότητα.

ΕΑ 094

ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗΣ ΣΕ ΒΡΕΦΗ 8 ΚΑΙ 18 ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ

Κ. Χατζηνικολάου

CEPED, Centro Universitario Luterano do Brasil, Manaus, Brasil

Έχει παρατηρηθεί ότι νεαρά βρέφη μπορούν να αντιληφθούν και να απαντήσουν ανάλογα σε συναισθηματικές μεταβολές που υφίστανται «σημαντικοί άλλοι» κατά τη διάρκεια προσώπου-με-πρόσωπο επικοινωνίας τους με το βρέφος. Θεωρώντας ότι η ικανότητα αντίληψης της συναισθηματικής εμπειρίας ενός άλλου προσώπου και η υιοθέτηση μιας (επικοινωνιακής) συμπεριφοράς ανάλογης της ποιότητας του αντιληφθέντος συναισθήματος δηλώνει την ικανότητα για ενσυναίσθηση του παρατηρητή, ο σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η μελέτη εκφραστικών χαρακτηριστικών της ικανότητας για ενσυναίσθηση σε βρέφη 8 και 18 εβδομάδων. Συμμετείχαν στη μελέτη 21 ζευγάρια μητέρας-βρέφους, των οποίων μια πεντάλεπτη πρόσωπο-με-πρόσωπο αλληλεπίδραση κινηματογραφήθηκε όταν το τελευταίο διένυε την όγδοη και δέκατη όγδοη εβδομάδα της ζωής του. Οι πρόσωπο-με-πρόσωπο κινηματογραφημένες αλληλεπιδράσεις υπέστησαν μικροανάλυση για την οποία χρησιμοποιήθηκε ο Observer 4.0. Βρέθηκε ότι η έκφραση της ικανότητας για ενσυναίσθηση σε βρέφη 8 και 18 εβδομάδων χαρακτηρίζεται από τρεις συμπεριφορές: έκφραση προσώπου διερευνητικής ανησυχίας (*concern*), συναισθηματική προσοχή (*emotional attention*), και κόρη του ματιού διασταλμένη δημιουργώντας την αίσθηση «φωτεινού βλέμματος» (*bright eyes*). Οι τρεις συμπεριφορές που βρέθηκαν να χαρακτηρίζουν την έκφραση της ικανότητας για ενσυναίσθηση σε νεαρά βρέφη ήταν πιο πιθανό να παρατηρηθούν ή ταυτόχρονα ή ένα δευτερόλεπτο μετά την κοινωνία αρνητικών συναισθημάτων από τη μητέρα στο βρέφος, παρά μετά την κοινωνία θετικών μητρικών συναισθημάτων στο βρέφος. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με τη θεωρία της έμφυτης διυποκειμενικότητας και θεωρίες σε ό,τι αφορά στη φύση της ανθρώπινης ικανότητας για ενσυναίσθηση.

ΕΑ 095

ΕΡΩΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΤΥΠΟΙ ΔΕΣΜΟΥ & ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Βορριά Π., Κοτρώνη Ε., Γιαλαουζίδης Μ., Βαϊράμη Μ., Κούτρα Γ., Μάρκου Ν., Μάρτη Ε., Παντολέων Η.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνηθεί η σύνδεση ανάμεσα στους τύπους δεσμού στις ερωτικές σχέσεις στην ενήλικη ζωή και στις αναμνήσεις της ποιότητας της σχέσης με τους γονείς κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας σε ένα δείγμα Ελλήνων φοιτητών. 822 φοιτητές, 392 άνδρες και 430 γυναίκες, ηλικίας 18-27 ετών αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας. Προκειμένου να αξιολογηθεί ο τύπος δεσμού στις ερωτικές σχέσεις χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο Experiences in Close Relationships Inventory (Brennan, Clark, & Shaver, 1998). Οι αναμνήσεις των συμμετεχόντων από τη σχέση με τους γονείς τους και το σύντροφό τους αξιολογήθηκαν με τον κατάλογο επιθέτων των Hazan και Shaver (Attachment History, 1987). Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι η πλειονότητα των γυναικών είχε τύπο δεσμού αγχώδη/ αμφιθυμίας στην ερωτική τους σχέση, ενώ η πλειονότητα των ανδρών είχε τύπο δεσμού αποφυγής-απορριπτικό ή αποφυγής-φοβικό. Οι περιγραφές των συμμετεχόντων (θετικές ή αρνητικές) για τη μητέρα, τον πατέρα και τον σύντροφο συνδέονταν με τον τύπο δεσμού. Οι συμμετέχοντες που είχαν ασφαλή ή αγχώδη/ αμφιθυμίας τύπο δεσμού, στην ενήλικη ζωή, σε αντίθεση με εκείνους που είχαν αποφυγής-φοβικό, δημιουργούσαν μεγαλύτερης διάρκειας ερωτική σχέση και ήταν θετικά διακείμενοι προς τους συντρόφους τους.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

10.00 - 11.30

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΥΓΕΙΑΣ

Προεδρείο: Φ. Αναγνωστόπουλος, Δ. Στασινός, Α. Γενά

ΕΑ 096

Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΡΔΙΟΠΑΘΩΝ

Θεοδώρα Φτεροπούλλη, Θεανώ Καλαβανά, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η έρευνα εξέτασε τις πεποιθήσεις αυτοδιαχείρισης καρδιοπαθών (N=55, X=60.4) ως προς τους στόχους που αφορούν τις συμπεριφορές βελτίωσης της υγείας τους (π.χ. διατροφή, άσκηση και διακοπή του καπνίσματος) και τα χαρακτηριστικά της οικογένειας τους. Τα ευρήματα έδειξαν ότι οι καρδιοπαθείς που είχαν περάσει πρόσφατα από χειρουργική επέμβαση παρουσίαζαν περισσότερη αποφασιστικότητα και αυτοπεποίθηση ως προς την επίτευξη του στόχου υγείας τους σε σχέση με αυτούς που δεν είχαν υποστεί χειρουργική επέμβαση. Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι πεποιθήσεις αυτοδιαχείρισης έχουν στατιστικά σημαντική θετική σχέση με χαρακτηριστικά της οικογένειας όπως είναι η συνοχή και η ελευθερία βούλησης.

Λέξεις Κλειδιά: Αυτοδιαχείριση, Καρδιοπαθείς, Χαρακτηριστικά της οικογένειας

EA 097

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Θεανώ Καλαβανά*, Stan Maes**, Véronique De Gucht**

(*) Πανεπιστήμιο Κύπρου(**)Leiden University,NI

Στην έρευνα αυτή εξετάστηκαν οι διατροφικές συνήθειες και οι δεξιότητες αυτοδιαχείρισης μιας ομάδας εφήβων (N=799), με μέση ηλικία 16.6 χρονών ($SD = 4.8$), σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά του οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Κατασκευάστηκε δομικό μοντέλο εξισώσεων και ελέγχθηκε η ικανότητά του να περιγράφει όλες τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των παραγόντων και των μεταβλητών. Τα αποτελέσματα ήσαν τα ακόλουθα: Οι δεξιότητες αυτοδιαχείρισης αποδείχθηκαν η πιο σημαντική παράμετρος για την επίτευξη του στόχου υγιεινής διατροφής. Επίσης, το οικογενειακό περιβάλλον είχε ισχυρή έμμεση επίδραση μέσω ενδιάμεσων μεταβλητών. Η επίδραση των συνομηλίκων σχετιζόταν άμεσα με τη διατροφική συμπεριφορά των εφήβων, ιδιαίτερα εκείνη που αφορά επικίνδυνες τροφές για την υγεία. Η τελευταία ήταν έντονα συσχετισμένη με σωματικά συμπτώματα όπως μούδιασμα μυών, λαχάνιασμα και αδυναμία. Έφηβοι που απέτυχαν να φέρουν εις πέρας το στόχο που είχαν θέσει για υγιεινή διατροφή και σταμάτησαν να προσπαθούν ανέφεραν ότι βίωσαν συμπτώματα κόπωσης και έλλειψης κινήτρων σε μεγαλύτερο βαθμό από εκείνους που τα κατάφεραν ή που εξακολούθησαν να προσπαθούν. Τέλος, τα αγόρια προτιμούσαν επικίνδυνες τροφές για την υγεία περισσότερο από τα κορίτσια. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα αποτελέσουν τη βάση για το σχεδιασμό παρεμβατικού προγράμματος με στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοδιαχείρισης για παιδιά και εφήβους.

Λέξεις Κλειδιά: Αυτοδιαχείριση, υγιεινή διατροφή

ΕΑ 098

**ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΚΑΙ ΒΡΕΤΑΝΙΔΩΝ ΕΓΚΥΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟ ΥΠΕΡΗΧΟ: ΜΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ**

Ειρήνη Τσαρτσάρα^{1,2} & Martin P. Johnson³

¹ Διδάκτωρ Ψυχολογίας, ΒCA, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα, ² Keele University, School of Psychology, UK & ³ University of Newcastle, School of Behavioural Sciences, Australia

Σκοπός: Ο υπέρηχος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του προγεννητικού ελέγχου στις ανεπτυγμένες χώρες. Ωστόσο τα ευρήματα είναι αντιφατικά αναφορικά με τα ψυχολογικές επιπτώσεις και τα οφέλη του υπερήχου. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να εξετάσει τα νοήματα τα οποία προσδίδουν στον προγεννητικό υπέρηχο 25 έγκυες γυναίκες δύο διαφορετικών εθνοτήτων, εκ των οποίων οι 8 ήταν Ελληνίδες και οι 17 Βρετανίδες. Επιπλέον να διερευνήσει κατά πόσο οι διαφορετικές πρακτικές προγεννητικού ελέγχου και υπερήχου από τις δύο αντίστοιχες χώρες διαφοροποιούν τις αντιλήψεις των γυναικών για τον υπέρηχο. *Υλικά και Μέθοδος:* Χρησιμοποιήθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις οι οποίες αναλύθηκαν με τη μέθοδο της Ερμηνευτικής Φαινομενολογικής Ανάλυσης (IPA· Smith, 1997). *Αποτελέσματα:* Η ανάλυση κατέδειξε τις εξής θεματικές: α) «η διαφοροποιημένη αντίληψη της εγκύου για το κυοφορούμενο έμβρυο πριν και μετά τον υπέρηχο», β) «η διπλή όψη του υπερήχου: πρόκληση ενθουσιασμού και άγχους/ανησυχίας», γ) «η σημασία της ενημέρωσης και του τρόπου επικοινωνίας της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων του υπερήχου από το προσωπικό υγείας», και δ) «ο υπέρηχος ως μέσο προσωπικού ελέγχου και στρατηγική αντιμετώπισης των ανησυχιών της εγκυμοσύνης: διαφοροποίηση μεταξύ αντιλήψεων Ελληνίδων και Βρετανίδων εγκύων». *Συμπεράσματα:* Μολονότι οι γυναίκες προσδίδουν μεγάλη σημασία στη χρήση του υπερήχου ως μέσο ανάπτυξης των συναισθημάτων του προγεννητικού δεσμού με το έμβρυο αλλά και ως στρατηγική αντιμετώπισης των ανησυχιών τους για την υγεία του εμβρύου, παράλληλα η προσμονή του υπερήχου ενέχει την πιθανότητα να «ανατροφοδοτεί» τις ανησυχίες αυτές. Η αντίληψη ότι ο υπέρηχος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εμπειρίας της εγκυμοσύνης φαίνεται να συμβαδίζει με περισσότερο ιατροκεντρικά μοντέλα εγκυμοσύνης και προγεννητικού ελέγχου.

Λέξεις-κλειδιά: προγεννητικός υπέρηχος, γυναίκες, ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση, ψυχολογικές επιπτώσεις, διαπολιτισμική, μοντέλα προγεννητικού ελέγχου

ΕΑ 099

Η ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΟΥ ΚΑΠΝΙΣΜΑΤΟΣ

Ανθή Σωτηρίου & Θεανώ Καλαβανά, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η έρευνα παρουσιάζει τις πεποιθήσεις αυτοδιαχείρισης, τα στερεότυπα και τις στάσεις μιας ομάδας εφήβων ($N=110$, $X=15.3$) ως προς τη διακοπή του καπνίσματος σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά των γονιών τους. Σύμφωνα με την ανάλυση συσχέτισης και τις αναλύσεις Πολυμεταβλητής Διακύμανσης φαίνεται ότι ο παράγοντας αυτοδιαχείρισης είναι στατιστικά σημαντικός ως προς την επίτευξη του στόχου των εφήβων που είναι η διακοπή του καπνίσματος. Επιπρόσθετα, φαίνεται ότι το γονεϊκό στυλ καθώς και ο παράγοντας της αυτοδιαχείρισης σχετίζονται αρνητικά με τις στάσεις και τα στερεότυπα των εφήβων ως προς το κάπνισμα. Από την άλλη φαίνεται ότι ο παράγοντας της αυτοδιαχείρισης έχει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με το γονεϊκό στυλ και συγκεκριμένα με το διαλεκτικό στυλ.

Λέξεις Κλειδιά: Αυτοδιαχείριση, γονεϊκό στυλ, διαλεκτικό στυλ

ΕΑ 100

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΛΙΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟΥ

Κανδρή Θ., Αβαγιανού Π., Σταματίου Γ.

- 1. Ψυχολόγος Msc Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική Νοσοκομείου Λάρισας (Π.Γ.Ν.Λ.)**
- 2. Ψυχολόγος Ph.D, Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική Νοσοκομείου Λάρισας (Π.Γ.Ν.Λ.)**
- 3. Επικ. Καθηγήτρια Αναισθησιολογίας, Ιατρική Σχολή Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Υπεύθυνη Ιατρείου Πόνου, (Π.Γ.Ν.Λ.)**

Στην παρούσα εργασία γίνεται μια προσπάθεια να διερευνηθεί η κοινωνική αναπαράσταση του πόνου, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από την εποχή της Αρχαίας Ελλάδας μέχρι την νεοελληνική πραγματικότητα και όπως έχει εκφραστεί μέσα από τις διάφορες μορφές τέχνης (ζωγραφική, ποίηση) και την ελληνική παράδοση (μύθοι, παραμύθια,κ.α).

Η ιστορική και κοινωνικοπολιτιστική διάσταση του πόνου είναι απαραίτητη στη διαδικασία της ολιστικής αντιμετώπισης του. Ο σχεδιασμός θεραπευτικών προγραμμάτων προϋποθέτει την ολιστική γνώση του τρόπου, με τον οποίο ο Έλληνας και η Ελληνίδα βιώνουν τον πόνο, της σημασίας που έχει ο πόνος τους για εκείνους και του τρόπου με τον οποίο θέλουν να τον γιαιτρέψουν. Μήπως θέλουν να τον μοιραστούν, ή να τον εμπιστευτούν;

Πριν λοιπόν σχεδιάσουμε, οργανώσουμε υπηρεσίες και προσπαθήσουμε να τους δώσουμε όνομα (Ιατρείο Πόνου, Κέντρο Ανακούφισης Πόνου ή Κέντρο Παρηγορητικής Φροντίδας), μήπως πρώτα πρέπει να γνωρίσουμε καλύτερα αυτό που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε; Την δική μας απάντηση στο παραπάνω ερώτημα προσπαθούμε να δώσουμε στην πράξη όλη η επιστημονική ομάδα του Ιατρείου Πόνου του Π.Γ.Ν.Λ., ξεκινώντας τον επανασχεδιασμό των υπηρεσιών, που προσφέρουμε εστιάζοντας στις ανάγκες των ίδιων των ασθενών, όπως αυτές εκφράζονται κατά την διαδικασία διερεύνησης και καταγραφής τους. Στην συνέχεια, παρουσιάζεται ένα σχετικό κλινικό περιστατικό, όπου καταδεικνύεται η σημασία της διερεύνησης του τρόπου με τον οποίο ο ασθενής πιστεύει, ότι «οφείλει» να πονάει.

ΕΑ 101

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΑΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΠΝΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΗΘΕΙΑΣ

**Μπρουσκέλη Βασιλική, Σαραφίδου Έμη και Λουμάκου Μαρία
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**

Η έρευνα αυτή έχει ως στόχο να διερευνήσει την πρόθεση και την ετοιμότητα για τη διακοπή του καπνίσματος που δηλώνουν οι καπνιστές ότι διαθέτουν, χρησιμοποιώντας δύο γνωστά μοντέλα λήψης αποφάσεων: το μοντέλο της απόφασης μετά από εκτίμηση, «ζύγισμα», των υπέρ και των κατά αυτής και το μοντέλο της γνωστικής ασυμφωνίας. Πρόκειται για διατμηματική έρευνα που διεξήχθη στη Βόρειο Ελλάδα και οι συμμετέχοντες ενήλικοι καπνιστές συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο το οποίο κατέγραφε τη στάση, την πρόθεση, την ετοιμότητα για διακοπή, καθώς και δημογραφικά στοιχεία. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η θεωρία της εκτίμησης των υπέρ και των κατά επιβεβαιώθηκε, αφού όσο περισσότερο οι καπνιστές προσεγγίζουν τη διακοπή, τόσο λιγότερο υπερισχύουν στην αντίληψή τους τα θετικά του καπνίσματος έναντι των αρνητικών. Αντίθετα, η θεωρία της γνωστικής ασυμφωνίας δεν επιβεβαιώθηκε σ' αυτή την έρευνα, αφού οι καπνιστές δε φάνηκε να χρησιμοποιούν τις «δικαιολογίες» που τους προσφέρθηκαν για να εξηγήσουν τη διατήρηση της καπνιστικής συνήθειας. Τα ευρήματα οδηγούν σε συμπεράσματα, περαιτέρω προβληματισμούς και προτάσεις για μελλοντική έρευνα και σχεδιασμό αποτελεσματικών παρεμβάσεων για τη διακοπή του καπνίσματος.

Λέξεις-κλειδιά: κάπνισμα, γνωστική ασυμφωνία, εκτίμηση υπέρ και κατά

ΕΑ 102

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΙΑ

Μπρουσκέλη Βασιλική, Λεονταρή Αγγελική και Λουμάκου Μαρία

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο την παρουσίαση του τρόπου αντιμετώπισης και χειρισμού της νοσηλείας του παιδιού από το ίδιο αλλά και από το άμεσο κοινωνικό του περιβάλλον. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται και αναλύονται ερευνητικά και βιβλιογραφικά ευρήματα που συγκεντρώθηκαν από διάφορες πηγές όπως βιβλία, άρθρα, σχετικές αναφορές και ανασκοπήσεις αλλά και από σχετικές διαδικτυακές πηγές. Η μελέτη επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση της νοσηλείας από το ίδιο το παιδί και συγκεκριμένα στην επίδραση της κατάστασης στο ίδιο και στην οικογένειά του, στον τρόπο που την αντιλαμβάνεται το παιδί ανάλογα με την ηλικία του, στις ανάγκες που διαφαίνεται ότι έχει το παιδί, στο ρόλο του παιχνιδιού κατά τη νοσηλεία καθώς και στα παρεμβατικά προγράμματα στήριξης του παιδιού. Κατά δεύτερον, εξετάζεται ο χειρισμός της κατάστασης από τους γονείς του παιδιού και συγκεκριμένα οι συναισθηματικές τους αντιδράσεις, οι παράγοντες που συμβάλλουν στη στάση και τη συμπεριφορά τους, οι τρόποι βοήθειας που επιλέγουν, η συμβολή τους στην εξέλιξη της νοσηλείας, οι προσωπικές τους ανάγκες και τα προγράμματα στήριξης αυτών. Τέλος, αναφέρεται η αντιμετώπιση της κατάστασης από τα αδέρφια του νοσηλευόμενου παιδιού και από το σχολείο του. Παρουσιάζονται και αξιολογούνται και τα ερευνητικά ευρήματα σχετικών ερευνών, εκτιμώνται οι παρεμβάσεις πρόληψης που εφαρμόζονται και προτείνονται κατευθύνσεις για τη μελλοντική έρευνα και το σχεδιασμό αποτελεσματικών προγραμμάτων.

Λέξεις-κλειδιά: παιδί, νοσηλεία, αντιμετώπιση

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

18.00 - 19.30

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΥΓΕΙΑΣ

Προεδρείο: Π. Πανταζής, Α. Κορνηλάκη, Δ. Βαλλιανάτου

ΕΑ 103

ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΕΦΗΒΕΙΑ ΚΑΙ ΜΜΕ

Μπρουσκέλη Βασιλική, Σαραφίδου Έμη και Λουμάκου Μαρία

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Γίνεται ανασκόπηση πρόσφατων άρθρων που ερευνούν και αναλύουν τη σχέση της έναρξης και διατήρησης της συνήθειας του καπνίσματος στην εφηβική ηλικία και των ΜΜΕ. Ερευνητικά ευρήματα (που συγκεντρώθηκαν μέσω διαδικτυακών πηγών δεδομένων, βιβλίων, άρθρων, αναφορών και σχετικών ανασκοπήσεων) σχετικά με τον τρόπο και την έκταση που τα ΜΜΕ επηρεάζουν την έναρξη και διατήρηση της καπνιστικής συνήθειας στις νεαρές ηλικίες παρουσιάζονται και κριτικά εξετάζονται. Συγκεκριμένα, διερευνώνται οι εικόνες καπνιστών (άμεσες και έμμεσες) που προβάλλουν τα ΜΜΕ χωρίς άμεσο διαφημιστικό σκοπό, οι εικόνες που προβάλλουν στα πλαίσια διαφήμισης του προϊόντος τους και οι εικόνες που εκπέμπουν για την καταστολή του καπνίσματος στα πλαίσια αντικαπνιστικών εκστρατειών. Τα αποτελέσματα της ανασκόπησης αναλύονται, συζητούνται και κριτικά εξετάζονται, με τελικό στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων που θα οδηγήσουν σε αποφυγή παρελθόντων σφαλμάτων και την παρουσίαση δημιουργικών προτάσεων τόσο στο ερευνητικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο μελλοντικών παρεμβάσεων αποτροπής του καπνίσματος των νέων. Εν κατακλείδι, οι δυνατότητες των ΜΜΕ τόσο στην επιβολή της συνήθειας όσο και στην αποτροπή της είναι υπολογίσιμες και εν μέρει ανεξερεύνητες. Οι επιστήμονες οφείλουν να βρουν και να προτείνουν τους κατάλληλους τρόπους, ώστε το πολύτιμο εργαλείο των ΜΜΕ να χρησιμοποιηθεί συστηματικά υπέρ της υγείας των νέων.

Λέξεις-κλειδιά: κάπνισμα, εφηβεία, ΜΜΕ

ΕΑ 104

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ, HIV ΟΡΟΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΟΥ «ΧΡΟΝΟΥ»

Χρυσοβαλάντης Παπαθανασίου², Christiana Noestlinger¹

¹ Institute of Tropical Medicine (Βέλγιο), ² Σωματείο για το HIV/AIDS «ΣΥΝΘΕΣΗ» (Ελλάδα)

Σκοπός: Ο εντοπισμός των ψυχολογικών και κοινωνικο-πολιτιστικών παραγόντων «τρωτότητας» και η καταγραφή των αναγκών και των δυσκολιών διαχείρισης της HIV μόλυνσης με αποτέλεσμα την υιοθέτηση επικίνδυνων σεξουαλικών συμπεριφορών.

Μεθοδολογία: Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «Eurosupport V» με θέμα τη σεξουαλική υγεία των ατόμων που ζουν με τον HIV. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ομάδας εστίασης σε δείγμα οκτώ ομοφυλόφιλων ανδρών με HIV λοίμωξη. Για την ανάλυση των δεδομένων ακολουθήθηκε η επαγωγική μέθοδος.

Αποτελέσματα: Η μόλυνση από τον HIV οδηγεί σε ένα είδος προσωπικής επαναδιαπραγμάτευσης και σε μια καινούργια νοηματοδότηση της εικόνας εαυτού. Σε σχέση με τη σεξουαλικότητα, το στερεότυπο και το αυτο-στερεότυπο του οροθετικού –ως φορέα μόλυνσης προς το περιβάλλον του– οδηγεί κάποιους οροθετικούς σε σεξουαλική αποχή. Αντίθετα, σε άλλες περιπτώσεις το άτομο μετά τη μόλυνσή του απελευθερώνεται σεξουαλικά και ζει τις ερωτικές επιθυμίες του, αναπτύσσοντας μια σεξουαλική υπερδραστηριότητα. Το άτομο με HIV λοίμωξη έχει επίγνωση του γεγονότος ότι δεν έχει χρόνο «για χάσιμο» και ότι υπάρχει μια επείγουσα ανάγκη να ζήσει το «παρόν». Η αίσθηση της παροδικότητας της ζωής και της φθαρτότητας της ανθρώπινης φύσης είναι στοιχεία που αναδύονται μέσα από τη μόλυνση από τον HIV και οδηγούν το άτομο σε μια φιλοσοφία ζωής που χαρακτηρίζεται από την ανάγκη για ανακάλυψη ή/και δημιουργία ενός νέου υπαρξιακού νοήματος.

Συμπεράσματα: Η κοινωνική έρευνα της σεξουαλικότητας προσφέρει στοιχεία για την καλύτερη κατανόηση ψυχο-κοινωνικών προβλημάτων που σχετίζονται με την HIV λοίμωξη, όπως η αντίληψη του «χρόνου» ως παράμετρος της βιογραφικής πορείας του ατόμου, με σκοπό την αποτελεσματικότερη παρέμβαση σε θέματα πρόληψης.

Λέξεις-κλειδιά: HIV λοίμωξη, σεξουαλικότητα, αντίληψη του «χρόνου»

ΕΑ 105

Η ΕΦΗΒΙΚΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ: ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΟΥ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΗ ΠΡΟΘΕΣΗ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Ευφροσύνη Μπαρμπαγιάννη, Φώτιος Αναγνωστόπουλος
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί να εμβαθύνει στο θέμα της εφηβικής σεξουαλικότητας μέσα από τη συμπεριφορά χρήσης προφυλακτικού και συγκεκριμένα να διερευνήσει τους παράγοντες εκείνους οι οποίοι διαμορφώνουν την πρόθεση υιοθέτησης της εν λόγω συμπεριφοράς. Σύμφωνα με τη Θεωρία Προσχεδιασμένης Συμπεριφοράς (Ajzen, 1991), οι παράγοντες αυτοί είναι οι στάσεις, οι υποκειμενικοί κανόνες και ο αντιληπτός συμπεριφορικός έλεγχος. Περαιτέρω, υποστηρίζεται ότι η πρόθεση οδηγεί στην αντίστοιχη συμπεριφορά. Το ψυχολογικό αυτό μοντέλο χρησιμοποιήθηκε και ελέγχθηκε στην παρούσα μελέτη. Για τους σκοπούς της έρευνας πραγματοποιήθηκαν πιλοτικές έρευνες και κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο. Η χορήγηση έγινε σε εφήβους ηλικίας 15-18 ετών και των δύο φύλων (N=378), σε ιδιωτικά, ενιαία και τεχνικά λύκεια της πρωτεύουσας. Μέσω της χρήσης του στατιστικού προγράμματος SPSS πραγματοποιήθηκε σειρά στατιστικών αναλύσεων και ελέγχθηκε η αξιοπιστία των ερωτημάτων. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν πρωτίστως την προβλεπτική ισχύ της διάστασης της αυτοαποτελεσματικότητας στη χρήση προφυλακτικού και στην υγιή ή μη σεξουαλική συμπεριφορά. Επίσης, οι υποκειμενικοί κανόνες, καθώς και ο βαθμός ελέγχου και ενημέρωσης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της πρόθεσης. Μια σειρά άλλων μεταβλητών αξιολογήθηκαν εξίσου. Συμπερασματικά, επιβεβαιώνεται η επίδραση κοινωνιογνωστικών παραγόντων στη διαμόρφωση της πρόθεσης και της συμπεριφοράς. Τα πορίσματα οδηγούν σε καινοτόμες προτάσεις εφαρμογής νέου τύπου ψυχολογικών αξιολογήσεων, προβλέψεων και παρεμβάσεων σε ευρεία πεδία, όπως στο χώρο της υγείας.

Λέξεις-Κλειδιά: Εφηβεία, σεξουαλική συμπεριφορά, αφροδίσια νοσήματα, ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη, χρήση προφυλακτικού, αυτοαποτελεσματικότητα, συμπεριφορική πρόθεση.

ΕΑ 106

ΚΛΙΝΙΚΟΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΩΝ ΚΑΠΗ, ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Δρ Παττακού - Παρασύρη Β., Κατσάνη Σ., Ροροπούλου Μ.

Σχολή Επαγγελματιών Υγείας Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΤΕΙ Κρήτης

Εισαγωγή: Λόγω της αύξησης του μέσου όρου ζωής, αρκετά ηλικιωμένα άτομα είναι σε ρίσκο λόγω ηλικίας να νοσήσουν από διάφορες παθήσεις. Μία από αυτές τις παθήσεις είναι η άνοια με πιο σοβαρή μορφή την άνοια τύπου Alzheimer. Η έγκαιρη αναγνώριση του επιπέδου των γνωστικών λειτουργιών των ηλικιωμένων που ανήκουν στην ομάδα υψηλού κινδύνου μπορεί να συμβάλλει στη παροχή κατάλληλων πηγών βοήθειας.

Μέθοδος: Το δείγμα αποτέλεσαν 466 άτομα, άνω των 65 ετών, από τυχαίο δείγμα των ενεργών μελών των 13 αγροτικών ΚΑΠΗ του Ν. Ηρακλείου. Η συλλογή των στοιχείων έγινε με τη συμπλήρωση 3 ερωτηματολογίων από εκπαιδευμένους ερευνητές με τη τεχνική της συνέντευξης. Τα ερωτηματολόγια ήταν 1) Ένα ερωτηματολόγιο που αφορούσε τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων, 2) Το Mini Mental State Examination, αποτελεί ένα εύχρηστο και ευέλικτο εργαλείο που εξετάζει την ύπαρξη ή μη γνωστικής διαταραχής και το είδος της. 3) Το Functional Rating Scale for Symptoms of Dementia, αποτελεί εργαλείο που αποτυπώνει τη λειτουργικότητα των ατόμων τρίτης ηλικίας.

Αποτελέσματα: Τα ενεργά μέλη των αγροτικών ΚΑΠΗ του Ν. Ηρακλείου φαίνεται να τα αποτελούν στη πλειονοψηφία τους άτομα που δεν έχουν παιδιά ή τα παιδιά τους ζουν εκτός περιοχής ΚΑΠΗ (52,6%). Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι χαμηλό το 53,9% δηλώνει ότι έχει πάει σχολείο μέχρι 4 χρόνια, το δε 87,6% δηλώνει εισόδημα μέχρι 500ευρώ το μήνα. Ένα μεγάλο ποσοστό ηλικιωμένων (87,1%) παίρνουν φαρμακευτική αγωγή, και το 34,3% αυτών παρουσιάζει ήπια γνωστική διαταραχή σύμφωνα με Mini Mental State Examination. Όπως φαίνεται από το ερωτηματολόγιο για τη λειτουργικότητα, παρουσιάζουν επίσης σοβαρά ελλείμματα λειτουργικότητας. Η στατιστική ανάλυση συνεχίζεται και περισσότερες λεπτομέρειες των αποτελεσμάτων θα συζητηθούν.

ΕΑ 107

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΘΕΝΩΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Μπενάβελι, Ε.*, Γενά, Α.*, & Χαρίτου-Φατούρου, Μ**

*Πανεπιστήμιο Αθηνών **Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η διερεύνηση του φαινομένου της επαγγελματικής εξουθένωσης έχει συνδεθεί σε μεγάλο βαθμό με το μοντέλο των Maslach και Jackson (1981). Σύμφωνα με αυτό, ο όρος επαγγελματική εξουθένωση (burnout) αναφέρεται σε ένα σύνδρομο σωματικής και ψυχικής εξάντλησης, που παρουσιάζεται σε άτομα που εργάζονται στον τομέα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Το σύνδρομο αυτό χαρακτηρίζεται από τρεις επιμέρους διαστάσεις: την συναισθηματική εξάντληση, την αποπροσωποποίηση και το μειωμένο αίσθημα προσωπικών επιτευγμάτων. Η παρούσα μελέτη διαπραγματεύεται την επαγγελματική εξουθένωση των επαγγελματιών ψυχικής υγείας. Η έρευνα διενεργήθηκε σε ένα Κέντρο εκπαίδευσης αυτιστικών παιδιών στην Αθήνα, με σκοπό να εξεταστούν: α) το επίπεδο της επαγγελματικής εξουθένωσης των επαγγελματιών ψυχικής υγείας του Κέντρου και β) η αποτελεσματικότητα ενός προγράμματος παρέμβασης για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου, που εφαρμόστηκε στο Κέντρο με την επίβλεψη έμπειρης ψυχολόγου. Χορηγήθηκε το ερωτηματολόγιο της Maslach (MBI), που θεωρείται ένα από τα πλέον αξιόπιστα ψυχοτεχνικά μέσα μέτρησης της επαγγελματικής εξουθένωσης, και διενεργήθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις με τους επαγγελματίες για την ποιοτική αξιολόγηση του προγράμματος. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε συμμετοχική παρατήρηση και αξιοποίηση των πρακτικών που τηρούνταν κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Τα αποτελέσματα σχολιάζονται ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των επαγγελματιών, τα χαρακτηριστικά του εργασιακού περιβάλλοντος και την αποτελεσματικότητα της εκμάθησης τεχνικών επικοινωνίας ως μέσο πρόληψης και αντιμετώπισης της επαγγελματικής εξουθένωσης.

Λέξεις-Κλειδιά: Επαγγελματική εξουθένωση, επαγγελματίες ψυχικής υγείας, πρόγραμμα παρέμβασης, δημογραφικά χαρακτηριστικά, εργασιακό περιβάλλον, τεχνικές επικοινωνίας.

ΕΑ 108

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

Γεωργία Μαρία Πολίτη, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η τακτική συμμετοχή σε δραστηριότητες φυσικής άσκησης προάγει τη σωματική και ψυχική υγεία. Σκοπός της έρευνας ήταν να εξεταστούν οι παράγοντες που λειτουργούν ως κίνητρα για την ενασχόληση με τη φυσική άσκηση. Η Θεωρία της Προσχεδιασμένης Συμπεριφοράς (ΘΠΣ) (Ajzen, 1985) θεωρείται ένα αξιόπιστο μοντέλο για την πρόβλεψη και την επεξήγηση της συμπεριφοράς με διαφόρους τομείς εφαρμογής, συμπεριλαμβανομένης της φυσικής άσκησης.

Σύμφωνα με τη ΘΠΣ, η οικειοθελής συμπεριφορά καθορίζεται άμεσα από την πρόθεση εκτέλεσης της συμπεριφοράς. Η στάση, η υποκειμενική νόρμα και ο αντιληπτός έλεγχος συνιστούν παράγοντες που επιδρούν στην πρόθεση. Στην παρούσα μελέτη εξετάστηκε η εφαρμογή του μοντέλου της ΘΠΣ στην πρόθεση τακτικής άσκησης.

Το δείγμα αποτέλεσαν 168 Πανεπιστημιακοί φοιτητές ηλικίας 18-25 ετών. Για τη μέτρηση των παραγόντων της ΘΠΣ χορηγήθηκε ένα ερωτηματολόγιο βασισμένο στους Brickell και συν. (2006) και Rhodes & Courneya (2005).

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης της πολλαπλής παλινδρόμησης έδειξαν ότι η στάση και ο αντιληπτός έλεγχος προβλέπουν ένα ικανοποιητικό ποσοστό της πρόθεσης άσκησης σε αντίθεση με την υποκειμενική νόρμα, η οποία δεν παρουσιάζει στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα.

Συμπερασματικά, σε προκαταρκτική ανάλυση φαίνεται ότι οι πεποιθήσεις γύρω από τη φυσική άσκηση, ο αντιληπτός βαθμός δυσκολίας της δραστηριότητας καθώς και οι αντιληπτές ικανότητες του ατόμου επηρεάζουν την πρόθεση άσκησης. Αντιθέτως, οι πεποιθήσεις και η συμπεριφορά των σημαντικών άλλων δε φαίνεται να ασκούν σημαντική επίδραση στην πρόθεση εκτέλεσης της άσκησης.

Τα ευρήματα αυτά ερμηνεύονται σε συσχέτιση με πρόσφατες έρευνες από τη διεθνή βιβλιογραφία.

Λέξεις – Κλειδιά: Θεωρία της Προσχεδιασμένης Συμπεριφοράς, φυσική άσκηση

ΕΑ 109

**ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΥΛΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ
ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΥΨΗ ΕΠΙΠΟΝΩΝ ΕΝΟΧΛΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ
ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ**

Dr., Δήμητρα Μακρή, Ψυχολόγος – Εκπαιδευτικός,
ΑΤΕΙ-Α

Dr. Ιωάννης Μακρής, Ψυχολόγος - Μουσικός
Ecole Pratique des Hautes Etudes

Η χρήση της μουσικής για τη μείωση της έντασης του πόνου που γίνεται αντιληπτός είναι βασισμένη στη θεωρία της Πύλης Ελέγχου του πόνου (Melzack & Wall), στη μέθοδο αυτή συμπεριλαμβάνεται επίσης και η διάσπαση της προσοχής. Όταν συνεπώς, η μουσική χρησιμοποιείται ως στρατηγική γνωστικού ελέγχου του πόνου αποτελεί το ερέθισμα πάνω στο οποίο εστιάζεται ενεργητικά η προσοχή του πάσχοντος, ή αλλιώς, το ερέθισμα εκείνο που αποσπά την προσοχή του πάσχοντος από τον πόνο.

Στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης μελετήσαμε εφαρμογές της μουσικής στα μέσα μαζικής συγκοινωνίας καθώς και τους περιορισμούς που μπορεί να υπάρξουν. Για το σκοπό αυτό έγινε ανάλυση δείγματος 140 συμμετεχόντων για να διερευνηθούν οι αντιλήψεις τους σχετικά με το ρόλο της μουσικής και το ρόλο της διάσπασης προσοχής με την αισθητική αναβάθμιση και συνεχή ανανέωση του χώρου με σκοπό την επικάλυψη επίπονων θορύβων και άλλων ενοχλήσεων στα μέσα μαζικής συγκοινωνίας. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τις απόψεις τους σε μια ψυχολογική κλίμακα 10 βαθμών δυσκολίας. Έγιναν στατιστικές και γραφικές αναλύσεις. Κατά τη διάρκεια της έρευνας μελετήσαμε επίσης το ρόλο του παράγοντα φύλου.

Λέξεις κλειδιά: Θεωρία της Πύλης Ελέγχου του Πόνου, Μουσική, Διάσπαση Προσοχής, Μαζικά Μέσα Μεταφοράς

Κυριακή 22 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 1

12.00 – 13. 30

ΣΧΟΛΙΚΗ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ-ΙΑΤΡΙΚΗ-ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Ε. Κούρτη , Μ. Δικαίου

ΕΑ 110

ΤΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ ΜΕ ΑΚΡΙΒΕΙΑ ΞΕΧΩΡΙΖΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΓΛΟΦΩΝΟΥΣ ΔΥΣΛΕΞΙΚΟΥΣ

Γιαννούλη Β.¹, Παυλίδης Γ.Θ.²

1.Ph.D., ΚΛΑΥ Κοζάνης, Κοζάνη

2.Καθηγητής Μαθησιακών Δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η έρευνα για την δυσλεξία έχει γίνει κατεξοχήν στην Αγγλική γλώσσα και έχει επικεντρωθεί περισσότερο στον τομέα της ανάγνωσης και λιγότερο στην ορθογραφία. Αυτός ο ερευνητικός περιορισμός έχει οδηγήσει σε παραπλανητικές θεωρητικές θέσεις όσο αναφορά πιθανές αιτίες της δυσλεξίας. Το γεγονός ότι οι δυσλεξικοί κάνουν περισσότερα ακουστικά λάθη στα Αγγλικά, οδήγησε στην εσφαλμένη θεωρία ότι η αιτία της δυσλεξίας ήταν η έλλειψη φωνολογικής ενημερότητας. Σύμφωνα με την φωνολογική θεωρία τα δυσλεξικά παιδιά αντιμετωπίζουν παρόμοιες αναγνωστικές + ορθογραφικές δυσκολίες ανεξάρτητα από την φωνολογική δομή της γλώσσας τους. Η θεωρία όμως αυτή έχει σοβαρά αμφισβητηθεί από δεδομένα διάφορων ερευνών πέρα της Αγγλικής γλώσσας (Wimmer et al. 1996, Cossu et al. 1995, Wydel & Butterworth 1999, Pavlidis & Giannouli 2002, Katana 2001).

Η θεωρία μας της Νευρο-αλληλοδιαδοχής & Οφθαλμοκίνησης υποστηρίζει ότι διαφορετικές γλωσσικές δομές παράγουν διαφορετικά είδη και συχνότητες ορθογραφικών λαθών. Επιπλέον έχει βρεθεί ότι η φωνολογική διαφάνεια [= σταθερή αντιστοιχία γραφημάτων και φωνημάτων] μιας γλώσσας (όπως η Ελληνική, η Γερμανική ή η Γιαπωνέζικη) επηρεάζει σημαντικά και καθορίζει τα είδη των αναγνωστικών και των ορθογραφικών λαθών που κάνουν - σε σχέση πάντοτε με γλώσσες των οποίων η ορθογραφική δομή είναι αδιαφανής, π.χ. Αγγλική. Ο σκοπός αυτής της έρευνας είναι η διερεύνηση των ποιοτικών και ποσοτικών διαφορών στα ορθογραφικά λάθη μεταξύ Αγγλόφωνων και των Ελλήνων δυσλεξικών και των αιτιών που προκαλούν τα διαφορετικά λάθη και την δυσλεξία.

ΔΕΙΓΜΑ 116 Δυσλεξικοί πήραν μέρος στην έρευνα αυτή. Οι 58 Έλληνες – δυσλεξικοί ταυτίστηκαν ως προς την ηλικία, ευφυΐα, φύλλο, κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον, κλπ, με 58 Αγγλόφωνους δυσλεξικούς από τις ΗΠΑ,. Η μόνη μεταβλητή που διαφοροποιούσε τις 2 ομάδες των δυσλεξικών ήταν η γλώσσα που μιλούσαν, Ελληνική ή Αγγλική. Τόσο οι Έλληνες όσο και οι Αμερικανοί δυσλεξικοί είχαν διαγνωσθεί από τον Καθηγητή Παυλίδη με τα ίδια κριτήρια.

ΤΕΣΤ Ορθογραφικό τεστ 50 λέξεων δόθηκε και στις 2 ομάδες. Στους Αγγλόφωνους δυσλεξικούς δόθηκε το WRAT, ενώ στους Έλληνες δόθηκε μια παρόμοια λίστα λέξεων σταθμισμένη τοπικά. Τα ορθογραφικά λάθη και των 2 ομάδων κατηγοριοποιήθηκαν & αναλύθηκαν σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση Παυλίδη σε 3 κατεξοχήν κατηγορίες λαθών (Οπτικά, Ακουστικά, Γραμματικά) και στις 30

υποκατηγορίες αυτών (Αντικαταστάσεις, Παραλείψεις, Προσθήκες, Επαναλήψεις, Αντιστροφές, κλπ.).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Οι 2 ομάδες έκαναν παρόμοιο ποσοστό λαθών, αλλά διέφεραν σημαντικά στα είδη των λαθών τους. Οι Αγγλόφωνοι δυσλεξικοί έκαναν στατιστικά σημαντικά περισσότερα ακουστικά ορθογραφικά λάθη από τους Έλληνες, ενώ αντιθέτως οι Έλληνες δυσλεξικοί έκαναν σημαντικά περισσότερα οπτικά και γραμματικά λάθη. Ειδικότερα, οι Αγγλόφωνοι δυσλεξικοί έκαναν περισσότερα ακουστικά λάθη (85.4%) από τους Έλληνες δυσλεξικούς (11.0%), ενώ αντιθέτως οι Έλληνες δυσλεξικοί έκαναν σημαντικά περισσότερα οπτικά (66.8%) & γραμματικά (22.2%) λάθη από τους Αγγλόφωνους δυσλεξικούς [οπτικά (14.0%) & γραμματικά (0.1%)]. Όσο αφορά τις υποκατηγορίες των ορθογραφικών τους λαθών οι Αγγλόφωνοι δυσλεξικοί παρουσίασαν μεγαλύτερο ποσοστό παραλείψεων (72.5%) & προσθέσεων (26.2%) από τους Έλληνες με παραλείψεις (13.4%) & προσθέσεις (1.03%). Σε αντίθεση, οι Έλληνες δυσλεξικοί είχαν μεγαλύτερο ποσοστό αντικαταστάσεων (71.7%).

Τέλος, 2 Discriminant αναλύσεις έγιναν με σκοπό τον διαχωρισμό των δυσλεξικών παιδιών με μοναδικό κριτήριο τα είδη των λαθών τους στις 3 κυρίως κατηγορίες (Οπτικά, Ακουστικά, Γραμματικά). Η πρώτη ανάλυση έδειξε ότι οι 2 ομάδες των δυσλεξικών διαχωρίζονται με ακρίβεια 98,3%. Η δεύτερη ανάλυση έδειξε ότι οι 2 ομάδες των δυσλεξικών διαχωρίζονται με βάση πρώτα το ποσοστό των αντικαταστάσεων, μετά των προσθέσεων και τέλος με των αντιστροφών. Η κατηγοριοποίηση και διαχωρισμός έγινε με ποσοστό ακρίβειας 100% για τους Άγγλους και 96.6% για τους Έλληνες. Το συνολικό ποσοστό ακριβούς διαχωρισμού των 2 ομάδων ήταν υψηλότατο 98.3%.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ Οι τόσο σημαντικές ποιοτικές διαφορές (στα είδη των ορθογραφικών λαθών) μεταξύ των Αγγλόφωνων & των Ελλήνων δυσλεξικών απορρίπτουν την φωνολογική θεωρία, διότι είναι ακριβώς αντίθετες από την πρόβλεψή της, δηλαδή ότι δεν θα υπήρχαν διαφορές. Σε φωνολογικά ανώμαλες γλώσσες, όπως είναι η Αγγλική, οι δυσλεξικοί κάνουν πολύ περισσότερα ακουστικά λάθη, ενώ αντιθέτως στην φωνολογικά ομαλή Ελληνική γλώσσα, οι δυσλεξικοί κάνουν κυρίως οπτικά λάθη. Τα αποτελέσματα είναι σύμφωνα με τις προβλέψεις της θεωρίας Παυλίδη της Νευρο-αλληλοδιαδοχής & Οφθαλμοκίνησης, η ορθότητα της οποίας υποστηρίζεται και από όλα τα νευρολογικά ευρήματα, π.χ. της ανώτερης κατασκευής του οπτικού συστήματος των δυσλεξικών.

Οι σημαντικές διαφορές μεταξύ των 2 γλωσσών υπαγορεύουν διαφορετικά διαγνωστικά κριτήρια αλλά και διαφορετικές μεθόδους αντιμετώπισης για τους Έλληνες δυσλεξικούς. Σίγουρα δεν είναι ευθέως εφαρμόσιμες στους Έλληνες δυσλεξικούς, οι μέθοδοι αντιμετώπισης που αναπτύχθηκαν για την Αγγλική γλώσσα.

Λέξεις Κλειδιά: Δυσλεξία, Μαθησιακές Δυσκολίες, Αγγλικά, Ελληνικά, Ορθογραφία, Φωνολογία

ΕΑ 111

ΔΡΑΜΑΤΟΘΕΡΑΠΕΙΑ: ΜΟΧΛΟΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Στέλιος Κρασανακης, ψυχίατρος- Δραματοθεραπευτής

Κέντρο Δραματοθεραπείας ΑΙΩΝ

Κέντρο απεξάρτησης ΘΗΣΕΑΣ

Σκοπός της εισήγησης είναι να αναδείξει τις δυνατότητες αλλαγής που παρέχει η δραματοθεραπευτική διαδικασία όχι μόνο στο ψυχολογική αλλά και στο σωματική κατάσταση του θεραπευομένου.

Επιπλέον τις αλλαγές που προκαλούνται στο επίπεδο των σχέσεων και γενικότερα στο κοινωνικό πλαίσιο.

Υπάρχει πλούσιο υλικό από ομάδες σε κέντρα απεξάρτησης και μονάδες αποσυλοποίησης καθώς και με υγιείς πληθυσμούς.

Χρησιμοποιούμε την μέθοδο της Δραματοθεραπείας για την μεταφορική συναλλαγή των μελών της ομάδος και αξιοποιούμε τις τεχνικές του role-playing, story-telling, της επεξεργασίας των μύθων, και τη χρήση μάσκας και μεταμφίεσης.

Το πολιτισμικό στοιχείο είναι παρόν σε όλες τις τεχνικές, ενώ ο συσχετισμός του ρόλου της καθημερινότητας με τον σκηνικό ρόλο, προσφέρει πλούσιο υλικό στην κατεύθυνση της αυτογνωσίας, της κατανόησης και της κοινωνικοποίησης.

Τα αποτελέσματα αξιοποιούνται από την θεραπευτική ομάδα και τις συμπληρωματικές θεραπευτικές προσεγγίσεις που λειτουργούν σε ένα οργανωμένο κλινικό πλαίσιο.

ΕΑ 112

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ-ΒΙΩΜΑΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΣΔΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΜΕ ΘΕΜΑ «ΑΓΧΟΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ»

Τσεντσερής Μιγάλης

Ψυχολόγος-Απόφοιτος Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/κης, Msc στην Κοινωνική Ψυχιατρική-Παιδοψυχιατρική της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Υποψήφιος Διδάκτωρ του τομέα Ψυχολογίας του τμήματος Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Σύμβουλος Σταδιοδρομίας του ΣΔΕ Ιωαννίνων.

Το παραπάνω διαθεματικό-βιωματικό εργαστήριο διάρκειας πέντε εβδομάδων (ένα δίωρο την εβδομάδα) έχοντας ως βασικούς στόχους αφενός την πληροφόρηση, ευαισθητοποίηση και τον προβληματισμό των εκπαιδευόμενων σε ζητήματα που σχετίζονται με το εργασιακό άγχος και τους τρόπους αποτελεσματικότερης διαχείρισης του και σε ένα δεύτερο επίπεδο το να έρθουν οι εκπαιδευόμενοι τόσο της πρώτης όσο και της β τάξης του ΣΔΕ Ιωαννίνων σε επαφή με τα δικά τους συναισθήματα άγχους καθώς και να σκεφτούν αποτελεσματικότερους τρόπους διαχείρισης του αποτέλεσε τη συνεργασία των δύο ειδικοτήτων (συμβούλου ψυχολόγου- συμβούλου σταδιοδρομίας) που αποτελούσαν τη συμβουλευτική υπηρεσία του ΣΔΕ Ιωαννίνων.

Η εισήγηση που θα παρουσιαστεί με τη μορφή power-point δίνει στους συμμετέχοντες του συνεδρίου να αντιληφθούν την όλη παρουσίαση ενός διαφορετικού διαθεματικού-βιωματικού εργαστηρίου της συμβουλευτικής υπηρεσίας του ΣΔΕ Ιωαννίνων από τη φάση του σχεδιασμού, περνώντας στη φάση της υλοποίησης και ολοκληρώνοντας με τη φάση της αξιολόγησης. Μέσα από την εισήγηση περιγράφονται τα εργαλεία που χρησιμοποίησαν οι δύο ειδικότητες καθώς και τα συναισθήματα που βίωσαν τόσο οι εκπαιδευόμενοι όσο και οι υλοποιούντες το εργαστήριο (σύμβουλος ψυχολόγος και σύμβουλος σταδιοδρομίας).

ΕΑ 113

**ΑΥΤΟ-ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ, ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΛΚΟΟΛ:
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ
ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΣΧΕΣΗΣ**

Ρόμπερτ Μέλλον, Αγγελική Κατσαμά

**Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών
Επιστημών**

Η αυτο-απορρόφηση αναφέρεται στην υψηλή συχνότητα ενασχόλησης με προσωπικές αναμνήσεις, χαρακτηριστικά, φιλοδοξίες και συναισθήματα, συχνά εις βάρος της ικανοποίησης κοινωνικών και άλλων απαιτήσεων. Από συμπεριφοριστική άποψη η αυτο-απορρόφηση οφείλεται στη συχνή θετική και αρνητική ενίσχυση της αυτο-αναφοράς, κυρίως στο οικογενειακό περιβάλλον. Επειδή η αυτο-αναφορά ενισχύεται λιγότερο συχνά στο γενικό, κοινωνικό περιβάλλον, η συχνή ενίσχυση της αυτο-αναφοράς στο οικογενειακό περιβάλλον μπορεί να διαμορφώνει τάσεις επικοινωνίας οι οποίες δεν είναι καλά προσαρμοσμένες στο περισσότερο απαιτητικό περιβάλλον των νέων ενηλίκων. Επομένως, ο άνθρωπος με υψηλά επίπεδα αυτο-αναφοράς διαθέτει περισσότερες πιθανότητες να βιώνει εξάλειψη της αρνητικής και της θετικής ενίσχυσης της κοινωνικής συμπεριφοράς, η οποία θεωρείται, από συμπεριφοριστική άποψη, ουσιαστική διεργασία της κατάθλιψης. Η έλλειψη συμπεριφορών, πέρα από την αυτο-αναφορά, οι οποίες είναι αποτελεσματικές στην αφαίρεση ενοχλητικών, κοινωνικών συνθηκών μπορεί επίσης να αυξήσει την τάση του ατόμου να διαφεύγει συγκρούσεις, αποτυχίες και απειλές μέσω της χρήσης ουσιών. Αναμένεται επομένως, από συμπεριφοριστική άποψη των μεταξύ τους λειτουργικών ομοιοτήτων, συσχέτιση στα επίπεδα αυτο-απορρόφησης, κατάθλιψης και χρήσης αλκοόλ. Η παραπάνω υπόθεση διερευνήθηκε με τη διεξαγωγή εμπειρικής έρευνας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε φοιτητές που καλούνταν να απαντήσουν σε τρία ερωτηματολόγια: μία σταθμισμένη ελληνική προσαρμογή της Κλίμακας Απορρόφησης (Preoccupation Scale, Sakamoto, 1998), ένα ερωτηματολόγιο που μετρά τη συχνότητα εμφάνισης συμπεριφορών σχετικά με τη χρήση αλκοόλ και ένα ερωτηματολόγιο βιογραφικών πληροφοριών. Σύμφωνα με την υποτιθέμενη λειτουργική σχέση μεταξύ συχνότητας αυτο-αναφοράς, της πιθανότητας εξάλειψης της ενίσχυσης της κοινωνικής συμπεριφοράς και της διαφυγής αποτρεπτικών, κοινωνικών συνθηκών μέσω της χρήσης ουσιών, παρατηρήθηκε θετική συσχέτιση μεταξύ βαθμολογιών αυτο-απορρόφησης, κατάθλιψης και χρήσης ουσιών.

Λέξεις – Κλειδιά: Αυτο-απορρόφηση, αυτο-αναφορά, εξάλειψη της ενίσχυσης, κατάθλιψη, αλκοόλ, φοιτητές

ΕΑ 114

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ε. Καραγιαννοπούλου¹, Π. Χριστοδουλίδης²

¹Τμήμα ΦΠΨ – Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

²Μ.Α. υποψήφιος διδάκτωρ Τμήμα Ψυχολογίας, Institute of Education, London

Κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, η θεματική της μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει συγκεντρώσει το ενδιαφέρον πολλών μελετητών. Πρόσφατες έρευνες έχουν δείξει ότι οι προσεγγίσεις μελέτης των φοιτητών επηρεάζονται από διαστάσεις του ακαδημαϊκού πλαισίου και τρόπους διδασκαλίας. Οι περισσότερες έρευνες προέρχονται από Σουηδούς, Βρετανούς και Αυστραλούς ερευνητές οι οποίοι έχουν χρησιμοποιήσει τόσο ποιοτική όσο και ποσοτική μεθοδολογία. Η παρούσα έρευνα εστιάζεται σε διαφορές στις προσεγγίσεις μελέτης και τις διδακτικές εμπειρίες που αναφέρουν φοιτητές διαφορετικών ετών σπουδών. Το δείγμα αποτελείται από 390 φοιτητές/τριες Φιλοσοφικής Σχολής. Για τη διερεύνηση των προσεγγίσεων μελέτης και των εμπειριών διδασκαλίας χρησιμοποιήθηκαν οι κλίμακες των Entwistle κ.α. (1998), Approaches and Study Skills Inventory for Students (ASSIST) και Experiences of Teaching and Learning Questionnaire (ETLQ), αντίστοιχα. Η παραγοντική ανάλυση των κλιμάκων δεν επιβεβαίωσε απολύτως τους παράγοντες της αρχικής στατιστικής ανάλυσης όπως αναδείχθηκαν από τους κατασκευαστές (των κλιμάκων) Entwistle και την ερευνητική ομάδα του. Διαφοροποιήσεις στους παράγοντες βρέθηκαν στις κατά έτος στατιστικές αναλύσεις ενισχύοντας ευρήματα προηγούμενων ερευνών. Σε αντίθεση με τη διεθνή βιβλιογραφία, τα αποτελέσματα δείχνουν βελτίωση της ποιότητας μελέτης κατά τη διάρκεια των σπουδών ενώ ενισχύουν προηγούμενα ευρήματα που δείχνουν συνάφεια μεταξύ της προσέγγισης σε βάθος και κατάλληλων διδακτικών εμπειριών. Η σημασία του υποστηρικτικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος αναδεικνύεται αποκλειστικά από τους πρωτοετείς. Τα αποτελέσματα συζητούνται στο πλαίσιο της διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με τους τρόπους μελέτης φοιτητών διαφορετικών εθνικοτήτων και των ευρημάτων προηγούμενων μελετών που διεξήγαγαν οι ερευνητές με ελληνικό δείγμα.

ΕΑ 115

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΣΕ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΣΧΟΛΗ Ι.Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Αθανάσιος Τσιάμης

Σχολή Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου

Ο Εμπλουτισμός είναι μια εκπαιδευτική παροχή προς τα χαρισματικά/ταλαντούχα παιδιά και η εφαρμογή του σημαίνει επιπλέον πληροφορίες και δραστηριότητες από αυτές που σχετίζονται με την ακαδημαϊκή λειτουργία της παραδοσιακής τάξης. Αναφέρεται στην σε βάθος εξέταση υλικού μέσα από ιδιαίτερες τεχνικές, διαδικασίες και προϊόντα. Ο στόχος αυτής της παροχής είναι τα χαρισματικά παιδιά να κατανοήσουν και κατά συνέπεια να καλλιεργήσουν το γνωστικό, κοινωνικό και συναισθηματικό δυναμικό τους. Οι δάσκαλοι αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι στην διαδικασία της εφαρμογής προγραμμάτων εμπλουτισμού αφού πρώτα εκτεθούν στην έννοια της χαρισματικότητας (πως ορίζεται, πως επισημαίνεται) και στην ανάγκη και λογική της εφαρμογής των διαφορετικών αυτών παροχών.

Η ανάπτυξη της δημιουργικότητας βρίσκεται στη θεματολογία των προγραμμάτων Εμπλουτισμού και υποστηρίζεται ότι τέτοιου είδους παροχές μπορεί και πρέπει να εφαρμόζονται και σε μαθητές που φοιτούν σε «παραδοσιακές τάξεις», αφού με την κατάλληλη εκπαίδευση οι δάσκαλοι είναι ικανοί να συμβάλλουν στην καλλιέργεια της δημιουργικότητας των μαθητών τους. Στον Εμπλουτισμό ένα από τα προγράμματα που εφαρμόζονται σχετικά με την ανάπτυξη της δημιουργικότητας είναι η «Λύση Μελλοντικών Προβλημάτων»/ Future Problem Solving όπου οι μαθητές καλούνται να δώσουν λύση σε ένα μελλοντικό πρόβλημα. Μια τεχνική που χρησιμοποιείται συχνά για την εύρεση της λύσης του μελλοντικού προβλήματος είναι η «Δημιουργική Λύση Προβλημάτων» /Creative Problem Solving. Ένα πρώτο βήμα για την εφαρμογή του προγράμματος και την χρήση της τεχνικής είναι η εκπαίδευση των δασκάλων όσον αφορά την φιλοσοφία, τους στόχους, τις διαδικασίες, και εν γένει το πλαίσιο λειτουργίας τους.

Η παρουσίαση εστιάζεται στην εκπαίδευση δασκάλων της Σχολής Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου με σκοπό την εφαρμογή ενός Προγράμματος Εμπλουτισμού με κύριο άξονα την «Λύση Μελλοντικών Προβλημάτων» στην ΣΤ΄ Δημοτικού.

Λέξεις – Κλειδιά: Εκπαίδευση δασκάλων, καλλιέργεια δημιουργικότητας, προγράμματα Εμπλουτισμού

ΕΑ 116

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ: Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ.

Γιαβρίμης Παναγιώτης Διδάσκων ΠΔ 407/80, Τμήμα Περιβαλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολικός Σύμβουλος

Ευστράτιος Παπάνης, Επίκουρος καθηγητής Τμήματος Κοινωνιολογίας, Πανεπιστημίου Αιγαίου, Αντιπρόεδρος Ι.Κ.Π.Α. «Θεομήτωρ»

Αγνή Βίκη, Δρ. Ψυχολογίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Εργαστήριο Κοινωνικών και Πολιτικών Θεσμών, Πανεπιστημίου Αιγαίου

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να καταγράψει μέσω ερωτηματολογίου τις αντιλήψεις εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων σχετικά με θέματα που αφορούν την κοινωνιολογική διάσταση της σχολικής αποτυχίας. Τα δεδομένα της έρευνας που παρουσιάζονται εδώ είναι μέρος μιας γενικότερης έρευνας που αφορά στις κοινωνιολογικές διαστάσεις της κοινωνικής επάρκειας των μαθητών και σε θέματα που σχετίζονται με τη δομή και τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος. Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελείται από 377 εκπαιδευτικούς (80,4% του δείγματος) όλων των βαθμίδων (Α/θμια, Β/θμια, Γ/θμια) από αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδας και από 74 φοιτητές (19,6% του δείγματος) καθηγητικών σχολών. Στην έρευνα μας διαφάνηκε ότι οι εκπαιδευτικοί και οι φοιτητές καθηγητικών σχολών διαφοροποιούν τους κοινωνιολογικούς και ψυχολογικούς παράγοντες που σχετίζονται με τη σχολική επίδοση. Παρ' όλα αυτά παρατηρούμε ότι στις απόψεις των εκπαιδευτικών ή των ατόμων που θα ενταχθούν ως καθηγητές στο εκπαιδευτικό σύστημα υπάρχουν εγκαθιδρυμένα στερεότυπα που μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Τέλος, οι φοιτητές καθηγητικών σχολών και τα νεαρότερα άτομα σε ηλικία αποδίδουν τη σχολική αποτυχία σε ελλιπή κατάρτιση των διδασκόντων και στις παράλογες απαιτήσεις των γονέων και λιγότερο σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς στο χαμηλό μορφωτικο-οικονομικό επίπεδο των γονέων.

EA 117

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΑΣΗΣ

Μαρία Μπούνη¹, Δήμητρα Μακρή²

¹φοιτήτρια ΑΤΕΙ-Α, ²Post – Dr., Dr., Dr., Ψυχολόγος – Εκπαιδευτικός ΑΤΕΙ-Α

Στην παρούσα εργασία μελετώνται στερεότυπα και στάσεις σε προβλήματα όρασης (διαθλαστικές ανωμαλίες και άλλα παθολογικά προβλήματα όρασης), σε δείγμα 160 ενηλίκων. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη στερεοτύπων και στάσεων με τη βοήθεια στατιστικών ελέγχων. Η έρευνα στηρίχθηκε στην υπόθεση ότι τα προβλήματα της όρασης και οι διορθωτικές επεμβάσεις επηρεάζουν όχι μόνο την αυτοεικόνα των ενηλίκων, αλλά και την ψυχοσωματική τους ισορροπία. Λήφθηκαν επίσης υπόψη και οι θεωρητικές προσεγγίσεις των στερεοτύπων. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τις απόψεις τους σε μια ψυχολογική κλίμακα 10 βαθμών δυσκολίας. Έγιναν στατιστικές και γραφικές αναλύσεις. Κατά τη διάρκεια της έρευνας μελετήσαμε το ρόλο του παράγοντα φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, περιοχή προέλευσης. Όσον αφορά το φύλο παρατηρήσαμε διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις των αντρών σε σχέση με αυτές των γυναικών και το αντίθετο. Όσον αφορά την ηλικία, και πάλι παρατηρείται μια διαφοροποίηση στις απαντήσεις, το ίδιο ισχύει και για τον παράγοντα περιοχή προέλευσης. Το μορφωτικό επίπεδο όμως, φαίνεται ότι δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία στερεοτύπων και προκαταλήψεων.

Λέξεις κλειδιά: στερεότυπα, διαθλαστικές ανωμαλίες, παθολογικά προβλήματα όρασης

ΕΑ 118

**ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**

Κωνσταντίνα Λαμπάκη

**Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα
Ψυχολογίας**

Αντικείμενο της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η μελέτη των αντιλήψεων που διαμορφώνουν οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι σχετικά με τη βία στις φυλακές, καθώς και η διερεύνηση των ποικίλων μεθόδων που χρησιμοποιούν, ανάλογα με την ηλικία και το φύλο τους, για να εξομαλύνουν τις εντάσεις μεταξύ κρατουμένων πριν κορυφωθούν. Έλαβαν μέρος πενήντα τρεις σωφρονιστικοί υπάλληλοι από τρία διαφορετικά σωφρονιστικά ιδρύματα του Ηνωμένου Βασιλείου, ένα ανδρικό κατάστημα κράτησης, ένα γυναικείο και ένα κατάστημα κράτησης ανηλίκων. Ζητήθηκε από τους υπαλλήλους να διαβάσουν τέσσερις μικρές ιστορίες που περιέγραφαν τέσσερα διαφορετικά περιστατικά μεταξύ κρατουμένων και στη συνέχεια να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις. Τους ζητήθηκε επίσης να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο 16 ερωτήσεων, αναφορικά με τους τρόπους που επιλέγουν να επιβάλουν και να διατηρήσουν τον έλεγχο. Από τα αποτελέσματα της ανάλυσης προέκυψε ότι, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι για να διατηρήσουν την τάξη στις φυλακές, δεν καθορίζεται από την εμπειρία τους, ούτε διαμορφώνεται ανάλογα με το φύλο και την ηλικία τους. Με άλλα λόγια, οι υπάλληλοι ανεξαρτήτου ηλικίας, προϋπηρεσίας και φύλου εφαρμόζουν τις ίδιες μεθόδους. Κάποιες εξαιρέσεις σημειώθηκαν σε θέματα ανεκτικότητας απέναντι στη συμπεριφορά των κρατουμένων, όπου παρατηρήθηκε ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία υπάλληλοι ήταν πιο ανεκτικοί από τους νεότερους. Επιπρόσθετα, δε βρέθηκαν σημαντικές διαφορές στις αντιλήψεις που διαμορφώνουν για τη βία μεταξύ κρατουμένων. Οι υπόλοιπες διαφορές που τυχόν προέκυψαν, αποδόθηκαν είτε στα διαφορετικά καθεστάτα που ίσχυαν στην κάθε φυλακή, είτε σε προσωπικά χαρακτηριστικά των υπαλλήλων. Οι επιπτώσεις των παραπάνω ευρημάτων αναλύονται εκτενώς.

Λέξεις Κλειδιά: Σωφρονιστικοί Υπάλληλοι, Φυλακές, Διατήρηση τάξης και ελέγχου, Φύλο, Ηλικία, Εμπειρία.

Κυριακή 22 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 2

12.00 - 13. 30

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ-ΚΛΙΝΙΚΗ-ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Κ. Πετρογιάννης, Β. Τσούρτου

ΕΑ 119

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ: ΟΙ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗ ΚΛΙΝΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

Κρυπωτός Άγγελος-Μιλτιάδης

Τμήμα Ψυχολογίας-Πανεπιστήμιο Κρήτης

Από τη δεκαετία του εβδομήντα και μετά, έχουμε μια 'έκρηξη' στις δημοσιεύσεις ερευνών που σχετίζονται με το πώς επηρεάζονται διάφοροι τομείς της λειτουργικότητας των παιδιών που μεγαλώνουν με ένα ή δύο γονείς ομοφυλόφιλους. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να εκθέσει τα πορίσματα σύγχρονων ερευνών που αφορούν μονογονεϊκές οικογένειες και ζευγάρια ομοφυλόφιλων, όσων αφορά τη λειτουργικότητα των παιδιών, τις ανησυχίες των γονιών και το ρόλο που παίζουν οι παππούδες και γιαγιάδες. Τα ευρήματα μέχρι και σήμερα είναι αλληλοσυγκρουόμενα αλλά οι περισσότερες έρευνες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά ομοφυλόφιλων ανδρών και γυναικών- είτε είναι οι φυσικοί τους γονείς είτε έχουν υιοθετηθεί- δεν φαίνεται να διαφέρουν στους τομείς της σεξουαλικής τους προτίμησης, του ρόλου του φύλου, στη γνωστική λειτουργικότητα και τις κοινωνικές σχέσεις σε σύγκριση με τα παιδιά αντίστοιχων ετεροφυλόφιλων οικογενειών (π.χ. Andersen et al., 2002. Tasker, 2005). Τα επιστημονικά ευρήματα έρχονται σε αντίθεση με τις επικρατούσες κοινωνικές απόψεις που κρίνουν 'αφύσικο' ή 'αμαρτωλό' να αποκτούν παιδιά τέτοιες οικογένειες (Clarke, 2001) και τάσσονται εναντίον αυτού του όλο και αυξανόμενου φαινομένου (Lamme & Lamme, 2001. Strong & Callalan, 2001). Ειδική αναφορά γίνεται στη συμβουλευτική τέτοιων οικογενειών από τους κλινικούς και συμβουλευτικούς αλλά και τους σχολικούς ψυχολόγους, κύριος ρόλος των οποίων είναι η ομαλή ενσωμάτωση των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον.

ΕΑ 120

ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΣΤΟΥ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

Φλουρή Μαγδαληνή

Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα ψυχολογίας

Ο καρκίνος του μαστού είναι το συχνότερα εμφανιζόμενο είδος καρκίνου στις γυναίκες του δυτικού κόσμου (WHO, 2003). Το τραύμα που προκαλείται από την διάγνωση και τη θεραπεία μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τις στενές διαπροσωπικές σχέσεις της γυναίκας καθώς επίσης και την ψυχοσεξουαλική της λειτουργία. Για τις γυναίκες, η σεξουαλικότητα ξεπερνά την ικανότητα για επαφή και επικοινωνία με το σύντροφό τους και περικλείει ιδέες για την εικόνα του σώματος, την θηλυκότητα, το πόσο επιθυμητές νιώθουν και την ικανότητα τεκνοποίησης (Henson, 2002). Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η διερεύνηση των επιπτώσεων του καρκίνου του μαστού και των διαφόρων θεραπειών του στην σεξουαλικότητα. Μετά από συστηματική μελέτη της ερευνητικής βιβλιογραφίας από το 2000 ως το 2006 προκύπτει ότι τα προβλήματα σεξουαλικότητας οφείλονται α) στις παρενέργειες της θεραπείας όπως ζαλάδες, ναυτία, κόπωση (Nail, 2002) και ωθηκική δυσλειτουργία που μπορεί να δημιουργήσει συμπτώματα ουρογεννητικής ατροφίας, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης ύγρανσης του κόλπου και της επίπονης συνουσίας, ενώ σε ορισμένες ασθενείς παρατηρείται μειωμένη σεξουαλική επιθυμία και ικανότητα οργασμού β) Στην ψυχολογική αναστάτωση και στις αλλαγές της εικόνας του σώματος, όπως η πτώση των μαλλιών και η αλλαγή του σχήματος και του μεγέθους του μαστού. Οι έρευνες δείχνουν ότι περίπου το 45% των γυναικών αυτών βιώνει άγχος, κατάθλιψη ή και τα δύο. Αυτό οφείλεται στο ότι νιώθουν λιγότερο ελκυστικές, ανησυχούν για την επανεμφάνιση του καρκίνου, για την πιθανότητα αποτυχημένης επαφής ή ύπαρξης πόνου. Οι νεότερες σε ηλικία γυναίκες ανησυχούν για την αντίδραση του συντρόφου τους και την πιθανότητα να τις εγκαταλείψουν. Εξ' άλλου η ποιότητα της σχέσης επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την εμφάνιση σεξουαλικών προβλημάτων. Τέλος αναφέρονται ορισμένοι επιπλέον παράγοντες που επηρεάζουν την σεξουαλικότητα στις ασθενείς αυτές καθώς και κάποιες θεραπείες για την διαχείριση των σεξουαλικών προβλημάτων.

ΕΑ 121

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΨΥΧΟΤΡΟΠΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

Σούρη Ζ.Α.

Μ Α Κλινικών Επιστημών ζωής Πανεπιστημίου Surrey (Μ. Βρετανία)

Στην εν λόγω εισήγηση θα παρουσιαστούν οι εξής ψυχοδραστικές ουσίες: οι αμφεταμίνες, η κοκαΐνη, και η μεθυλενοδιοξυμεθαμφεταμίνη (MDMA, ecstasy) βρίσκονται σταθερά στο προσκήνιο της χρήσης ψυχοτρόπων ουσιών περισσότερο από 3 δεκαετίες. Μια νέα μορφή της κοκαΐνης το ‘κράκ’, προκαλεί σημαντικές επιπλοκές όπως της παρανοϊκής ψύχωσης, των διαταραχών διάθεσης και των καρδιαγγειακών προβλημάτων. Το ‘ecstasy’ προκαλεί επιπλέον ψευδαισθησιογόνες ιδιότητες (οπτικές ψευδαισθήσεις, ιδέες δίωξης ή μεγαλείου και δύναμης).

Σε γενικές γραμμές η αντιμετώπιση της τοξικοεξάρτησης από ουσίες περιλαμβάνει παρατήρηση και έλεγχο για τυχόν λήψη υπέρμετρης δόσης, εργαστηριακό έλεγχο αν υφίσταται τοξικοεξάρτησης από πολλές ουσίες, αναζήτηση τυχόν συνοδών σωματικών παθήσεων και υποστηρικτική θεραπεία κυρίως συμπεριφορικής προσέγγισης. Μια πληθώρα ντοπαμινεργικών και άλλων ουσιών έχουν παρατηρηθεί στην κατάχρηση κοκαΐνης και εξειδικευμένα υποκατάστατα συνταγογραφούνται σε χρήστες ενδοφλέβιας μορφής αμφεταμίνης.

Πρόσφατα έχει δοθεί έμφαση στα προβλήματα διπλής διάγνωσης με συγκεκριμένες στρατηγικές που απαιτούνται στην αντιμετώπιση της κατάχρησης ουσιών σε ασθενείς με σοβαρά ψυχικά νοσήματα.

ΕΑ 122

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΟΥ ΚΑΠΝΙΣΜΑΤΟΣ

Κληροπούλου Παναγιώτα, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Είναι ευρέως γνωστό ότι το κάπνισμα του τσιγάρου έχει καταστροφικές συνέπειες για την ανθρώπινη υγεία. Παρά την ενημέρωση πάνω στις αρνητικές επιπτώσεις που επιφέρει είναι αξιοσημείωτο το υψηλό ποσοστό των ατόμων που καπνίζουν και που δεν προτίθενται να το διακόψουν. Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει την εφαρμογή της Θεωρίας της Προσχεδιασμένης Συμπεριφοράς (Ajzen, 1985) πάνω στην πρόθεση διακοπής του καπνίσματος. Το δείγμα των συμμετεχόντων επιλέχθηκε τυχαία από φοιτητές διαφόρων πανεπιστημιακών σχολών και αποτελείται από 56 άνδρες και 91 γυναίκες, ηλικίας 18-25 ετών ($22,14 \pm 2,19$). Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε αξιολόγησε τους παράγοντες της θεωρίας καθώς επίσης και άλλες δύο μεταβλητές, την προτεραιότητα διακοπής του καπνίσματος και την προηγούμενη συμπεριφορά (προηγούμενες απόπειρες διακοπής καπνίσματος). Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι παράγοντες της Θεωρίας της Προσχεδιασμένης Συμπεριφοράς (στάση, υποκειμενική νόρμα, αντιληπτός έλεγχος) εξηγούν ένα μεγάλο ποσοστό της διακύμανσης της πρόθεσης διακοπής καπνίσματος. Οι μεταβλητές προτεραιότητα διακοπής καπνίσματος και προηγούμενη συμπεριφορά δεν έχουν προβλεπτική ικανότητα και δεν παράγουν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα. Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν την υπόθεση ότι η Θεωρία της Προσχεδιασμένης Συμπεριφοράς έχει τη δυνατότητα να προβλέψει την πρόθεση εμπλοκής σε μία συμπεριφορά σχετιζόμενη με την υγεία. Στα πλαίσια της παρουσίασης αναλύονται περαιτέρω τα ευρήματα σε συνάρτηση με τη σχετική βιβλιογραφία.

Λέξεις – Κλειδιά: Διακοπή καπνίσματος, Θεωρία Προσχεδιασμένης Συμπεριφοράς

ΕΑ 123

ΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ, ΑΙΤΙΑ, ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ, ΠΡΟΛΗΨΗ, ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ

Ψούνη Σταυρούλα, Ψούνη Στέλλα

Οι διαταραχές της εικόνας του σώματος, πολλές φορές οδηγούν σε διαταραχές διατροφής (νευρική ανορεξία, βουλιμία) όπως και σε χρήση διαφόρων ουσιών (αναβολικά, διαιτητικά χάπια, αμφεταμίνες, διουρητικά, κτλ) για την βελτιστοποίηση της. Η παθολογική συμπεριφορά και ενασχόληση με την εικόνα του σώματος πολλές φορές οφείλεται σε διαταραχές όπως κατάθλιψη, ψυχαναγκασμό καταναγκασμό ή και διαταραχές άγχους. Τα άτομα αυτά τείνουν να κρίνουν υπερβολικά τον εαυτό τους και θέτουν πολύ υψηλούς στόχους για την εμφάνισή τους. Επίσης έχουν λανθασμένη αντίληψη της εικόνας του σώματος με εντυπώσεις που δεν στηρίζονται στην πραγματικότητα και προσπαθούν να πλησιάσουν όλο και περισσότερο στο ιδανικό σώμα σύμφωνα πάντα με τα πρότυπα και τα ιδανικά της εποχής. Έτσι οι άντρες σήμερα επιθυμούν ένα ογκώδες σώμα με αυξημένους μύες ενώ αντίθετα οι γυναίκες επιθυμούν να είναι όλο και πιο αδύνατες. Τα άτομα αυτά αποτελούν ομάδες υψηλού κινδύνου για την χρήση διαφόρων ουσιών στοχεύοντας στην βελτίωση της εικόνας του σώματος τους. Οι περισσότεροι απο αυτούς που αυτοχορηγούν ουσίες για το σκοπό αυτό, συνήθως αγνοούν ή δεν λαμβάνουν υπόψη τις αρνητικές συνέπειες και τις παρενέργειες των ουσιών. Ενώ η μοναδική τους ασχολία γίνεται η βελτίωση της εικόνας του σώματός τους.

Στην παρούσα εργασία θα μελετηθεί η κατηγορία των ατόμων αυτών που κάνουν χρήση ουσιών για την βελτίωση της εικόνας του σώματος, με ενδεικτική παρουσίαση της κατάστασης, τα αίτια της χρήσης, όπως τα κοινωνικά πρότυπα, η κοινωνική αποδοχή, η αύξηση της αυτοπεποίθησης κτλ. Επίσης θα αναφερθούν οι κίνδυνοι υγείας και οι παρενέργειες, όπως και οι παράγοντες πρόληψης και οι στρατηγικές απεξάρτησης.

EA 124

ΕΙΝΑΙ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΝΟΥ ΜΟΥ Ή ΕΙΝΑΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΟΥ; Η ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΓΓΕΝΩΝ ΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΣΕ ΕΝΑ ΓΝΩΣΙΑΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Αλεξάνδρα Πενταράκη

Institute of Psychiatry, King's College London, Division of Psychological Medicine

Εισαγωγή: Τα άτομα με σχιζοφρένεια παρουσιάζουν σημαντικές γνωστικές δυσλειτουργίες οι οποίες συσχετίζονται με το θεραπευτικό αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα, η ενεργός μνήμη, η προσοχή και η εκτελεστική λειτουργία είναι τα πιο σημαντικά γνωστικά ελλείμματα που παραμένουν σταθερά κατά την πορεία της νόσου. Επίσης τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι και οι συγγενείς των ατόμων με σχιζοφρένεια οι οποίοι δεν έχουν αναπτύξει την νόσο παρουσιάζουν σημαντικά γνωστικά ελλείμματα και υψηλά επίπεδα σχιζοτυπίας.

Μέθοδος: Με βάση τις τελευταίες μετα-αναλύσεις που αναφέρονται στις γνωστικές δυσλειτουργίες που χαρακτηρίζουν τα άτομα με σχιζοφρένεια και τους συγγενείς τους θα αναλυθεί η σημασία που έχουν τα ερευνητικά αποτελέσματα για την κλινική πράξη τονίζοντας ιδιαίτερα την χρησιμότητα που μπορεί να έχουν μέσα σε ένα γνωσιακό μοντέλο παρέμβασης.

Αποτελέσματα-Συμπεράσματα: Οι γνωστικές δυσλειτουργίες που είναι σημαντικές στα άτομα με σχιζοφρένεια είναι η ενεργός και μακρόχρονη μνήμη, η παρατεταμένη προσοχή και η εκτελεστική λειτουργία. Οι συγγενείς επίσης των ατόμων με σχιζοφρένεια παρουσιάζουν σημαντικά ελλείμματα στην μακρόχρονη μνήμη και στην προσοχή. Οι δυσλειτουργίες αυτές είναι σημαντικές ως προς πορεία των ασθενών με σχιζοφρένεια, την ποιότητα ζωής τους καθώς και την σχέση τους με την οικογένεια τους. Η εργασία αυτή παρουσιάζει ενδείξεις για την χρησιμότητα που μπορεί να έχουν τα δεδομένα αυτά μέσα σε ένα γνωσιακό μοντέλο θεραπείας.

Λέξεις – Κλειδιά: Σχιζοφρένεια, οικογενειακή μελέτη της σχιζοφρένειας, γνωστικές δυσλειτουργίες, γνωσιακή θεραπεία.

ΕΑ 125

**ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ: ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

Χαράλαμπος Πίσχος, Νίκη Ρωμανού, Αικατερίνη Μαδούρου, Μαργαρίτα Παπαγεωργίου, Kaylee-Ann Yates Σπανού, Πρόγραμμα Ψυχολογίας-Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο Σύλλογος Ελλήνων Φοιτητών Ψυχολογίας, ένα νεοιδρυθές πανελλήνιο φοιτητικό σωματείο, αποσκοπεί στη συσπείρωση και ενεργοποίηση των φοιτητών Ψυχολογίας σε θέματα σπουδών και επαγγέλματος, πρακτικών κατοχύρωσης του επαγγέλματος και τρόπων βελτίωσης της ακαδημαϊκής και πρακτικής εκπαίδευσης των Ψυχολόγων στην Ελλάδα.

Έχοντας ως μέλη προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές από τα τέσσερα πανεπιστημιακά τμήματα της χώρας καθώς και Έλληνες φοιτητές από αντίστοιχα αναγνωρισμένα τμήματα του εξωτερικού, ο ΣΕΦΨ από τη χρονική στιγμή της ίδρυσής του μέχρι σήμερα έχει αναπτύξει πολυσχιδή δραστηριότητα σε εκπαιδευτικούς, ακαδημαϊκούς, οργανωτικούς και επιστημονικούς τομείς. Διεθνείς συνεργασίες, διοργάνωση ευρωπαϊκών συνεδρίων, συμμετοχή σε πανευρωπαϊκά και παγκόσμια συνέδρια, επισκέψεις σε δομές και ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών με φορείς και επαγγελματίες ψυχικής υγείας είναι ενδεικτικά μόνο στοιχεία από την εγχώρια και εκτός συνόρων δράση του ΣΕΦΨ. Συγχρόνως, αναπτύσσεται πολλαπλώς η δυναμική του Συλλόγου ώστε να προσελκύσει νέα μέλη καθώς και το ενδιαφέρον της ευρύτερης ψυχολογικής και μη κοινότητας, με σκοπό την ενίσχυση και προαγωγή της προσπάθειας αυτής. Τέλος, θα γίνει αναφορά στο τωρινό status του ΣΕΦΨ, στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές Ψυχολογίας σε ακαδημαϊκό επίπεδο καθώς και στις μελλοντικές προοπτικές ανέλιξης του Συλλόγου όπως διαμορφώνονται από τις ανάγκες της επιστήμης, της αγοράς εργασίας και των εξελίξεων σε διεθνές επίπεδο.

Κυριακή 22 Απριλίου 2007

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Αίθουσα 3

12.30 - 14. 15

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Προεδρείο: Α. Κούρτη – Α. Γιώτσα

ΕΑ 126

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΥΣΙΟΕΞΑΡΤΗΣΗ: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ 18 ΑΝΩ ΤΟΥ Ψ.Ν.Α. ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Πράπας Χρήστος

Επιστημονικά Υπεύθυνος Συμβουλευτικού Σταθμού 18 Άνω

Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να εξεταστούν διάφορες μορφές και τρόποι χρήσης ουσιών στους μετανάστες άνω των 18 ετών που προσέρχονται στο Συμβουλευτικό Σταθμό σε σύγκριση με αντίστοιχο δείγμα γηγενών. Στο δείγμα περιελήφθησαν τυχαία 104 άτομα-άντρες, από 19-54 ετών, χρήστες ουσιών, 53(51%) μετανάστες και 51 (49%) γηγενείς Έλληνες. Για την καταγραφή των χαρακτηριστικών της χρήσης χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τη δομημένη συνέντευξη που διεξάγεται κατά την πρώτη επαφή των ειδικών με το χρήστη. Η συνέντευξη περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν στα προσωπικά στοιχεία κάθε χρήστη (φύλο, ημερομηνία γέννησης, χώρα καταγωγής), σε πληροφορίες για την κατάσταση της υγείας του (νοσηλεία σε νοσοκομείο, κ.ά.), τις οικογενειακές σχέσεις (οικογενειακή κατάσταση, συνθήκες διαβίωσης, πρόσωπα με τα οποία ζει ο χρήστης), το εκπαιδευτικό επίπεδο, τη χρήση ουσιών (κύρια και δευτερεύουσα ουσία, τρόποι χρήσης), τη νομική κατάσταση του ατόμου (απαγγελία κατηγορίας, καταδίκες, κ.ά.), καθώς επίσης στοιχεία για το προηγούμενο θεραπευτικό ιστορικό του χρήστη. Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι οι μετανάστες εμπλέκονται λιγότερο από τους γηγενείς στη διαδικασία απεξάρτησης. Σε μεγάλο βαθμό ανάγουν την ουσιοεξάρτηση σε οργανική ασθένεια, με αποτέλεσμα κατά το αρχικό στάδιο προσαρμογής στο πρόγραμμα συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας να εκφράζουν την πεποίθηση ότι με φαρμακευτική αγωγή και προσωπική προσπάθεια θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση.

ΕΑ 127

**ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΙΡΙΔΑ:
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ**

Μακρή Δ., Γεωργίου Χρ., Κάστανο Ζ., Τσιλιμπάνη Δ.

Η παρούσα έρευνα μελετά αντιλήψεις και στάσεις νέων από Ελλάδα και Κύπρο σχετικά με την οφθαλμική ίριδα και τα κυρίαρχα χρώματα της. Πιο συγκεκριμένα, η ίριδα είναι το τμήμα εκείνο του οφθαλμού που ελέγχει την είσοδο του φωτός προς τον αμφιβληστροειδή και περιορίζει την ενδοφθάλμια διάχυση του φωτός. Υποθέσαμε ότι η γνώση του ρόλου της ίριδας είναι γενικά περιορισμένη, ενώ, αντίθετα το ενδιαφέρον για το χρώμα της ίριδας είναι εκείνο το στοιχείο που, επειδή έχει σχέση με την εαυτοεικόνα των νέων, επηρεάζει τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων. Συνεπώς, η μελέτη των ψυχολογικών στάσεων και αντιλήψεων ως προς την ίριδα και το χρώμα της, σχετίζεται με την οικονομία, γιατί μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των πωλήσεων των έγχρωμων φακών επαφής.

Το δείγμα μας αποτελείται συνολικά από 300 άτομα, πιο αναλυτικά συμμετέχουν 110 ενήλικες και 90 μαθητές Γυμνασίου από Ελλάδα και 100 ενήλικες από Κύπρο. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν μια ψυχολογική κλίμακα 10 βαθμών δυσκολίας. Έγιναν στατιστικές και γραφικές αναλύσεις. Κατά τη διάρκεια της έρευνας μελετήσαμε το ρόλο του παράγοντα φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, περιοχή προέλευσης. Στο τέλος, η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας στοχεύει στη διατύπωση προτάσεων για μια συμβουλευτική που θα συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση του ρόλου της συμβουλευτικής ψυχολογίας στον τομέα των οπτικών.

Λέξεις κλειδιά: ίριδα, χρώμα ίριδας, εαυτοεικόνα, οπτική, συμβουλευτική

ΕΑ 128

ΜΕΘΟΔΟΙ, ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ. ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

Γαλήνη Ρεκαλίδου

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία

Ο σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι να διερευνήσει την κατάρτιση των νηπιαγωγών σε ζητήματα αξιολόγησης και να εξετάσει τις μορφές, τις μεθόδους και τις τεχνικές αξιολόγησης τις οποίες χρησιμοποιούν. Επίσης, να εξετάσει τις μορφές διαμόρφωσης και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης στο επίπεδο της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και στο επίπεδο των σχέσεών τους με τους γονείς, διερευνώντας παράλληλα τις απόψεις των νηπιαγωγών για τις παραμέτρους οι οποίες συνδέονται με την οικογένεια και που ενδεχόμενα επηρεάζουν τις επιδόσεις και την αξιολόγηση των παιδιών.

Το δείγμα αποτέλεσαν 63 νηπιαγωγοί, όλες γυναίκες, οι οποίες κατά το χρόνο διεξαγωγής της έρευνας υπηρετούσαν σε Δημόσια Νηπιαγωγεία των Νομών Έβρου και Δράμας και είχαν από 1 – 21 χρόνια υπηρεσίας.

Για τη συλλογή των δεδομένων χορηγήθηκε Ερωτηματολόγιο το οποίο περιελάμβανε ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου.

Η στατιστική ανάλυση η οποία πραγματοποιήθηκε περιλαμβάνει: α) Δείκτες περιγραφικής στατιστικής (descriptive statistics), β) δείκτες κατανομών (frequency statistics) (συχνοτική κατανομή, εκατοστιαία αναλογία), γ) συγκρίσεις αναλογιών Compare Two Proportions).

Από τα αποτελέσματα προέκυψε ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των νηπιαγωγών του δείγματος δεν έχει καταρτιστεί σε ζητήματα αξιολόγησης. Οι νηπιαγωγοί αναγνωρίζουν τον σημαντικό ρόλο της αξιολόγησης στην εκπαιδευτική διαδικασία ωστόσο σήμερα φαίνεται να αξιολογούν χρησιμοποιώντας παραδοσιακές μεθόδους και συχνά η αξιολογική διαδικασία πραγματοποιείται άτυπα και διαισθητικά.

Λέξεις Κλειδιά: Αξιολόγηση, προσχολική εκπαίδευση

ΕΑ 129

ΤΕΣΤ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ 1-4

Μιλτιάδης Καρβούνης, Λάμπρος Σταύρου, Αθανάσιος Δρίγκας

Δημόκριτος

Στην παρούσα έρευνα παρουσιάζεται η πιλοτική εφαρμογή του Τεστ Αναγνωστικής Επεξεργασίας 1-4 (ΤΑΕ 1-4), η οποία αφορά στον έλεγχο της αναγνωστικής ικανότητας των παιδιών των τεσσάρων πρώτων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου (α΄-δ΄ τάξη). Το Τεστ Αναγνωστικής Επεξεργασίας 1-4 αποτελεί μια επιστημονικά τεκμηριωμένη διαδικασία συνεκτίμησης πολλών πληροφοριών και στηρίζεται σε ένα θεωρητικό σχήμα ερμηνείας του τρόπου μάθησης των παραμέτρων του γραπτού λόγου. Επιπλέον, είναι κατάλληλο αφενός μεν για μια «οικονομική» (από πλευράς χρόνου και απαιτούμενων υλικών) εξέταση της αναγνωστικής κατάστασης του παιδιού, αφετέρου δε θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα γενικό ανιχνευτικό (προκριματικό / screening) εργαλείο, με τη βοήθεια του οποίου μπορούν να εντοπιστούν στο επίπεδο της τάξης ή σε ατομικό επίπεδο, τα παιδιά με αναγνωστικές δυσκολίες. Επειδή, το εν λόγω ανιχνευτικό αναγνωστικό εργαλείο επεκτείνεται στα τέσσερα πρώτα σχολικά έτη του Δημοτικού Σχολείου, δίνεται η δυνατότητα της διαχρονικής εκτίμησης των αναγνωστικών δυνατοτήτων του παιδιού με συγκρίσιμα στοιχεία.

ΕΑ 130

Η ΤΟΠΙΚΗ ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΗ, Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Αποστόλου Σ., Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Το παρόν ερευνητικό σχέδιο υλοποιήθηκε στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο του Δήμου Καλαμαριάς στη Θεσσαλονίκη. Πήραν μέρος συνολικά 110 παιδιά, μαθητές και μαθήτριες του παραπάνω δημοτικού. Σκοπός του ερευνητικού σχεδίου ήταν να διερευνηθεί το δέσιμο των παιδιών με το χώρο του σχολείου, η επίδραση του χώρου του σχολείου στη διαμόρφωση της ταυτότητας του τόπου, που αποτελεί υπομορφή της ευρύτερης ταυτότητας του εαυτού.

Ως μέθοδος συλλογής των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο. Κατά την κύρια φάση διανεμήθηκαν 110 ερωτηματολόγια σε μαθητές και μαθήτριες της τετάρτης, της πέμπτης και της έκτης δημοτικού. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η στατιστική ανάλυση.

Απο την ανάλυση προέκυψαν ως παράγοντες προσκόλλησης, το ευχάριστο πλαίσιο, το συναισθηματικό δέσιμο, η αλληλεπίδραση, το δέσιμο με το σχολείο, τα ευχάριστα συναισθήματα σε σχέση με το αγαπημένο μέρος, η ικανοποίηση από τη σχολική πρακτική και οι προσωπικές μνήμες. Από τη συσχέτιση μεταξύ των δημογραφικών στοιχείων αξιοπρόσεχτη ήταν η θετική συσχέτιση ανάμεσα στην ηλικία και τον αριθμό των φίλων, την τάξη και τον αριθμό των φίλων, τα χρόνια φοίτησης και την αλλαγή σχολείου και τον αριθμό των φίλων. Ο παράγοντας, χρόνια φοίτησης, στο παρόν σχολείο προέκυψε επίσης ως δείκτης για τον αριθμό φίλων. Διαφορά υπήρχε ανάμεσα στα παιδιά που άλλαξαν σχολείο και σε αυτά που δεν άλλαξαν ως προς τα χρόνια φοίτησης στη σχολική μονάδα. Υπήρχε επίσης επίδραση της ηλικιακής ομάδας στα χρόνια φοίτησης και στον αριθμό των φίλων στο παρόν σχολείο. Επίσης υπήρχε επίδραση της τάξης στα χρόνια φοίτησης και τον αριθμό των φίλων.

ΕΑ 131

ΑΤΟΜΑ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ-ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΗΛΙΚΙΕΣ

Άννα Χρονάκη

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Η ανακοίνωση αυτή εστιάζει στην αλληλόδραση ατόμων-τεχνολογίας-δραστηριότητας για τη γεωμετρία στις μικρές ηλικίες, βασισμένη στο ερμηνευτικό πλαίσιο της κοινωνικο-πολιτισμικής προσέγγισης και συζητά τη δυνατότητα ανάπτυξης επιστημονικής σκέψης (Vygotsky, 1987, Davydov, 1995, Hedegaard & Lompscher, 1999). Η έννοια άτομα-τεχνολογία-μαθηματικά αποτελεί προσδιορισμό που σχετίζεται με την έννοια υποκείμενο-διαμεσολαβητικό εργαλείο-αντικείμενο, όπως προτάθηκε από τον Leont'ev (1978) στα πλαίσια της θεωρίας της δραστηριότητας. Η χρήση του πληθυντικού άτομα αντί για άτομο ή υποκείμενο βασίζεται στην πρόταση του Borba (2005), ο οποίος, ακολουθώντας τον Tikhomirov (1981), υποστηρίζει ότι το σύστημα άτομο-υπολογιστής (human-computer) ουσιαστικά εμπεριέχει πολλά άτομα τα οποία αλληλεπιδρούν κοινωνικά (επικοινωνία, συνεργασία, διδακτική) και σημειωτικά κάνοντας χρήση συμβόλων και γνωστικών εργαλείων.

Η χρήση της τεχνολογίας στο σχολείο και η έμφαση στη σύνδεση εμπειρικής και θεωρητικής γεωμετρικής γνώσης μελετούνται στην παρούσα ανακοίνωση ταυτόχρονα ως *πρόσκληση* και ως *πρόκληση* για τη διδακτική των μαθηματικών. Η *πρόσκληση* αφορά στο γεγονός ότι τόσο η γεωμετρία όσο και η τεχνολογία αποτελούν περιοχές τις οποίες τα παιδιά ενδιαφέρονται να κατακτήσουν και να διερευνήσουν. Η γεωμετρία συνδέεται με τον περιβάλλοντα «χώρο» ζωής και κίνησης και η τεχνολογία, το πλέον ελκυστικό «παιδί» της νεωτερικής εποχής, παραπέμπει στη «βελτίωση» συνθηκών ζωής (επικοινωνία, πληροφορία, συναλλαγές), καθώς και στην προβληματοποίηση της ανταλλαγής και μετάλλαξης (transformation) της γνώσης. Ταυτόχρονα, η *πρόκληση* είναι αποτέλεσμα μιας στοχοθεσίας που αφορά στο σχεδιασμό διδακτικών παρεμβάσεων (δραστηριότητα, αλληλεπίδραση με άτομα και εργαλεία) οι οποίες, κάτω από προϋποθέσεις, τείνουν να «συναντώνται» σε δίπολα, όπως η *εμπειρική* και *θεωρητική* γνώση για τη γεωμετρία ή ο επιστημονικός (*ορθολογικός*) και ο αφηγηματικός (*υποκειμενικός*) τρόπος σκέψης. Η έννοια της «συνάντησης» νοηματοδοτεί τη δημιουργία διδακτικών και μαθησιακών πεδίων όπου τα δίπολα αυτά μοιάζει να συνυπάρχουν και να εξωτερικεύονται στο λόγο που ενυπάρχει στα πλαίσια της δραστηριοποίησης μαθητευόμενων και εκπαιδευτικών.

Λέξεις Κλειδιά: Ανάπτυξη, Γεωμετρική σκέψη, Γνωστικά εργαλεία, Διδακτική μαθηματικών, Θεωρία της δραστηριότητας, Μάθηση, Τεχνολογία

ΕΑ 132

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ: ΜΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Μπάμπαλης Θωμάς, Σταύρου Νεκταριος, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αναδειχθούν οι συνεξαρτήσεις μεταξύ παραγόντων που αφορούν τη ζωή και το κλίμα μέσα στη σχολική τάξη. Εξετάζεται η σχολική και κοινωνική επίδοση των μαθητών σε σχέση α) με τη συμπεριφορά του δάσκαλου και των συμμαθητών, β) την αλληλεξάρτηση στόχων και μέσων, και γ) τους διάφορους τύπους μάθησης (εξατομικευμένη, ανταγωνιστική, συνεργατική). Τέλος, αναδεικνύονται οι συνεξαρτήσεις όλων αυτών των παραγόντων.

Διακόσιοι είκοσι ένας μαθητές (124 αγόρια, 107, κορίτσια) συμμετείχαν στην παρούσα μελέτη (113 μαθητές της Πέμπτης και 108 μαθητές της Έκτης Δημοτικού). Οι μαθητές συμπλήρωσαν την «Κλίμακα Μέτρησης της Ζωής μέσα στη Σχολική Τάξη» (Johnson & Johnson, 1983, Johnson, Johnson, Johnson, Buckman & Richrds, 1985, Galanaki, 2003). Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης, χρησιμοποιήθηκαν οι εννέα από τους δεκαέξι παράγοντες που εξετάστηκαν στη «Μέτρηση της Ζωής μέσα στη Σχολική Τάξη». Οι παράγοντες αυτοί ήταν οι ακόλουθοι: (α) ακαδημαϊκή υποστήριξη του δάσκαλου, (β) προσωπική υποστήριξη του δάσκαλου, (γ) ακαδημαϊκή υποστήριξη του συμμαθητή, (δ) προσωπική υποστήριξη του συμμαθητή, (ε) ατομική μάθηση, (στ) ανταγωνιστική μάθηση, (ζ) αλληλεξάρτηση στόχων, (η) αλληλεξάρτηση μέσων, και (θ) συνεργασία.

Βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στην ακαδημαϊκή και προσωπική υποστήριξη συμμαθητών και δασκάλων και στην αλληλεξάρτηση στόχων και μέσων. Επίσης, η συνεργασία συσχετίστηκε αρνητικά με την εξατομικευμένη και ανταγωνιστική μάθηση, ενώ προέκυψαν θετικές συσχετίσεις ανάμεσα στη συνεργασία και την αλληλεξάρτηση στόχων και μέσων. Σύμφωνα με πολλαπλή ανάλυση των αποτελεσμάτων τυπικής απόκλισης, οι μαθητές με υψηλό δείκτη αλληλεξάρτησης έναντι των μαθητών με χαμηλό δείκτη αλληλεξάρτησης παρουσίασαν κατά μέσο όρο, σημαντικά υψηλότερες τιμές στην ακαδημαϊκή και προσωπική υποστήριξη του δάσκαλου, αλλά και την ακαδημαϊκή και προσωπική υποστήριξη του συμμαθητή.

Λεοντοπούλου, Σ.¹, Παπαδογιάννη, Μ.², & Καφέτσιος, Κ.²

¹Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

²Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Πρόσφατα έχουν δει το φως της δημοσιότητας αρκετές έρευνες που συνδέουν τον ανασφαλή τύπο δεσμού με την χαμηλή ανθεκτικότητα. Ωστόσο, γνωρίζουμε πολύ λίγα σχετικά με τις ψυχολογικές διαδικασίες οι οποίες διαμεσολαβούν αυτήν την σχέση. Στην παρούσα έρευνα εξετάσαμε την ευρέως αποδεκτή πεποίθηση (βλ. Mikulincer & Shaver, 2005) ότι η ρύθμιση των συναισθημάτων βρίσκεται στην καρδιά της επίδρασης της οργάνωσης των τύπων δεσμού στο ευ ζην, που είναι μία πλευρά της ανθεκτικότητας. Η μελέτη βασίστηκε στον ορισμό που έδωσε ο Gross (1999) για την ρύθμιση των συναισθημάτων ως τις συνειδητές και μη συνειδητές προσπάθειες που κάνουν τα άτομα προκειμένου να αυξήσουν, να διατηρήσουν ή να μειώσουν διάφορες πλευρές των συναισθημάτων τους. Χρησιμοποιήσαμε την Κλίμακα Ρύθμισης Συναισθημάτων (John & Gross, 2004), η οποία διακρίνει δύο πλευρές της ρύθμισης των συναισθημάτων: την γνωστική επαναξιολόγηση και την καταστολή. Στην έρευνα συμμετείχαν 99 πρωτοετείς φοιτητές από τα Πανεπιστήμια Πειραιώς και Κρήτης. Τα αποτελέσματα από τις αναλύσεις ιεραρχικής παλινδρόμησης μαζί με τους ελέγχους για την υπόθεση της διαμεσολάβησης έδειξαν ότι η καταστολή ήταν ένας σημαντικός διαμεσολαβητικός παράγοντας της επίδρασης του δεσμού αποφυγής στην ευζωία. Ο τύπος δεσμού εμμονής όπως και οι δύο τύποι της ρύθμισης των συναισθημάτων ήταν σημαντικοί ανεξάρτητοι προβλεπτικοί παράγοντες της ανθεκτικότητας.

ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ001

ΜΕΤΑΜΝΗΜΟΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΛΗΘΗΣ

Άννα Μαντόγλου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην καταγραφή των κοινωνιογνωστικών στρατηγικών και πρακτικών που δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν τα άτομα, όταν θέλουν να θυμηθούν ή να ξεχάσουν κάτι;

Από τα 1210 άτομα, άνδρες και γυναίκες διαφορετικών ηλικιών, που συμμετέχουν στην έρευνα, τα μισά όφειλαν να απαντήσουν στη βάση του ατομικού-προσωπικού εαυτού («Εσείς προσωπικά»), ενώ τα άλλα μισά στη βάση του ατομικού-κοινωνικού εαυτού («Ένα άτομο»), σε ερωτήσεις που αφορούν στις στρατηγικές των ατόμων να θυμηθούν (ή να ξεχάσουν) κάτι που έγινε, να θυμηθούν (ή να ξεχάσουν) να κάνουν κάτι ή να θυμούνται (ή να ξεχάσουν) κάτι για πάντα. Οι απαντήσεις υποβλήθηκαν σε ποιοτική και ποσοτική ανάλυση περιεχομένου και ελέγχθηκε η εξάρτησή τους από την ηλικία, το φύλο καθώς και την ταυτότητα του ατομικού και κοινωνικού εαυτού.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μνημοστρατηγικές εξαρτώνται από την χρονική αναφορά του γεγονότος: «παρόν», «μέλλον» ή για «πάντα». Το «παρόν» αρθρώνεται στα χωροχρονικά πλαίσια της μνήμης, δηλαδή σε εσωτερικές στρατηγικές, ενώ η μνήμη για το «μέλλον» και για «πάντα» εξαρτώνται περισσότερο από εξωτερικές στρατηγικές. Όσον αφορά τη λήθη ή την εκούσια μνήμη των γεγονότων η κυρίαρχη στρατηγική είναι : «να μην σκέφτεσαι», «να σωπάσεις», «να μη σημειώσεις», «να απωθήσεις», «να αρνηθείς», στρατηγικές, δηλαδή, εσωτερικές χωρίς τη χρήση εξωτερικών μέσων βοήθειας, οι οποίες μάλιστα δεν φαίνεται να εξαρτώνται από τη χρονική αναφορά.

Η απουσία διαφοροποιήσεων των στρατηγικών προσέγγισης -ή όχι- των μνημονικών πληροφοριών, μεταξύ των διαφόρων ηλικιών, του φύλου και του πλαισίου ατομικού-προσωπικού ή ατομικού-κοινωνικού εαυτού, μας επιτρέπει να συνάγουμε ότι πρόκειται για κοινωνιογνωστικές «οικουμενικές» στρατηγικές.

Λέξεις κλειδιά : κοινωνικές αναπαραστάσεις, μεταμνημονικές μνημοστρατηγικές και ληθοστρατηγικές

ΑΑ002

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΑΣΕΩΝ ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ ΣΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Εύη Γεωργιάδου, Γιώργος Μιχαηλίδης, Μαρίνα Ντάλλα

Καποδ. Παν/μιο Αθηνών

Μαράσλειο Διδασκ. Θεσ/νίκης

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να εξεταστούν:

α) οι στάσεις επιπολιτισμού μεταναστών και Ελλήνων,

β) οι στερεότυπες αντιλήψεις μεταξύ ομάδων και

γ) η σχέση του επιπολιτισμού με τις στερεότυπες αντιλήψεις και τη χώρα καταγωγής.

Στην έρευνα έλαβαν μέρος 221 (62.5%) Έλληνες, 68 (19.2%) μετανάστες από την Αλβανία και 65 (18.3%) μετανάστες από τη Βουλγαρία. Από αυτούς 176 (47.2%) ήταν άντρες και 187 (52.8%) γυναίκες, ηλικίας από 18 έως 62 ετών. Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκαν:

α) το ερωτηματολόγιο Στρατηγικές Επιπολιτισμού (Bourhis et al., 1997) και

β) το ερωτηματολόγιο Στερεοτύπων (Γεώργας και συν. 2004), το οποίο αξιολογεί θετικά συναισθηματικά χαρακτηριστικά (φιλικός, φιλόξενος, σεβασμός στους συνανθρώπους), αρνητικά συναισθηματικά χαρακτηριστικά (αγενής, συμφεροντολόγος, πονηρός), και αρετές (εργατικός, πειθαρχημένος).

Τα βασικά αποτελέσματα της έρευνας ήταν τα εξής:

Πρώτον, οι Αλβανοί μετανάστες επιδιώκουν περισσότερο από τους Βούλγαρους μετανάστες, αλλά και τους Έλληνες την εναρμόνιση στην ευρύτερη κοινωνία.

Δεύτερον, οι μετανάστες έχουν πιο θετική εικόνα για τους Έλληνες από ό,τι οι Έλληνες για τους μετανάστες.

Τρίτον, η αφομοίωση των μεταναστών συνδέεται αρνητικά με την εικόνα που διαμορφώνουν για τους Έλληνες.

Λέξεις – Κλειδιά: Στάσεις Επιπολιτισμού, Στερεότυπες Αντιλήψεις

ΑΑ003

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΔΡΟΓΥΝΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟ

Τζαμαλούκα Γ., Γαλάτη Γ., Κοσματοπούλου Γ., Χλιαουτάκης Ι.
Εργαστήριο Μελέτης & Προαγωγής Συμπεριφορών Υγείας & Οδικής
Ασφάλειας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Τ.Ε.Ι. Κρήτης

Σκοπός: Η μελέτη αυτή διερεύνησε το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών και έγινε μια προσπάθεια συσχέτισής του με τα ανδρόγυνα χαρακτηριστικά που μπορεί να διαθέτουν οι γυναίκες. Βασίστηκε στην θεωρία της «Ψυχολογικής Ανδρογυνίας» της Bem (1978), κατά την οποία τα ανδρόγυνα χαρακτηριστικά είναι ένας συνδυασμός στερεοτυπικών αντρικών και θηλυκών τύπων ή συμπεριφορών που μπορεί να διαθέτει ένα άτομο. Ο κύριος σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να κατασκευάσει τέσσερα υποδείγματα που να προβλέπουν τη συσχέτιση ανδρόγυνων χαρακτηριστικών με τέσσερις αντίστοιχες μορφές κακοποίησης (σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική και συναισθηματική).

Υλικό και Μέθοδος: Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε σε στρωματοποιημένο δείγμα γυναικών ηλικίας 18 - 55 ετών, αστικών περιοχών (Ν.Φιλαδέλφεια και Χολαργός Αττικής). Βασίστηκε σε ερωτηματολόγιο που περιείχε κλειστές ερωτήσεις σε κλίμακα τύπου Likert. Το ερωτηματολόγιο ήταν χωρισμένο σε τρία μέρη που το καθένα περιελάμβανε ερωτήσεις μέσω των οποίων εκτιμήθηκε α) το κοινωνικό-δημογραφικό προφίλ των γυναικών β) τα ανδρόγυνα χαρακτηριστικά τους και γ) οι συμπεριφορές κακοποίησης που μπορεί να υφίστανται από τον σύντροφό τους. Πραγματοποιήθηκαν δυο αναλύσεις λογαριθμικής παλινδρόμησης προκειμένου να προσδιοριστεί η σχέση ανάμεσα στα ανδρόγυνα χαρακτηριστικά και τις συμπεριφορές σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης καθώς επίσης και δυο αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης, προκειμένου να προσδιοριστεί η σχέση ανάμεσα στα ανδρόγυνα χαρακτηριστικά και τις συμπεριφορές συναισθηματικής και ψυχολογικής κακοποίησης.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως οι γυναίκες που ανέφεραν ανδρόγυνα χαρακτηριστικά έχουν λιγότερες πιθανότητες να αναφέρουν οποιαδήποτε μορφή κακοποίησης σε σχέση με εκείνες τις γυναίκες που δεν ανέφεραν ανδρόγυνα χαρακτηριστικά. Δεν προέκυψε οποιαδήποτε σχέση ανάμεσα στο κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο και στις τέσσερις μορφές κακοποίησης. Ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, οι έγγαμες γυναίκες και οι γυναίκες με παιδιά έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να αναφέρουν κάποια μορφή κακοποίησης.

Συμπέρασμα: Οι γυναίκες που υιοθετούν ανδρόγυνα χαρακτηριστικά, δηλαδή έναν συνδυασμό θηλυκών και αρσενικών συμπεριφορών, είναι λιγότερο ευάλωτες στην θυματοποίηση από τον σύντροφο τους.

Λέξεις Κλειδιά: ανδρογυνία, αυτοεκτίμηση, προσαρμογή, αποδοτικότητα, κακοποίηση, οικογενειακή βία

ΑΑ004

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟ-ΓΟΝΕΪΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΕΦΗΒΟΥΣ

Τζαμαλούκα Γ., Ζύγα Ε., Φωτεινά Ε., Παπαδακάκη Μ., Χλιαουτάκης Ι.

Εργαστήριο Μελέτης & Προαγωγής Συμπεριφορών Υγείας & Οδικής Ασφάλειας Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας Τ.Ε.Ι. Κρήτης

Σκοπός: Στην παρούσα εργασία μελετώνται οι ενδεχόμενες ψυχολογικές συνέπειες στους εφήβους από την βίωση περιστατικών ενδογονεϊκής βίας σύμφωνα με αναφερθείσες μαρτυρίες τους. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η σχέση ανάμεσα στην ενδογονεϊκή βία και στα συναισθήματα απελπισίας, την ψυχολογική αστάθεια και την αυτοεκτίμηση των εφήβων.

Υλικό μέθοδος: Το δείγμα μας αποτέλεσαν 200 έφηβοι, ηλικίας 16-18 ετών, από τους Δήμους Περιστερίου Αττικής και Ηρακλείου Κρήτης. Οι έφηβοι απάντησαν σε δομημένα κλειστού τύπου ερωτηματολόγια τα οποία περιείχαν τις παρακάτω κλίμακες: α) την κλίμακα επιθετικής και βίαιης συμπεριφοράς (Aggressive & Violent Behaviours Scale), β) την κλίμακα νεανικής απελπισίας (Hopelessness Scale), γ) την κλίμακα ψυχολογικής αστάθειας (Psychological Adjustment Scale), και δ) την κλίμακα αυτό-εκτίμησης (Self-Esteem Scale). Έγιναν όλες οι απαραίτητες στατιστικές δοκιμασίες προκειμένου να ελεγχθούν η εγκυρότητα του δείγματος και η αξιοπιστία των απαντήσεων.

Αποτελέσματα: Τα αγόρια δήλωσαν υψηλότερο βαθμό αυτό-εκτίμησης. Το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του πατέρα φαίνεται να συμβάλλει στην ενίσχυση αυτής. Επίσης, μειωμένες μαρτυρίες περιστατικών βίας από τον πατέρα προς την μητέρα, που οι έφηβοι ανέφεραν, σχετίστηκαν με υψηλούς βαθμούς δηλωθείσας αυτό-εκτίμησης. Οι άσχημες σχέσεις των εφήβων με τους γονείς τους και οι αυξημένες μαρτυρίες περιστατικών ψυχολογικής βίας από τον πατέρα προς τη μητέρα συνδέθηκαν με υψηλούς δείκτες προβλημάτων ψυχολογικής αστάθειας. Τέλος, η βίωση πολλών περιστατικών ψυχολογικής βίας από την μητέρα προς τον πατέρα, είναι πιθανό να προκαλέσει συναισθήματα απελπισίας στους εφήβους.

Συμπέρασμα: Οι ενδογονεϊκές συγκρούσεις που οι έφηβοι βιώνουν, ενδέχεται να επιφέρουν δυσμενείς συνέπειες για τους ίδιους και είναι δυνατόν να σχετίζονται με ποικίλα προβλήματα ψυχολογικής φύσης, όπως συναισθήματα απελπισίας, ψυχολογική αστάθεια και χαμηλή αυτό-εκτίμηση.

Λέξεις ευρητηριασμού: Κακοποίηση, Απελπισία, Αυτοεκτίμηση, Έφηβοι

ΑΑ005

ΠΑΡΕΝΟΧΛΟΥΝΤΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΟΙ ΕΦΗΒΟΙ ΣΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ;

Β. Ευαγγέλου, Γ. Σ. Τζαμαλούκα, Ι. Ελ. Χλιαουτάκης

Εργαστήριο Μελέτης & Προαγωγής Συμπεριφορών Υγείας & Ασφάλειας. Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΣΕΥΠ, ΤΕΙ Κρήτης

Σκοπός: Η μελέτη αυτή επιχειρεί να καταγράψει το προφίλ των εφήβων που έτυχαν θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης (Σ.Π.) σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης λαμβάνοντας υπόψη χαρακτηριστικά όπως το φύλο, την ηλικία και την κουλτούρα. Διερευνάται, επίσης, η επίδραση που ενδεχομένως ασκούν στην αποδοχή συμπεριφορών Σ.Π., παράγοντες όπως η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των γονέων, η ενδο-οικογενειακή βία, ο βαθμός θρησκευτικότητας και αυτοεκτίμησης των εφήβων.

Υλικό μέθοδος: Το δείγμα μας αποτέλεσαν 349 μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ηλικίας 12-18 ετών, από τους Δήμους Ηρακλείου και Ρεθύμνου. Οι μαθητές απάντησαν σε δομημένα κλειστού τύπου ερωτηματολόγια τα οποία περιείχαν α) την κλίμακα Σ.Π. που περιελάμβανε 7 συμπεριφορές Σ.Π., την οποία δανειστήκαμε από αντίστοιχη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Ισραήλ (Zeira, 2001) και β) την κλίμακα τακτικών σύγκρουσης του Straus (1979; 1990). Έγιναν όλες οι απαραίτητες στατιστικές δοκιμασίες προκειμένου να ελεγχθούν η εγκυρότητα του δείγματος και η αξιοπιστία των απαντήσεων.

Αποτελέσματα: Κάποια μορφή Σ.Π. δήλωσαν, 6 στους 10 εφήβους, ότι έχουν δεχτεί τον τελευταίο χρόνο από συμμαθητές τους. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης πολλαπλής παλινδρόμησης έδειξαν ότι οι μαθήτριες είναι περισσότερο ευάλωτες στην αποδοχή Σ.Π. ($b=1,96$), οι προ-έφηβοι ($b=-1,29$), και οι μέσω-έφηβοι ($b=-,95$) δέχονται λιγότερη Σ.Π., οι αλλοδαποί πέφτουν συχνότερα θύματα Σ.Π. ($b=,68$), οι μαθητές με μηνιαίο εισόδημα του πατέρα άνω των 1000€ είναι συχνότερα θύματα Σ.Π. ($b=,41$) και οι μαθητές με άσχημες διαπροσωπικές σχέσεις με άτομα του περιβάλλοντός τους γίνονται συχνότερα θύματα Σ.Π. ($b=-,25$). Ομοίως, ένα δεύτερο υπόδειγμα πολλαπλής παλινδρόμησης έδειξε ότι η μειωμένη άσκηση βίας από τον πατέρα προς την μητέρα ($b=-,90$) αυξάνει τις πιθανότητες να είναι το παιδί θύμα Σ.Π. και αντίθετα η υψηλή άσκηση βίας από τον πατέρα προς το παιδί ($b=1,22$) αυξάνει τις πιθανότητες να είναι το παιδί θύμα Σ.Π.

Συμπέρασμα: Η Σ.Π. που οι έφηβοι βιώνουν στο χώρο του σχολείου από τους ομηλικούς τους, αποτελεί ένα υπαρκτό κοινωνικό πρόβλημα που σχετίζεται με κοινωνικές, πολιτισμικές και οικογενειακές παραμέτρους.

Λέξεις ευρητηριασμού: Σεξουαλική παρενόχληση, κακοποίηση, εφηβεία

AA006

Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΗΘΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Δ. Θεοδοσάκης¹, Ν. Καμέας², Α. Φουρνατζής³

¹ Πρόγραμμα Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό, Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Αθήνα

² Εκπαιδευτικός Φ. Αγωγής-Φιλολόγος- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη

³ Εκπαιδευτικός, M. Sc Πανεπιστήμιο Κολωνίας

Στη συγκεκριμένη έρευνα που διενεργήθηκε σε ακριτική περιοχή της ελληνικής περιφέρειας διερευνάται ο προσανατολισμός αξιών, η θρησκευτικότητα και το επίπεδο ηθικής ανάπτυξης σύμφωνα με τη θεωρία του L. Kohlberg. Το δείγμα αποτελούσαν Έλληνες χριστιανοί μαθητές. Οι βασικές υποθέσεις επικεντρώνονται στο βαθμό επίδρασης που ασκούν οι δημογραφικές παράμετροι, η ηλικία, το φύλο, η μορφή της οικογένειας και η θρησκευτική ταυτότητα σε ορισμένη κατηγορία αξιών. Εξετάζονται, επίσης, ο βαθμός αφοσίωσης στο παραδοσιακό μοντέλο της ελληνικής οικογένειας, στα ήθη και τα έθιμα, ο σεβασμός και η υπακοή στην εσω-ομάδα. Συγχρόνως η θεωρία της «καθολικότητας των αξιών» (Schwartz και Bilsky) αποτέλεσε τη βάση για τη διερεύνηση των αξιών που συνδέονται με τις διαπροσωπικές σχέσεις, την κοινωνική αναγνώριση, τον αυτοπροσδιορισμό, το χιούμορ, τη μόρφωση, τον αλτρουισμό, την τάση για αλλαγή. Ως μεθοδολογικό εργαλείο επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου με την ταυτόχρονη παρουσία του ερευνητή στο χώρο της διεξαγωγής της έρευνας. Οι ερωτήσεις συνοδεύτηκαν από εποπτικό υλικό και έγινε προσπάθεια να προσαρμοστούν στην ηλικιακή και γλωσσική ιδιαιτερότητα του δείγματος. Συμμετείχαν 115 χριστιανοί μαθητές ελληνικής καταγωγής εννέα χωριών της Θράκης. Τα αποτελέσματα της στατιστικής επεξεργασίας αναδεικνύουν τον παραδοσιακό χαρακτήρα των αξιών που γίνονται αποδεκτές χωρίς, ωστόσο, να υποτιμάται η παρουσία νεωτερικών στοιχείων. Η σχέση που καταγράφεται ανάμεσα στις αξίες και τις ανεξάρτητες μεταβλητές κρίνεται περιορισμένη. Αντίθετα, ο βαθμός θρησκευτικότητας συσχετίζεται με κατηγορία παραδοσιακών αξιών. Η πλειοψηφία του δείγματος προσεγγίζει τόσο το «συμβατικό» όσο και το «μετασυμβατικό» επίπεδο ηθικής ανάπτυξης. Τα πορίσματα αποκτούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον όταν γίνονται αντικείμενο συγκριτικής μελέτης με τα αντίστοιχα ευρήματα των μαθητών της μουσουλμανικής κοινότητας των μειονοτικών σχολείων της ίδιας περιοχής.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΑ007

Η ΕΡΕΥΝΑ ΔΡΑΣΗΣ ΩΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΣΤΗΝ
ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ: ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΑ

Νίκος Μπαλασίδης, Μάριος Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Η έρευνα δράσης αποτελεί μία από τις σημαντικότερες σύγχρονα εναλλακτικές μεθόδους έρευνας. Ανήκοντας στην κατηγορία των ποιοτικών μεθόδων, χρησιμοποιείται κατά τα τελευταία χρόνια διεθνώς σε πάρα πολλά ερευνητικά πεδία.

Στον χώρο της εκπαίδευσης και της ψυχοπαιδαγωγικής πράξης αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς που θέλουν να μελετήσουν και να κατανοήσουν πλευρές της καθημερινής τους πρακτικής, χρησιμοποιώντας μια σειρά επιμέρους μεθόδων όπως παρατήρηση, ημερολόγια, συνεντεύξεις, βιογραφίες κ.ά.

Στην παρούσα αναρτημένη εργασία γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή της έρευνας δράσης, προσδιορίζεται το επιστημολογικό και θεωρητικό της υπόβαθρο, οι βασικές της παραδοχές και διαδικασίες, καθώς και μερικά παραδείγματα εφαρμογής της στην ελληνική και τη διεθνή βιβλιογραφία. Μέσα από μια κριτική θεώρηση παρουσιάζονται επίσης οι δυνατότητες και τα όρια της μεθόδου αυτής στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και πρακτική.

Λέξεις κλειδιά: Έρευνα δράσης, Μεθοδολογία έρευνας, Ψυχοπαιδαγωγική

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ008

ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Αποστόλου Σεβαστή, Aegean University

Επιλέχθηκε μια σχολική μονάδα στην περιοχή Καλαμαριά της Θεσσαλονίκης για να διερευνηθεί η υφιστάμενη κατάσταση της κτιριακής υποδομής μιας συγκεκριμένης δομής του σχολείου, του αμφιθεάτρου. Πρόκειται για την αίθουσα πολλαπλών χρήσεων που χρησιμοποιείται ως αίθουσα εκδηλώσεων και γυμναστήριο. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη ακολουθώντας μια συγκεκριμένη δομή ερωτήσεων. Έλαβαν μέρος στην έρευνα 4 υποκείμενα, όλοι εκπαιδευτικοί του σχολείου. Για την ανάλυση των δεδομένων επιλέχθηκε η ποιοτική ανάλυση και πιο συγκεκριμένα η τεχνική IPA (interpretative phenomenological analysis). Απο την ανάλυση προέκυψαν 14 θεματικές ενότητες (master themes).

Συγκρίνοντας τη θεωρία με τα αποτελέσματα βλέπουμε ότι υπάρχει μια ανακολουθία ανάμεσα σε αυτό που προβλέπουν οι σχεδιαστικές προδιαγραφές για τα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και αυτό που εφαρμόζεται στο συγκεκριμένο σχολείο. Η θεωρία προβλέπει για τη χρήση της αίθουσας πολλαπλών χρήσεων άλλες λειτουργίες από αυτές για τις οποίες το συγκεκριμένο σχολείο χρησιμοποιεί την αίθουσα. Έτσι το συγκεκριμένο σχολείο την ονομάζει αίθουσα πολλαπλών δραστηριοτήτων, αλλά τη χρησιμοποιεί ως γυμναστήριο ή αίθουσα εκδηλώσεων, ενώ προβλέπεται να χρησιμοποιείται είτε ως ιατρείο πρώτων βοηθειών, είτε ως γραφείο ψυχολόγου, είτε ως γραφείο καθηγητών, είτε ως χώρος ειδικής αγωγής.

Πέρα από το γεγονός ότι δεν χρησιμοποιείται σύμφωνα με την ταυτότητα που έχει, φιλοξενεί λειτουργίες (γυμναστήριο, αμφιθέατρο) για τα οποία δεν πληροί τις απαιτούμενες σχεδιαστικές προδιαγραφές και γι'αυτό δεν λειτουργούν σωστά. Βλέπουμε λοιπόν ότι υπάρχουν προβλήματα στην κάλυψη των αναγκών του σχολείου σχετικά με αυτό το χώρο, τη χωρητικότητα. Τα υποκείμενα προτείνουν σχεδιαστικές παρεμβάσεις. Διατείνονται αρνητικά ως προς τη διττή λειτουργία του χώρου. Αναφέρουν ανεπαρκή υλικοτεχνικό εξοπλισμό.

ΑΑ009

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕ ΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ: ΜΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ "ΑΛΛΑΤΙΝΙ"

Αποστόλου Σ., University of Surrey, UK

Το κύριο θέμα των μελετών ήταν να εξετάσουμε τη συμβολή του προγράμματος ανάπλασης στις αντιλήψεις της οικιστικής ποιότητας και ικανοποίησης. Οι αντιλήψεις για τις τρέχουσες συνθήκες στην κατοικία, το θόρυβο, την υγιεινή, τη ρύπανση, την ασφάλεια, την προσβασιμότητα, τις εγκαταστάσεις, την ευχαρίστηση με τη γειτονιά, εκτιμήθηκαν καθώς και οι επιδράσεις του προγράμματος αυτού στους παραπάνω παράγοντες.

Η έρευνα έγινε σε δυο φάσεις. Στην πρώτη φάση 95 ερωτηματολόγια διανεμηθήκαν σε κατοίκους της Θεσσαλονίκης με σκοπό να μετρήσουν τις γενικές προτιμήσεις προς την αισθητική των κτιρίων και τις αντιλήψεις τους για το αρχιτεκτονικό σχέδιο. Στη δεύτερη φάση 50 ερωτηματολόγια διανεμηθήκαν για να αξιολογήσουν τις συνθήκες ποιότητας της γειτονιάς και τις αλλαγές των εκτιμήσεων της ποιότητας από μέρους των ατόμων προς αυτό το πρόγραμμα.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το γένος, η ηλικία, η κατοικία στην περιοχή, η μόρφωση, ο τύπος κατοικίας, η ηλικία της κατοικίας και η σκοπιμότητα της μετακίνησης ήταν οι πιο στατιστικά σημαντικοί παράγοντες που επηρέασαν τις αντιλήψεις για τη ρύπανση, τις εγκαταστάσεις, την υγιεινή, την ασφάλεια, τις παροχές της κατοικίας και την αισθητική. Η καθαρότητα του σχεδίου ήταν θετικά συσχετισμένη με την ευχαρίστηση με το σχέδιο και την ιδέα ανάπλασης. Οι προβλεπτικοί παράγοντες των πεποιθήσεων για τις τρέχουσες και τις μελλοντικές συνθήκες σχετικά με την οικιστική ποιότητα ήταν ο θόρυβος, η υγιεινή, η ασφάλεια και η προσβασιμότητα. Πολύ ενδιαφέροντα ήταν τα αποτελέσματα σχετικά με τις προτιμήσεις και εκτιμήσεις του προγράμματος που έδειξαν ότι προτιμήσεις για διαφορετικά είδη τέχνης επηρέασαν τις εκτιμήσεις για την τρέχουσα ασφάλεια και αισθητική.

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ010

ΑΡΡΗΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΙ ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Ε. Βλάχου¹ & Α. Πρωτόπαπας²

¹ Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

² Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου

Πρόσφατες μελέτες δείχνουν άρρητη μάθηση ερεθισμάτων που προβλέπουν συστηματικά την εμφάνιση του ρητού πειραματικού στόχου. Μέσω αυτού του σχεδιασμού εθελοντές έμαθαν ηχητικές κατηγορίες και οπτικά ερεθίσματα υπό το κατώφλι διάκρισης, εκτελώντας κάθε φορά διαφορετικό έργο. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η άρρητη εκμάθηση μιας ινδικής φωνητικής αντίθεσης σε οδοντικό και ανακεκαμένο τόπο άρθρωσης. Αφού επιβεβαιώσαμε μέσω προκαταρκτικών μελετών ότι οι Έλληνες αποτυγχάνουν αρχικά να διαφοροποιήσουν τους δύο φθόγγους αλλά μπορούν να μάθουν με ρητή εξάσκηση, προχωρήσαμε στην άρρητη εξάσκηση, αμφισβητώντας τη θέση ότι οι φωνητικές κατηγορίες κατά την ενήλικη ζωή μαθαίνονται μόνο κατόπιν παραδοσιακής εκπαίδευσης με feedback. Στο πείραμα οι εθελοντές ακούνε ακολουθίες συλλαβών από πολλούς ομιλητές και πρέπει να εντοπίζουν και να επαναλαμβάνουν συλλαβές που προέρχονται από συγκεκριμένες φωνές-στόχους. Χωρίς να το γνωρίζουν, μεταξύ των ελλήνων ομιλητών ακούγεται ένας ινδός να λέει συλλαβές που αρχίζουν με τους δύο ινδικούς φθόγγους. Ο ανακεκαμένος, ο άρρητος στόχος της μάθησης, ακούγεται πάντοτε πριν τις φωνές-στόχους, ενώ ο οδοντικός εμφανίζεται τυχαία μέσα στην ακολουθία. Υποθέτουμε ότι οι εθελοντές θα μάθουν τον ανακεκαμένο επειδή προβλέπει συστηματικά την εμφάνιση του ρητού έργου, των φωνών-στόχων. Μετά το πέρας του παιχνιδιού οι εθελοντές εξετάζονται για πρώτη φορά στην αναγνώριση και διάκριση των ινδικών ήχων και συγκρίνονται με τους εθελοντές της προκαταρκτικής έρευνας. Προκειμένου να αποκλειστεί ενδεχόμενη μάθηση λόγω απλής χρονικής σχέσης ρητού και άρρητου στόχου ή λόγω απλής έκθεσης στους ήχους χρησιμοποιούνται ομάδες ελέγχου στις οποίες (α) απουσιάζει η προβλεψιμότητα (ο ανακεκαμένος έπεται συστηματικά της φωνής-στόχου) και (β) απουσιάζει η συστηματικότητα (ο ανακεκαμένος εμφανίζεται τυχαία στην ακολουθία).

Λέξεις-κλειδιά: άρρητη μάθηση, φωνητική αντίθεση, ξένη γλώσσα, αντιληπτική μάθηση

ΑΑ011

**ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΜΟΙΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ,
ΣΤΗΝ ΠΛΑΝΗ ΤΟΥ BENARY.**

Γιωτάκη Αικατερίνη, Μαντά Μαρία Μαγδαληνή, και Οικονόμου Ηλίας.

**Πανεπιστήμιο Κρήτης, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας,
Ρέθυμνο.**

Στην πλάνη του Benary (1924), δύο ίδιες γκρι επιφάνειες φαίνονται να έχουν διαφορετικό χρώμα, αν και περικλείονται εξίσου από λευκό και μαύρο πλαίσιο. Η παρούσα εργασία εξετάζει την επίδραση που έχει στο μέγεθος της πλάνης ο αριθμός των επιφανειών του πλαισίου (πυκνότητα- articulation) και η ομοιότητά τους με τις επιφάνειες- στόχους. Βασισμένοι στη θεωρία του σταθερού σημείου (Gilchrist et al., 1999), υποθέσαμε ότι η αύξηση της πυκνότητας και της ομοιότητάς των επιφανειών του πλαισίου, θα αυξήσουν το μέγεθος της πλάνης.

Δημιουργήσαμε 6 παραλλαγές της πλάνης, στις οποίες μεταβάλλαμε τόσο την πυκνότητα όσο και την ομοιότητα των επιφανειών του πλαισίου. Τα ερεθίσματα παρουσιάζονταν σε μία οθόνη Η/Υ. Για κάθε ερέθισμα, 10 παρατηρητές ταύτισαν το χρώμα των επιφανειών- στόχων, με την απόχρωση που επέλεξαν από μία 16βαθμη χρωματική κλίμακα Munsell (συνολικά 60 παρατηρητές).

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η αύξηση της πυκνότητας οδηγεί σε εντονότερη πλάνη, σύμφωνα με την υπόθεσή μας. Αντίθετα, η αύξηση της ομοιότητας, δε φαίνεται να προκαλεί αλλαγές στο μέγεθος της πλάνης.

Τα αποτελέσματα αυτά μπορούν να ερμηνευθούν από θεωρητικά μοντέλα που βασίζονται σε χρωματικούς υπολογισμούς μέσα σε κοινές αντιληπτικές ομάδες επιφανειών, αλλά όχι από φυσιολογικά μοντέλα που βασίζονται σε περιφερικούς μηχανισμούς του οπτικού μας συστήματος.

Λέξεις-Κλειδιά: χρωματική αντίληψη, πλάνη Benary, χρωματική αντίθεση, ομοιότητα, πυκνότητα, θεωρία σταθερού σημείου.

ΑΑ012

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΙΑΣ ONLINE ΟΜΑΔΑΣ ΜΕ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ

Δήμητρα Σταύρου, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Το διαδίκτυο προσφέρει τη δυνατότητα μιας επικοινωνίας που συνεχώς εμπλουτίζεται με νέες, περιφερειακές ή όχι, τεχνολογίες. Αυτή η επικοινωνία, ανάμεσα στα άλλα, γεννάει και μία νέα γλώσσα, μία νέα οπτική, αλλά και νέες πρακτικές που αλλάζουν τις ως τώρα αναπαραστάσεις που είχαμε για τον κόσμο, την εκπαίδευση, την ψυχαγωγία, την εργασία και τη θεραπευτική/κλινική παρέμβαση. Στον χώρο της εργασίας, τα στελέχη εταιρειών έχουν ήδη εξοικειωθεί με την επικοινωνία μέσω διαδικτύου υπό τη μορφή των τηλεδιασκέψεων. Ταυτόχρονα, η έρευνα έχει αρχίσει να αποδίδει καρπούς σε τομείς όπως η ιατρική. Σήμερα η τηλειατρική προσφέρει τη δυνατότητα χειρουργικών επεμβάσεων εξ αποστάσεως. Με δεδομένες αυτές τις εξελίξεις, προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε μία online ομάδα ψυχοθεραπευτικού χαρακτήρα. Η βασική ερώτηση που θέτουμε εξ αρχής είναι κατά πόσο μπορεί η δημιουργία μιας δυνητικής ομάδας, της οποίας τα μέλη μένουν σε διαφορετικά γεωγραφικά σημεία που ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα, μπορεί να είναι ψυχοθεραπευτική. Για να επιλύσουμε τη ασυμφωνία που προκαλείται από τη γεωγραφική απόσταση, προσπαθήσαμε να εντάξουμε στον πειραματικό σχεδιασμό έναν τρόπο επικοινωνίας που να υποστηρίζεται από όσο το δυνατόν περισσότερα εκφραστικά μέσα. Αυτό μπόρεσε να επιτευχθεί μέσα από δύο οδούς. Η μία αφορά στην πρόσβαση που είχαν τα μέλη σε έναν τεχνολογικό εξοπλισμό που έδινε δυνατότητες multimedia, καθώς και την εξοικίωση που είχαν τα μέλη της δυνητικής ομάδας με τις νέες τεχνολογίες. Η άλλη αφορά στις θεραπευτικές τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν και προέρχονται από την μέθοδο της δραματοθεραπείας, που ανήκει στις εκφραστικές ψυχοθεραπείες. Ο κλινικός πειραματικός σχεδιασμός είναι απαραίτητος καθώς η δυνητική ψυχοθεραπεία ομάδας με τεχνικές δραματοθεραπείας όντας μία νέα φόρμα, χρήζει διερεύνησης.

Λέξεις κλειδιά: Διαδίκτυο, Δυνητική ομάδα, Δραματοθεραπεία, Ψυχοθεραπεία.

ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΑ013

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΕΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ: Η
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ**

Φ. Αντωνίου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής

Η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων ανάγνωσης στην αναγνωστική κατανόηση και στη γνώση στρατηγικών των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι αναντίρρητη. Ιδιαίτερα όταν η παρέμβαση είναι κοινωνικά έγκυρη και αποδεκτή από τους εκπαιδευτικούς που την εφαρμόζουν, τότε αυξάνεται η πιθανότητα τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα να είναι θετικά. Στόχος της έρευνας είναι να αξιολογηθεί η κοινωνική εγκυρότητα ενός αναγνωστικού προγράμματος και να γίνει συσχέτιση της αξιολόγησής του από τους εκπαιδευτικούς με τη μακροπρόθεσμη επίδοση των μαθητών στην αναγνωστική κατανόηση και τη γνώση αναγνωστικών στρατηγικών. Το πρόγραμμα που αποτελείται από 29 διδακτικές ενότητες εφαρμόστηκε από 14 εκπαιδευτικούς της πέμπτης - έκτης Δημοτικού και της πρώτης Γυμνασίου στο μάθημα της ανάγνωσης (n= 147 μαθητές, 14 τάξεις). Η εντύπωση των δασκάλων για τη διαδικασία και την εφαρμογή του προγράμματος, αλλά και για τη στάση των μαθητών προς αυτό, καθώς και οι πληροφορίες για την υιοθέτηση των στοιχείων του προγράμματος στο τακτικό μάθημα και την ολοκλήρωσή του αξιολογήθηκαν μέσω ερωτηματολογίων. Από την άλλη πλευρά, η μακροπρόθεσμη επίδοση των μαθητών εξετάστηκε 2 μήνες μετά από την ολοκλήρωση του προγράμματος μέσω δοκιμασιών αναγνωστικής κατανόησης και γνώσης αναγνωστικών στρατηγικών. Οι συσχετίσεις μεταξύ των αξιολογήσεων των εκπαιδευτικών για το αναγνωστικό πρόγραμμα και της επίδοσης των μαθητών φανέρωσαν πως η πρόοδος των μαθητών στην κατανόηση και η αύξηση της γνώσης τους στις αναγνωστικές στρατηγικές επηρεάζονται σημαντικά από τη θετική αξιολόγηση του προγράμματος από τους εκπαιδευτικούς.

ΑΑ014

ΜΟΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Dr. Ιωάννης Μακρής, Ψυχολόγος - Μουσικός

Ecole Pratique des Hautes Etudes

Dr., Δήμητρα Μακρή, Ψυχολόγος – Εκπαιδευτικός, ΑΤΕΙ-Α

Η παρούσα εισήγηση έχει διπλό σκοπό: πρωταρχικά στοχεύει να αναδείξει το θεωρητικό υπόβαθρο με το οποίο η μουσική μπορεί να αποτελέσει ένα βασικό εργαλείο στην ειδική αγωγή καθώς επίσης να εξετάσει με πιο τρόπο η μουσική μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο σε συνδυασμό με το χορό και το θέατρο. Τίθενται οι βιο-σωματικοί, γνωστικοί, κοινωνικοί, ψυχικοί και συμπεριφοριστικοί στόχοι που θα πρέπει να εφαρμοστούν για την καλή λειτουργία ενός συγκεκριμένου μουσικοθεραπευτικού προγράμματος. Κατά δεύτερο λόγο παρουσιάζεται ένα μουσικοθεραπευτικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει ομαδοποιημένες κατηγορίες σκοπών και τους αντίστοιχους πίνακες αξιολόγησης της προόδου. Στο πρόγραμμα αυτό δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο μοντέλο της constructional behavioral therapy στην οποία επιτυγχάνεται σταδιακή σταθεροποίηση και γενίκευση επιτυχημένων συμπεριφορών, με σκοπό να ελαχιστοποιηθεί η επανεμφάνιση των συμπτωμάτων.

Λέξεις κλειδιά: constructional behavioral therapy, μουσικοθεραπεία

ΑΑ015

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Ευστράτιος Παπάνης Επίκουρος καθηγητής Τμήματος Κοινωνιολογίας, Πανεπιστημίου Αιγαίου, Αντιπρόεδρος Ι.Κ.Π.Α. «Θεομήτωρ»

Αγνή Βίκη, Δρ. Ψυχολογίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Εργαστήριο Κοινωνικών και Πολιτικών Θεσμών, Πανεπιστημίου Αιγαίου

Γιαβρίμης Παναγιώτης, Διδάσκων ΠΔ 407/80, Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολικός Σύμβουλος

Η επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ψυχικές διαταραχές δεν έχει τύχει της αρμόζουσας προσοχής, γιατί προσκρούει στα κοινωνικά στερεότυπα και υποβαθμίζεται από τους εργαζόμενους στην ψυχική υγεία ως πάρεργο της θεραπευτικής προσέγγισης. Η παρούσα μελέτη συνοψίζει τα ευρήματα προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού, που εφαρμόστηκαν σε πιλοτικό στάδιο στο Ίδρυμα Κοινωνικής πρόνοιας Αγιάσου «Η Θεομήτωρ» και προτείνει ένα ολιστικό συμβουλευτικό μοντέλο για τον επαγγελματικό προσανατολισμό των ψυχικώς πασχόντων. Συγκεκριμένα, συνδυάζοντας τα πορίσματα της Ψυχολογίας και της Κοινωνιολογίας, θεωρεί ότι η ενεργοποίηση των κοινωνικών δικτύων και η αναβάθμιση του κοινωνικού κεφαλαίου της κοινότητας συμβάλλει δραστικά στην ομαλή επαγγελματική προσαρμογή και την τόνωση της αμφίδρομης σχέσης πάσχοντος – κοινωνίας. Τέλος μέσω μιας πολυσταδιακής συμβουλευτικής διαδικασίας, αναδεικνύει τη σημασία των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της προσωπικότητας του ψυχικά ασθενούς και δίνει έμφαση στις ιδιαιτερότητες της ψυχικής νόσου, που καθορίζουν τη φύση των δεξιοτήτων, που πρέπει να καλλιεργηθούν.

ΙΑΤΡΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ016

**ΟΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΙΝ ,
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΜΑΖΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ**

Ν. Σύρμος^{1,2},Σ. Πατιάκας²,Β. Βαλαδάκης¹,Κ. Γρηγορίου¹

Α. Τελεβάντος²,Ν. Καπουτζής²,Δ. Αρβανιτάκης¹,Χ. Σύρμος³

1. Νευροχειρουργική Κλινική, Βενιζελείου Γενικό Νοσοκομείο, Ηράκλειο, Κρήτη

2. Χειρουργική Κλινική, Γενικό Νοσοκομείο Γουμένισσας, Γουμένισσα-Κιλκίς

3. Νευροχειρουργική Κλινική, Α.Π.Θ Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ, Θεσσαλονίκη-Μακεδονία

Τα τελευταία χρόνια γίνεται μεγάλη αναφορά στις αντιδράσεις των ανθρώπων που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με τις μαζικές καταστροφές.

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να αναλύσει την ανθρώπινη συμπεριφορά πριν – κατά τη διάρκεια, καθώς και μετά από ένα κρίσιμο γεγονός όπως είναι μια πολυτραυματική κατάσταση σε σχέση με την προσωπικότητα, τα κίνητρα και τη δυναμική μιας ομάδας παροχής βοήθειας.

Γίνεται αναφορά στις κανονικές καθώς και στις παθολογικές αντιδράσεις (τι συμβαίνει, τι δεν συμβαίνει, τι πρέπει να συμβαίνει) του ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού. Επίσης, στα συναισθήματα της ομάδας κατά τη διάρκεια των πράξεων αυτών.

Όλα αυτά βέβαια μέσα από το ιατρικό πρίσμα των καταστάσεων αυτών (ιατρική ανάλυση της έννοιας του πολυτραυματία και της μαζικής καταστροφής).

ΑΑ017

ΝΕΥΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Ν. Σύρμος^{1,2}, Κ.Γρηγορίου¹ Β.Βαλαδάκης¹, Δ.Αρβανιτάκης¹,Χ.Σύρμος²

1.Νευροχειρουργική Κλινική, Βενιζελείου Γενικού Νοσοκομείου, Ηράκλειο, Κρήτη

2.. Νευροχειρουργική Κλινική, Α.Π.Θ Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ,Θεσσαλονίκη,Μακεδονία

Στην εργασία αυτή παρουσιάζουμε ορισμένα από τα έργα διάσημων δημιουργών που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την νευροχειρουργική και την ψυχολογία.

Καλλιτέχνες όπως :

- Rembrandt
- Munch
- Leonardo da Vinci
- Picasso
- Thom

και άλλοι πολλοί στα έργα τους παρουσιάζουν θεματολογία σχετική με τον εγκέφαλο,τις νοητικές λειτουργίες καθώς και με την ψυχολογία των ανθρώπων, τόσο σε διάφορες χώρες όσο και σε διαφορετικές εποχές.

Τα έργα αυτά παραμένουν διαχρονικά , μοναδικά και αποτελούν σημείο αναφοράς της ιστορίας της τέχνης

ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ018

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ACHENBACH ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΓΟΝΕΙΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΩΝ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ - ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ- ΠΑΡΟΡΜΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (ΔΕΠ-Υ).

Σέμκου Α., Νακοπούλου Ε., Μπέκα Α., Κοτρώνη Ε., Αθανασοπούλου Ε., Μαρκοβίτης Μ.

Τμήμα Ψυχικής Υγείας Παιδιών – Εφήβων, Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Γ. Ν. «Γ. Παπανικολάου», Θεσ/νίκη.

Τα ερωτηματολόγια Achenbach για γονείς και εκπαιδευτικούς, σταθμισμένα και προσαρμομένα για ελληνικό πληθυσμό, χρησιμοποιούνται στα πλαίσια της διεπιστημονικής διαγνωστικής και θεραπευτικής προσέγγισης, που ακολουθείται στο Ιατρείο Υπερκινητικότητας του «Γ. Παπανικολάου», το οποίο λειτουργεί από το 2005.

Τα παιδιά σχολικής ηλικίας που έχουν παραπεμφεί για διαγνωστική διερεύνηση των συμπτωμάτων ΔΕΠ-Υ στο Ιατρείο Υπερκινητικότητας ακολουθούν συγκεκριμένη σειρά διαγνωστικών συνεδριών μέρος των οποίων είναι και η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων Achenbach από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς έπειτα από την σύμφωνη γνώμη και άδεια των γονέων. Τα ερωτηματολόγια χορηγούνται προς συμπλήρωση το ίδιο χρονικό διάστημα σε γονείς και εκπαιδευτικό – μετά την πρώτη διαγνωστική συνεδρία λήψης του ιστορικού – και επιστρέφονται στην πλειοψηφία των περιπτώσεων στη δεύτερη διαγνωστική συνάντηση.

Στην παρούσα εργασία αναλύονται οι διαφορές και ομοιότητες που καταγράφονται όσον αφορά τα συμπτώματα που εμφανίζει το παιδί, στις απόψεις τόσο των δύο γονέων μεταξύ τους όσο και μεταξύ των γονέων και του εκπαιδευτικού. Ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων γίνεται υπό το πρίσμα αφενός της αξιοποίησης των πληροφοριών από διαφορετικές πηγές, που είναι απαραίτητες στη διάγνωση της ΔΕΠ-Υ, αφετέρου του σχεδιασμού της θεραπευτικής παρέμβασης.

Λέξεις – Κλειδιά: Ερωτηματολόγια Achenbach, ΔΕΠ-Υ, σχολική ηλικία.

ΑΑ019

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΑΠΕΜΠΟΝΤΑΙ ΣΕ ΚΙΝΗΤΗ ΜΟΝΑΔΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ & ΕΦΗΒΩΝ. Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ & ΕΦΗΒΩΝ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ».

Σέμκου Α., Κοτρώνη Ε., Καραγιάννη Μ., Νακοπούλου Ε., Αθανασοπούλου, Ε., Μαρκοβίτης Μ.

Στα πλαίσια της κοινοτικής δράσης του Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου «Γ. Παπανικολάου». Αναπτύχθηκε και λειτουργεί από το 2005, κινητή μονάδα ψυχικής υγείας για παιδιά, εφήβους και τις οικογένειες τους, *απαρτιζόμενη* σε σταθερή βάση από τις ειδικότητες παιδοψυχιάτρου και ψυχολόγου, σε συνεργασία με το Κέντρο Υγείας Λαγκαδά και την συνδρομή κοινωνικού λειτουργού και της επισκέπτριας υγείας του συγκεκριμένου Κέντρου Υγείας. Ο σκοπός της λειτουργίας της κινητής μονάδας είναι η κάλυψη των παιδοψυχιατρικών περιπτώσεων που εξυπηρετούνται γεωγραφικά από το Κ.Υ. Λαγκαδά καθώς και η παράλληλη ενημέρωση , ευαισθητοποίηση του προσωπικού του Κ.Υ. Λαγκαδά, των εκπαιδευτικών φορέων της περιοχής και της ευρύτερης κοινότητας σε θέματα ψυχικής υγείας παιδιών , εφήβων και των οικογενειών τους.

Στην κινητή μονάδα ψυχικής υγείας έχουν παραπεμφεί περιπτώσεις παιδιών με τις οικογένειες τους. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται μια καταγραφή και ανάλυση των χαρακτηριστικών των περιπτώσεων που έχουν παραπεμφεί στην κινητή μονάδα στο διάστημα λειτουργίας της π.χ. λόγος παραπομπής, αίτημα, ηλικία, φύλο, διάγνωση, τρόποι θεραπευτικής παρέμβασης.

Λέξεις – Κλειδιά: Κινητή παιδοψυχιατρική μονάδα

ΑΑ020

ΤΟ ΕΚΦΡΑΖΟΜΕΝΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΣΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Α. Κούτρα^{1,2} & Δ. Πλουμπίδης²

1Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στην Κοινωνική Ψυχιατρική – Παιδοψυχιατρική, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

2Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών, Κ.Κ.Ψ.Υ. Βύρωνα-Καισαριανής

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, το εκφραζόμενο συναίσθημα (Expressed Emotion – EE) αποτελεί έναν από τους πιο πολυσυζητημένους παράγοντες της ενδοοικογενειακής επικοινωνίας. Το EE ουσιαστικά αντικατοπτρίζει την συναισθηματική στάση των μελών της οικογένειας απέναντι στον ασθενή και γενικότερα την συναισθηματική ενδοοικογενειακή ατμόσφαιρα. Περιλαμβάνει πέντε συνιστώσες, οι οποίες έχουν ως εξής: i) επικριτική στάση, ii) συναισθηματική υπερεμπλοκή ή υπερπροστασία, iii) εχθρικότητα, iv) εγκαρδιότητα, v) θετική στάση. Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί ο εντοπισμός και η παρουσίαση των πρωτογενών μελετών που έχουν διεξαχθεί και αφορούν στη σχέση του EE και συγκεκριμένων ψυχιατρικών και ψυχοσωματικών διαταραχών. Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι η πλειοψηφία των ερευνών που έχουν διεξαχθεί μέχρι σήμερα προσανατολίστηκε στην διερεύνηση της έννοιας του EE σε οικογένειες χρόνιων ψυχωσικών ασθενών. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί η σημασία της επίδρασης του EE σε ασθενείς που ανήκουν σε άλλες διαγνωστικές κατηγορίες, όπως συναισθηματικές διαταραχές, αγχώδεις διαταραχές, διαταραχές διατροφής, κλπ., καθώς επίσης και ψυχοσωματικές διαταραχές, όπως είναι ο διαβήτης, το άσθμα, η ρευματοειδής αρθρίτιδα, κλπ. Το EE θεωρείται ως ένας εξαιρετικά αξιόπιστος δείκτης υποτροπής. Για το λόγο αυτό, σημαντικό μέρος της θεραπευτικής αντιμετώπισης και της πρόληψης των υποτροπών δύναται να βασιστεί στην αναγνώριση του τύπου της ενδοοικογενειακής συναισθηματικής έκφρασης και στον προσανατολισμό της οικογενειακής θεραπείας στη βελτίωση του τύπου αυτού.

ΑΑ021

ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ ΤΗΣ ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΕΓΞΙΜΟΤΗΤΑΣ

Στρακάτου Αναστασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στην παρούσα έρευνα εξετάζουμε το κατά πόσο οι φοιτητές ψυχολογίας αντιμετωπίζουν τα άτομα που πάσχουν από σχιζοφρένεια με τον ίδιο τρόπο με τους φοιτητές θετικών σχολών και κυρίως στο κατά πόσο τους στιγματίζουν.

Αρχικά, υποθέσαμε ότι οι φοιτητές ψυχολογίας εξαιτίας της εξοικείωσής τους με τους ψυχικά ασθενείς, λόγω του αντικειμένου των σπουδών τους, θα εμφανίσουν μικρότερη κοινωνική απόσταση από τα άτομα με σχιζοφρένεια. Επιπλέον λάβαμε υπόψη μας πέρα από τη διάσταση της οικειότητας και τη μεταβλητή της ελεγχιμότητας, την οποία εισάγαμε με τη χορήγηση ενός κειμένου – χρονογραφήματος, όπου το πρόσωπο που περιγραφόταν (σχιζοφρενής ή άτομο με κινητικό πρόβλημα) είτε είχε τη δυνατότητα να ελέγξει την κατάστασή του, είτε όχι, είτε στη συνθήκη ελέγχου αυτή η πληροφορία δεν αναφερόταν καθόλου. Στην προκειμένη περίπτωση υποθέσαμε βασιζόμενοι σε υπάρχουσες θεωρίες ότι στην περίπτωση που το άτομο μπορούσε να ελέγξει το στίγμα του θα αντιμετωπιζόταν με μεγαλύτερη προκατάληψη από όλα τα υποκείμενα της έρευνας.

Τελικά οι υποθέσεις επαληθεύτηκαν εν μέρει, εφόσον τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι πράγματι οι σχιζοφρενείς αντιμετωπίζονται με μεγαλύτερη προκατάληψη από ότι τα άτομα με κινητικές δυσκολίες, αλλά αυτό δεν ισχύει σε μεγαλύτερο βαθμό για τους φοιτητές θετικών σχολών σε σχέση με τους φοιτητές ψυχολογίας. Τέλος, η μεταβλητή της ελεγχιμότητας δεν επηρέασε καθόλου τα υποκείμενα, ώστε να μην επαληθευτεί και αυτή η υπόθεση.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κάνουν εμφανή την ανάγκη που υπάρχει για τη δημιουργία προτεινόμενων στρατηγικών για τη μείωση του στίγματος της σχιζοφρένειας αλλά και για μια μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση στο χώρο των επιστημών του ανθρώπου και ιδιαίτερα αυτού της ψυχολογίας. Τέλος, αναφέρουμε ότι μετά την ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας, έγινε μια βιβλιογραφική έρευνα σχετικά με τις στρατηγικές που υπάρχουν ενάντια στο στίγμα και οι οποίες εδώ παρουσιάζονται ως προτεινόμενες.

(Η παρούσα έρευνα που έγινε στα πλαίσια της φοίτησής μου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο στο τμήμα Ψυχολογίας είναι η διπλωματική μου εργασία και τα υποκείμενα που συμμετείχαν ήταν φοιτητές ψυχολογίας και φοιτητές θετικών σχολών που δεν είχαν οικειότητα με την ψυχική ασθένεια.)

ΑΑ022

Ο ΔΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΝΗΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΑΜΥΝΑΣ ΣΕ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ ΜΕΘΟΡΙΑΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Αντώνιος Καλαματιανός, Λίσυ Κανελλοπούλου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η έρευνα αυτή είχε ως στόχο την μελέτη του δεσμού του ενήλικου και των μηχανισμών άμυνας σε ασθενείς με Μεθοριακή Διαταραχή Προσωπικότητας. Υπάρχει εκτεταμένη διεθνής βιβλιογραφία αναφορικά με τον δεσμό των οριακών ασθενών (Fonagy et al., 1996) και τις άμυνες που χρησιμοποιούν (Bond, Paris, Zweig-Frank, 1994) και την σχέση μεταξύ δεσμού και άμυνών (Mikulnicer & Orbach, 1995). Συγκρίθηκε η ομάδα των οριακών ασθενών με την ομάδα ελέγχου. Το δείγμα απαρτίστηκε από 36 ενήλικες εξωνοσοκομειακούς ασθενείς με ΜΔΠ που προσήλθαν στα εξωτερικά ιατρεία ψυχιατρικών τμημάτων γενικών νοσοκομείων και κέντρων ψυχικής υγείας και 36 ενήλικα υποκείμενα χωρίς κάποια διαπιστωμένη ψυχική ασθένεια. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια δεσμού του ενήλικου, CA-MIR (Pierrehumbert, 1995) και μηχανισμών άμυνας, DSQ-40 (Andrews et al., 1993). Η σύγκριση μέσων όρων έδειξε ότι οι ασθενείς με ΜΔΠ διέφεραν από τους υγιείς ως προς τον τύπο δεσμού και συγκεκριμένα φαίνεται ότι υιοθετούν περισσότερο τον αμφιθυμικό, τον αποστασιοποιημένο και τον ανεπίλυτο δεσμό, ενώ οι υγιείς υιοθετούν περισσότερο τον αυτόνομο δεσμό. Επιπλέον, οι ασθενείς με ΜΔΠ δείχνουν να χρησιμοποιούν περισσότερο από τους υγιείς τις νευρωτικές και τις ανώριμες άμυνες, αλλά να μην διαφέρουν από τους υγιείς ως προς την χρήση των ώριμων άμυνών. Επίσης μελετήθηκαν οι επιδράσεις και άλλων μεταβλητών στον δεσμό και στις άμυνες. Από την διπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης προέκυψε ότι καμία μεταβλητή, όπως το φύλο, η ηλικία και η οικογενειακή κατάσταση δεν σχετίζεται με τον δεσμό ή τους άμυντικούς μηχανισμούς. Τέλος, βρέθηκε συνάφεια μεταξύ δεσμού του ενήλικου και μηχανισμών άμυνας. Τα ευρήματα αυτά συζητούνται σε σχέση με την υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Λέξεις-Κλειδιά: (Μεθ)Οριακή/Μετايχμιακή Διαταραχή Προσωπικότητας, Δεσμός, Προσκόλληση, Μηχανισμοί Άμυνας.

ΑΑ023

ΑΠΕΣΥΡΘΗ

ΑΑ024

Ο ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ, Η ΑΛΕΞΙΘΥΜΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΣΕ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ ΒΡΟΓΧΙΚΟ ΑΣΘΜΑ

Καλαματιανός Αντώνιος, Χριστοπούλου Άννα

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η έρευνα αυτή είχε ως στόχο την μελέτη του ψυχολογικού αποχωρισμού, της ψυχικής υγείας και της αλεξιθυμίας σε ενήλικες ασθενείς με βρογχικό άσθμα. Πολλοί ερευνητές έχουν συνδέσει τον γονεϊκό αποχωρισμό (Meijer, 1981), αλλά και ψυχικές ασθένειες, όπως κατάθλιψη (Thompson, 1984), με το άσθμα και έχουν επισημάνει την αλεξιθυμία ως παράγοντα ψυχοδιατήρησης του άσθματος (Kleiger & Dirks, 1980). Στην έρευνα συμμετείχαν 106 ασθματικοί που προσήλθαν στα εξωτερικά ιατρεία άσθματος του νοσοκομείου νοσημάτων θώρακος «Σωτηρία». Την ομάδα ελέγχου αποτέλεσαν 53 άτομα χωρίς διαπιστωμένη ιατρικά ψυχοσωματική ή οργανική ασθένεια. Τα υποκείμενά της συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια ψυχολογικού αποχωρισμού PSI (Hoffman, 1984), αλεξιθυμίας TAS-20 (Bagby, Parker & Taylor, 1994) και ψυχικής υγείας GHQ-28 (Goldberg, 1972), ενώ 53 ασθματικοί συμπλήρωσαν το PSI και 53 τα TAS-20 και GHQ-28. Πραγματοποιήθηκε σύγκριση μέσω όρων μεταξύ υγιών και ασθματικών και η ανάλυση διακύμανσης έδειξε αρχικά πως οι ασθματικοί δεν διέφεραν από τους υγιείς ως προς τον βαθμό ανεξαρτησίας από τους γονείς τους και ότι τα άτομα ήταν περισσότερο εξαρτημένα από την μητέρα. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι το φύλο σε αντίθεση με την οικογενειακή κατάσταση σχετίζεται με τον αποχωρισμό. Ακόμα βρέθηκε ότι οι ασθματικοί είναι περισσότερο αλεξιθυμικοί και με περισσότερο επιβαρυνμένη ψυχολογική κατάσταση από τους υγιείς, ότι το φύλο σχετίζεται με την ψυχική υγεία και την δυσκολία αναγνώρισης και έκφρασης των συναισθημάτων, ενώ η οικογενειακή κατάσταση δεν σχετίζεται με την αλεξιθυμική συμπεριφορά και την ψυχολογική κατάσταση των υποκειμένων. Επιπλέον, μελετήθηκαν οι επιδράσεις και άλλων μεταβλητών στον αποχωρισμό, στην ψυχική υγεία και στην αλεξιθυμία. Τέλος, βρέθηκε συνάφεια μεταξύ αλεξιθυμίας και ψυχικής υγείας.

AA025

ΟΜΑΔΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ «ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ» ΣΕ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΟΞΙΚΟΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

Δ. Τσερπέλης¹, & Pr. Bernard Chouvier², Anne Brun³

¹ Διδακτορικός φοιτητής Παν/μιο Lumière Lyon2- Université Libre de Bruxelles

² Καθηγητής κλινικής ψυχολογίας και ψυχοπαθολογίας Παν/μιο Lumière Lyon2

³ Λέκτορας κλινικής ψυχολογίας και ψυχοπαθολογίας Παν/μιο Lumière Lyon2

Η θεραπευτική παρέμβαση σε ένα πλαίσιο όπως η φυλακή καλεί τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου του ψυχολόγου ως θεραπευτή-επαγγελματία ψυχικής υγείας. Κύριο χαρακτηριστικό της ψυχοθεραπευτικής παρέμβασης στη φυλακή είναι η έλλειψη συγκεκριμένου θεραπευτικού αιτήματος καθώς και ο ιδιαίτερα ετερόκλητος πληθυσμός ως προς τα ψυχολογικά του γνωρίσματα και τα αδικήματα που του έχουν προσauθεί.

Η βία ως μοντέλο επικοινωνίας μεταξύ των κρατουμένων καθώς και ως απόρροια της κράτησης και της επιβολής, αποτελεί και τη μοναδική άμυνα των υποκειμένων απέναντι στην αποπροσωποποίηση και στην αδυναμία βίωσης και προσδιορισμού των συναισθημάτων. Η εγκαθίδρυση της αλεξιθυμίας και της περιορισμένης ονειρικής και φαντασιακής ζωής των κρατουμένων επιτρέπουν ως μόνη ψυχική διέξοδο την παρορμητικότητα το acting-out καθώς και τις επιθέσεις απέναντι στη δομή της φυλακής και σε οποιοδήποτε θεραπευτικό πλαίσιο.

Προτείνεται μια μέθοδος ομαδικής ψυχοθεραπείας που χρησιμοποιεί τη δημιουργική γραφή κειμένων ως διαμεσολάβηση για την ενεργοποίηση των ψυχικών ομαδικών δυναμικών. Η μέθοδος αυτή εφαρμόστηκε ψυχοθεραπευτικά σε ομάδα κρατουμένων της φυλακής της Λυών (St Paul) στην Γαλλία, από δυο ψυχολόγους που παρέμβαιναν σε εβδομαδιαία βάση με στόχο την δευτερογενή πρόληψη σε ομάδες 6-8 ατόμων με προβληματική τοξικοεξάρτησης.

Η παρέμβαση της ομαδικής ψυχοθεραπείας με διαμεσολάβηση δημιουργικής δραστηριότητας των θεραπευόμενων αποτελεί μια ψυχοδυναμική θεραπευτική και ερευνητική μέθοδο που έχει αναπτυχθεί από το ερευνητικό κέντρο κλινικής ψυχολογίας και ψυχοπαθολογίας του πανεπιστημίου Λυών (Univ. Lumière -2).

Η θεραπευτική παρέμβαση του «εργαστηρίου δημιουργικής γραφής» ενεργοποιεί την ενσυναίσθηση και την ικανότητα των κρατουμένων να μοιράζονται τα συναισθηματικά βιώματά τους και την αίσθηση μοναχικότητας ναρκισσιστικού τύπου, μέσω μιας προφορικής και συγγραφικής επικοινωνίας που καθρεφτίζει το συλλογικό ασυνείδητο της ομάδας.

Λέξεις – Κλειδιά: Κρατούμενοι, ψυχοδυναμική μεθοδος, ομαδική ψυχοθεραπεια, αλεξιθυμία, εθισμός, συναίσθημα

ΑΑ026

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΕ ΜΗΤΕΡΕΣ ΠΟΥ ΑΝΑΤΡΕΦΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΟΝΕΣ ΤΟΥΣ

Λεγάκη Λουκία

Κλινική Ψυχολόγος, Αιγινήτειο Νοσοκομείο-Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών, Υπηρεσία Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων

Παρουσιάζεται η συμβουλευτική διαδικασία σε μητέρες που ανατρέφουν τα παιδιά μόνες τους, είτε πρόκειται για παιδί εκτός γάμου, είτε γιατί ο πατέρας/σύζυγος είναι φυσικά απών.

Το δείγμα μας αποτελείται από 10 μητέρες εκ των οποίων οι 4 απέκτησαν παιδί εκτός γάμου και οι υπόλοιπες πήραν διαζύγιο τους πρώτους μήνες της ζωής του παιδιού.

Μελετώνται οι εξής παράμετροι:

- Δημογραφικοί παράγοντες της μητέρας και του πατέρα
- Αίτημα της μητέρας
- Η ύπαρξη ενός συγκεκριμένου ψυχολογικού προφίλ της μητέρας
- Το υποστηρικτικό σύστημα της μητέρας
- Τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των παιδιών.

Η συμβουλευτική διαδικασία επικεντρώθηκε στις εξής παρεμβάσεις:

- Εισαγωγή του πατέρα στην δυαδική σχέση μητέρας-παιδιού
- Συνηθειτοποίηση της εξάρτησης των ιδίων των μητέρων από το παιδί τους και η προσπάθεια αυτονόμησης τους.

Η συμβουλευτική διαδικασία ολοκληρώνεται σε 8 συνεδρίες και με συχνότητα μία φορά την εβδομάδα.

μονογονεϊκές οικογένειες

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

ΑΑ027

ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

Γιαπουτζίδου Φωτεινή, Stamouli Elena, Πήτα Ρία, Άτρας Ουαντία†

Η συναισθηματική νοημοσύνη είναι το σύνολο των ικανοτήτων και δεξιοτήτων, οι οποίες επιτρέπουν στον άνθρωπο να κατανοεί και να χειρίζεται τις συναισθηματικές καταστάσεις, τις δικές του και των άλλων, με σκοπό την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη. Υπάρχουν δύο κυρίαρχες θεωρήσεις της συναισθηματικής νοημοσύνης αυτήν τη στιγμή: Αυτή που τη θεωρεί χαρακτηριστικό της προσωπικότητας και αυτή που τη θεωρεί ικανότητα αντικειμενικά μετρήσιμη.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η στάθμιση του Ερωτηματολογίου Μέτρησης Συναισθηματικής Ικανότητας στον ελληνικό πληθυσμό, ενός ερωτηματολογίου 109 ερωτήσεων, το οποίο δημιουργήθηκε για τις ανάγκες του γερμανικού πληθυσμού (βλ. *FEK* -Fragebogen zur Emotionalen Kompetenz, Emotional Competence Questionnaire-, των Eleni Stamouli, Volker Mehringer, Birgit Luger, Thomas Loew & Hans Gruber). Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε (N=686), προερχόταν από πληθυσμό φοιτητών και επαγγελματιών τριών κατευθύνσεων: ψυχολογία, παιδαγωγική και πρακτική. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως υπήρχαν, όπως ήταν αναμενόμενο, ομοιότητες, αλλά και διαφορές ανάμεσα στους δύο πληθυσμούς (ελληνικό και γερμανικό), όσον αφορά τη δομή των παραγόντων, οφειλόμενες, πιθανότατα, σε πολιτισμικές διαφορές ως προς τις αποδεκτές συναισθηματικές εκδηλώσεις. Επίσης, βρέθηκαν οι αναμενόμενες διαφορές στις επιδόσεις των ατόμων διαφορετικών κατευθύνσεων σπουδών και ηλικιακών ομάδων, αλλά όχι και ανάμεσα στις επιδόσεις ανδρών – γυναικών και διαφορετικών επαγγελματικών κατευθύνσεων για τον ελληνικό πληθυσμό. Τα αποτελέσματα αυτά οφείλονται, ενδεχομένως, στην ανομοιογένεια του δείγματός μας.

Λέξεις – Κλειδιά: Συναισθηματική νοημοσύνη, Αυτο-αποτελεσματικότητα, Ικανότητα, Δεξιότητα, Συναισθηματικές ικανότητες, Κατανόηση συναισθημάτων, Διαχείριση συναισθημάτων.

AA028

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ (BIG FIVE THEORY): ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ ΜΕΛΗ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Ιωάννης Μακρής

Post - Dr. Dr. Ψυχολόγος – Μουσικός Ecole Pratique des Hautes Etudes

Η παρούσα έρευνα στηρίζεται στην θεωρία της προσωπικότητας (Big Five Theory, Goldberg, 1992, 1999). Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη του τρόπου επίδρασης των πέντε μεγάλων παραγόντων της προσωπικότητας (Εσωτερικός Κόσμος, Συναισθηματισμός, Ευσυνειδησία, Ευρύτητα πνεύματος, Συμπεριφορά) στην ψυχολογία ενός μουσικού συνόλου και κατ' επέκταση στην τεχνική του, την εμφάνισή του αλλά και στον τρόπο ερμηνείας ενός έργου.

Το δείγμα μας αποτελείται από 115 άνδρες και γυναίκες. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τις απόψεις τους σε μια ψυχολογική κλίμακα 5 βαθμών δυσκολίας. Έγιναν στατιστικές και γραφικές αναλύσεις. Κατά τη διάρκεια της έρευνας μελετήσαμε επίσης το ρόλο του παράγοντα φύλου, ηλικία, χρόνια συμμετοχής σε μουσικό σύνολο καθώς επίσης και μουσική παιδεία των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα έχουν σημαντικό ενδιαφέρον και έχουν άμεση εφαρμογή στη λειτουργία των μουσικών συνόλων.

Λέξεις κλειδιά: Θεωρία της προσωπικότητας, μουσικά σύνολα

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ029

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΧΟΥΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

Α. Κούτρα, Κ. Κουνενού, Α. Κατσιαδράμη, & Γ. Διακογιάννης
Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών Πανεπιστημίου Πειραιώς

Το Συμβουλευτικό Κέντρο του Πανεπιστημίου Πειραιώς παρέχει στους φοιτητές τη δυνατότητα ομαδικής συμβουλευτικής, αξιοποιώντας τη δυναμική της ομάδας για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του άγχους και τη διαχείριση στρεσογόνων καταστάσεων. Στόχος της ομάδας διαχείρισης του άγχους είναι η εξοικείωση των συμμετεχόντων με το άγχος ως συναίσθημα, η διάκριση του φυσιολογικού από το παθολογικό άγχος και η παρουσίαση τρόπων αποτελεσματικής διαχείρισης αγχογόνων καταστάσεων. Η ομάδα ακολουθεί τις αρχές της γνωσιακής – συμπεριφορικής προσέγγισης και ολοκληρώνεται σε οκτώ δομημένες δίωρες συναντήσεις, οι οποίες πραγματοποιούνται σε εβδομαδιαία βάση. Κατά το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2006 - 2007, οι συμμετέχοντες στην ομάδα άγχους συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Άγχους του Spielberger (Spielberger's State - Trait Anxiety Inventory) πριν την έναρξη της ομάδας και μετά τη λήξη της. Επιπλέον, κλήθηκαν να σημειώσουν από μια λίστα που τους δόθηκε ψυχοσωματικά προβλήματα που έχουν παρουσιάσει κατά το παρελθόν ή παρουσιάζουν τη συγκεκριμένη περίοδο. Η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων εστιάζει κυρίως στη σύγκριση των βαθμολογιών του άγχους των συμμετεχόντων πριν την έναρξη και μετά τη λήξη της ομάδας, στην αποτελεσματική διαχείριση ψυχοπιεστικών καταστάσεων και στην ψυχοσωματική υγεία των φοιτητών.

ΑΑ030

**ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΑΥΤΗ**

Γρατσία Μαρία , Λαμπροπούλου Αικατερίνη-Ελένη

Φοιτήτριες του Π.Μ.Σ. «Σ.Ε.Π.», της Φιλοσοφικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α.]

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στο να παρουσιάσει το θέμα της οικογενειακής επιχείρησης και κατά πόσο η ύπαρξη αυτής επηρεάζει τις επαγγελματικές επιλογές των νεότερων μελών της οικογένειας. Εν πρώτοις, γίνεται μια παρουσίαση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων αντίστοιχα, καθώς και του εννοιολογικού πλαισίου της οικογενειακής επιχείρησης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η ενότητα του «Κύκλου της Ζωής» της επιχείρησης, έτσι όπως πρώτα παρουσιάστηκε από τον Α. Γ. Κεφαλά [Ph.D Καθηγητή Management (Διοίκησης), Επίτιμου του Terry College of Business, the University of Georgia, Athens. Georgia] σχετικά με τη «Διαδικασία Μετάβασης ή Διαδοχής στις οικογενειακές επιχειρήσεις». Για τις ανάγκες διεξαγωγής της έρευνας χορηγήθηκαν πρότυπα ερωτηματολόγια στο δείγμα μας (μέθοδος: απλή τυχαία δειγματοληψία), που αποτελείται από 30 οικογενειακές επιχειρήσεις στις οποίες απασχολούνται παιδιά ηλικιών 12 έως 17 ετών και τουλάχιστον ο ένας εκ των δύο γονέων διοικεί, κατέχει ή απλώς εργάζεται στην οικογενειακή επιχείρηση. Παρουσιάζεται υλικό σύμφωνα με τις αρχές της περιγραφικής στατιστικής. Έπειτα, παρουσιάζεται «η Διαδικασία Μετάβασης ή Διαδοχής» της οικογενειακής επιχείρησης.

ΑΑ031

ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΘΕΩΡΙΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Γρατσία Μαρία, Δαμπροπούλου Αικατερίνη-Ελένη

Φοιτήτριες του Π.Μ.Σ. «Σ.Ε.Π.» της Φιλοσοφικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α.

Σκοπός της παρουσίασης αυτής είναι να αναδειχθεί η ανάγκη δημιουργίας ενός συνδυαστικού πλαισίου επαγγελματικής συμβουλευτικής, που θα αποτελέσει τη νέα τάση στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Οι εξελίξεις στο κοινωνικο-οικονομικό γίγνεσθαι, έχουν αλλάξει τα δεδομένα, με αποτέλεσμα η απλή εφαρμογή ενός σχεδίου δράσης επαγγελματικής συμβουλευτικής, σύμφωνα με τις ήδη υπάρχουσες θεωρίες, είναι πλέον ανεπαρκής, ιδιαίτερα από διαπολιτισμική άποψη. Το θεωρητικό υπόβαθρο βέβαια δεν μπορεί να μην βασίζεται σε όλες τις θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης (μη ψυχολογικές, ψυχολογικές, σύνθετες), αλλά παράλληλα είναι απαραίτητο να προτιμάται η συμπληρωματική γνώση των θεωριών αυτών. Το συνδυαστικό πλαίσιο θεωρίας και πράξης που προτείνεται, αποτελείται από πέντε βήματα, τα οποία είναι τα εξής: α) Αποδοχή των προσωπικών απόψεων του πελάτη, β) Εισαγωγική συνέντευξη, γ) Επαγγελματική αξιολόγηση, δ) Αυτεπίγνωση του ατόμου, ε) Επαγγελματική αποκατάσταση και στ) Πλαίσιο στόχου. Σε κάθε βήμα βέβαια χρησιμοποιούνται στοιχεία από τις ήδη υπάρχουσες θεωρίες, τα οποία λειτουργούν συνδυαστικά για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Τέλος, γίνεται μια μικρή παρουσίαση της Εκλεκτικής Δυναμικής Εξελικτικής Θεωρίας Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Ε. Δημητρόπουλου, η οποία παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αφού βασίζεται στην ελληνική πραγματικότητα

ΑΑ032

**Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΜΕΣΑ ΣΕ ΕΝΑ ΔΗΜΟΣΙΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Ι.Ε.Κ).**

**Φερεντίνου Μαρία, Κυριακίδου Θεοδώρα, Νικολοπούλου Βασιλική, Πέτρου
Μαρία, Σπετσιώτου Κατερίνα, Χαμηλοθώρη Αθηνά**

Συμβουλευτικό Κέντρο, Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ)
Σιβιτανιδείου Σχολής.

Η παρούσα ανακοίνωση επιδιώκει να περιγράψει τον τρόπο που λειτουργεί το Συμβουλευτικό Κέντρο και την ανθρωποκεντρική φιλοσοφία που το διέπει καθώς και την εμπειρία του στα πλαίσια των τεσσάρων χρόνων που δραστηριοποιείται στο ΙΕΚ της Σιβιτανιδείου Σχολής. Παρουσιάζονται οι δραστηριότητες του Κέντρου τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο στοχεύοντας στην συναισθηματική στήριξη, στην αντιμετώπιση αγχογόνων καταστάσεων, στην αποτελεσματικότερη επικοινωνία, στην έγκυρη ευαισθητοποίηση για τις εξαρτησιογόνες ουσίες, στην ενημέρωση σχετικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό και την ένταξη στην αγορά εργασίας κ.τ.λ. Απαντώνται εμπειρικά ερωτήματα για το εάν μπορεί να λειτουργήσει Συμβουλευτικό Κέντρο σε ένα ΙΕΚ, σε τι είδους ανάγκες ανταποκρίνεται και με ποιο τρόπο αλλά και πόσο εφικτή είναι η επαφή του με την κοινότητα.

Τα ευρήματα συζητώνται συνδυαστικά μεταξύ τους και σε μια προσπάθεια να προσεγγίσουμε τα στοιχεία εκείνα που συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία ενός Συμβουλευτικού Κέντρου στα πλαίσια της κατάρτισης.

ΑΑ033

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΤΥΠΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΦΗΒΕΙΑ. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ ΔΟΜΗΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ

Αγνή Βίκη Δρ. Ψυχολογίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Εργαστήριο Κοινωνικών και Πολιτικών Θεσμών, Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ευστράτιος Παπάνης, Επίκουρος καθηγητής Τμήματος Κοινωνιολογίας, Πανεπιστημίου Αιγαίου, Αντιπρόεδρος Ι.Κ.Π.Α. «Θεομήτωρ»

Γιαβρίμης Παναγιώτης, Διδάσκων ΠΔ 407/80, Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολικός Σύμβουλος

Μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου από όλες τις εκπαιδευτικές περιφέρειες της Ελλάδας (N=2.100) εξετάστηκαν με τη δοκιμασία «Δομής Γενικών Ενδιαφερόντων» των Bergman - Eder για να καταγραφούν οι επαγγελματικοί τύποι και να διαπιστωθεί κατά πόσο η διαμόρφωσή τους εξαρτάται από δημογραφικούς παράγοντες, όπως το φύλο, το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας, ο τόπος διαμονής και η επαγγελματική κατάσταση των γονέων. Διαπιστώθηκε ότι το φύλο αποτελεί τον καθοριστικότερο παράγοντα που επηρεάζει τις επαγγελματικές κλίσεις των μαθητών, ενώ τα υπόλοιπα δημογραφικά χαρακτηριστικά, αν και σημαντικά, δεν δρουν πλέον καθοριστικά στην επαγγελματική απόφαση παρά μόνο σε συνεξάρτηση με τη φύση και τις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας.

Λέξεις κλειδιά: Επαγγελματικός προσανατολισμός, Τεστ «Δομής Γενικών Ενδιαφερόντων» (AIST) των Bergman / Eder, Δημογραφικά χαρακτηριστικά μαθητών, Επαγγελματικοί τύποι.

ΑΑ034

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΤΥΠΩΝ. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ ΔΟΜΗΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ

Αγνή Βίκη Δρ. Ψυχολογίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Εργαστήριο Κοινωνικών και Πολιτικών Θεσμών, Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ευστράτιος Παπάνης, Επίκουρος καθηγητής Τμήματος Κοινωνιολογίας, Πανεπιστημίου Αιγαίου, Αντιπρόεδρος Ι.Κ.Π.Α. «Θεομήτωρ»

Γιαβρίμης Παναγιώτης, Διδάσκων ΠΔ 407/80, Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολικός Σύμβουλος

Η παρούσα εμπειρική έρευνα διεξήχθη πανελλαδικά με σκοπό να εξετάσει την επίδραση του φύλου των μαθητών και του μορφωτικού επιπέδου των γονέων στη διαμόρφωση των επαγγελματικών τύπων αγοριών και κοριτσιών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τη χρήση της Δοκιμασίας «Δομής των Γενικών Ενδιαφερόντων» (Allgemeiner Interessen Structure – Test) (AIST) των Bergman / Eder. Το δείγμα της έρευνας απαρτίστηκε από 2.100 μαθητές (1.260 μαθητές των Α΄ Β΄ και Γ΄ τάξεων του Λυκείου και 840 μαθητές των Β΄ και Γ΄ τάξεων του Γυμνασίου). Οι μαθητές συνολικά προέρχονταν από 48 δημόσια Γυμνάσια και 60 Λύκεια της χώρας, με αναλογία προς τον πληθυσμό κάθε εκπαιδευτικής περιφέρειας. Βρέθηκε ότι το φύλο των μαθητών επιδρά στατιστικά σημαντικά στη διαμόρφωση επαγγελματικών τύπων, όπως περιγράφονται στην τυπολογία του Holland. Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα συντελεί στη διαμόρφωση του ρεαλιστικού / πρακτικού και ερευνητικού / διανοητικού επαγγελματικού τύπου, ενώ της μητέρας στο ρεαλιστικό/ πρακτικό, στον ερευνητικό / διανοητικό και στο συμβατικό τύπο. Φαίνεται ότι το μορφωτικό υπόβαθρο της μητέρας, ειδικά εάν είναι σε μεταπτυχιακό ή πανεπιστημιακό επίπεδο, επηρεάζει τη διαμόρφωση επαγγελματικών τύπων αγοριών και κοριτσιών σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτό του πατέρα.

Λέξεις Κλειδιά: Επαγγελματικός προσανατολισμός, μορφωτικό επίπεδο γονέων, Δοκιμασία Δομής

Γενικών Ενδιαφερόντων (AIST) των Bergman / Eder, Τυπολογία Holland

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΑΑ035

Η ΝΟΣΗΛΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ: ΕΝΑ ΨΥΧΟΤΡΑΥΜΑΤΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΕΣ ΜΕΣΩ ΠΑΙΓΝΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Μιγοπούλου Αλεξάνδρα, Μπελεσιώτη Βαρβάρα, Γούλα Βασιλική, Γκαράνη Ελευθερία, Πανταζοπούλου Αικατερίνη, Τοκατλίδου Ξένια, Καλογήρου Μαρία.

Η νοσηλεία βιώνεται συνήθως ως μια τραυματική εμπειρία από την πλευρά του παιδιού. Ο σωματικός πόνος, ο αποχωρισμός από τους γονείς, η καθήλωση, ο εγκλωβισμός, η έλλειψη ενημέρωσης για το τι θα προκύψει, η απώλεια του ελέγχου της αυτονομίας δημιουργούν μια εσωτερική ένταση που μεταφράζεται σαν πρόβλημα συμπεριφοράς (γκρίνια, κλάμα, άρνηση συνεργασίας, επιθετικότητα, άρνηση τροφής, διαταραχές ύπνου, μελαγχολία, νωθρότητα, παλινδρομήσεις).

Η παιγνιοθεραπεία είναι για τα παιδιά ένας τρόπος να απελευθερώσουν τα συναισθήματα και τους φόβους τους, και συγχρόνως τα βοηθάει να συνθέσουν μια καινούρια πραγματικότητα. Βοηθάει να χτιστεί μια καλύτερη σχέση ανάμεσα στο παιδί και τον θεραπευτή, αλλά συγχρόνως επιτρέπει την αλλαγή μέσα από μια ευχάριστη διαδικασία. Μέσα από αυτή την μέθοδο το παιδί κατορθώνει ένα συναισθηματικό ξεκαθάρισμα, ανακαλύπτει καινούριους τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων του και ελαχιστοποιεί τα δυσάρεστα συναισθήματα, δημιουργώντας νέα θετικά βιώματα

ΑΑ036

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΦΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΡΔΙΑΚΗ ΝΟΣΟ

Ακαλέστου Μ.Η., Καλαντζή-Αζίζι Α.

Πρόγραμμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην συγκεκριμένη εργασία διερευνάται η αλληλεπίδραση της βιωμένης θρησκευτικότητας, ως συνιστώσας της κατά Antonovsky αίσθησης συνεκτικότητας, με τον τρόπο που ο ασθενής με χρόνια νόσημα διαμορφώνει τις κατά Leventhal γνωστικές αναπαραστάσεις του για το νόσημά του. Δείγμα 50 ασθενών με χρόνια νεφρική ανεπάρκεια (ΧΝΑ) ή νόσημα του καρδιαγγειακού συστήματος (ΝΚΣ) λήφθηκε από νοσοκομεία της Αττικής. Οι ασθενείς συμπλήρωσαν μια συστοιχία ερωτηματολογίων που αποτελούνταν τόσο από ερωτήσεις δημογραφικών στοιχείων, όσο και από τρία εξειδικευμένα ψυχομετρικά μέσα, και συγκεκριμένα (α) το Ερωτηματολόγιο Αντίληψης της Ασθένειας-Αναθεωρημένο (IPQ-R), (β) την Κλίμακα Θετικού και Αρνητικού Συναισθήματος (PANAS-X) και (γ) το Ερωτηματολόγιο Θρησκευτικού Βιώματος (REQ). Τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων έδειξαν στατιστική σημαντικότητα σε $\alpha=5\%$ για δύο μόνο παράγοντες: (α) αυτόν της απόδοσης αιτίου για την ασθένεια σε παράγοντες τύχης (οι ασθενείς χαμηλής θρησκευτικότητας απέδιδαν την εμφάνιση του νοσήματός τους περισσότερο στην τύχη) και (β) αυτόν του χρόνου που το άτομο έχει διαγνωσμένο το νόσημα (όσο περισσότερα χρόνια έπασχαν, τόσο χαμηλότερη θρησκευτικότητα δήλωναν). Παρόλα αυτά, η κατεύθυνση σχεδόν όλων των ευρημάτων κατέδειξε ότι το μοντέλο που προτάθηκε, της θρησκευτικότητας ως φορέα αίσθησης συνεκτικότητας, εφόσον συνδυαστεί με το κατά την αναθεώρηση του Lefcourt μοντέλο για το Κέντρο Ελέγχου, λειτουργεί ερμηνευτικά για περισσότερα ευρήματα. Η κατεύθυνση προς την οποία είχαν τεθεί οι υποθέσεις, ότι δηλαδή οι ασθενείς υψηλής θρησκευτικότητας έχουν καλύτερες γνωστικές αναπαραστάσεις για το νόσημα, τείνει περισσότερο προς το να επιβεβαιωθεί χρησιμοποιώντας αυτή τη θεωρητική σύζευξη.

Λέξεις-Κλειδιά: θρησκευτικότητα, γνωστικές αναπαραστάσεις για το νόσημα, χρόνια νεφρική ανεπάρκεια, καρδιαγγειακές νόσοι, μοντέλο αυτορύθμισης, αίσθηση συνεκτικότητας, Κέντρο Ελέγχου.

ΑΑ037

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΦΡΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΡΔΙΑΚΗ ΝΟΣΟ

Καλογεράκη Λ., Καλαντζή-Αζίζι Α.

Πρόγραμμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα καρδιολογικά και νεφρολογικά προβλήματα υγείας αποτελούν δύο από τις σοβαρότερες ομάδες ασθενειών που απασχολούν μεγάλο αριθμό του πληθυσμού σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και σε ελληνικό επίπεδο. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να συλλεχθούν πληροφορίες σχετικά με τις γνωστικές αναπαραστάσεις, δηλαδή τις αντιλήψεις ασθενών, που υποφέρουν από καρδιαγγειακά και νεφρολογικά νοσήματα, σχετικά με την ασθένειά τους και κατά πόσο οι αντιλήψεις αυτές σχετίζονται και επηρεάζουν τον τρόπο, δηλαδή τις στρατηγικές, που τα άτομα αυτά χρησιμοποιούν για να αντιμετωπίσουν την ασθένειά τους. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε η προσέγγιση των γνωστικών αναπαραστάσεων σύμφωνα με το θεωρητικό μοντέλο του Leventhal και η θεωρητική προσέγγιση για τις στρατηγικές αντιμετώπισης των Lazarus και Folkman. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε για το σκοπό αυτό αριθμούσε 50 άτομα και λήφθηκε από εννέα νοσοκομεία της Αττικής. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε μερική μόνο σχέση μεταξύ κάποιων διαστάσεων των γνωστικών αναπαραστάσεων και των στρατηγικών αντιμετώπισης καθώς και κάποιες σχέσεις των δύο αυτών εννοιών με κάποιες διαστάσεις των δημογραφικών στοιχείων των ασθενών.

Λέξεις –Κλειδιά: χρόνιο καρδιολογικό πρόβλημα , χρόνια νεφρική ανεπάρκεια, γνωστικές αναπαραστάσεις, αντιλήψεις για την ασθένεια, γνωστική αξιολόγηση, στρες , στρατηγικές αντιμετώπισης αγχογόνων καταστάσεων.

Σάββατο 21 Απριλίου 2007

ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ038

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΩΝ
ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΚΦΡΑΖΟΥΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ

Αμελαδιώτη Αλεξάνδρα και Μισσηλίδη Πλουσία

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σκοπός της έρευνας ήταν να μελετήσει την ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να κατανοούν μεταφορικές προτάσεις που εκφράζουν συναισθήματα. Στην έρευνα συμμετείχαν 60 παιδιά ηλικίας 4- έως 9-ετών και 10 ενήλικες. Τα υλικά της έρευνας ήταν 8 ιστορίες, κάθε μία από τις οποίες ολοκληρωνόταν με μία μεταφορική πρόταση, η οποία εξέφραζε ένα από τα συναισθήματα: χαρά, λύπη, ντροπή ή περηφάνια. Οι προτάσεις αυτές επιλέχθηκαν από μια λίστα 87 μεταφορικών προτάσεων, που είχαν αξιολογηθεί από 90 ενήλικες: (α) ως προς την πολυπλοκότητά τους και (β) ως προς το βαθμό που η κάθε μία εξέφραζε ένα από τα υπό διερεύνηση συναισθήματα. Οι συμμετέχοντες αρχικά άκουσαν τις ιστορίες και στη συνέχεια κλήθηκαν να εξηγήσουν τη μεταφορική πρόταση στο τέλος της κάθε μίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι από την ηλικία των 7 ετών, τα παιδιά, όμοια με τους ενήλικες, ερμήνευαν σωστά τις μεταφορικές προτάσεις και το συναίσθημα που αυτές εξέφραζαν. Τα ευρήματα αυτά συζητούνται σε σχέση με έρευνες που μελέτησαν τους γνωστικούς μηχανισμούς που βρίσκονται στη βάση της ικανότητας κατανόησης μεταφορών με ψυχολογικό περιεχόμενο.

Λέξεις κλειδιά: Μεταφορικός λόγος, Συναισθήματα

ΑΑ039

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΕΝΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΜΦΙΣΗΜΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Χρήστου Σοφία¹, Μισσηλίδη Πλουσία¹, και Μπονώτη Φωτεινή²
¹ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και ²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της έρευνας ήταν να μελετήσει την ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να κατανοούν ότι η προηγούμενη γνώση ενός παρατηρητή, επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο αυτός/ή θα ερμηνεύσει μια αμφίσημη εικόνα. Τρεις ομάδες παιδιών, ηλικίας 4-, 5- και 6- ετών αντίστοιχα (N = 60), πήραν μέρος στην έρευνα. Τα παιδιά αρχικά εξοικειώθηκαν στο να αναγνωρίζουν τα αντικείμενα (πάπια/λαγό) που απεικόνιζε μια αμφίσημη εικόνα. Στη συνέχεια, τους ζητήθηκε να προβλέψουν πώς θα ερμηνεύσουν την αμφίσημη εικόνα δύο παρατηρητές (κούκλες) –κάθε παρατηρητής γνώριζε το ένα μόνον από τα δύο αντικείμενα που απεικόνιζε η αμφίσημη εικόνα (π.χ., πάπια ή λαγό). Τα ευρήματα έδειξαν ότι από την ηλικία των 5 ετών, τα παιδιά άρχισαν να παίρνουν υπόψη την προηγούμενη γνώση των παρατηρητών στις απαντήσεις τους. Τα ευρήματα αυτά συζητούνται σε σχέση με πρόσφατες έρευνες που μελέτησαν το ρόλο της θεωρίας του νου στην ανάπτυξη της ικανότητας κατανόησης και ερμηνείας εικόνων.

Λέξεις κλειδιά: Γνώση, Θεωρία του νου, Κατανόηση εικόνων

ΑΑ040

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ιωαννίδη Μ., Παπαληγούρα Ζ.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Ψυχολογίας

Η φαντασία αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών, αφού θεωρείται μια ανώτερη ψυχολογική λειτουργία, που συνδέεται άμεσα με την διαδικασία κατασκευής νοήματος. Τις τελευταίες δεκαετίες, ο μεγάλος βαθμός έκθεσης των παιδιών στα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας εγείρει ανησυχίες για την επίδραση τους σε αυτήν. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να μελετηθεί η επίδραση του μέσου παρουσίασης, δηλαδή του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης, στη φαντασία των παιδιών. Για τη διερεύνηση των επιπτώσεων του μέσου στη φαντασία χρησιμοποιήθηκε ένα παραμύθι των αδελφών Grimm, “Το Νόημα του Φόβου”. Οι συμμετέχοντες, που ήταν 79 μαθητές της Τρίτης και Τετάρτης Δημοτικού, χωρίστηκαν τυχαία σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα κλήθηκε να παρακολουθήσει την οπτικοακουστική μορφή του παραμυθιού από ένα βίντεο, ενώ η δεύτερη την ακουστική του μορφή, δηλαδή το παραμύθι μαγνητοφωνημένο. Το παραμύθι και στις δύο μορφές δεν παρουσιάστηκε ολόκληρο. Η μετάδοση του διακόπηκε σε ένα προκαθορισμένο σημείο. Στην συνέχεια, ζητήθηκε και από τις δύο ομάδες των παιδιών να ολοκληρώσουν την ιστορία. Τα κείμενα τους κωδικοποιήθηκαν. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το ραδιόφωνο διέγειρε τη φαντασία των παιδιών, ενώ η τηλεόραση την περιόρισε. Διαπιστώθηκε, δηλαδή, ότι οι συμμετέχοντες στην ακουστική συνθήκη παρήγαγαν περισσότερα φανταστικά γεγονότα από ότι οι συμμετέχοντες στην οπτικοακουστική συνθήκη, οι οποίοι, αντίθετα, επαναλάμβαναν περισσότερες λέξεις του παρουσιασθέντος παραμυθιού, από ότι όσοι άκουγαν απλώς το παραμύθι. Επίσης, διαπιστώθηκε η επίδραση του μέσου μέσα από μια σειρά φανταστικών στοιχείων. Τα αποτελέσματα της έρευνας ερμηνεύτηκαν με βάση θεωρητικές προσεγγίσεις από την διεθνή βιβλιογραφία.

Λέξεις – Κλειδιά: Τρέχων τίτλος: Τηλεόραση, Ραδιόφωνο, Φαντασία

ΑΑ041

ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Γεωργία Αρώνη

Μέλος της Ένωσης Χοροθεραπευτών Ελλάδας

Το σώμα αποτελεί πηγή μνήμης, αντίδρασης και μάθησης. Η χοροθεραπεία είναι η ψυχοθεραπευτική χρήση της κίνησης μέσα από την οποία, το άτομο μπορεί να συμμετάσχει σε μια διαδικασία που προωθεί την γνωστική, συναισθηματική, σωματική και κοινωνική του ολοκλήρωση. Βασίζεται στην αρχή ότι το σώμα καθρεφτίζει την ιστορία, την προσωπικότητα και την συναισθηματική κατάσταση του ατόμου. Σχετικές με την χοροθεραπεία είναι οι θεωρίες της μάθησης που προσδιορίζουν τις φυσιολογικές αλλαγές του σώματος σε σχέση με τη συγκίνηση, την ανάπτυξη της κιναισθητικής αίσθησης και της ενσυναισθητικής μουικής αντίδρασης, καθώς και έννοιες που σχετίζονται με την ανάπτυξη της εικόνας του σώματος. Στην ανακοίνωση αυτή αναφερόμαστε σε ένα μοντέλο χοροθεραπευτικών συνεδριών που εφαρμόστηκαν σε μια ομάδα παιδιών, παρουσιάζοντας τις βασικές αρχές και στόχους της χοροθεραπείας, καθώς και τις σύγχρονες της τεχνικές. Το μοντέλο αυτό βασίζεται στην παραδοχή ότι η κίνηση παίζει σημαντικό ρόλο στην αντιληπτική μάθηση και ανάπτυξη των παιδιών. Αναφερόμαστε σε διαδικασίες που σχετίζονται με τα αρχικά στάδια της ανάπτυξης, όπως η μίμηση, το συμβολικό παιχνίδι και ο σχηματισμός των πρώτων εννοιών (χώρος, χρόνος) και πως αυτές αξιοποιούνται σε μια χοροθεραπευτική αλλά και δημιουργική μαθησιακή διαδικασία.

Λέξεις κλειδιά: Αντιληπτική μάθηση και ανάπτυξη, Μαθησιακή διαδικασία, Σώμα, Χοροθεραπεία.

ΑΑ042

ΑΠΕΣΥΡΘΗ

ΑΑ043

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ
ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Μάριος Α. Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Από την αναδίφηση της σχετικής βιβλιογραφίας διαπιστώνει κανείς ότι υπάρχουν διάφορες εκδοχές των κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικών προσεγγίσεων στην ψυχολογία και την εκπαίδευση. Αν και μοιράζονται κάποιες κοινές βασικές παραδοχές και αρχές δύσκολα θα μπορούσε να βρει κανείς σ' αυτές μια ενιαία, ενοποιημένη εικόνα. Βασική πηγή των προβλημάτων που προκύπτουν όσον αφορά την ονομασία της προσέγγισης είναι ο τρόπος που οι διάφοροι ερευνητές νοηματοδοτούν κάθε φορά τις έννοιες κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό και κυρίως τις σχέσεις μεταξύ τους στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν τα ζητήματα που τους απασχολούν. Στην ανακοίνωση αυτή παρουσιάζονται οι διάφορες χρήσεις και προβληματισμοί για την έννοια των κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικών προσεγγίσεων στην Ψυχολογία, η ιστορική τους προέλευση μαζί με τους βασικούς τους πρωτεργάτες, καθώς και οι βασικές φάσεις ανάπτυξης του πεδίου αυτού έρευνας μαζί με τους βασικούς ερευνητές που διαδραμάτισαν και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση και ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικών τάσεων στην Ψυχολογία και την εκπαίδευση. Στο τέλος γίνεται μια σύντομη αναφορά στις βασικές θέσεις ή παραδοχές που μ' ένα θεμελιώδη τρόπο διαφοροποιούν την προοπτική των κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικών προσεγγίσεων από τις παραδοσιακές προσεγγίσεις της Ψυχολογίας.

Λέξεις Κλειδιά: Ιστορία της Ψυχολογίας, Κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικές προσεγγίσεις στην ψυχολογία και την εκπαίδευση, Κριτική, Σύγχρονες τάσεις της Ψυχολογίας.

ΑΑ044

ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ, ΤΙΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΟΥΚΛΩΝ-ΗΡΩΩΝ ΤΟΥΣ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Ιουλία Σγουρομάλλη & Μάριος Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Η κούκλα ως συμβολικό αντικείμενο και παιχνίδι παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην κοινωνικο-ηθική ανάπτυξη του παιδιού, διαμορφώνοντας πρότυπα συμπεριφοράς αντίστοιχα με αυτά που το εκάστοτε κοινωνικο-ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο απαιτεί.

Στην ανακοίνωση αυτή εστιάζουμε το ενδιαφέρον μας, κατ' αρχήν, στις κοινωνικο-πολιτισμικές συνθήκες δημιουργίας των κούκλων Barbie και G.I. Joe, στις βασικές ιστορικές φάσεις ανάπτυξής τους, καθώς και το πώς από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 και μετά άρχισαν να παίζουν σημαντικό ρόλο στο παιχνίδι των παιδιών και στην ανάπτυξη νέων ενδιαφερόντων και πρότυπων συμπεριφοράς στο Αμερικάνικο και Ευρωπαϊκό παιδικό κοινό, συμπεριλαμβανομένου αργότερα και του Ελληνικού. Στη συνέχεια παρουσιάζουμε τα αποτελέσματα μιας έρευνας που διεξήγαμε με την μέθοδο της Ημιδομημένης Κλινικής Συνέντευξης σε 40 ελληνόπουλα (20 κορίτσια και 20 αγόρια) προσχολικής και σχολικής ηλικίας που αφορούσε τις επιλογές, χρήσεις και νοηματοδοτήσεις που αυτά έκαναν σε ένα σύνολο 33 συγκεκριμένων βιομηχανικών κούκλων (αγορίστικων και κοριτσίστικων) που τους παρείχαμε. Πιο συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα αυτά αφορούν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: (1) Τι διαφορές υπάρχουν μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών όσον αφορά τις επιλογές και τις αιτιολογήσεις που κάνουν σε σχέση με τις κούκλες αυτές; (2) Πώς το ίδιο σύνολο κούκλων χρησιμοποιείται (νοηματοδοτείται) από τα αγόρια και πώς από τα κορίτσια; (3) Πώς συνήθως παίζουν με τις κούκλες και τι είδους δραστηριότητες αναπτύσσουν μ' αυτές; (4) Τι χαρακτηριστικά αποδίδονται στους ήρωες-κούκλες από τα αγόρια και τι από τα κορίτσια και τι είδους ταυτίσεις κάνουν με αυτές; (5) Τι ρόλους δίνουν τα αγόρια και τα κορίτσια στις κούκλες τους και τι είδους πρότυπα και στερεότυπα προβάλλονται γενικά στο παιχνίδι τους με αυτές; Στο τέλος συγκρίνουμε τα ευρήματα αυτά με ευρήματα άλλων παρόμοιων ερευνών και προβληματιζόμαστε για το ρόλο που παίζει το κοινωνικο-ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο στην ερμηνεία και την κατανόησή τους.

Λέξεις Κλειδιά: Βιομηχανική κούκλα, Διαφορές των δύο φύλων, Κοινωνικο-ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο, Παιχνίδι, Πρότυπα συμπεριφοράς.

ΑΑ045

Ο ΕΓΩΚΕΝΤΡΙΣΜΟΣ (ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ) ΠΡΟΝΗΠΙΩΝ ΚΑΙ ΝΗΠΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΑΠΛΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Ανδριανή Δημίου & Μάριος Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Βασικός στόχος της ανακοίνωσης αυτής είναι η μελέτη, με βάση την παρατήρηση και την καταγραφή του λόγου 40 παιδιών και των δύο φύλων (10 κοριτσιών και 10 αγοριών ηλικίας τριών χρονών και 10 κοριτσιών και 10 αγοριών ηλικίας πέντε χρονών) σε πειραματικά πλαίσια με τη χρήση ιχνογραφικών έργων και έργων κατασκευής, του φαινομένου του εγωκεντρισμού (ιδιωτικού λόγου) και πως αυτός διαφοροποιείται στα πλαίσια της αλληλεπίδρασης νηπίων και προνηπίων και των δύο φύλων. Με βάση τα ευρήματά μας σε σύγκριση με ευρήματα άλλων ερευνών προβληματιζόμαστε για το ρόλο που παίζει γενικά ο εγωκεντρικός ή ιδιωτικός λόγος στη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών και τη ρύθμιση της συμπεριφοράς τους.

Από την ανάλυση των ερευνητικών μας δεδομένων διαπιστώνεται γενικά ότι στα προνήπια ο συνολικός ιδιωτικός λόγος είναι τριπλάσιος από ότι στην περίπτωση των νηπίων. Από την σκοπιά της προσέγγισης του Vygotsky αυτό ερμηνεύεται ως μία προοδευτική εσωτερίκευση του ιδιωτικού λόγου. Με την αύξηση της ηλικίας και την κατάκτηση μιας δραστηριότητας, ο ιδιωτικός λόγος προχωρά υπογείως, μειώνεται και δεν ακούγεται, καθώς μετατρέπεται σε μια αυτό-συντονιστική λειτουργία και μετατρέπεται σε σιωπηλό, εσωτερικό λόγο. Διαπιστώνεται επίσης ότι με τη συνεχή έκβαση της δραστηριότητας, το παιδί αποκτά μεγαλύτερη ικανότητα, καθότι μειώνεται η δυσκολία, με αποτέλεσμα να περιορίζεται ο ιδιωτικός λόγος. Τα παιδιά χρησιμοποιούσαν περισσότερο εγωκεντρικό λόγο στις πρώτες φάσεις της έρευνας, όταν η εργασία ήταν καινούργια και δύσκολη. Με την πάροδο των φάσεων όμως, ο ιδιωτικός λόγος άρχισε να μειώνεται.

Λέξεις Κλειδιά: Γνωστική ανάπτυξη, Εγωκεντρισμός (ιδιωτικός λόγος), Εσωτερίκευση, J. Piaget, L.S. Vygotsky.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ046

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΣΕ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥ ΦΥΛΟΥ

Π. Χριστοδουλίδης

Μ.Α. υποψήφιος διδάκτωρ Τμήμα Ψυχολογίας, Institute of Education, London

Η θεματική της μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει αποτελέσει τα τελευταία τριάντα χρόνια ένα σημαντικό πεδίο έρευνας με βασικούς θεμελιωτές και εκπροσώπους Σουηδούς και στη συνέχεια Βρετανούς ερευνητές. Ειδικότερα έχει διερευνηθεί η σχέση μεταξύ των προσεγγίσεων μελέτης των φοιτητών και σειράς μεταβλητών όπως η προσωπικότητα, το φύλο, η ηλικία αλλά και η σχολή φοίτησης των φοιτητών. Η παρούσα έρευνα εξετάζει την επίδραση της προσωπικότητας στις προσεγγίσεις μελέτης που υιοθετούν 400 φοιτητές/τριες διαφορετικού φύλου. Η διερεύνηση του προσανατολισμού στη μελέτη και των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας έγινε με τις κλίμακες των Entwistle & Ramsden (1983) Approaches to Studying Inventory (ASI), και Costa & McCrae (1992) NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI), αντίστοιχα. Η έρευνα αναδεικνύει συσχετίσεις ανάμεσα στις προσεγγίσεις μελέτης και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των φοιτητών καθώς και την επίδραση του φύλου στον τρόπο μελέτης τους. Τα αποτελέσματα ενισχύουν τα ευρήματα ερευνών που υποστηρίζουν ότι το φύλο με τη δυναμική που αναπτύσσει επηρεάζει τις προσεγγίσεις μάθησης καταδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη σημασία που έχει η ενημερότητα εκ μέρους τόσο των φοιτητών όσο και των διδασκόντων των διαφορετικών τρόπων με τον οποίο προσεγγίζουν τη μάθηση. Τα ευρήματα συζητούνται στο πλαίσιο της σύγχρονης διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με τους τρόπους μελέτης φοιτητών που φοιτούν σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα αλλά και των ευρημάτων προηγούμενων μελετών με ελληνικό δείγμα

ΑΑ047

**ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΑΥΤΟ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ, ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

**Χατζησταματίου Μαρίζα, Δερμιτζάκη Ειρήνη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**

Ο σκοπός της εργασίας αυτής ήταν να διερευνηθούν οι σχέσεις μεταξύ της αυτο-αποτελεσματικότητας των μαθητών δημοτικού σχετικά με τις μαθηματικές τους επιδόσεις, των μεταγνωστικών στρατηγικών και των στρατηγικών αυτο-ρύθμισης που αναφέρουν ότι εφαρμόζουν συχνότερα κατά τη μάθηση των μαθηματικών και της αξίας που αποδίδουν στα μαθηματικά ως γνωσιακή περιοχή. Οι συμμετέχοντες ήταν 125 μαθητές που φοιτούσαν στην Ε' (48,8 %) και στην Στ' (51,2%) Δημοτικού από τυχαία επιλεγμένα δημόσια Δημοτικά Σχολεία αστικού κέντρου. Οι μαθητές κλήθηκαν να απαντήσουν σε τρία ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς που αξιολογούσαν: α. τις προσδοκίες αυτο-αποτελεσματικότητάς τους ως προς τις μαθηματικές τους επιδόσεις κατά την τρέχουσα χρονιά, β. τη χρήση μεταγνωστικών στρατηγικών και στρατηγικών αυτο-ρύθμισης κατά τη μάθηση των μαθηματικών και γ. την αξία που αποδίδουν στα μαθηματικά ως γνωστικό αντικείμενο. Η δομική εγκυρότητα και η εσωτερική συνοχή των κλιμάκων ήταν ικανοποιητικές. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές που αναφέρουν υψηλή αυτο-αποτελεσματικότητα ως προς τα μαθηματικά και αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στα μαθηματικά ως περιοχή γνώσης αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν συχνότερα τις μεταγνωστικές στρατηγικές και τις στρατηγικές αυτο-ρύθμισης κατά τη μάθηση των μαθηματικών σε σχέση με τους μαθητές με χαμηλή αυτο-αποτελεσματικότητα και με χαμηλή απόδοση αξίας στα μαθηματικά. Επιπλέον, η αυτο-αποτελεσματικότητα που αναφέρουν ότι αισθάνονται οι μαθητές όταν μαθαίνουν μαθηματικά είχε θετική σημαντική συσχέτιση με την αξία που αποδίδουν στα μαθηματικά ως γνωστικό αντικείμενο. Τα αποτελέσματα συζητιούνται με έμφαση στο πλέγμα των γνωστικών παραγόντων και των παραγόντων κινήτρων κατά τη μάθηση καθώς και στην ανάπτυξη των προϋποθέσεων για ενεργητική, αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση στους μαθητές του δημοτικού.

ΑΑ048

Η ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΩΙΜΩΝ ΕΜΠΕΙΡΙΩΝ. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΕΝΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ FASTRACKIDS

Κατερίνα Αθανασίου¹, Βάσω Παπαδιώτη – Αθανασίου²

¹Σύμβουλος Ανθρωπίνων Συστημάτων, Area Developer FastracKids

²Α Καθηγήτρια Εξελικτικής Ψυχολογίας, Παν/μιο Ιωαννίνων

Τα τελευταία χρόνια οι νευροεπιστήμες, με τη χρήση νέων τεχνολογιών, όπως για παράδειγμα του ηλεκτροεγκεφαλογραφήματος (ΗΕΓ) και του μαγνητοεγκεφαλογραφήματος (ΜΕΓ), δίνουν τη δυνατότητα να επισημάνουμε τις νευροφυσιολογικές αλλαγές που μπορεί να συμβούν στον οργανισμό εξαιτίας των περιβαλλοντικών ερεθισμάτων.

Η απόκτηση των γνώσεων γίνεται μέσω της λειτουργίας των συνάψεων οι οποίες μεταφέρουν τα ερεθίσματα που δέχεται ένας νευρώνας σε άλλους νευρώνες.

Γνωρίζουμε σήμερα ότι το άτομο γεννιέται με δισεκατομμύρια εγκεφαλικά κύτταρα που περιμένουν τα κατάλληλα ερεθίσματα προκειμένου να ενεργοποιηθούν και αξιοποιηθούν. Παράλληλα γεννιέται με πολύ περισσότερους νευρώνες και συνάψεις από αυτές που τελικά θα χρησιμοποιήσει. Η φύση φαίνεται να έχει εφοδιάσει τον άνθρωπο με τη δυνατότητα να μπορεί να προσαρμοστεί σε ποικίλα και πολύπλοκα περιβαλλοντικά ερεθίσματα. Ανάλογα με τις εμπειρίες ενεργοποιούνται και συγκεκριμένες συνάψεις. Οι συνάψεις μεταξύ των νευρώνων αντικατοπτρίζουν τις εμπειρίες του κάθε ατόμου και αποτελούν την εγγραφή στον εγκέφαλο των πληροφοριών που το άτομο κατανόησε. Όταν δεν υπάρχουν σχετικά περιβαλλοντικά ερεθίσματα που να είναι κατανοητά, οι αντίστοιχοι νευρώνες και συνάψεις δεν ενεργοποιούνται και τότε εξασθενούν και στη συνέχεια εξαφανίζονται. (Bjorklund, 2000).

Η Εμπλουτισμένη Εκπαίδευση προσφέρει δυνατότητες αξιοποίησης των περιβαλλοντικών ερεθισμάτων στα παιδιά. Στην κατηγορία αυτή το νέο πρόγραμμα FastracKids, είναι ειδικά σχεδιασμένο ώστε να δίδει σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας (3 έως 8 ετών) ερεθίσματα σε βασικές γνωστικές περιοχές, όπως βιολογία, μαθηματικά, λογοτεχνία και τα ευαισθητοποιεί στην απόκτηση επιθυμητών συμπεριφορών, όπως ανάληψη πρωτοβουλιών, υπευθυνότητας και δημιουργικής σκέψης. Στην εισήγηση θα παρουσιαστεί η θεωρητική βάση και το πρόγραμμα.

ΑΑ049

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ ΤΟΥ

Γιαβρίμης Παναγιώτης Διδάσκων ΠΔ 407/80, Τμήμα Περιβαλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολικός Σύμβουλος

Ευστράτιος Παπάνης, Επίκουρος καθηγητής Τμήματος Κοινωνιολογίας, Πανεπιστημίου Αιγαίου, Αντιπρόεδρος Ι.Κ.Π.Α. «Θεομήτωρ»

Αγνή Βίκη, Δρ. Ψυχολογίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Εργαστήριο Κοινωνικών και Πολιτικών Θεσμών, Πανεπιστημίου Αιγαίου

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η καταγραφή των στάσεων των εκπαιδευτικών της Λέσβου για το θεσμό και τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου. Ειδικότερα, μελετάται η αναγκαιότητα του ως μέτρου πρόληψης του κοινωνικού και εκπαιδευτικού αποκλεισμού μέσω της καλλιέργειας κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών και ως φορέα καινοτόμων δράσεων εξάλειψης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 191 εκπαιδευτικοί από την εκπαιδευτική περιφέρεια Β. Αιγαίου (Α/θμιας, Β/θμιας, Δ/ντές Σχ. Μονάδων), οι οποίοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο ελεγμένο για την αξιοπιστία και εγκυρότητά του και συμμετείχαν σε ημιδομημένες συνεντεύξεις σχετικά με τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζει το Ολοήμερο Σχολείο για να καθιερωθεί στη συνείδηση της εκπαιδευτικής κοινότητας. Διαπιστώθηκαν στατιστικώς σημαντικές διαφοροποιήσεις στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη λειτουργία, το σκοπό, την αποτελεσματικότητα και τα προβλήματα του ολοήμερου σχολείου, ανάλογα με την ειδικότητα, αλλά και τη θέση που κατέχουν στην εκπαίδευση. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της στοχοθεσίας του ολοήμερου σχολείου και της μετεξέλιξής του σε καινοτόμο δράση καταπολέμησης του αποκλεισμού, ειδικά σε νησιωτικές περιοχές με πολλαπλές εστίες απομόνωσης και κοινωνικής περιθωριοποίησης.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ050

ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Γαλήνη Ρεκαλίδου¹, Μαρία Γκίκα²

¹Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία

²Πτυχιούχος του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Οι σκοποί της έρευνας είναι:

1. Η εξέταση της ικανότητας αυτοαξιολόγησης παιδιών μετά την παραγωγή έργων. Ειδικότερα, εξετάζονται εάν τα παιδιά είναι σε θέση μετά την ολοκλήρωση ενός έργου, με βάση οδηγίες και πρότυπο που τους δίνονται ή χωρίς οδηγίες και πρότυπο, α) να αυτοαξιολογούνται ως προς το αποτέλεσμα, β) να πραγματοποιούν συγκρίσεις με πρότυπο, γ) να περιγράφουν διαδικασίες που ακολούθησαν για την ολοκλήρωση ενός έργου και δ) να πραγματοποιούν ρυθμιστικές κινήσεις κατά ή μετά την ολοκλήρωση ενός έργου.

2. Η εξέταση της ενδεχόμενης σχέσης μεταξύ της κατάκτησης των ικανοτήτων σχεδιαστικής αναπαράστασης σχημάτων, οπτικής διάκρισης γραφημάτων και της ικανότητας αυτοαξιολόγησής τους σε έργα τα οποία αφορούν τις αντίστοιχες ικανότητες.

Το δείγμα αποτέλεσαν 90 παιδιά, ηλικίας 5 – 6 ετών, από τα οποία 44 ήταν αγόρια και 46 κορίτσια.

Για τον έλεγχο της ικανότητας αυτοαξιολόγησης κατασκευάστηκαν δύο Ομάδες Έργων. Η κάθε Ομάδα Έργων περιελάμβανε τρία επί μέρους Έργα.

Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν Κλίμακες του ‘‘Αθηνά Τεστ’’ προκειμένου να εξεταστεί η κατάκτηση των ικανοτήτων επί των οποίων αυτοαξιολογήθηκαν τα παιδιά και να διερευνηθεί η ενδεχόμενη σχέση τους με τα αποτελέσματα της αυτοαξιολόγησης.

Η στατιστική ανάλυση περιλαμβάνει περιγραφικά στατιστικά, συγκρίσεις Μ.Ο. και έλεγχο συναφειών.

Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε ότι υψηλό ποσοστό των παιδιών αυτοαξιολογήθηκαν θετικά ως προς το αποτέλεσμα το οποίο παράγαγαν, ωστόσο, η θετική αυτοαξιολόγηση δεν συνδεόταν πάντα με την επιτυχή ολοκλήρωση των έργων από τα παιδιά. Επίσης, προέκυψε ότι η παρουσία του προτύπου που έχει το παιδί κατά την παραγωγή του έργου, μάλλον θεωρείται ενισχυτική για την ικανοποιητική αυτοαξιολόγησή του ως προς το αποτέλεσμα.

Λέξεις Κλειδιά: Αυτοαξιολόγηση, αυτοαξιολόγηση ικανοτήτων, παιδιά προσχολικής ηλικίας

ΑΑ051

**ΟΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ
ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ: ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ**

Ιωάννα Λεκάκη & Μάριος Πουρκός

Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης

Στόχος της ερμηνευτικής (hermeneutics), που οι απαρχές της πάνε πολύ πίσω στην αρχαιότητα, ήταν η έκφραση, η ερμηνεία, η μετάφραση, η εξήγηση, η αποσαφήνιση και η κατανόηση κάτι που είναι σκοτεινό, αμφίσημο ή μεταφορικό (πολυσημικό), ξένο ή ανοίκειο. Γύρω από αυτές τις έννοιες σε όλη την ιστορία της ερμηνευτικής αναπτύσσονται ποικίλες συζητήσεις και διαμάχες, οδηγώντας σε διάφορες ερμηνευτικές απόψεις και προσεγγίσεις.

Στην αναρτημένη αυτή εργασία γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή των ερμηνευτικών προσεγγίσεων μαζί με τους βασικούς της θεμελιωτές (όπως είναι οι F. Schleiermacher, W. Dilthey, M. Heidegger, H.-G. Gadamer, J. Habermas, E.D. Hirsch), παρουσιάζονται οι βασικές τους οντολογικές και επιστημολογικές παραδοχές, καθώς και οι προσπάθειες εφαρμογής τους στις ποιοτικές μεθόδους έρευνας στα πλαίσια διαφόρων γνωστικών αντικειμένων της ψυχολογίας. Το κύριο ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην κριτική θεώρηση των ερμηνευτικών προσεγγίσεων, εστιάζοντας την προσοχή στις δυνατότητες και τα όριά τους κυρίως στο πλαίσιο της ψυχοπαιδαγωγικής έρευνας και πρακτικής.

Λέξεις κλειδιά: Ερμηνευτική, Κατανόηση, Νόημα, Ψυχοπαιδαγωγική έρευνα.

ΑΑ052

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΩΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ**

Γιώργος Πολλάκης & Γιώργος Τζωρτζακάκης

**Διδασκαλείο Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου
Κρήτης**

Στην εισήγηση επιχειρείται η παρουσίαση του ρόλου του εκπαιδευτικού ως υποκειμένου μάθησης υπό το πρίσμα της Πολιτισμικής-Ιστορικής Ψυχολογίας. Αντικείμενο διερεύνησης γίνεται η επίδραση των πραγματοποιούμενων εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων («δια βίου εκπαίδευση» κ.λπ.) στον χαρακτήρα και στην οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται ν' αφομοιώσουν νέα μαθησιακά εργαλεία, νέες ψυχολογικές θεωρίες (κονστρουκτιβισμός), νέες επιστημολογικές αντιλήψεις (μετάβαση από τις προεμπειρικές γνώσεις στις επιστημονικές), να αναστοχάζονται και να διαφοροποιούν τις πρακτικές τους. Καλούνται να αλλάξουν νοοτροπίες, στάσεις, αντιλήψεις που τους κρατούν δέσμιους σε παρωχημένους ρόλους και αναποτελεσματικές πρακτικές. Ιδιαίτερη έμφαση προσδίδεται στις νοοτροπίες, στην εμπειρία, στην αφηγηματική κατασκευή του εαυτού, στην προσωπική ευθύνη και εμπλοκή του εκπαιδευτικού για τη δική του ανάπτυξη. Η εν λόγω προσέγγιση έχει πολλές ομοιότητες με τις νέες θεωρήσεις του management των εργαζομένων στο χώρο εργασίας.

Η κοινωνική-πολιτισμική Ψυχολογία (με έμφαση στη θεωρία της δραστηριότητας) και η γερμανική Κριτική Ψυχολογία αποτελούν ένα πλαίσιο για μια διαφορετική θεώρηση της μάθησης-ανάπτυξης του εκπαιδευτικού. Βασικά σημεία μιας τέτοιας θεώρησης είναι: (1) Η μάθηση συνδέεται με τον μετασχηματισμό του τρόπου συμμετοχής των υποκειμένων σε κοινωνικές πρακτικές, (2) Η μάθηση δεν πραγματοποιείται στην συνείδηση του απομονωμένου ατόμου, αλλά αναπτύσσεται σε ευρύτερες κοινωνικές πρακτικές και (3) Μπορούν να διακριθούν δυο βασικές μορφές μάθησης: η *επαναληπτική* μάθηση αναπαράγει τις υπάρχουσες μορφές συμμετοχής σε κοινωνικές πρακτικές και η *αναπτυξιακή μάθηση*, στο πλαίσιο της οποίας επιχειρείται ο μετασχηματισμός των εν λόγω πρακτικών.

Μια πολιτισμική-ιστορική θεωρία της μάθησης οφείλει να αναδεικνύει τους υλικούς όρους στο πλαίσιο των οποίων αυτή συντελείται και τους τρόπους με τους οποίους τα υποκείμενα διαμέσου της μάθησης μετασχηματίζουν τους εν λόγω όρους σε δυνατότητες δράσης.

Λέξεις Κλειδιά: Διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, Θεωρία της δραστηριότητας, Κοινωνικο-πολιτισμική Ψυχολογία, Κριτική Ψυχολογία.

ΑΑ053

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΔΡΑΜΑ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ: ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ L.S. VYGOTSKY

Θάλεια Καλλιαντά

Δασκάλα, Εκπαιδευτικός Δράματος

Βασικός στόχος της εισήγησης είναι η παρουσίαση ενός εναλλακτικού τρόπου διδασκαλίας και μάθησης μέσα από τη χρήση του Εκπαιδευτικού Δράματος, έχοντας ως θεωρητικό υπόβαθρο τις αρχές και έννοιες της κοινωνικο-ιστορικής και πολιτισμικής προσέγγισης του L.S. Vygotsky. Στην εισήγηση τονίζεται ο ρόλος του παιχνιδιού στην αγωγή και ανάπτυξη των παιδιών και ο τρόπος σύνδεσής του με τις πολιτισμικές διαδικασίες διαμόρφωσης των διαφορών των δύο φύλων. Περιγράφεται επίσης η σχέση του Εκπαιδευτικού Δράματος με το παιχνίδι και τη Ζώνη της Επικείμενης Ανάπτυξης.

Το Εκπαιδευτικό Δράμα αποτελεί μια προσέγγιση που συνδυάζει στοιχεία της θεατρικής τέχνης και στοιχεία του παιχνιδιού με σκοπό την ολόπλευρη προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των συμμετεχόντων, καθώς και την αποτελεσματικότερη αφομοίωση της γνώσης μέσα στο κοινωνικό της πλαίσιο. Η σύνδεσή του με το παιχνίδι έγκειται στην ύπαρξη μιας φανταστικής-πλαστής κατάστασης και κανόνων που απορρέουν από αυτήν, στοιχεία που προωθούν την ανάπτυξη των συμμετεχόντων. Ως παράδειγμα εφαρμογής του Εκπαιδευτικού Δράματος παρουσιάζεται ένα σχέδιο βιωματικών δραστηριοτήτων με θέμα την εξερεύνηση των ρόλων των δύο φύλων και τη διαμόρφωσή τους στα πλαίσια της οικογένειας και της παρέας συνομηλίκων, αντικείμενο που εξετάζεται στο μάθημα της Αγωγής του Πολίτη της Ε΄ Δημοτικού. Εν κατακλείδι, τονίζουμε την σπουδαιότητα των τεχνικών του Εκπαιδευτικού Δράματος στη μάθηση και τη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.

Λέξεις Κλειδιά: Διαφορές των Δύο Φύλων, Εκπαιδευτικό Δράμα, Ζώνη της Επικείμενης Ανάπτυξης, Κοινωνικο-Ιστορική και Πολιτισμική Προσέγγιση, Παιχνίδι, Vygotsky.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΑΑ054

ΣΧΕΣΗ ΣΧΟΛΕΙΟΥ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ: ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Αικατερίνη Σουσαμίδου, Πανεπιστήμιο Μακεδονία

Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε να μελετήσει τους λόγους συμμετοχής των γονέων σε προγράμματα συμβουλευτικής, τα θέματα που επιθυμούν να αναπτύσσονται σε αυτά, τη μορφή και τη διάρκεια αυτών των προγραμμάτων, την προσωπικότητα του εκπαιδευτή που επιθυμούν-προτείνουν οι γονείς, τα οφέλη που αποκομίζουν από την παρακολούθηση τέτοιων προγραμμάτων και την κριτική που ασκούν από τη συμμετοχή τους σε αυτά. 112 συμμετέχουσες, ηλικίας 24-50 ετών, εργαζόμενες κατά πλειοψηφία και απόφοιτες ως επί το πλείστον της Μέσης Εκπαίδευσης και οι οποίες είχαν παρακολουθήσει σχολή γονέων του ΥΠΕΠΘ, απάντησαν σε ένα ερωτηματολόγιο με οκτώ ανοιχτές ερωτήσεις που αφορούσαν τους παραπάνω στόχους της έρευνας. Από την ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων προέκυψε πως οι μητέρες παρακολουθούν προγράμματα ενημέρωσης για το σχολείο και την οικογένεια επειδή επιθυμούν να ενημερώνονται κυρίως για τα χαρακτηριστικά της κάθε φάσης ανάπτυξης του παιδιού και για τη σχέση του παιδιού με τον γονέα. Θέλουν αυτή η ενημέρωση να γίνεται με τη μορφή συζήτησης και όχι διάλεξης, η διάρκεια προγράμματος να είναι άνω των 40 ωρών και ο εκπαιδευτής προτείνεται να είναι φιλικός και επικοινωνιακός. Ως οφέλη από την παρακολούθηση αυτών των προγραμμάτων αναφέρονται η αποκόμιση θετικών εμπειριών, η επικοινωνία μεταξύ των μελών της ομάδας, η τροποποίηση συμπεριφοράς των ιδίων απέναντι στα παιδιά τους και το μοίρασμα κοινών προβληματισμών και προβλημάτων. Η κριτική απέναντι σε αυτά τα προγράμματα είναι θετική, ενώ προτείνεται η παράταση λειτουργίας τους για να καλύπτει και άλλα ενδιαφέροντα θέματα, όπως οι σχέσεις του ζευγαριού, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, τα ναρκωτικά, κ.ά.

Λέξεις – Κλειδιά: σχολή γονέων, σχέση σχολείου-οικογένειας

ΑΑ055

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΡΟΠΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Δώρα Μπαλλή & Ιωάννης Δημάκος

Πανεπιστήμιο Πατρών

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη διαφόρων τρόπων παραγωγής γραπτών κειμένων από μαθητές της 5ης τάξης του Δημοτικού Σχολείου. Η παραγωγή γραπτού λόγου είναι μια πολυσύνθετη γνωστική διαδικασία που απαιτεί συστηματική προετοιμασία από το μαθητή. Ο μαθητής-συντάκτης πρέπει να απαντήσει εκ των προτέρων σε ερωτήματα, όπως: τι και πώς πρέπει να γράψω, πώς θα γίνω περισσότερο κατανοητός από αυτούς που θα διαβάσουν το κείμενό μου. Επομένως η αλλαγή του τρόπου παραγωγής του κειμένου και η χρήση υποστηρικτικών μέσων, ίσως βοηθούν το μαθητή στην παραγωγή ενός ποιοτικά και ποσοτικά βελτιωμένου κειμένου. Στα πλαίσια αυτά, αρχικά τρεις ομάδες μαθητών έγραψαν κείμενα αφηγηματικού είδους χωρίς βοήθεια. Στη συνέχεια, η πρώτη ομάδα μαθητών έγραψε δεύτερο κείμενο και είχε ένα μικρό κατάλογο με λέξεις-κλειδιά που σχετίζονταν με το θέμα, η δεύτερη ομάδα είχε το ίδιο θέμα αλλά εργάστηκε στον καταγιισμό ιδεών με βάση το θέμα, ενώ η τρίτη ομάδα έγραψε ένα κείμενο με βάση μόνο το θέμα που είχε δοθεί. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ομάδα του καταγιισμού ιδεών έγραψε καλύτερα και μεγαλύτερα κείμενα, ενώ η επίδοση της ομάδας με τις λέξεις-κλειδιά δεν διαφοροποιήθηκε από την τρίτη ομάδα ελέγχου.

ΑΑ056

ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ, ΠΟΣΕΣ ΛΕΞΕΙΣ; Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΑΠΟ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Σωτηρία Μπαλασοπούλου & Ιωάννης Δημάκος

Πανεπιστήμιο Πατρών

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Βοηθάει και πόσο πολύ επηρεάζει η παρουσία μιας εικόνας την παραγωγή ενός αφηγηματικού κειμένου από μαθητές του Δημοτικού σχολείου; Σκοπός της εργασίας αυτής ήταν να μελετήσει το ρόλο της εικόνας στην παραγωγή αφηγηματικού κειμένου από μαθητές 4ης και 6ης τάξης του Δημοτικού. Αρχικά, οι μαθητές έλαβαν μια εικόνα με σκηνές από το σπίτι και έγραψαν μια ιστορία με βάση την εικόνα αυτή. Στη συνέχεια, και σε ξεχωριστή συνεδρία, οι μαθητές έγραψαν ένα δεύτερο, αφηγηματικό κείμενο δίχως τη βοήθεια εικόνας (σκέτο θέμα). Επίσης κάθε μαθητής αξιολογήθηκε ως προς τη συνολική σχολική του επίδοση αλλά και την επίδοση του στο γλωσσικό μάθημα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αφενός οι μαθητές της 6ης τάξης έγραψαν πληρέστερα κείμενα με συνθετότερη δομή από ότι τα κείμενα των μαθητών της 4ης τάξης. Παράλληλα, η εικόνα φαίνεται ότι βοηθάει τους μαθητές της 6ης τάξης ανεξάρτητα από τη σχολική τους επίδοση, ενώ στην 4η τάξη η εικόνα φαίνεται ότι λειτούργησε θετικά κυρίως στην περίπτωση των μαθητών με καλή επίδοση στη γλώσσα.

ΑΑ057

Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Ατσαλή Άννα, Εκπαιδευτικός

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι η σύγχρονη κοινωνία κατά τη μετάβαση της από παραδοσιακή σε βιομηχανοποιημένη διέρχεται μια πολύπλευρη κρίση (οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική) που διεισδύει σε όλους τους επιμέρους κοινωνικούς θεσμούς. Τα παιδιά συχνά γίνονται θύματα αυτής της κοινωνίας καθώς μεγαλώνουν σε αυτή χωρίς να λαμβάνουν καμία κοινωνική και ψυχολογική προστασία. Είναι εκτεθειμένα σε όλες τις κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές ανακατατάξεις, και καθώς στερούνται των μηχανισμών επεξεργασίας των ενηλίκων καθίσταται αδύνατη η αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων καταλήγοντας, έτσι στην εκδήλωση παρεκκλίνουσας ή ακόμη και παραβατικής συμπεριφοράς.

Στο πλαίσιο αυτό τόσο το εκπαιδευτικό σύστημα, όσο και οι εκπαιδευτικοί, δεν ανταποκρίνονται απόλυτα στο ρόλο τους με αποτέλεσμα να διαθέτουν κάποια στοιχεία τα οποία υποδηλώνουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες και το ρατσισμό που σε αρκετές περιπτώσεις, υφίστανται οι μαθητές που εκδηλώνουν παραβατική συμπεριφορά ή που κατά τους εκπαιδευτικούς-ενδέχεται να εκδηλώσουν παραβατική συμπεριφορά

Εντοπίζοντας, λοιπόν, στοιχεία παραβατικής συμπεριφοράς στις ανθρώπινες σχέσεις και γνωρίζοντας ότι η ανθρώπινη προσωπικότητα διαμορφώνεται στις πρώιμες ηλικίες, θέσαμε ως κεντρικό στόχο μας, τη μελέτη της στάσης του εκπαιδευτικού απέναντι στην εμφάνιση νεανικής παραβατικότητας. Επίσης διενεργήσαμε μια έρευνα σε εκπαιδευτικούς σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Κρήτης, αποσκοπώντας στον εντοπισμό των παραγόντων εκείνων που ωθούν τον εκπαιδευτικό να χαρακτηρίσει μια συμπεριφορά ως παραβατική, αποσαφηνίζοντας έτσι πως ακριβώς οριοθετούν οι εκπαιδευτικοί την παραβατική συμπεριφορά γεγονός που ενδεχόμενα να αποτελεί και από μόνο του παράγοντα εξώθησης των μαθητών σε παραβατική συμπεριφορά ή διαίωνισης της ενδεχομένως ήδη υπάρχουσας παραβατικής στάσης τους.

AA058

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΦΥΛΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΈΛΛΗΝΩΝ ΔΥΣΛΕΞΙΚΩΝ ΣΤΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ

Δεληγιαννίδου Χ.¹ & Παυλίδης Γ.Θ.²

1 Ειδική Παιδαγωγός, M.Phil

2 Καθηγήτης Μαθησιακών Δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Ο σκοπός ήταν να διερευνηθεί αν διαφέρουν η ποσότητα και τα είδη των ορθογραφικών λαθών (γραμματικά, ακουστικά, οπτικά, κ.α.) που γίνονται από Ελληνόπουλα αγόρια και κορίτσια με δυσλεξία.

Μεθοδολογία: Στην έρευνα συμμετείχαν 100 παιδιά με δυσλεξία, 50 αγόρια και 50 κορίτσια (μέση ηλικία 9.5 ετών, SD=1.9) που διαγνώστηκαν από τον Καθηγητή Παυλίδη στο 'DyslexiaCenters' της Θεσ/νίκης. Οι συμμετέχοντες είχαν εξισωθεί ως προς την ηλικία, I.Q., το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο, και την ταχύτητα ανάγνωσης και γραφής. Η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση τα διαγνωστικά κριτήρια για την δυσλεξία Παυλίδης (1990,2005). Τρία τεστ δόθηκαν για να ελεγχθεί η ύπαρξη διαφορών ανάμεσα στα 2 γκρουπ. Ορθογραφία καθ' υπαγόρευση, μια σύντομη έκθεση σε ένα θέμα της επιλογής του κάθε παιδιού, και υπαγόρευση μιας λίστας από 50 λέξεις.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι και τα 2 γκρουπ έκανα πολλά ορθογραφικά λάθη. Ωστόσο από τις 168 κατηγορίες που αναλύθηκαν, βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές σε 15 κατηγορίες, όπου τα κορίτσια είχαν σημαντικά καλύτερη επίδοση από τα αγόρια, και σε 9 κατηγορίες, όπου τα αγόρια είχαν σημαντικά καλύτερη επίδοση από τα κορίτσια.(οι στατιστικά σημαντικές διαφορές κυμαίνονταν από $p<.001$ έως $p<.045$ στις διάφορες κατηγορίες).

Συμπεράσματα: Παρά τις στατιστικά σημαντικές διαφορές που βρέθηκαν σε κάποιες κατηγορίες είτε από το ένα φύλο είτε από το άλλο, τα αποτελέσματα δεν έδειξαν μια ξεκάθαρη υπεροχή κάποιου από τα 2 φύλα. Η πρακτική αξία των ευρημάτων έχει εφαρμογή με συγκεκριμένο και ακριβή τρόπο παρέμβαση με βάση τις διαφορές που βρέθηκαν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Δυσλεξία, Ορθογραφία, Φύλο, Ελληνική Γλώσσα

AA059

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΕΠΥ ΜΕ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

Γκιούρου, Ε.Θ.¹, Παυλίδης, Γ.Θ.², Evans, P.³

¹M.Phil. in Special Education

² Καθηγητής Μαθησιακών δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

³ Καθηγητής, Brunel University, England

Σκοπός της έρευνας ήταν να διαπιστωθεί αν τα ορθογραφικά λάθη παιδιών με και χωρίς διάσπαση προσοχής (ΣΕΠΥ) & μαθησιακές δυσκολίες (ΜΔ) είναι τόσο διαφορετικά ώστε με ακρίβεια να διαχωρίζουν τις δύο ομάδες.

Μέθοδος: Εκατό (100) παιδιά χωρίστηκαν σε δύο ομάδες: 1. Με διάγνωση ΣΕΠΥ και ΜΔ (50, Μ.Ο. ηλικίας=8.04, SD=.64) από τον Καθηγητή Παυλίδη στο 'Dyslexia Centers' της Θεσ/νίκης, και 2. Κανονική ομάδα ελέγχου (50, Μ.Ο. ηλικίας=7.10, SD=1.29). από τα σχολεία της περιφέρειας Ημαθίας.. Για την αξιολόγηση της ορθογραφίας χορηγήθηκε η λίστα λέξεων Παυλίδη.

Αποτελέσματα: Η ανάλυση των λαθών της ορθογραφίας ήταν ποιοτική και ποσοτική. Συνολικά, τα παιδιά με διάσπαση προσοχής είχαν στατιστικά σημαντικά χαμηλότερη επίδοση σε σχέση με την ομάδα ελέγχου, με περισσότερα λάθη (Μ.Ο. λαθών 63 έναντι 38, $p < .001$) και λιγότερες σωστές λέξεις (Μ.Ο. λέξεων 10 έναντι 22, $p < .001$). Ακόμη, η ποιοτική ανάλυση των λαθών έδειξε ότι τα παιδιά με ΣΕΠΥ & ΜΔ έκαναν συγκεκριμένους τύπους λαθών όπως παράλειψη τονισμού ($p < .001$), χωρισμός γραμμάτων ή συλλαβών ($p < .001$), παρατονισμούς ($p < .001$), προσθέσεις και αντικαταστάσεις γραμμάτων ($p = .001$) ενώ παράλληλα παρουσίαζαν ιδιαίτερα δυσανάγνωστο γραφικό χαρακτήρα. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η παρορμητικότητα και όχι η διάσπαση προσοχής, παρουσιάζει τις υψηλότερες συσχετίσεις με τα ορθογραφικά λάθη (Spearman correlations: $r = .667 - r = .510$, $p < .001$). Ήταν τόσο μεγάλη η διαφορά τους στην ορθογραφία ώστε η διωνυμική παλινδρόμηση με υψηλή ακρίβεια (93%) διαχώρισε τις δύο ομάδες.

Συμπεράσματα: Τα αποτελέσματα έχουν χρηστική αξία τόσο στη διαφορική διάγνωση όσο και στην αντιμετώπιση, καθώς λάθη όπως συχνές παραλείψεις, παρατονισμοί ή χωρισμοί λέξεων χρίζουν εξειδικευμένης εκπαίδευσης ώστε να αντιμετωπιστούν με επιτυχία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Διάσπαση Προσοχής, Μαθησιακές Δυσκολίες, Κανονικοί Αναγνώστες, Ορθογραφία

AA060

ΨΥΧΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΔΥΣΛΕΞΙΑ & ΜΕ ΕΛΑΦΡΑ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ

Ασλανίδου, Γ.Σ.¹, Παυλίδης, Γ.Θ.² & Χρηστίδης, Δ.³

¹ Ψυχολόγος

² Καθηγητής Μαθησιακών Δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

³ Ψυχολόγος

Σκοπός της έρευνας ήταν να ερευνηθεί αν η διαφορά ευφυΐας των δυσλεξικών και των παιδιών με ελαφρά νοητική υστέρηση επηρεάζει την ψυχο-κοινωνική προσαρμογή τους. Η δυσλεξία είναι η σημαντικότερη από τις μαθησιακές δυσκολίες και χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη δυσκολία στην ανάγνωση, στην ορθογραφία, στα γραπτά και κυρίως στη μεταφορά της σκέψης τους στο γραπτό (Παυλίδης, 1990, 2005). Στη νοητική υστέρηση, η γενική διανοητική λειτουργία του ατόμου είναι σημαντικά κάτω του μέσου όρου (έχουν IQ από 50 έως 70), ενώ ταυτόχρονα παρατηρούνται ελλείμματα στην προσαρμοστική του συμπεριφορά και εκδηλώνεται πάντα πριν την ηλικία των 18 ετών.

Μέθοδος Στην έρευνα συμμετείχαν 73 παιδιά. Τριάντα πέντε (35) απ' αυτά είχαν δυσλεξία (Μ.Ο. 11.1 ετών (2.21), και τριάντα οκτώ (38) ελαφρά νοητική υστέρηση (Μ.Ο. 12.3 ετών (2.22) διαγνώστηκαν από τον Καθηγητή Παυλίδη στο 'Dyslexia Centers' της Θεσ/νίκης. Πηγές των δεδομένων αποτέλεσαν: i) το Τεστ ευφυΐας WISC-R, ii) το 'Ερωτηματολόγιο Παυλίδη'.

Αποτελέσματα Τα παιδιά με δυσλεξία και αυτά με Ελαφρά. νοητική υστέρηση δεν διαφέρουν μεταξύ τους σε στατιστικά σημαντικό βαθμό, όσον αφορά τα ψυχο-κοινωνικά τους χαρακτηριστικά ($p > 0.05$). Πιο συγκεκριμένα, οι δυο ομάδες είναι δύσκολο να διαφοροποιηθούν στους εξής τομείς: α) Στοιχεία προσωπικότητας στο σπίτι και στο σχολείο, β) συμπτώματα διάσπασης προσοχής/ υπερκινητικότητας, γ) πρότυπα συμπεριφοράς, δ) συγκεκριμένα προσωπικά χαρακτηριστικά. Οι περισσότερες διαφορές μεταξύ των δυο ομάδων παρατηρήθηκαν σε τομείς που σχετίζονται με τη σχολική μάθηση και εκπαίδευση ($p < 0.05$).

Συμπεράσματα Σε αντίθεση με τις σημαντικότερες ψυχο-κοινωνικές διαφορές που βρέθηκαν μεταξύ δυσλεξικών και κανονικών αναγνωστών (Ξύστρου & Παυλίδης, 2004, 2005), το ψυχο-κοινωνικό προφίλ των παιδιών με δυσλεξία και ελαφρά νοητική υστέρηση δεν αποτελεί διαφορο-διαγνωστικό στοιχείο. Προφανώς, υπάρχουν πολλοί παράγοντες πέρα από τη νοημοσύνη που επηρεάζουν την ψυχο-κοινωνική προσαρμογή των παιδιών. Το πιθανότερο είναι ότι η καθημερινή ταπεινωτική μαθησιακή αποτυχία επηρεάζει εξίσου τον αποτυγχάνοντα, ασχέτως νοημοσύνης.

Λέξεις Κλειδιά: Δυσλεξία, Μαθησιακές Δυσκολίες, Ελαφρά Νοητική Υστέρηση, Ερωτηματολόγιο Παυλίδη, Ψυχο-κοινωνικο-εκπαιδευτικό Προφίλ

ΑΑ061

ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΕΛΑΦΡΑ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Μπακιρτζής, Κ. Ν.¹ & Παυλίδης, Γ. Θ.²

¹ Ειδικός Παιδαγωγός, M.Phil.

² Καθηγητής Μαθησιακών Δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η παρούσα μελέτη ερευνήσε τις ποιοτικές και ποσοτικές διαφορές στα είδη λαθών, στην κατανόηση και στην ταχύτητα κατά την διάρκεια της φωνούμενης ανάγνωσης μεταξύ των μαθητών με ελαφρά νοητική υστέρηση και των κανονικών μαθητών της ίδιας ηλικίας.

Μεθοδολογία Πενήντα έξι μαθητές, Β` Δημοτικού έως και Α` Γυμνασίου, πήραν μέρος στην έρευνα. Οι μαθητές χωρισθήκανε σε δύο ισάριθμα γκρουπ. Το ένα γκρουπ αποτελούσαν οι μαθητές με ελαφρά νοητική υστέρηση και το άλλο οι κανονικοί μαθητές της ίδιας ηλικίας. Οι μαθητές με ελαφρά νοητική υστέρηση (μέση ηλικία 11,10 και μέσο IQ 66,93) προήλθαν από το "Dyslexia Centers" της Θεσσαλονίκης και διαγνώσθηκαν από τον Καθηγητή Παυλίδη, ενώ Οι κανονικοί μαθητές, (μέση ηλικία 11,09), από κανονικά σχολεία της Θεσσαλονίκης.

Όλοι οι μαθητές διάβασαν δύο κείμενα και μια λίστα λέξεων, τα οποία ηχογραφήθηκαν. Με βάση το "The Reading Error Analysis Instrument" (Παυλίδης 2005), καταγράφηκαν τα αναγνωστικά λάθη, η αναγνωστική ταχύτητα και κατανόηση των μαθητών.

Αποτελέσματα Οι μαθητές με ελαφρά νοητική υστέρηση έκαναν σε όλες τις κατηγορίες λαθών περισσότερα λάθη από τους κανονικούς μαθητές. Οι κατηγορίες των λαθών στις οποίες βρέθηκε μεγάλη στατιστική σημαντικότητα ήταν στις επαναλήψεις των γραμμάτων και των συλλαβών ($p < 0,005$), στους συλλαβισμούς ($p < 0,005$), στις αντικαταστάσεις των καταλήξεων ($p < 0,005$), στις παραλήψεις των σημείων στίξεως ($p < 0,005$) και στον τονισμό ($p < 0,005$). Η σειρά της συχνότητας με την οποία εμφανιζόταν τα λάθη ήταν περίπου η ίδια μεταξύ των δύο γκρουπ. Βρέθηκε επίσης ότι οι μαθητές με ελαφρά νοητική υστέρηση υστερούσαν σε στατιστικά σημαντικό βαθμό και στην κατανόηση ($p < 0,005$) και στην ταχύτητα ($p < 0,005$). Επίσης οι δύο μεταβλητές οι οποίες με εντυπωσιακά μεγάλη ακρίβεια (94,6%) ξεχώρισαν τις δύο ομάδες ήταν οι παραλήψεις των σημείων στίξεως και η ταχύτητα ανάγνωσης.

Συμπεράσματα Τα αποτελέσματα είναι χρήσιμα τόσο για τη διάγνωση όσο και για την ακριβή και αποτελεσματική αντιμετώπιση των παιδιών με ελαφρά νοητική υστέρηση, σύμφωνα με τα είδη λαθών που κάνουν.

Λέξεις Κλειδιά: Ανάγνωση, Νοητική υστέρηση, Αναγνωστικά Λάθη, Κανονικοί Μαθητές

AA062

ΑΝΑΓΝΩΣΗ: ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΔΥΣΛΕΞΙΑ & ΜΕ ΕΛΑΦΡΑ ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ

Πέτρου, Α.¹ & Παυλίδης, Γ. Θ.²

¹ Ειδική Παιδαγωγός, M.Phil.

² Καθηγητής Μαθησιακών Δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η ανάγνωση και η γραφή δυσκολεύουν ιδιαίτερα τους δυσλεξικούς αλλά και τους συνομήλικούς τους με ελαφρά νοητική υστέρηση (ENY). Είναι ίδιες ή διαφέρουν σημαντικά στην ανάγνωση οι δύο ομάδες; Η απάντηση έχει σημαντική θεωρητική αλλά και πρακτική αξία. Αν δεν διαφέρουν, τότε τίθεται σε αμφιβολία ακόμη και αυτή η ύπαρξη της δυσλεξίας ως πρόβλημα αυτοτελές, ανεξάρτητο της γενικής μαθησιακής καθυστέρησης.

Μεθοδολογία Πενήντα έξι μαθητές (μέση ηλικία 11,2, από 8.2 ως 13.4 ετών), πήραν μέρος στην έρευνα, 18 δυσλεξικοί και 18 μαθητές με ελαφρά νοητική υστέρηση της ίδιας ηλικίας. Όλοι οι μαθητές προήλθαν από το "Dyslexia Centers" της Θεσ/νίκης και διαγνώστηκαν από τον Καθηγητή Παυλίδη. Όλοι οι μαθητές διάβασαν φωναχτά ένα κείμενο κατάλληλο για την ηλικία τους, ένα 2 χρόνια ευκολότερο καθώς και μια λίστα 150 λέξεων. Με βάση τα κριτήρια αναγνωστικών λαθών Παυλίδη (2005), 10 κύριες κατηγορίες και 44 υποκατηγορίες αναλύθηκαν καθώς και η κατανόηση των κειμένων.

Αποτελέσματα Οι δυσλεξικοί είχαν στατιστικά σημαντικά καλύτερη κατανόηση από τα παιδιά με ελαφρά νοητική καθυστέρηση (M.O., Δυσλεξικοί = 78,5 - ENY = 30,2). Ενώ αντιθέτως, οι δυσλεξικοί έκαναν σημαντικά περισσότερα λάθη από τους συνομήλικούς τους με ENY, π.χ. κομπιάσματα ($p < 0,001$), συλλαβισμός ($p < 0,001$), σημεία στίξης ($p < 0,001$), αντικαταστάσεις ($p < 0,002$), κλπ

Η διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων ήταν τόσο μεγάλη, ώστε η Logistic Regression Analysis τα διαχώρισε με ακρίβεια 80.4%.

Συμπεράσματα Τα αποτελέσματα ανατρέπουν την εσφαλμένη άποψη ορισμένων ότι τάχα είναι αποτελούν την ίδια ομάδα διαφορετικής αιτιολογίας. Τουναντίον επειδή υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στην αναγνωστική ακρίβεια μεταξύ των 2 ομάδων καθίσταται προφανές ότι οι δυσλεξικοί αποτελούν ομάδα διαφορετική από αυτή των παιδιών με ENY, με σημαντικά κατώτερη ευφυΐα. Πέρα από τη θεωρητική αξία των αποτελεσμάτων έχουν και πρακτική διαγνωστική αλλά και θεραπευτική αξία, διότι τις καθιστούν ακριβέστερες και αποτελεσματικότερες.

Λέξεις Κλειδιά: Δυσλεξία, Νοητική Υστέρηση, Αναγνωστικά Λάθη

AA063

ΨΥΧΟ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΠΡΟΣΟΧΗΣ & ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Γκιούρου, Ε.Θ.¹, Παυλίδης, Γ.Θ.² & Evans, P.³

¹ Ειδική Παιδαγωγός, M.Phil.

² Καθηγητής Μαθησιακών δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

³ Καθηγητής, Brunel University, England

Συγκρίθηκαν τα Ψυχο-Κοινωνικο-Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των παιδιών με και χωρίς διάσπαση προσοχής και μαθησιακές δυσκολίες στην Ελλάδα.

Μέθοδος Πενήντα (50) παιδιά με ΣΕΠΥ και μαθησιακές δυσκολίες, που δεν ακολουθούσαν φαρμακευτική αγωγή (Μ.Ο. 8.4 ετών, SD: .64) διαγνώστηκαν από τον Καθηγητή Παυλίδη στο 'Dyslexia Centers' της Θεσ/νίκης και 50 κανονικοί μαθητές ηλικίας 7-10 ετών (Μ.Ο. 7.10 ετών, SD: 1.29). Οι γονείς τους συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο του καθηγητή Παυλίδη, το οποίο συμπεριλαμβάνει συμπτώματα ΣΕΠΥ, συμπεριφοράς, επίδοση σε γνωστικά έργα, πλαγίωση, σχολικό, αναπτυξιακό και οικογενειακό ιστορικό.

Αποτελέσματα Ένα πολύ υψηλό ποσοστό των μεταβλητών (85%) παρουσίασαν υψηλή στατιστική σημαντικότητα ($p < .000 - p < .002$), αποδεικνύοντας έτσι ότι ο συνδυασμός του συνδρόμου ΣΕΠΥ με Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ) επηρεάζει συνολικά την συμπεριφορά και τη σχολική επίδοση του παιδιού. Οι μεταβλητές οι οποίες παρουσίαζαν τη μεγαλύτερη δυναμική στο μοντέλο της παλινδρόμησης αφορούσαν προβλήματα συμπεριφοράς και γνωστικά χαρακτηριστικά (Binary Logistic Regression: 96.2%) ενώ οι γονείς των παιδιών με ΣΕΠΥ & ΜΔ σε μεγάλο ποσοστό ανέφεραν σημαντικά προβλήματα στη σχολική τους επίδοση, όπως ανάγνωση (46%, $p < .001$), ορθογραφία (50%, $p < .001$) και μαθηματικά (30%, $p < .001$). Στον τομέα της συμπεριφοράς, οι γονείς χαρακτηρίζουν τα παιδιά με ΣΕΠΥ & ΜΔ ως υπερσυναίσθηματικά ($p < .001$), ανοργάνωτα ($p < .001$), ριψοκίνδυνα ($p < .001$) και ευερέθιστα ($p < .001$). Ταυτόχρονα ανέφεραν και σημαντικά προβλήματα στη σειριακή επεξεργασία όπως για παράδειγμα δυσκολίες στη σειρά των ημερών της εβδομάδας ($p < .001$), στο αλφάβητο ($p < .001$) ή στο ν' ακολουθεί διαδοχικές οδηγίες ($p < .001$).

Συμπεράσματα Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνουν τόσο τη θεωρία των «συνοδών διαταραχών» ("the co morbidity theory"), όπου πηγές από τη διεθνή βιβλιογραφία αναφέρουν πολύ υψηλά ποσοστά, έως 87%, συνύπαρξης διαταραχών όπως ΣΕΠΥ, μαθησιακές δυσκολίες και διαταραχές συμπεριφοράς (Kadesjii, & Gillberg, 2000), όσο και τη θεωρία της Νευρο-Αλληλοδιαδοχής & Οφθαλμοκίνησης (Pavlidis, 1990, 2005).

Η ύπαρξη των τόσο έντονων συνοδών διαταραχών πρέπει να ληφθεί υπ' όψη τόσο στη διαγνωστική όσο και στην εκπαιδευτική πρακτική, καθώς η αξιολόγηση ενός παιδιού με ΣΕΠΥ πρέπει να είναι πολύπλευρη και η εκπαίδευσή του να περιλαμβάνει εκτός από τις ΜΔ και ένα φάσμα γνωστικών και συμπεριφορικών δεξιοτήτων.

Λέξεις Κλειδιά: Διάσπαση Προσοχής, Μαθησιακές Δυσκολίες, Ψυχο-κοινωνικο-εκπαιδευτικό Προφίλ, Ερωτηματολόγιο Παυλίδη

AA064

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ & ΧΩΡΙΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ-ΔΥΣΛΕΞΙΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΨΥΧΟ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΤΟΥΣ ΠΡΟΦΙΛ

Ξύστρου, Μ.¹ & Παυλίδης, Γ.Θ.²

¹ Ph.D.

² Καθηγητής Μαθησιακών δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθεί αν το κοινωνικο-ψυχο-εκπαιδευτικό προφίλ μπορεί να ξεχωρίσει παιδιά με και χωρίς μαθησιακά προβλήματα-δυσλεξία. Τα μαθησιακά προβλήματα οδηγούν σε κοινωνικό αποκλεισμό, μοναξιά & αποστερούν την πρόσβαση στα ουσιώδη κοινωνικά αγαθά της εκπαίδευσης, εργασίας, κλπ. και συνεχίζουν να υπάρχουν δια βίου, έχουν δε συνδεθεί με την κοινωνική απόκλιση & τη νεανική παραβατική συμπεριφορά.

Μέθοδος Διακόσια είκοσι επτά (227) παιδιά, 122 αγόρια & 104 κορίτσια, συμμετείχαν στην έρευνα, ηλικίας 6 έως 11 ετών. Από το σύνολο των παιδιών τα 136 δεν είχαν μαθησιακές δυσκολίες & η διάγνωση τους έγινε με βάση τις απαντήσεις των γονιών τους στο 'Ερωτηματολόγιο Παυλίδη'. Τα 91 αντιμετώπιζαν μαθησιακές δυσκολίες-δυσλεξία διαγνωσμένες από τον Καθηγητή Παυλίδη & επιλέχτηκαν τυχαία από το 'Dyslexia Centers' της Θεσ/νίκης. Οι γονείς των παιδιών συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο το οποίο συμπεριλαμβάνει συμπτώματα ΣΕΠΥ, συμπεριφοράς, επίδοση σε γνωστικά έργα, πλαγίωση, σχολικό, αναπτυξιακό και οικογενειακό ιστορικό.

Αποτελέσματα: Τα κοινωνικο-ψυχο-εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες ήταν τόσο στατιστικά σημαντικά χειρότερα των παιδιών που δεν αντιμετώπιζαν προβλήματα μάθησης, ώστε τα δύο γκρουπ διαχωρίστηκαν με το Discriminant Analysis με υψηλή ακρίβεια (94,6%). Η ομάδα των παιδιών με μαθησιακά προβλήματα-δυσλεξία αναγνωρίστηκε με ακρίβεια 97,6%, ενώ το γκρουπ των παιδιών χωρίς μαθησιακά προβλήματα αναγνωρίστηκε με ακρίβεια 93,7%.

Συμπεράσματα: Ο ακριβής διαχωρισμός των δύο ομάδων ίσως δεν οφείλεται αποκλειστικά στα αίτια της δυσλεξίας, διότι όπως έδειξε η έρευνα των Ασλανίδου, Παυλίδη & Χρηστίδη (2005) το ίδιο προφίλ χαρακτηρίζει όλα τα παιδιά που αντιμετωπίζουν Μαθησιακές Δυσκολίες, ασχέτως αιτιολογίας, όπως π.χ. με χαμηλή ευφυΐα. Το 'Ερωτηματολόγιο Παυλίδη' αποδείχθηκε ένα εύχρηστο εργαλείο μεγάλης ακρίβειας για παιδιά με Μαθησιακά Προβλήματα-Δυσλεξία. Καθώς δεν περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν την ανάγνωση, ορθογραφία και τη χρήση της γλώσσας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί διεθνώς, ακόμη & σε παιδιά προσχολικής ηλικίας ως προγνωστικό τεστ μαθησιακών δυσκολιών. Τα ευρήματα επίσης επιβεβαιώνουν την ορθότητα της θεωρίας της Νευρο-Αλληλοδιαδοχής & Οφθαλμοκίνησης (Pavlidis, 1990, 2005). Η πρακτική αξία του ερωτηματολογίου είναι μεγάλη για την Ελλάδα αλλά και διεθνώς διότι υπάρχουν πολύ περιορισμένες δυνατότητες πρόγνωσης έγκαιρης διάγνωσης των Μαθησιακών Δυσκολιών-Δυσλεξίας.

Λέξεις Κλειδιά: Δυσλεξία, Μαθησιακές Δυσκολίες, Κανονικοί Αναγνώστες, Ερωτηματολόγιο Παυλίδη, Ψυχο-κοινωνικό Προφίλ

EYPETHPIO

Albaz N.	Σ003
Birtchnell J.	EA048
Brun A.	AA025
Chouvier B.	AA025
Dawson J.	Σ014
De Gucht V.	EA097
Evans P.	AA059, AA063
Fusco A.	Σ013
Grace L.	EA036
Guo J.	Σ023
Hassebrauck M.	EA035
Hassebrauck M.	EA036
Hawkins J.P.	EA049
Johnson M.P.	EA098
Lyons E.	Σ003
Maes S.	EA097
Mancone S.	Σ013
Martensen R.	Σ003
Masten A.S.	Σ003
Noestlinger C.	EA104
Stamouli E.	AA027
Tomassoni R.	Σ013
Αβαγιανού Π.	EA006, EA100
Αβρααμίδης Μ.	EA042
Αγγελάκης Ι.	EA005
Αγγελίδου Β.	Σ008
Αγραφιώτης Δ.	EA020
Αθανασίου Κ.	AA048
Αθανασόπουλος Β.	EA091
Αθανασοπούλου Ε.	AA018, AA019
Αϊδίνης Α.	Σ015
Ακαλέστου Μ.-Η.	AA036
Αλεξανδρίδη Χ.	Σ016
Αλεξίου Δ.	EA082
Αλεξοπούλου Γ.	Σ020
Αμελαδιώτη Α.	AA038
Αναγνωστάκη Α.	Σ012
Αναγνωστόπουλος Φ.	EA105, ΣΤ001
Αναστασίου Δ.	E006, EA068
Αντωνακάκης Δ.	ΣΤ003, ΣΤ005
Αντωνίου Α.Σ.	EA022, EA024
Αντωνίου Α.-Σ.	EA023
Αντωνίου Φ.	AA013
Αντωνοπούλου Α.	Σ020
Αποστολίδης Θ.	Σ002
Αποστόλου Σ.	AA008, AA009, EA130
Αρβανιτάκης Δ.	AA016, AA017
Αρβανίτης Α.	EA021

Αργυρακούλη Ε.	ΕΑ065
Αργυροπούλου Μ.Ι.	ΕΑ035, ΕΑ036
Αργυροπούλου Α.	Σ016
Αρετούλη Ε.	ΕΑ055
Αρμαού Μ.	ΕΑ022
Αρώνη Α.	Σ009
Αρώνη Γ.	ΑΑ041
Ασημακοπούλου Α.	ΕΑ073
Ασλανίδου Γ.Σ.	ΑΑ060
Άτρας Ο.	ΑΑ027
Ατσαλή Α.	ΑΑ057
Βαϊράμη Μ.	ΕΑ095
Βαλαδάκης Β.	ΑΑ016, ΑΑ017
Βαλσαμίδου Φ.	Σ015
Βαρβέρης Χ.	ΣΤ004
Βάρσου Ε.	Σ017
Βασιλάκη Ε.	ΕΑ081
Βελλή Θ.	Σ004
Βενιανάκη Α.	ΕΑ075
Βεργύρης Γ.	Σ024
Βίκη Α.	ΑΑ015, ΑΑ033, ΑΑ034, ΑΑ049, ΕΑ116
Βιταλάκη Ε.	ΣΤ003
Βλάχου Ε.	ΑΑ010
Βορριά Π.	ΕΑ093, ΕΑ095
Βοσνιάδου Σ.	ΕΑ046, Σ019
Γαλανάκης Μ.	Σ022, Σ028
Γαλάτη Γ.	ΑΑ003
Γάνου Μ.	ΕΑ059
Γαρδικιώτης Α.	Σ010
Γενά Α.	ΕΑ107, Σ017
Γερασοπούλου Ι.	Σ008
Γεωργαντή Κ.	ΕΑ014
Γεωργιάδη Μ.	ΕΑ070
Γεωργιάδου Π.	ΕΑ083
Γεωργιάδου Ε.	ΑΑ002
Γεωργίου Σ.Ν.	Σ007
Γεωργίου ΧΡ.	ΕΑ127
Γεωργουλέας Γ.	ΕΑ034, Σ005
Γιαβρίμης Π.	ΑΑ015, ΑΑ033, ΑΑ034, ΑΑ049, ΕΑ10, ΕΑ116
Γιαλαουζίδης Μ.	ΕΑ056, ΕΑ095
Γιαννακού Μ.	ΕΑ055
Γιαννίτσας Ν.	ΕΑ014, ΕΑ079
Γιαννουλάκη Ε.	Σ001, ΣΤ004
Γιαννούλη Β.	ΕΑ110
Γιαπουτζίδου Φ.	ΑΑ027
Γιοβαζολιάς Θ.	Σ020
Γιωτάκη Α.	ΑΑ011
Γιώτσα Α.	Ε006, Ε008, ΕΑ034
Γιωτσίδη Β.	Σ022
Γκαράνη Ε.	Ε003, ΑΑ035

Γκαρή Α.	ΕΑ034, Σ014, Σ026
Γκέκα Μ.	Σ018
Γκέρτσου Ι.-Μ.	ΕΑ045
Γκίκα Μ.	ΑΑ050
Γκιούρου Ε.Θ.	ΑΑ060, ΑΑ064
Γονιδάκης Φ.	Σ017
Γουβή Μ.	Σ023
Γούλα Β.	ΑΑ035
Γραμανδάνη Χ.	Σ024
Γρατσία Μ.	ΑΑ030, ΑΑ031
Γρηγορίου Κ.	ΑΑ016, ΑΑ017
Γρηγορίου Φ.	ΕΑ050
Γρούϊος Γ.	ΕΑ059, ΕΑ060
	Δάφνη Δ. Σ018
Δεληγιαννίδου Χ.	ΑΑ058
Δεληκανάκη Ν.	Σ021
Δερμιτζάκη Ε.	ΑΑ047
Δεσλή Δ.	ΕΑ039
Δημάκος Ι.	ΑΑ055, ΑΑ056
Δημητράκη Δ.	ΕΑ076
Δημητριάδου Ε.	Σ024
Δημητρίου Α.	Σ007, Σ019
Δημητροπούλου Π.	ΕΑ018, Σ006
Διακογιάννης Γ.	ΑΑ029
Διδασκάλου Ε.	ΕΑ001
Δικαίου Μ.	Σ010
Δίπλας Κ.	Σ023
Δουδουλακάκη Κ.	ΕΑ053
Δουδουνή Ε.	Σ026
Δουλάμη Σ.	Σ020
Δρακοπούλου Σ.	Σ015
Δρίγκας Α.	ΕΑ129
Δρόσος Ν.	Σ016
Ελευθεριάδου Ε.	ΕΑ011
Ευαγγελοπούλου Ε.	Σ026
Ευαγγέλου Β.	ΑΑ005
Ζαφειρίδης Φ.	Σ010Α
Ζαφειρίδου Φ.	Σ018
Ζαφειρόπουλος Κ.	ΕΑ078
Ζαφειροπούλου Μ.	ΕΑ065
Ζγαντζούρη Κ.Α.	Σ009
Ζενάκου Ε.	Σ020
Ζεργιώτης Α.	Ε006, Ε008, ΕΑ072
Ζουρνατζής Ε.	Σ027
Ζύγα Ε.	ΑΑ004
Ζυγούρης Ν.Χ.	ΕΑ058
Ηλιοπούλου Α.	ΕΑ008
Θεοδοσάκης Δ.	ΑΑ006
Θεοτοκά Ι.	ΕΑ004

Ιατρίδης Τ.	Σ002
Ίσαρη Φ.	ΕΑ084
Ιωαννίδη Μ.	ΑΑ040
Ιωαννίδης Π.	ΕΑ055
Ιωαννίδου Α.	ΕΑ093
Καζή Σ.	Σ005, Σ007, ΣΤ001
Κακλαμάνη Γ.	Σ017
Κάκουρος Ε.	ΕΑ007, Σ027
Καλαβανά Θ.	ΕΑ096, ΕΑ097, ΕΑ099
Καλαϊτζάκη Α.	ΕΑ048
Καλαματιανός Α.	ΑΑ022, ΑΑ024
Καλαντζή-Αζίζι Α.	Ε001, ΑΑ036, ΑΑ037
Καλλία Ε.	Σ028
Καλλιαντά Θ.	ΑΑ053
Καλογεράκη Α.	ΑΑ037
Καλογήρου Μ.	ΑΑ035
Καλτσούδα Α.	ΕΑ082
Καλύβα Ε.	ΕΑ070
Καμέας Ν.	ΑΑ006
Κανδρή Θ.	ΕΑ006, ΕΑ100
Κανελλοπούλου Α.	ΑΑ022
Καπουσούζης Π.	ΕΑ053
Καπουτζής Ν.	ΑΑ016
Καραγιάννη Κ.	Σ028
Καραγιάννη Μ.	ΑΑ019
Καραγιαννοπούλου Ε.	ΕΑ114, Σ004
Καραγιαννοπούλου Α.	Σ018
Καραγκούνη Κ.Δ.	Σ013
Καραμπά Ρ.	Σ027
Καραμπατζάκη Ζ.	Σ021
Καραπέτσας Α.Β.	ΕΑ058
Καρβούνης Μ.	ΕΑ129
Καρέλα Χ.	Σ028
Καρούσου Α.	ΕΑ025
Καρτσόγλου Α.	ΕΑ002
Κασελίμης Δ.	ΕΑ057
Κάστανο Ζ.	ΕΑ127
Κατανά Β.	Σ011
Κατή Δ.	ΕΑ025
Κατσαλή Ε.	Σ018
Κατσαμά Α.	ΕΑ113
Κατσάνη Σ.	ΕΑ106
Κάτσηνου Κ.	ΕΑ080
Κατσιαδράμη Α.	ΑΑ029
Καφέτσιος Κ.	ΕΑ133
Κιοσέογλου Γ.	ΕΑ056, ΕΑ093
Κιούση Δ.	ΕΑ064

Κλεφτάρας Γ.	ΕΑ001,ΕΑ050
Κληροπούλου Π.	ΕΑ122
Κλωνάρη Κ.	ΕΑ10
Κοΐδου Ε.	ΕΑ060
Κοκκινάκη Θ.	ΣΤ003
Κόλλιας Ν.	ΕΑ060
Κορνηλάκη Α.	ΕΑ016
Κοσματοπούλου Γ.	ΑΑ003
Κοσμίδου Μ-Ε.	ΕΑ055
Κοτρώνη Ε.	ΑΑ018, ΑΑ019, ΕΑ095
Κουγιουμουτζάκης Γ.	ΣΤ002, ΣΤ003, ΣΤ005
Κουδιγκέλη Φ.	Σ028
Κουκουβίνου Σ.	ΕΑ072
Κουλιεράκης Γ.	ΕΑ020
Κουνενού Κ.	ΑΑ029
Κουντή Φ.	Σ025
Κουρδούτης Π.	Σ002
Κουρκούτας Η.Ε.	Σ009
Κουρκούτας Η.	Σ020
Κούρτη Ε.	ΕΑ032
Κούτρα Α.	ΑΑ020, ΑΑ029
Κούτρα Γ.	ΕΑ095
Κούτρας Β.	ΕΑ008
Κρασανάκη Ε.	Ε005
Κρασανάκης Σ.	Ε005, ΕΑ111
Κρυπωτός Α-Μ.	ΕΑ118, ΕΑ119
Κυπριωτάκη Μ.	ΕΑ069
Κυριακίδου Θ.	ΑΑ032
Κυρικλάκη Α.	ΕΑ063
Κωνσταντινίδου Ε.	Σ010
Κωνσταντίνου Κ.	ΕΑ078
Κωστερής Χ.	ΕΑ019
Λαμπάκη Κ.	ΕΑ118
Λαμπρίδης Ε.	ΕΑ030
Λαμπροπούλου Α.	Σ006, ΑΑ030, ΑΑ031
Λάσκαρη Ε.	Σ023
Λεγάκη Α.	ΑΑ026, Σ026
Λεκάκη Ι.	ΑΑ051
Λεονταρή Α.	ΕΑ102
Λεοντίτσης Α.	ΕΑ082
Λεοντοπούλου Σ.	ΕΑ133
Λημνίου Α.	ΑΑ045
Λιβανίου Ε.	ΕΑ018
Λιγκοβανλή Κ.	ΕΑ046
Λουκή Ε.	Σ024
Λουμάκου Μ.	ΕΑ101, ΕΑ102, ΕΑ103
Λυκισάκου Κ.	Σ006
Λυκούδη Σ.	Σ001

Μακρή Δ.	ΑΑ014, ΕΑ109, ΕΑ044, ΕΑ117, ΕΑ127
Μακρή-Μπότσαρη Ε.	Ε008
Μακρής Ι.	ΑΑ028
Μακρής Ν.	Σ019
Μακρής Ι.	ΑΑ014, ΕΑ044, ΕΑ109
Μακρής Ν.	Σ004
Μαλανδράκη Χ.Φ.	ΕΑ029
Μαλικιώση-Λοΐζου Μ.	Ε001
Μανιαδάκη Κ.	ΕΑ007, Σ027
Μαντά Μ.Μ.	ΑΑ011
Μαντόγλου Α.	ΕΑ021, ΑΑ001
Μανωλίτσης Γ.	ΕΑ017
Μαργέτη Μ.	Σ026
Μαρή Ι.	ΣΤ004
Μαριδάκη-Κασσωτάκη Α.	Σ020
Μαρκοβίτης Μ.	ΑΑ018, ΑΑ019
Μαρκοδημητράκη Μ.	ΣΤ003, ΣΤ005
Μάρκου Μ.	ΣΤ004
Μάρκου Ν.	ΕΑ095
Μαρκουλάκη Ε.	Σ018
Μάρτη Ε.	ΕΑ095
Μασούρα Ε.	ΕΑ038
Μαυριδάκης Γ.	Σ001
Μεθενίτη Σ.	Σ005
Μελισόβα Ζ.	Σ023
Μελισόβα Σ.	Σ023
Μελισσάρης Α.	ΕΑ054
Μέλλον Ρ.	ΕΑ005, ΕΑ113, ΣΤ001
Μενούτης Β.	Ε003
Μερτίκα Α.	Σ024
Μεταλλίδου Π.	ΕΑ037
Μητροπούλου Α.	Σ018
Μητσιάκη Γ.	ΕΑ065
Μητσοπούλου Ε.	Σ020
Μιράσγεζη Α.	Σ013
Μισαηλίδη Π.	ΑΑ038, ΑΑ039
Μιχαηλίδης Γ.	ΑΑ002
Μιχαηλίδης Κ.Θ.	ΕΑ066
Μιχάλης Γ.	ΕΑ003
Μιχαλοπούλου Π.	Σ008
Μιχοπούλου Α.	ΑΑ035
Μόττη-Στεφανίδη Φ.	Σ003, Σ012
Μουδατσάκης Τ.	Σ013
Μουζάκη Α.	Σ015
Μπάκα Α.	Σ008
Μπακιρτζής Κ.Ν.	ΑΑ061
Μπαλασίδης Ν.	ΑΑ007
Μπαλασοπούλου Σ.	ΑΑ056
Μπαλιάτσας Χ.Σ.	ΕΑ047

Μπαλλή Δ.	AA055
Μπαμιάκη Β.	Σ018, ΣΤ004
Μπάμπαλης Θ.	EA132
Μπαμπλέκου Ζ.	Σ004, Σ019
Μπαρμπαγιάννη Ε.	EA105
Μπαρούτα Ι.	Σ023
Μπεζεβέγκης Η.	Σ005
Μπέκα Α.	AA018
Μπελεσιώτη Β.	AA035
Μπεναβέλη Ε.	EA107
Μπενέτου Α.	E001
Μπίγγου Ν.	Σ016
Μπίμπου-Νάκου Ι.	Σ010
Μπλέκα Ιωάννα	EA009
Μποζίκας Β.	EA055
Μπονώτη Φ.	AA039
Μπούνη Μ.	EA117
Μπούσουλας Κ.	Σ022
Μπρουσκέλη Β.	EA101, EA102, EA103
Μπρουχάτσκα Ε.	Σ001
Μυλωνάς Κ.	Σ014, Σ016
Μωραΐτου Μ.	Σ022, Σ028
Νακοπούλου Ε.	AA018, AA019
Νέστορος Ι.Ν.	E002, EA047, EA048, EA049, EA061
Νικολακάκης Ν.	ΣΤ004
Νικολάου Ο.	EA077
Νικολοπούλου Β.	AA032, Σ014
Ντάλλα Μ.	AA002, Σ012
Ξηρομερίτη Α.Κ.	Σ023
Ξυλούρη Μ.	Σ018, ΣΤ004
Ξύστρου Μ.	AA065
Οικονόμου Α.	EA62
Οικονόμου Η.	AA011
Οικονόμου Μ.	Σ017, Σ024
Παγοροπούλου Α.	EA004
Πάλλη Α.	Σ017
Παναγιωτακόπουλος Δ.	Σ013
Παναγιωτακοπούλου Ι.Σ.	Σ018
Παναγιωτοπούλου Π.	Σ014
Πανέττας Χ.	EA053
Πανταζής Π.	Σ010, Σ010Α
Πανταζοπούλου Α.	AA035
Παντελεμίδου Β.	Σ026
Παντολέον Η.	EA095
Παπαδακάκη Μ.	AA004
Παπαδημητρίου Μ.	Σ018
Παπαδιώτη-Αθανασίου Β.	AA048, EA052, EA082
Παπαδογιάννη Μ.	EA 133
Παπαδόπουλος Ν.	EA079

Παπαδοπούλου Α.	ΕΑ005
Παπαηλιού Χ.	ΕΑ007, ΕΑ064, Σ027
Παπαθανασίου Α.	ΕΑ044
Παπαθανασίου Α.	Σ012
Παπαθανασίου Χ.	ΕΑ104
Παπαϊωάννου Σ.	Σ015
Παπαληγούρα Ζ.	ΑΑ040, ΕΑ011, ΕΑ087
Παπάνης Ε.	ΑΑ015, ΑΑ033, ΑΑ034, ΑΑ049, ΕΑ10, ΕΑ116
Παπασταθόπουλος Σ.	ΣΤ002
Παπαστάμου Σ.	Σ002
Παπαστεφανάκης Ε.	ΕΑ063
Παπαστυλιανού Α.	ΕΑ030, Σ020
Παπαχαραλάμπους Π.	ΕΑ020
Παπούδη Δ.	ΕΑ012
Παπουτσάκη Κ.	ΕΑ067
Παππάς Γ.	Σ001
Παρασκευόπουλος Ι.Ν.	Ε006
Παρασκευοπούλου Ξ.	Ε006
Πατερράκη Μ.	ΣΤ003, ΣΤ005
Πατιάκας Σ.	ΑΑ016
Παττακού Β.	Σ025
Παττακού-Παρασύρη Β.	ΕΑ049, ΕΑ106, Σ025
Παυλίδης Γ.Θ.	ΑΑ058, ΑΑ059, ΑΑ060, ΑΑ061, ΑΑ062, ΑΑ063, ΑΑ064, ΕΑ110, Σ011
Παυλίδου Β.	Σ008
Παυλόπουλος Β.	ΕΑ014, ΕΑ029, ΕΑ031, ΕΑ036, Σ003, Σ005, Σ012
Πενταράκη Α.	ΕΑ124
Πετρογιάννης Κ.	Σ005
Πέτρου Α.	ΑΑ062
Πέτρου Μ.	ΑΑ032
Πηγιάκη Α.	ΕΑ089
Πήτα Ρ.	ΑΑ027
Πίσχος Χ.	ΕΑ125
Πλατσίδου Μ.	ΕΑ037
Πλεξουσάκης Σ.	ΕΑ088
Πλουμπίδης Δ.	ΑΑ020
Πλουσής Χ.	Σ021
Πνευματικός Δ.	Σ004, Σ005, Σ007
Πολίτη Γ.Μ.	ΕΑ108
Πολλάκης Γ.	ΑΑ052
Πολυχρόνη Φ.	Σ006
Ποποντοπούλου Χ.	Σ008
Πορνάρη Χ.	ΕΑ038
Πόρποδας Κ.	ΕΑ043
Πουρκός Μ.Α.	Σ009, Ε004, ΑΑ007, ΑΑ043, ΑΑ044, ΑΑ045, ΑΑ051, ΕΑ090
Πράπας Χ.	ΕΑ126
Πρατικάκη Α.	ΣΤ003
Πρεσβέλου Κ.	Σ001

Προδρομίτης Γ.	Σ002, ΣΤ001
Πρωτόπαπας Α.	ΑΑ010, Σ015
Ράλλη Α.	Σ026
Ραφτόπουλος Α.	ΕΑ040
Ρεκαλίδου Γ.	ΕΑ128, ΑΑ050
Ρεσβάνη Β.	ΕΑ043
Ρήγα Α.Β.	Σ001, Σ013
Ρήγα Β.	Σ009
Ρήγα Α.Β.	Σ001, Σ013, Σ018, ΣΤ004
Ρόζου Τ.	Σ026
Ροΐδου Π.	ΕΑ015
Ροροπούλου Μ.	ΕΑ106
Ρότσικα Κ.	Σ026
Ρούσσοι Π.	ΕΑ041
Ρωμάνου Ν.	ΕΑ125
Σακκά Δ.	Σ010
Σαμαράς Π.Μ.	Σ011
Σαμαρτζή Σ.	Σ004
Σαπουντζής Α.	Σ010
Σαραφίδου Ε.	ΕΑ101, ΕΑ103
Σαρρής Δ.	Σ018, Σ021
Σαρρής Ν.	ΕΑ033
Σβώλη Χ.	ΕΑ015
Σγουρομάλλη Ι.	ΑΑ044, ΕΑ090
Σελεπτζή Α.	Σ001
Σεμιτέκογλου Μ.	ΣΤ002
Σέμκου Α.	ΑΑ018, ΑΑ019
Σεργιάννη Χ.	Σ024
Σιδέρης Γ.	ΕΑ057
Σιδερίδης Γ.	Σ015
Σιδηροπούλου-Δημακάκου Δ.	Σ016
Σιμοπούλου Α.	Σ021
Σίμος Π.	ΕΑ057
Σκαλούμπακας Χ.	Σ015
Σκλάβου Η.	ΕΑ013
Σούλης Γ.Σ.	ΕΑ068
Σούρπη Ζ.Α.	ΕΑ121
Σουσαμίδου Α.	ΑΑ054, ΕΑ074
Σοφianoπούλου Α.	Ε001
Σοφοκλέους Α.	ΕΑ042
Σπανούδης Γ.	ΕΑ092
Σπαντιδάκης Γ.	ΕΑ081
Σπετσιώτου Κ.	ΑΑ032
Σταθόπουλος Α.	Σ026
Σταλίκας Α.	Σ022, Σ024, Σ028
Σταματίου Γ.	ΕΑ006, ΕΑ100
Σταμπουλιάδου Χ.	ΕΑ025
Στασινός Δ.	ΕΑ080, ΕΑ091
Σταυρακάκη Σ.	ΕΑ026

Σταυρινίδης Π.	Σ007
Σταύρου Δ.	ΑΑ012
Σταύρου Α.	ΕΑ129, Σ018, Σ021
Σταύρου Ν.	ΕΑ132
Σταύρου Π-Δ.	Σ018, Σ021
Στογιαννίδου Α.	Σ014, Σ026
Στουρνάρα Μ.	ΕΑ041
Στρακάτου Α.	ΑΑ021
Στυλιανουδάκη Μ.	ΣΤ004
Σύρμος Ν.	ΑΑ016, ΑΑ017
Σύρμος Χ.	ΑΑ016, ΑΑ017
Σωτηρίου Α.	ΕΑ099
Σωτήρχου Α.	Ε007, ΕΑ085, ΕΑ086
Τάκης Ν.	ΕΑ051, Σ012
Ταμπούρη Σ.	Σ020
Τάνταρος Σ.	ΕΑ077, Σ006, Σ007
Τελεβάντος Α.	ΑΑ016
Τερζιογλου Ε.	ΕΑ053
Τζαβάρας Α.	ΕΑ046
Τζαμαλούκα Γ.Σ.	ΑΑ003, ΑΑ004, ΑΑ005
Τζελέπη Ε.	Ε008
Τζελέπη-Γιαννάτου Ε.	ΕΑ073
Τζωρτζακάκης Γ.	ΑΑ052
Τοκατλίδου Ξ.	ΑΑ035
Τρίγκα Β.	Σ008
Τσαβέλη Α.	ΕΑ011
Τσακοπιάκου Μ.	ΕΑ082
Τσάνταλη Ε.	Σ025, ΕΑ056
Τσαρτσάρα Ε.	ΕΑ098
Τσεντσερής Μ.	ΕΑ003, ΕΑ112
Τσερπέλης Δ.	ΑΑ025
Τσιάκα-Γιαννοπούλου Κ.	Σ001
Τσιάμης Α.	ΕΑ115
Τσιγκρή Χ.	Σ026
Τσιλιμπάνη Δ.	ΕΑ127
Τσιρίκος Α.	Σ022
Τσίτσας Γ.	Σ020
Τσίτση Μ.	ΕΑ015
Τσολάκη Μ.	ΕΑ056, Σ025
Τσόλη Χ.	Σ020
Τσουκαλά Ε.	Σ018
Τσούρτου Β.	ΣΤ002
Υψηλάντη Α.	ΕΑ059
Φάκου Κ.	Σ015
Φαχαντίδης Ν.	Σ004
Φερεντίνου Μ.	ΑΑ032
Φίγγου Α.	Σ010
Φιλιππάτου Δ.	ΕΑ018
Φλουρή Μ.	ΕΑ120

Φλωρεντίν Νέλλη	ΕΑ009
Φλωρίδης Θ.	ΕΑ068
Φούρκας Σ.	ΕΑ004
Φουρνατζής Α.	ΑΑ006
Φτεροπούλλη Θ.	ΕΑ096
Φωτεινέα Ε.	ΑΑ004
Χάιντς Ε.	Σ017
Χαλάτσης Π.	ΕΑ027
Χαλιμούρδας Θ.	Σ017
Χαμηλοθώρη Α.	ΑΑ032
Χαντζή Α.	ΕΑ021, ΕΑ028
Χαραλάμπους Α.	Σ003
Χαριτοπούλου Σ.	Σ015
Χαρίτου-Φατούρου Μ.	ΕΑ107, Σ010Α, Σ017
Χατζηγιάνογλου Θ.	Σ017
Χατζηϊωαννίδου Ε.	ΕΑ087
Χατζηλευτέρη Π.	ΕΑ092
Χατζηνικολάου Κ.	ΕΑ094
Χατζησταματίου Μ.	ΑΑ047
Χατζηχρήστου Χ.	Σ006
Χατζούλη Α.	Σ010Α
Χαλιμούρδας Θ.	Σ017
Χλιαουτάκης Ι.Ε.	ΑΑ003, ΑΑ004, ΑΑ005
Χρηστάκης Ν.	ΕΑ027
Χρηστίδης Δ.	ΑΑ061
Χρήστου Σ.	ΑΑ039
Χριστακοπούλου Σ.	Σ014
Χριστοδουλίδης Π.	ΑΑ046, ΕΑ114
Χριστοπούλου Α.	ΑΑ024
Χριστοπούλου Ε.	ΕΑ031
Χρονάκη Α.	ΕΑ131
Χρυσαργύρη Α.	ΕΑ060
Χρυσομάλλη Μ.Α.	ΕΑ026
Χρυσοχόου Ε.	Σ004
Χρυσοχόου Ξ.	Σ002, Σ003, ΣΤ001
Ψάλτη Α.	ΕΑ078, Σ026
Ψαρρά Γ.	Ε001
Ψούνη Σ.	ΕΑ123
Ψούνη Στ.	ΕΑ123